Robespierre / Saint-Just
Marat / Danton / Babeuf

DEVRİM YAZILARI

Hazırlayan: Vedat GÜNYOL

1

BELGE YAYINLARI: 69

DEVRİM YAZILARI

Bu yıl Fransız Devrimi'nin 200. Yılı. Vedat Günyol'un derlediği Devrim Yazıları'nda, Jakoben önderler yanında, Jakobenizmden sosyalist düşünüşe geçişte önemli yeri olan Babeuf'ün katkılarına da yer veriyoruz. Robespierre, Saint-Just ve Babeuf'ün yazıları daha önce Can Yayınları tarafından yayınlanmıştı. Danton ve Marat'nın yazıları ise Türkçede ilk kez yayınlanmakta.

SUNU

Bu kitap, insan haklarının en gür sesini dile getiriyor, zorbalık yönetimine başkaldırmanın kutsallığını belgeleyen Fransız Devrimi'nin beş büyük savunucusu, düşünür ve eylemcisinin 200 yıl öncelerden kopup gelen, tazeliğini koruyan çağrısıyla.

Aydınlanma Çağı'nın, Rousseau, Montesquieu, Voltaire, Diderot gibi büyük düşünürlerinin aşıladığı özgürlük, eşitlik kavramlarından kaynaklanan Fransız Devrimi, genç kafaların, genç yüreklerin, ezilen halkla elele, dirsek dirseğe gerçekleştirdikleri bir devrimdir.

Gerçek devrimi gençler gerçekleştirir; karşı-devrimleri ve cuntalarıysa, içi geçmiş tutucular.

Bir Fransız düşünürü «Her devrim kendi çocuklarını yer» demiş. Bu sözü anarken, gözümün önünde, Goya'nın «Satürn bir çocuğunu yerken» adlı ünlü tablosu canlandı.

Evet, devrimler, çocuklarını yer. Nitekim, Fransız Devrimi'nin en güzel «çocukları» da bu sözün doğrultusunda genç yaşta yaşamlarını yitirmişlerdir. Kimdi devrimin bu çocukları? Bu kitapta yazılarını okuyacağınız yaman insanlar: Robespierre, Saint-Just (Sen Jüst), Babeuf (Baböf), Marat (Mara) ve Danton.

Bunların en yaşlısı ve en olgunu Marat ellisinde hançerleniyor, en kodamanı Robespierre 36'sında, Saint-Just 27'sinde, Babeuf 37'sinde, Danton da 32'sinde giyotinde can veriyor.

Bu beş yaman insan üstüne fazla ayrıntıya girmeye gerek yok. Yazılarını okuyun, Fransız Devrimi'nin nelerle beslendiğini ve nelere mal olduğunu görün ve büyük şair Nazım Hikmet'in İhtilali Kebir adlı aşağıdaki şiirine candan, yürekten kulak vererek.

BELGE YAYINLARI : 69

Birinci Baskı: Temmuz 1989

Kitabın Robespierre, Saint-Just, Marat bölümleri Vedat Günyol; Danton bölümü Meriç Gök, Nurettin Yıldıran, Vedat Günyol ve Sebahattin Eyüboğlu; Babeuf bölümüyse Vedat Günyol ve Sebahattin Eyüboğlu tarafından çevrilmiştir.

DEVRİM YAZILARI / Derleyen: Vedat Günyol /Dizgi-Baskı: Final Ofset / Kapak: PANO-Orhan Ofset / BELGE-ULUSLARARASI YAYINCILIK Tic. Ltd. Şrk. Divanyolu Cad. Binbirdirek İşhanı No: 15 Cağaloğlu - İstanbul

İKİNCİ EDİTASYON: Ragle Gumm.

NOTLAR:

1. Sans-culottes, Directoire, Jacobin, Girondin vs. gibi yerleşik bir Türkçe karşılığı olan terimler, yerlileriyle değiştirilmiştir. [Baldırıçıplaklar, Direktuvar, Jakoben, Jironden vs.]
2. Eski yazım dili, yeni yazım diline uyarlanmıştır. ("Gelmiyen" yerine Gelmeyen" vs.)

Robespierre/Saint-Just/Marat
Danton/Babeuf

DEVRİM YAZILARI

belge yayınları

Hazırlayan : **Vedat GÜNYOL**

İHTİLÂLİ KEBİR

Dördü de önümdeydi,
Kan revan içindeydiler.
Severim kanı
anamın rahminde olduğu
ve giyotin sepetine dolduğu
                                        için...

Dördü de önümdeydi.
Kan revan içindeydiler.
Yetiştim onlara
                    omuzuma değdiler:
«Kahrol Danton.
Ölmelisin Robespierre'im...
Yaşasın Marat!
Ben Babeuf'le beraberim»
                              dedim
                              ve geçtim onları...

Robespierre, Danton...
Babeuf, Marat!...
Ne başlangıç, ne son,
Doğar, ölür ve anaçkom,
Doğar, ölür, doğar hayat...

Nazım Hikmet
(1930 Mayıs)

DEVRİMİN BAĞRINDAN:

Robespierre

NİÇİN ROBESPIERRE?

Dünya devrim tarihinde ulusça, halkça, anca kanca bir arada, bölünmez bir bütün halinde, sömürücülere, sömürücü yöneticilere karşı başkaldırışın ilk yiğitçe, gözüpekçe örneğini veren Fransız Büyük Devrimi'nden bu yana tam 200 yıl geçmiş. Bütün dünyayı etkisi altına almış, halk girişimi ile olmasa bile, halk adına, ezilmiş halktan yana, ezenlere karşı, ezilenler yararına ama onlarla elele, omuz omuza, aydın kadrolarca kotarılmış bir devrimdi bu. O gün bugün, Osmanlı İmparatorluğu'yla birlikte nice imparatorlukların kuyusunu kazan, kazmış olan ulusal egemenlik savaşları, bu devrimin insan bilincine armağan ettiği, insanca, özgürce, eşitçe, kardeşçe, yaşama özleminin düşten gerçeğe yansıyan birer atılımı olmuştur. Türk Kurtuluş Savaşı bu atılımın canlı bir örneğidir. Ne var ki, Fransız halkı yararına burjuvalarca yapılan devrim, kısa zamanda burjuva çıkarlarının kurbanı olmuş, aristokrasi yardakçılarının elinde amacından saptırılmıştı. Devrimin amaçlarına gönlünü, gönlüyle birlikte kafasını kellesini, varını yoğunu, iyinin iyisi niyetini vermiş, Saint-Just, Babeuf, Marat, Robespierre gibi yaman insanlar, bütün çabalarına rağmen, halk düşmanlarının düzenlerine kurban gitmişlerdi ama devrim ruhu bütün dünyayı sarmıştı bir kez. Bir ölçüde Rus Devrimi, tam anlamıyla da Çin Devrimi, Marx öğretisinin ışığı altında, Robespierre saflığının, Allende havariliğinin ötesinde, bir demir, bir çelik irade, bir faka basmaz, bir oyuna gelmez atılımla gerçekleşmişti.

Dünyanın büyük bir bölümünü kapsayan, yüz milyonlarca insanın esenliğini gözeten, emperyalist güçlere karşı, bilimce de inançca da atbaşı beraber, kıl payı farksız, insan onurundan, insan yüceliğinden kaynağını alan halk devrimlerini, bu devrimlerin öncülerini düşünürken 195 yıl önce, otuz altı yaşında hayata gözlerini yuman ROBESPIERRE adında bir devrimciyi, devrimcilerin devrimcisini anmamak elden gelmiyor. Gelemez, gelmeyecek de..

Kimdi, Robespierre? Tam adıyla Maximilien de Robespierre. Bir halk çocuğu. Küçük yaşta öksüz kalmış, ana-baba sevgisinden yoksun, papaz okullarında okumuş, üstün zekâsıyla, zamanının

girdisini çıktısını, bütün pislikleri, aksaklıkları, yanılgıları, sahtecilikleriyle görmüş, bütün bunlara karşı cephe almış bir insan. Bir aydın, bir namuslu aydın. Saint-Just gibi, Babeuf gibi. Yıl 1789. Fransız tahtında güçsüz bir kral var: XVI. Louis. Krallık bunalım içinde: Mali bunalım, parlementerlerin bunalımı, dinsel bunalım, besin bunalımı. Feodal monarşi rejimi temellerinden sarsılmakta, 1750 kuşağının filozofları (Rousseau, Montesquieu, Voltaire, Diderot vb.), genel ve sistemli bir saldırıya geçmişlerdir rejime karşı. Eski dünya ile yeni gerçekler arasında politik ve ideolojik bir çatışma, genç kuşakları etkilemekte. Robespierre, kendini bu çatışmanın içinde bulur.

5 Mayıs 1789'da, kral soyluları, papazları ve burjuva saylavlarını Versailles Sarayı'nda toplar. Maliye nazırı, yeni vergiler alınacağını bildirir ama burjuvalar, karşılık olarak krallık için bir anayasa yapılmadan dağılmama andı içerler. Mirabeau'nun «Biz burada halkın istemiyle bulunuyoruz, bizi ancak süngülerin gücü çıkarabilir buradan» sözü, Kurucu Meclis'in temelini atar. Kurucu Meclis gerçekleşir ama XVI. Louis, Meclisle çalışmak istemez. 14 Temmuz 1789'da Paris halkı ayaklanarak, krallığın politik mahkûmlar için tutsakevi olarak kullandığı Bastille'i basar. Kurucu Meclis yerini Yasama Meclisi'ne bırakır (1791-1792). Bu Meclis'in yaptığı anayasaya göre, Fransa Parlamento ile yönetilecektir ama kral bu anayasayı benimsemez. Danton yönetiminde, Paris Komünü ayaklanır (20 Haziran 1792) ama Meclis bu ayaklanmayı kabul etmez. Bunun üzerine, Robespierre, Marat ve Herbert yönetiminde, krala karşı ikinci bir Komün ayaklanması olur (10 Ağustos 1792). Kral ailesiyle birlikte Meclise sığınır. Komün ağır basar ve kralı haklarından soyutlar. Anayasa Meclisi, Fransa'nın gelecekteki rejimini saptamak üzere yeni bir meclisin seçilmesini uygun bularak kendini dağıtır. Yeni Meclis, **Ulusal Konvansiyon** adını alır.

İşte, Robespierre bütün varlığıyla kendini bu Meclis'te gösterir; içtenliğinin sıcaklığı, söz ustalığının ve mantık gücünün üstünlüğüyle.

10 Ağustos 1792 Paris ayaklanmasında, kralla birlikte, rejim yıkılmıştır ama bir bunalım böylece sona ererken, yeni bir bunalım çıkmıştır ortaya. Komün'ün coşkun insanları ile, Meclis'teki

kararsızlar, ılımlılar, iki düşman kamp halinde karşı karşıya gelmişlerdir: Bir yanda Brissot'nun yandaşları, bir yandan Robespierre'in dostları; bir yanda Jirondenler bir yanda Montagnardlar.[1] Bu iki grup arasındaki amansız savaş, 1793'ün bu dramı, aslında devrimin ana dramıdır.

Bu savaşta (ki hemen hemen bir sınıf savaşı niteliğindedir), iki yol vardır tutulacak olan: Yatıştırma yolu (ki bu, ılımlıların yoludur); terör, yani yıldırı yolu. Bu ikinci yol, Robespierre'in kafasında gönlünde, devrimci burjuvalarla Baldırıçıplakların birleşmesine dayanıyor.

Terör, yani yıldırı! Peki ne için yıldırı? Erdemi üstün kılmak için. Erdem, Robespierre'e göre yalnız halkta, zenginlikle yozlaşmamış halkta var olabilirdi ancak. «Fransız Devrim sisteminde ahlaka aykırı olan her şey politikaya da aykırıdır» inancında olan Robespierre, erdemli ve ahlaklı bir politikacı olmanın bu vazgeçilmez koşulunu, önce kendi yaşamında uygulamış bir insan olarak çıkıyor karşımıza, tarihte pek az örneği olan bir açıklıkla. Öylesine sade, yiyip içmesinden giyim kuşamına kadar öylesine gösterişsiz, yoksul halk yaşamından öylesine farksız bir hayat sürmüş ki, Paris halkı ona «satılmaz adam» sıfatını armağan edivermiş, sevip sayarak, övüp bağrına basarak. Kendini gerçekten halkın esenliğine adamış olan, içten insan, son birkaç yılını, Paris yakınlarındaki bir marangoz ahbabının (Dupley) yıkık dökük evinde konuk olarak geçiriyor, halkla özdeş bir yaşam sürdürme özlemine, susuzluğuna bir dayanak ararcasına.

Robespierre, devrimin bağrında, dörtbir yanını saran ihanetler, tuzaklar, sapkınlıklar, sahtecilikler, ikiyüzlülükler arasında geçen beş yıllık politik hayatında görüyor ki, toplumdaki kötülükler, halktan değil, hükümetten ve parlamenterlerden gelmektedir. Ona göre, bütün kötülükleri yaratan iki şey vardır: İktidar ve zenginlik.

İşte, Robespierre bu iki şeye karşı halkı koruma gereğini duyuyor, halkın esenliği uğrunda, «erdemi, egemen kılmak için» yıldırıya başvuruyor.

İşte, Fransız Devrimi'nde Yıldırı (Terör) adıyla anılan ve kısa ömürlü olan yönetimin bütün gerekçesi! Bugün bütün dünyada, demokrasisinden totaliterine kadar tüm yönetim sistemlerinde yıldırı yöntemi almış yürümüş durumda ama hangi demokrasi rejimini gösterebilirsiniz ki, yıldırıyı halk yararına kullanmakta olsun. Yıldırı, halka karşı, halk düşmanı bir avuç varlıklı sınıf yararına, işlemektedir, işliyor da.

195 yıl önce hayata, gözlerini bütün erdemi, bütün temizliği, içtenliği ile kapamış olan Robespierre'i, bugünün sahte halkçılarına, «hakka mağfur olmadan halka makbul olmaya» çalışan düzenbaz politikacılarına, önünde secdelere kapanıp, kendi ayıplarını, rezilliklerini görebilmeleri için «satın alınmaz» bir devlet adamı örneği olarak sunmak gereğini duyuyoruz.

Devrimin Bağrından adını verdiğim bu kitapta, Robespierre'in kendi ağzından, günümüz Türkiye'sine yakından uzaktan benzeyen durumlar karşısında, yüreğinin ta derinlerinden kopup kelimelere dökülen kaygılarını, özlemlerini, önerilerini dile getiren söylevlerini bulacaksınız.

Bu söylevler arasında yer almayan ama günümüze ışık tutacak nitelikteki şu sözleri ile Robespierre'in ne denli ileri görüşlü bir insan olduğunu anlayabiliriz:

«Hükümetlerin en soysuzu, halkın kör inançlarında, alışkanlıklarında ve eski eğitime bağlılıkta büyük bir destek bulurlar. Zorbalık özgürlükten kuşkulanır ve belirtilerinden ürker, insanların kafasını öylesine bozar ki, insanlar zorbalığa tapar hale gelirler.»

Vedat Günyol

İLKELERİMİ AÇIKLIYORUM

Robespierre 1792 yılının Mayıs-Ağustos ayları arasında bir gazete yayımlıyor: ANAYASA SAVUNUCUSU. Gazetenin adı bile Robespierre'in, Saray ile La Fayette'çilerin fesatçı girişimleri karşısındaki tutumunu özetlemektedir: Robespierre, ilk makalesinde tutumunu açıklıyor.

Anayasa'yı savunmak istiyorum, bugünkü durumuyla Anayasa'yı. Sordular bana, «neden çoğu kez kusurlarını ortaya serdiğin bir eserin savunucusu kesildin» diye. Buna cevabım şu: Kurucu Meclis üyesi olarak, bugün kamuoyunun reddettiği bütün kararnamelere, ben var gücümle karşı çıkmıştım ama yasa tamamlanıp da herkesçe kabul edildikten sonra, sıkı sıkıya uygulanmasını istemekle yetindim boyuna. Ilımlı diye nitelenen yasanın, ilkelerini ve ruhunu öldürmek amacıyla, ne kelimelerine ve boşluklarına başvuran şu bir bölük politikacı gibi yapıyorum bunu; ne de özgürlüğe açık bütün yasaları durmadan çiğneyerek, yurtseverliği yok etmek için kötüye kullanabilecekleri öbür yasaları, ikiyüzlü bir çaba ve ölesiye bir bağlılıkla uygulayan Saraylılar'la açgözlüler gibi. Açgözlülüğün ve zorbalığın saldırılarını püskürtmek için, halkın esenliği adına anayasanın güvenliğine sığınmak gerektiğine inanan bir yurt dostu, bir insanlık dostu gibi yapıyorum bunu.

Kurucu Meclis, Fransa'nın ve dünyanın kaderini elinde tutmuştu. Fransız halkını birdenbire mutluluğun, şan-şerefin ve özgürlüğün en yüce noktasına eriştirebilirdi. Ne var ki, bu yüce görevinin çok aşağılarında kaldı. Tantanayla ilan ettiği hak-hukuk, akıl ilkelerini, o ölmez ilkeleri çiğnedi çoğu kez. Ulusun ve insanlığın hakları aynı kaldı ama koşullar değişti. Bu koşullar, bu hakları bütün kapsamıyla yeniden kurmak yolunda kullanılacak çarelerin özünü belirlemek zorundadırlar...

Korumaya ant içtiği Anayasa'ya el sürmeye hakkı yoktur Yasama Meclisi'nin. Bugün yapılacak her türlü değişiklik, özgürlük dostlarını tedirgin etmekten başka işe yaramaz.

Güçlenmelerine zaman ve araç sağlanan bunca fesat komitesinin yol açtığı fırtınaların bağrında; dış savaşlarla birlikte kalleşçe düzenlenen entrikalar ve baştan çıkarmalarla kışkırtılan bilgisizlikler, bencillikler ve saflıklarla beslenen iç savaşların ortasında, saf yurttaşlara bir dayanak noktası, bir toplaşma, bir birleşme işareti gerek. Anayasa'dan başka bir dayanak, bir işaret bilmiyorum.

Gördüm ki, Birinci Ulusal Meclis'te, zorbalığa ve entrikaya karşı halkın haklarını savunmada aşırıya kaçmakla suçlananlar, şu anda açıkladığım öğretinin en zorlu havarileri kesilmişlerdi. Tam tersine, özgürlüğü Saray'a kurban etmek için, Anayasa konusunda, titizin titizi bir kılı kırk yararlık gösterenleri, Anayasa'ya ve onun eseri olan Meclis'e karşı bir süredir seslerini yükseltirken yakaladım. Devrim ilkelerinin her zaman üstünde kalan kimselerin, daha özgür ve daha yetkili bir hükümet kurma yolunda önümüze bir takım yemler attıklarını da gördüm. Saray'la birlikte bütün entrikacılar ve bütün fesat komitelerinin başları, devrime tuzak hazırlıyorlar. Çünkü her şeyi altüst edip, ulusun terekesini ve gücünü aralarında paylaşmak istiyorlar. Hem de hiçbir cezaya çarpılmadan. Komplolar ve kalleşliklerle bizleri içine attıkları çalkantılı bunalımda, istiyorlar ki, yurtseverlik kendi eliyle anayasal yapıyı sarssın, onun yıkıntıları üstünde ya kral zorbalığını yükseltsin ya da ayartıcı adlar altında birincilerden daha ağır zincirler getirecek olan aristokratik bir yönetim kursun.

Bütün fesatçılarla savaşma niyetimi bildirdiğim andan bu yana şunu gördüm: Daha önceleri yurtseverlik ünlerini koruyan bir takım insanlar, zorbalara karşı açtıkları savaştan daha zorlusunu karşı açtılar...

Ben bir cumhuriyetçiyim, evet, eşitlik ilkelerini ve Anayasa'nın, halka sağladığı kutsal hakların işlemesini savunuyorum. Kime karşı? Anayasa'yı kendi çıkarlarına alet etmek isteyen entrikacıların tehlikeli sistemlerine karşı. Aristokratik bir senatoyla bir diktatörün sopası altında köle durumuna düşürülmüş ve aşağılatılmış bir halk görmektense, halkı temsil eden bir Meclis, kralla birlikte, özgür ve saygı gören yurttaşlar görmeyi yeğ tutarım. Cromwell'i sevmediğim

kadar I. Charles'ı da sevmem. Decemvirlerin boyunduruğuna katlanamadığım gibi, Tarquin'inkine de katlanamam. Büyük sosyal sorunun çözümü şu büyük **cumhuriyet** ve **monarşi** sözcüklerinde midir? Bunlar, uluslara mutluluk ya da yıkım getiren çeşitli hükümet biçimlerini sınıflamak için diplomatlarca uydurulmuş tanımlar mı, yoksa ulusların gerçek özünü oluşturan yasa ve kurumların bileşimi mi? Devletlerin anayasaları halk için yapılır. Halkı hiçe sayan bütün anayasalar insanlığa karşı girişilen komplolardan başka bir şey değildir...

DERNEK VE KULÜPLERİN HAKLARI ÜSTÜNE

Kulüplerin, özellikle «Anayasa Dostları Dernekleri'nin (Jakobenler) gittikçe artan etkisinin farkında olan Meclis, taşra kulüplerinin, yön gösteren ve eyleme çağıran Paris Kulübü'yle işbirliği yapmasını önlemek istemektedir. Jakobenler, daha 1790'larda kendileriyle ilişkiye giren 152 kulüple birlikte, gerçek bir devrimci hareket örgütü olmaya yönelmekteydiler. İlişki, özellikle Robespierre'cilerin Yasama Meclisi günlerinde, zorla ele geçirmek istedikleri Paris Kulübü'nün «Muhabir Komitesi» kanalıyla sağlanmaktaydı.

Robespierre, Föyanlar Kulübü'nün[2] *kurucusu olan Jakobenlerin cephe değiştirmelerine çatıyor açıktan açığa. O Jakobenler ki, düşünce ayrılıkları içinde, Jakoben kulüplerini peşlerine katamadıkları için, onları ortadan kaldırmaya ve bütün halk derneklerinin açık gösterilerini önlemeye çalışıyorlardı. Meclis'in ikiye ayrıldığı günlerin arifesinde, bu söylev bir savaş girişimiydi.*

Anayasa Fransızların, barış içinde silahsız tüfeksiz toplanma hakkını güvence altına alıyor. Anayasa, başkalarına zarar vermedikleri sürece, Fransızların düşüncelerini birbirlerine iletmelerini de güvence altına alıyor. Bu ilkelere bakıyorum da barışçı ve silahsız insan topluluklarının aynı yapıdaki başka topluluklarla ilişki kurması Anayasa ilkeleriyle yasaklanabilir demeyi nasıl göze alabiliyorlar, şaşıyorum. Silahsız insan toplulukları yasalsa, düşünce alışverişi Anayasaca kabul edilmişse, bu derneklerin birbirleriyle ilişki kurmalarının yasak olduğunu nasıl ileri sürebilirler bana karşı? Bu ilkelere saldıran kimselerin, onları düpedüz çiğnedikleri; özgürlüğe karşı girişmek istedikleri saldırıların iğrençliğini örtbas etmek için bugün bu ilkeleri ileri sürdükleri apaçık değil mi? İllere yönergeler yollayıp, Anayasa Dostları Dernekleri'nin başka derneklerle ilişki kurmaya, haberleşmeye hakları olmadığına yurttaşları nasıl ve ne yüzle inandırmak isteyebilirsiniz? Peki, bu ilişkilerde Anayasa'ya aykırı ne var? Bu ilişkiler, yasal bir derneğin bir başka yasal

dernekle, kamu yararı konularında, birbirleriyle haberleşmelerini amaçlayan ilişkilerdir. Anayasa'ya ne gibi bir aykırılık olabilir bunda? İspatlasınlar bakalım, benim açıkladığım Anayasa ilkelerinde bu gerçeklerin onanmadığını!

... Anayasa Dostları Dernekleri'ni övüp göklere çıkardılar. Gerçekte bu, dernekleri kötüleyebilmek ve hiç de ispatlanmamış; baştan başa kara çalıcı olayları, belirsiz bir biçimde öne sürebilmek içindi ama ne önemi var: Bu dernekler için en azından geri alamayacakları övgüler yağdırdılar. İşte bu övgüler, devrimin başlangıcından beri özgürlüğe ve ulusa yapılan hizmetlerin bir itirafıdır. Bana öyle geliyor ki böyle düşünselerdi, Anayasa Komitesi'nin çok yararlı olduğunu ileri sürdüğü bu derneklere çelme takılmasını önleyebilirlerdi ama «Artık bu derneklere ihtiyacımız yok» diyor raportör. «Çünkü Devrim sona ermiştir» diyor. «Bizlere bunca hizmeti dokunan bir aracı kırıp parçalamanın zamanı gelmiştir!» diyor. **(Alkışlar)**.

... «Devrim sona ermiştir...» Bunca yapmacıklıkla tekrarlanan bu öneriye verdiğiniz anlamı pek kavrayamamış olmama rağmen, sizinle birlikte devrimin sona ermiş olduğunu farz edeyim. Böyle düşünsek bile, Anayasa'nın ilkelerini (ki onlarsız Anayasa yaşayamaz) yaymaya gerek yok mu? Yurttaşların, bir arada, yurdun gerçek yararları ile ilgilenebilecekleri birtakım kurulların kurulması faydadan uzak mıdır? Özgür bir ulus için bundan daha haklı bir tasa olur mu? Devrimin sona erdiğini söylemenin doğru olabilmesi için, Anayasa'nın pekiştirilmesi gerekir. Çünkü Anayasa'nın sarsılması ve ortadan kalkması, ister istemez devrimi uzatacaktır. Buysa ulusun, özgürlüğünü korumak veya kazanmak yolundaki çabalarından başka bir şey değildir. Raportörün deyimiyle bugüne kadar, genel olarak güçlü sayılan Anayasa'yı adamakıllı pekiştiren aracı nasıl etkisiz sayabiliriz?

Ama henüz sağlamca yerine oturmamış bir yapıyı destekleyen payandaları ortadan kaldırma yolunda bu garip acelecilik nereden geliyor? Ulusu, en kutsal çıkarlarında, derin bir uyuşukluk içinde bırakmak isteyen, yurttaşların her türlü kaygıya düşmelerini yasak eden bu sistem ne biçim sistemdir? Oysa her şey, duygusuz

olmamak şartıyla, halkın kaygılanabileceğini haber vermektedir. Bu ne biçim sistemdir ki, yüyıllardan beri özgür olan halklara, aklın emrettiği gözetimi bir suç saymaktadır?

Bana gelince, bir yandan görüyorum ki, daha henüz doğmuş olan Anayasa'nın, içeride ve dışarıda hâlâ düşmanları var. Söylevlerle dış belirtiler değişmiş ama davranışlar hep aynı kalmış, insan yürekleri bir mucize ile değişemeyeceğine göre. Birbirine karşıt fesat ocaklarının başındakiler, entrika ve sahtecilik tehlike işareti verirken dört bir yana kargaşalık ve geçimsizlik tohumları saçıyorlar. Devrim yolunda savaşacak yerde, kral adına iktidarı ele geçirmeye çalışıyorlar. Öte yandan yine görüyorum ki, hem Anayasa'ya körü körüne boyun eğilsin istiyorlar, hem de özgürlük sözüne kadar her şeyi ortadan kaldırmaya bakıyorlar. Kamuoyunu körletmek, kör inançları, düşüncesizliği, putlara taparlığı diriltmek amacıyla olağanüstü yollara baş vuruyorlar. Çevremdekilerin coşkunluğunu kötülemek aklımdan geçmez ama ben bütün bunlarda, ulusların köleliğini, zorbaların despotluğunu yaygınlaştıran bir çeşit şaşkınlıktan, sersemlikten başka bir şey görmüyorum. **(Tribünlerden alkışlar)**. Yasacıların kaygılarını paylaşan kimseler tehlikeli sayılıyorsa, böyle düşünenlerin akılsız, aptal olduklarına inanmasam bile, onlara kalleş gözüyle bakmaya beni zorlayan birtakım nedenler var. Yurt düşmanlarının tasarılarına karşı çıkmaktan vazgeçmem, yurdumun yıkıntılara sürüklenmesine alkış tutmam gerekirse: Emredin ne emrederseniz, yok edin beni, özgürlük yok olmadan **(alkışlar ve gürültüler)**. Hainlere çabalarının meyvesini koklatmayacak kadar özgürlüğü seven insanlar, dört bir yandan bana kurulan tuzakları fark edecek kadar uyanık kimseler kalacaktır yine de Fransa'da.

Biliyorum, bugün onayınıza sunulan tasarılarını hazırlamak için eleştirilere, safsatalara, iftiralara bol bol baş vurdular, devrimlerin yüz karası, baş belası birtakım insancıklarca kullanılan çareleri ileri sürmekte ellerinden geleni arkalarına koymadılar **(Tribünlerden alkışlar, Orta'dan gülmeler).** Fransa'da ne kadar hain ve aptal insan varsa hepsine kendi düşüncelerini yamadılar **(gülmeler).** Yine biliyorum ki, bu çeşit tasarılar, hiçbir cezaya çarpılmaksızın ondan bundan rüşvet koparmaya hevesli kimseleri ilgilendirecektir. Çünkü

ahlak bozukluğuna yatkın her insan, aydın yurttaşların gözetiminden çekinir; tıpkı, cinayetlerini meydana vuran ışıktan korkan haydutlar gibi. Yurtsever derneklerine karşı girişilen bu çeşit komploları, erdem çıkarabilir ancak meydana. Bu dernekleri kaldırın ortadan, ahlak bozukluğunu önleyen bütün dizginleri yok etmiş, bu korkunç tasarılara karşı çıkacak son engeli de devirmiş olursunuz. Çünkü komplocular, entrikacılar ve açgözlüler birlik olup, çıkarttıracakları yasadan yakalarını sıyırmasını da becereceklerdir. Zorba yönetim adına hükmetmek için onun koruyucu kanadı altında birleşmeyi becerecekler ve böylece, özgür insanların derneklerinden kurtulmuş olacaklardır. O dernekler ki, ortak adlar altında, sessiz sedasız, halka açık olarak toplanmaktadırlar. Ahlâksızların ve açgözlülerin güçleri karşısına namuslu insanların gözetimini çıkacak gerektiğine inanmışlardır çünkü.

Bu derneklerden kurtuldular mı, milletin yıkıntılara üstünde kişisel özlemlerini yükseltmek için yurdu paramparça edebileceklerdir, hem de hiçbir cezaya, belâya uğramadan. Baylar, geçmişteki olaylar açık seçik gözlerinizin önünde canlanabilseydi, bu derneklerin gerek yetenekleri gerek elde ettikleri özgürlük uğrundaki çabalarıyla örnek insanlardan oluştuğunu hatırlardınız. Yine hatırlardınız ki bu dernekler, Devrim düşmanlarının birliğine karşı bu Meclis'i savaşmaya hazırlamak ve entrikacıların şu ana kadar durmadan bizlere kurdukları tuzakları meydana çıkarmak için kendi aralarında toplanmaktaydılar. Bütün bu olup bitenleri, hatırlarsanız, şaşkınlık ve bir o kadar da acı ile görürsünüz ki, bu yasa, kamuoyunda çok büyük bir etki kazanmış olan (ama şimdi geri tepilen) birtakım insanlara yapılan hareketlerin bir tepkisidir.

İçinde bulunduğumuz koşullar altında, kamuoyunun, görünürde yurda hizmet ettikten sonra ona daha büyük bir cüretle ihanet etmiş olan birtakım insanların aleyhine gelişmiş olması, büyük bir felâket midir? **(Tribünlerden alkışlar; gürültüler).**

Dobra dobra konuştuğum için ne denli katı olduğumu biliyorum ama bu adamların devletin başına sardıkları tehlikeler içinde iyi yurttaşlara kalan tek avuntu, bu adamları sert bir biçimde yargılayabilmektir.

Yurtsever dernekleri devlet gücünü zorla ele geçirmiş gibi gösterdiler sizlere. Oysa yasal otoritelere el uzatmak gibi gülünç bir iddiaya kapılmış değildirler. Onların tek amacı, yurttaşları Anayasa'nın gerçek ilkeleri konusunda aydınlatmak ve Anayasa'nın yaşamasını sağlayacak bilgileri yaymak olmuştur. Bazı dernekler, yasaların koyduğu kurallardan sapmışlar. Peki ne olmuş? Bu özel sapmaları cezalandıracak yasalar var ortada ama hiçbir zaman kanıtlayamadıkları, tek tek olaylardan, aslında yararlı, Anayasa'nın korunması için gerekli olan ve Anayasa düşmanlarının da itiraflarıyla özgürlüğe önemli hizmetlerde bulunmuş olduğu saptanan bir durumu ortadan kaldırmak, felce uğratmak, tümüyle yok etmek gerektiği sonucunu çıkarmak mı istiyorlar? İğrenç bir şey varsa o da Temsilci Meclis'in, tutkular içinde bocalayan açıkgöz birtakım insanların çıkarlarına, Anayasa'nın güvenliğini feda etmesidir.

(Ulusal Meclis, 29 Eylül 1791 oturumu).

DEVLETİN DERTLERİ VE OLANAKLARI ÜSTÜNE

Bunalımdan kurtulmak için yapılacak tek şeyin başkaldırmak olduğuna inanan Robespierre, 29 Temmuz 1792'de verdiği bir söylevde, bunun amaç ve yöntemlerini saptıyor. Burada, bu söylevden bazı parçaları birlikte okuyalım.

Büyük dertler, büyük devaları arattırır. Geçici tedbirler, bu dertleri daha da beter hale sokmaktan başka işe yaramazlar. Fransa'nın dertleri son kertesine varmıştır. Nedenlerini bilen var mı bunların? Öyle sanıyorum ki bugüne kadar kimse, bütün kapsamıyla üstünde durmamıştır onların.

Gücünü elinde tutan kimselerin ihanetine uğrayan, kendi hükümetince yabancı zorbalara terk edilip hakaretler, işkenceler gören; yasalar adına ezilip horlanan, soyulup soğana çevrilen Fransız halkı acı kaygılar içinde çırpınıp duruyor. Dertlerinin kaynağını da onları önlemenin yollarını da bilmeden. Devrimin başından beri, kendini yöneten entrikacıların oyuncağı, kendi bilgisizliğinin ya da kör inançlarının kurbanı olan halk, zaman zaman telaşa kapılmışsa da yöneticilerin sözlerine kanıp yatışmıştır. Önemsiz ya da kalleşçe birtakım yurtseverlik eylemleri, haklarına karşı yapılan sayısız saldırıları unutturdu ona. Bugün içine düştüğü o uzun süreli son bunalım döneminde bile, kendi esenliği uğrunda alınacak yarım yamalak tedbirlere, etkisiz ya da tehlikeli çarelere sırtını dayamaya hazır bir durumdadır hala.

Kötülüğün kaynağına gidelim. Çoğu kimseye bakılırsa, kötülüğün kaynağı yürütme gücündedir sadece. Bu adamlar, kralın tahtından indirilmesini ya da bir süre yetkilerinin elinden alınmasını istiyorlar. Onlarca devletin kaderi buna bağlı sadece. Oysa gerçek durumumuz üstünde tam bir düşünce sahibi olmaktan çok uzaktadırlar.

Dertlerimizin başlıca nedeni, hem yürütme, hem de yasama gücündedir. Devleti yıkıma sürüklemek isteyen yürütme gücünde ve

devleti kurtarmayı beceremeyen ya da kurtarmak istemeyen yasama gücünde. Diyelim, sağlam, temiz ve aydın bir yasama gücü var karşımızda. Böyle olunca, yürütme gücü, devleti hiçbir biçimde yıkıma sürükleyemeyecektir ama yasama gücü cılız ve bozuk ahlaklı olursa, o zaman da ister yürütme gücünün başı ile birleşsin, ister o gücü eline geçirsin, halkın başına bela kesilir. Yasama Meclisi'nin gücü, kralınkinden bin kez daha büyüktür. Çünkü halkın gücünü istediği gibi kullanabilir ve kamuoyunu kendine bağlayabilir. Krallığın eli altında, Meclisçe sağlanan paralardan başka, insanları baştan çıkarma yolunda bir çok araç var. Ama bu güç, halkın görevlendirdiği saylavların gücüne boyun eğmelidir. Yeter ki bu saylavların kokuşmuşluğu, kralın gücünü üstün kılmasın. Fransa'nın mutluluğu gerçekten temsilcilerinin elindeydi. Birkaç ay önce, daha savaş ilan edilmemişken, Anayasa'nın devleti ve özgürlüğü tehlikeye sokan kötülükleri önlemeye yeterli olduğunu ispatlamıştım. Evet, bu sözleri Millet Meclisi'nde söylemiştim. Çoğunluğu kendini halkın davasına adamış sayılan Meclis'te. Meclis, bu kötülükleri hiç de önlemedi ve devlet, bunalımının son kertesine varmasına göz yumdu. Nasıl olursa olsun, devletin kurtulması gerek. Devleti, Anayasa'ya aykırı işler çökertebilir ancak. Dahası var: devletin esenliğine gerekli olan hiçbir tedbir yoktur ki Anayasa'da açıkça yer almamış olsun. Onu yorumlamayı gönülden istemek ve iyi niyetle korunmasına çalışmak yeter.

İstediğiniz kadar yürütme gücünü değiştirin; bu kadarla kalırsanız, yurt için hiçbir şey yapmış olmazsınız. Köle durumunda olan halk, kaderini bir kişiye ya da aileye bağlamış olan halktır. Halkın özgürlüğü ve mutluluğu, hükümetin yapısına ve politik kuramlarının yarattığı sonuca bağlıdır. Krallık Anayasası hep aynı olduğuna göre, bir kralla bir başka kral arasında çok az bir ayrım vardır. Namuslu ama güçsüz ve az bilgili bir insan ile, bozuk ahlaklı bir insan nasıl bir tutulabilir? Böyle bir adamın dört bir yanını her zaman entrikacılar çevirecekler, -onun adına- hazînesini de gücünü de kötüye kullanacaklardır. Bu kuralın dışına olsa olsa büyük karakterli ve yüksek erdemli insanlar çıkabilir ki, böylelerini de hiçbir zaman ya da hemen hemen hiçbir zaman bir kral tahtında bulamazsınız. Bu gerçekler, başka hükümet biçimlerinden çok,

Fransız Meşrutiyet yönetimine uygulanabilirler. Hüküm süren XVI. Louis midir sizce? Hayır, dün olduğu gibi bugün de ve her zamandan daha çok, bütün entrikacılar onu avuçlarının içine almaktadırlar sırayla. Halkın güveninden, o kralları kral yapan tek güçten yoksun olan kral, tek başına bir hiçtir. Krallık bugün, ganimetlerini paylaşan bütün açgözlülerin pençesindedir. Sizlerin gerçek krallarınız generallerinizdir; belki de size karşı birleşen zorbaların generalleri. Bunların hepsi de Fransız halkını köle durumuna sokmak için güçbirliği yapmış hinoğlu hinlerdir.

XVI. Louis'nin tahttan indirilmesi, yetkilerinin bir süre durdurulması, dertlerimizin kaynağını kurutmaya yeterli bir tedbirdir demek! Zorbalık yerli yerinde kaldıktan sonra, adına kral denen bostan korkuluğu ortadan kalkmış ne çıkar? XVI. Louis tahtından indirilince krallık otoritesi kimin eline geçecek? Nâibin, bir başka kralın ya da bir danışmanlar meclisinin eline mi? Hükümetin dizginleri entrikacıların ve açgözlülerin elindeyse hâlâ özgürlüğün bundan kazancı ne olacak? Yürütme gücünün genişliği hep aynı kaldıktan sonra ne gibi bir güvencem olur bunun tersinden? [3]

Yürütme gücünü, yasama gücü mü kullanacak?

Bütün bu güçlerin birbirine karışması, bence bütün zorbalıkların en çekilmezidir. Zorbalığın bir tek başı olsun ya da yedi yüz başı, fark etmez: Zorbalıktır bu, her zaman için...

Yürütme gücünün bu yoldan XVI. Louis'nin elinden alınıp bir yasama gücüne verilmesi, kamu işlerinin yüzünde gerçek bir değişiklik yapar mı? Millet Meclisi'nin hep aynı etkiler altında davrandığını; bazı kimselerin, herhangi bir fesat komitesinden ya da Saray'ın fesat ocağından aldığı etkiyi Meclis'e aktardığını göreceksiniz. Hem niye olmasın? Meclisi bugüne kadar allak bullak eden kör inançlar, tutkular, çıkarlar ortadan kalkmış olurlar mı ki?

Avusturya'nın sayısız taraftarları, hepsi de Saray'a ya da başka fesat ocaklarına kul köle olan entrikacılar, aynı yolda yürümeye devam edeceklerdir. Bugüne kadar, çoğunluğun halkın zararına kralın hizmetinde çalışmış olduklarını düşünürsek, bir süre için

yetkileri elinden alınacak olan krala yine de hizmet edecekleri açıktır bunların. Hem daha büyük bir başarıyla...

Burada, kralın tahtından indirilmesi ile yetkilerinin bir süre için elinden alınması arasında gerekli bir ayrım yapın. Kral yetkilerinin bir süre ertelenmesi (ki ünvanıyla birlikte yürütme gücünün bütün haklarını saklı tutmaktadır), tahtına döndüğü zaman ona bu hakları daha geniş olarak geri verme yolunda Saray ve Yasama Meclisi entrikacılarının tertipledikleri hesaplı bir oyundan başka bir şey değildir aslında. Salt tahttan indirme daha az şüphe uyandırırdı ama bu da tek başına açıkladığımız sakıncalara açık kapı bırakırdı.

Zaten, bu büyük değişiklik yeni kargaşalıklara bir fırsat vermiş olur, yeni birtakım politik fırtınalar yaratırdı. Bu bakımdan, devlet gemisini yönetmek ve onu limana ulaştırmak için sağlam ve usta eller gerekmektedir. Bu gemiyi kurtaracak kaptanlar kimler olacaktır? Bugüne kadar onu kayalıklara bindirenler mi? Millet Meclisi, hiç de önlemediği, yurdun karşı karşıya olduğu tehlikeleri bildirirken kendi güçsüzlüğünü ortaya koydu. Ulusu kendi imdadına çağırdı.

Bu ciddi tehlikeleri, halka bildirmenin zamanıdır şüphesiz. Ne diyorum? Zamanı mıdır hala? Bunca zaman, bazan yürütme gücüne, bazan generallere, bazan Millet Meclisi'ne güvenmek gerektiğini söyleyerek ulusu aldatanlar ne kadar da suçludurlar! Devleti kurtarmak için tek çarenin, bugünkü Millet Meclisi çoğunluğunun yurtseverliğine, bilgisine gözü kapalı inanmayı ilke olarak ortaya atma cesaretini gösterenler çok uyuşuk, çok kokuşmuş insanlardı! Bunlar birlik ve entrika ruhunun dikte ettiği alçakça ve saçma özdeyişleriyle halkın bilinçlenmesini geciktirdiler, özgürlük gücünün soluğunu kestiler ve ulusu uçurumun kenarına sürüklediler. Halk şimdi bu uçuruma yuvarlanmak üzeredir. Güven! İnsan, güveni hak ederse, onu isteme gereğini duyar mı; hak etmezse de onu elde edebilir mi? Halkın esenliği, ulusun bilinç ve cesaretine, vekillerinin dürüstlüğüne, enerjisine mi dayanır, yoksa onlara körü körüne inanmaya mı?...

Kısacası, sorun çok basit noktalara indirgenebilir.

Yürütme gücünün başı ulusa bağlı kalmış mıdır? Kalmışsa onu alıkoymalı. Ulusa ihanet mi etmiştir? O zaman da tepetaklak etmeli onu. Millet Meclisi buna karar veremiyor. Yürütme gücünün başı suçluysa, Millet Meclisi de onun suç ortağıdır, devleti kurtarma yolunda onun kadar güçsüz demektir. O zaman hem yürütme gücünü, hem de yasama gücünü yeniden oluşturmak gerekir...

Yurdun büyük tehlikeler içinde olduğu zamanlarda, bütün yurttaşların onu savunmaya çağrılmaları gerekir. Onun için, yurdun korunması ve şan şerefe ulaşması konusu hepsini ilgilendirmelidir... (Ancak o zaman), halkın yurtseverliğini ve enerjisini yeniden canlandırırsınız. Yurdun gelir kaynaklarını sonsuza dek çoğaltırsınız, aristokrasinin ve entrikacıların etkisini yok eder ve gerçek bir ulusal konvansiyon hazırlarsınız: Fransa'nın görüp göreceği tek yasal, dörtbaşı bayındır konvansiyonu.

HALKIN GEÇİM ARAÇLARI ÜSTÜNE

1792 insanının «geçim» bunalımı (yani özellikle, tahılın azalışı ve fiyatlarının yükselişi) Konvansiyon Meclisi'ni ekonomik sorunlarla karşı karşıya getiriyor. Politika tartışmalarına karışan Robespierre (2 Aralık), Jakobenlere bağlı küçük burjuvazinin ortadan kalkmasına yol açan ütopyaları açık seçik dile getiriyor bu söylevinde.

Halk temsilcilerine halkın geçimini sağlama yollarından söz etmek, onlara en kutsal çıkarlarından söz etmek demek değildir sadece. Çünkü temsilciler, şüphesiz, halkla özdeştirler.

Burada yalnız yoksul yurttaşların davasını değil, mal mülk sahipleriyle satıcılarınkini de savunacağım.

Apaçık olmakla birlikte unutulmuş görünen ilkeleri hatırlatmakla yetineceğim. Daha önce önerilmiş olan basit tedbirlere değineceğim sadece. Çünkü sorun, parlak kurumlar yaratmaktan çok, sağduyunun ilk kavramlarına dönmektir.

Doğanın insan ihtiyaçlarını bol bol karşıladığı her memlekette kıtlık, yönetimin ya da yasaların bozukluğundan başka bir şeye yorulamaz. Kötü yasalarla kötü yönetimlerin kaynağı sahte ilkeler ve kötü törelerdir.

Genel olarak kabul edilen bir gerçektir ki, Fransa toprakları halkının beslenmesi için gerekli olanın çok üstünde ürün vermektedir ve bugünkü kıtlık, suni bir kıtlıktır. Bu durumun ve ortaya koyduğum ilkenin sonucu üzücü olabilir ama şimdi kendimizi övmenin sırası değil. Yurttaşlar! Gerçek ilkelere üstünlük kazandırmak ve dünyaya doğru yasalar vermek sizlere düşmektedir. Sizden öncekilerin açtıkları birtakım zorbaca önyargı yollarında, köle gibi sürünmek için yaratılmamışsınız. Sizler, daha çok, yeni bir işe başlıyorsunuz, sizden önce kimsenin ele almadığı bir işe. Krallık yönetiminin zorbalığı altında, soylular, din adamları ya da burjuvazinin desteğiyle yapılmış olan bütün yasaları sıkı bir incelemeden geçirmelisiniz en azından. Zaten bugüne kadar başka yasalarınız da olmadı ki! Bize, en hatırı sayılır yetkili kişi olarak gösterdikleri kimse, XVI. Louis'nin

bir bakanıdır (Mecker). Kurucu Meclis'in tahıl ticareti ile ilgili yasasının nasıl çıkarıldığını gördüm. Daha önceki dönemin yasasından başka bir şey değildi bu. Bugüne kadar da değişmedi. Çünkü temelindeki çıkarlar ve önyargılar hiç değişmediler. Bu dönemde tekrarlanan aynı olayları, aynı Meclis günlerinde de gördüm. Aristokrasinin halkı suçladığını; iki yüzlü düzencilerin, kendi cinayetlerini, kışkırtıcı ve anarşist dedikleri özgürlük savunucularına yüklediklerini de gördüm. Erdeminden şüphe edilmesine izin verilmeyen hayasız bir bakanın (Mecker), aşırı hayranlık perdesi altında Fransa'nın kuyusunu kazdığını; canice düzenleri sürüp giderken, zorbalığın sıkı yönetim yasası ile bezenerek, açlıktan nefesi kokan yurttaşların, yasalara uygun olarak kanlarını nasıl akıttığını da gördüm. Kendinden hiçbir hesap sorulmasına izin verilmeyen bakanın emrine ayrılan milyonlar; halkın kanını emen sülükler yararına işleyen primler; sonsuz ticaret özgürlüğü; korku ve telaşları yatıştırmak ya da açlığı bastırmak için kullanılan süngüler: İşte, ilk yasacılarımızın o göklere çıkartılan politikası!

Primler üstünde tartışılabilir; ticaret özgürlüğü bir noktaya kadar (insan kanına susamış açgözlüler onu kötüye kullanıncaya kadar) gereklidir. Süngülere başvurma ise tüyler ürpertici bir canavarlıktır. Gerçek ilkeye dayanmadığı için de sistem özünden eksiktir.

Bu bakımdan, düşülen yanılgılar, belli başlı iki nedenden doğmaktadır bence:

1. Kuramı hazırlayanlar, yaşamak için en gerekli şeylere herhangi bir ticaret eşyası gibi baktılar ve söz gelimi, buğday ticaretiyle çivit ticareti arasında hiçbir ayrım gözetmediler. Halkın geçimi sorunundan çok, tahıl ticareti üstünde çene yordular. Bu veriyi hesaba almadıkları için de genellikle apaçık olan ilkeleri yanlış uyguladılar. Bu doğru ve yanlış karışımı, yanılgılarla dolu bir sisteme görünüşte doğru bir nitelik verdi.

2. Sistemi, devrimlerin doğurduğu o fırtınalı hayat koşullarına da uygulamadılar. O belirsiz kuramları, normal zamanlar için iyi olsa bile, bunalımlı günlerin bizlerden beklediği kısa süreli tedbirlere hiç mi hiç yatkın değildi. Tüccarların ya da mal mülk sahiplerinin çıkarlarına gereğinden çok önem verdiler ama insanların hayatını

aşağı yukarı hiçe saydılar. Niçin? Çünkü yazıp çizenler, yönetenler hep, ileri gelen kimseler, bakanlar, zenginlerdi de ondan. Onların yerinde halk olsaydı, bu sistem her halde birtakım değişikliklere uğrardı.

Sağduyu, örneğin şu gerçeği göstermektedir: Geçim ihtiyaçları için önemli olmayan zahire, satıcının en sınırsız borsa oyunları için bırakılabilir. Ortaya çıkabilen kısa süreli kıtlığa her zaman katlanılabilir. Genel olarak, bu ticaret alanındaki sonsuz özgürlüğün, devletin ve bireylerin yararına dönmesi yeter ama insanların hayatı, aynı talih oyunlarına bağlanamaz. Parlak kumaşlar almam gerekli değildir ama kendim ve çocuklarım için ekmek alacak kadar varlıklı olmam gereklidir. Satıcı; mümkün olan en yüksek fiyata satmak zamanını buluncaya kadar, lüks ve gururun göz diktiği mallarını depolarında saklayabilir ama açlıktan ölen benzerinin yanı başında, kimsenin hakkı yoktur öbek öbek buğday yığmaya...

Nedir toplumun birinci ereği? insanın zaman aşımına uğramayan haklarını korumak. Bu hakların ilki nedir? Yaşama hakkı!

Demek, ilk toplumsal yasa, toplumun bütün üyelerinin geçim araçlarını güvence altına alan yasadır. Bütün öbür yasalar buna bağlıdırlar. Mülkiyet hakkı, bu ilk toplumsal yasayı perçinlemek için konmuş ya da güvence altına alınmıştır. İnsanın malı mülkü varsa, her şeyden önce, yaşaması için vardır. Mülkiyetin, hiçbir zaman insanların geçimine engel olamayacağı savı doğru değildir. İnsana gerekli olan besinler, hayat kadar kutsaldır. Hayatı sürdürmek ve korumak için pek gerekli olan ne varsa, bütün toplumun ortak malıdır. Ancak artan kısım, bireylerin olabilir ve satıcıların ticaretine bırakılabilir. Benzerinin zararına para ile ilgili olarak giriştiğim her türlü talih oyunu, ticaret değil, eşkıyalıktır, kardeş kanına susamışlıktır.

Bu ilkeye göre geçim araçlarıyla ilgili yasa konusunda çözümlenmesi gereken sorun nedir? Şudur: Toplumun bütün üyelerine, yeryüzü ürünlerinin yaşamalarına gerekli olan bölümünden yararlanma hakkı tanımak, mal mülk sahiplerine veya çiftçilere de emeklerinin karşılığını sağlamak. Arta kalanı serbest ticarete bırakmak.

Mülkiyetin en titiz savunucusu, mülkiyet sözünden benzerlerini soyup soğana çevirme veya öldürme anlamını çıkardığını açık açık söylemedikçe, bu ilkeleri tanımazlıktan gelsin gelebilirse eğer.

Her türlü engelin ya da daha doğrusu, buğday satışını düzenleyen her türlü kuralın mülkiyet hakkına karşı saldırı anlamına geldiğini nasıl ileri sürebilmişler ve nasıl bu barbarca sistemi, görünüşte doğru izlenimini veren ticaret serbestliği adı altında gizleyebilmişlerdir? Bu sistemi koyanlar, kendi kendileriyle ister istemez çelişkiye düştüklerini görmüyorlar mı?

İçeride bolluk sağlanmadığı sürece, neden her defasında yabancı ülkelere tahıl satma yasağını onaylamak zorunda kalıyorsunuz? Ekmek fiyatını pekala kendiniz saptıyorsunuz. Peki, neden baharat veya Hindistan'ın o parlak ürünlerinin fiyatını saptamıyorsunuz? Bütün bu ayrılık, demin açıkladığım o apaçık ilkelerden gelmiyorsa nereden geliyor? Ne diyorum? Hükümet kimi zaman lüks eşya alım satımını, sağlıklı bir politikanın kabul ettiği birtakım değişikliklere bağlı tutuyor. Neden halkın geçim araçlarını ilgilendiren ticaret, bu değişikliklerden ille de uzak tutuluyor?

Şüphesiz, bütün insanlar dürüst ve erdemli olsalardı; açgözlüler, halkın öz varlığını yok etmeye kalkışamazlardı; bütün varlıklılar, aklın ve doğanın sesine uyup, kendilerini toplumun vekilharçları ve yoksulların kardeşi saysaydılar, en sınırsız özgürlükten başka yasa tanımayabilirdik. Ne var ki, cimriliğin yoksulluk, zorbalığın da halkın umutsuzluğu üzerinde kumar oynayabileceği; bütün açıkgözlülerin acı çeken insanlığa savaş açtığı doğru ise, neden yasalar yoksullukları önlemiyorlar? Neden yasalar, tekelcinin insan kanına susamış elini, adi katilin eli gibi durduramıyorlar? Bunca zamandır, neden büyüklerin keyfi, zorbaların gücü ile ilgileniyorlar da halkın geçimi ile ilgilenmiyorlar?. Bu yolsuzlukları önlemenin çareleri nelerdir peki? «Bu çareler uygulanamaz» diyorlar. Ben de diyorum ki, bunlar basit oldukları kadar şaşmaz birtakım çarelerdir. «Üstün zekalar bile bunları çözümleyemez» diyorlar. Ben de diyorum ki, bunlar ne ticaretin çıkarlarına zarar verir, ne de mülkiyet haklarına.

Malların dolaşımı bütün Cumhuriyet'te korunmalı ama dolaşım olması için bütün zorunlu tedbirlerin alınması gerekir. Benim asıl

derdim, dolaşım yokluğudur. Çünkü halkın baş belası, kıtlığın kaynağı; dolaşımı sınırsızlaştırmak bahanesiyle önleyen engellerdir. Halkın geçim araçları, açgözlü spekülatörlerin yanı başlarında yığın yığın durdukça, elden ele dolaşabilir mi? Geçim araçları, bir avuç milyonerin elinde toplanmışlarsa, el değiştirebilirler mi? O milyonerler ki, daha değerli, daha ender kılmak için, bu gereçleri ticaretin dışında tutmakta ve zahireler, o cimrice tasarılarına denk düşecek fiyatı buluncaya kadar, nice ailenin yok olup gitmesi gerektiğini soğuk kanlı hesaplamaktadırlar. Geçim araçları, Tantalos'un çektiği işkencelere katlanan yoksul yurttaşların gözleri önünde, üretildikleri ülkelerden geçerek, halkı kıtlığa mahkûm eden bir avuç insanın kazdığı, o bilinmeyen çukurlarda yok olup giderken el değiştirebilirler mi hiç? En bol hasatların yanı başında, altın ya da kağıt para karşılığında, bu hasadın bir parçacığını bile elde edemeyecek kadar yoksulluk içinde olan yurttaşlar mum gibi erirken nasıl el değiştirebilir bu mallar?

Dolaşım, zorunlu ihtiyaç maddelerini bütün insanların kesesine elverişli duruma sokan ve sazdan kulübelere bolluk ve hayat getiren dolaşımdır. Beyinde ya da ciğerlerde tıkanıp kalan kan dolaşabilir mi? Kan, bütün bedende serbestçe aktığı zaman dolaşır ancak. Geçim araçları halkın kanıdır. Kan dolaşımı insan bedeni için ne denli gerekli ise, onların el değiştirmesi, yani dolaşımı da toplumsal beden için o kadar gereklidir. Onun için, tahılların serbestçe el değiştirmesini destekleyin, bütün zararlı tıkanıklıkları önleyerek. Bu amacı gerçekleştirmenin yolları nelerdir? Açgözlülerin tıkanıklığı kolayca gerçekleştirmelerine engel olmak. Bu tıkanıklığı üç şey desteklemektedir: Gizlilik, alabildiğine serbestlik ve ceza görmemedeki kesinlik.

Gizlilik ne zaman olur? Herkes, eli altında ne kadar geçim aracı olduğunu saklayarak bütün toplumu bunlardan yoksun bırakabildiği; onları hile yoluyla —gerek yabancı ülkelere kaçırmak, gerek içeride, kendi depolarında saklamak suretiyle— ortadan kaldırabildiği zaman. Oysa bu konuda iki basit çare vardır: Birincisi, gerek her bölgenin ürettiği tahılı, gerek her toprak sahibinin ya da çiftçinin elde ettiği hasadı hesaplamak için gerekli tedbirleri almaktır. İkincisi, tahıl satıcılarını, mallarını pazarlarda, satmaya zorlamak ve gece yarıları satış yapılmasını önlemektir. Bu tedbirlerin ne olasılığını, ne de

yararını ispatlamak gerekmez. Çünkü hiçbirine kimsenin dil uzattığı olmuyor. Bu tedbirlerin yasattığına mı çatılıyor? Ama toplum yararının gerektirdiği genel düzen kuralları nasıl olur da mülkiyet hakkına tecavüz sayılabilir? Hangi iyi yurttaş, dürüst ve açık davranmak zorunda kalıyorum diye sızlanabilir? Gizli kapaklı işler, komplocular ve düzenbazlardan başka kimin için gerekli olabilir? Hem, size ispatlamadım mı, besin maddelerinin yurttaşların geçimi için gerekli bölüğünü toplumun istemeye hakkı olduğuna? Toplum görevlerinin en kutsalıdır bu.

Yıkıcı tekel işlemlerinin öbür nedenleri, sınırsız serbestlik ve cansızlıktır, demiştim. Açgözlülüğü yüreklendirme ve onu her çeşit dizginden uzak tutmanın en şaşmaz yolu, kural olarak yasanın onu denetlemeye ve karşısına en ufak engeller bile çıkarmaya hakkı yoktur demek değildir de nedir? Açgözlülüğe karşı konan tek kural, ceza korkusundan uzak olarak her şeyi göze alabilme değil mi? Ne diyorum? Bu kuramın ulaştığı en büyük olgunluk aşaması budur işte. İstifçilerin kusursuz kimseler olduğu, tekelcilerin insanlığa babalık ettiği, halkla aralarında çıkan kavgalarda, her zaman halkın haksız olduğu kabul edilmiş gibidir nerdeyse. Ya tekel suçu diye bir şey olamaz ya da böyle bir suç vardır gerçekte. Bu bir kuruntu ise, nasıl olur da öteden beri inanılagelinmiştir buna? Devrimimizin daha ilk günlerinden bu yana, onun başımıza açtığı belaların acısını niçin çektik öyleyse? Doğruluğundan şüphe edilmez raporlar ve su götürmez olaylar, istifçilerin o yasa dışı oyunlarını boşuna mı ispatlamaktadır? Tekelcilik suçu gerçekse, bu suç hangi garip ayrıcalıkla tek başına korunmak hakkını elde ediyor? Eğer süngüler ve mutlak düzen, her türlü hakka karşı olan istifçilerin iyiliğine ve hayırseverliğine inanırsa, halkın sefaletini çıkarlarına alet eden bu acımasız kan emicilerin saldırılarına ne sınır koyabilir? Sınırsız serbestlik, bu yolsuzluğu hoş göstermeye, onu sürdürmeğe yaramaktadır; bu yolsuzluğun başlıca nedenidir. Sınırsız serbestlik, nasıl devası olabilir onun? Nedir sızlandığımız şey? Bugünkü sistemin kötülükleri ya da hiç değilse, önleyemediği kötülükler! Size halkın katillerini bildiriyorum, siz bana «Bırakın yapsınlar» diye karşılık veriyorsunuz. Bu sistemde, her şey topluma karşı, her şey tahıl satıcılarından yanadır.

Ey yasacılar, bilgelik ve sağgörünüzü asıl burada göstermeniz gerek! Böylesine bir konu, işlenmesi her zaman için nazik bir konudur. Halkın telaş ve korkusunu artırmak ve hatta hoşnutsuzluğunu kabullenir görünmek tehlikelidir. Gerçekleri söylememek, ilkeleri saklamak daha da tehlikelidir ama ilkelere uyarsanız, bütün sakıncalar ortadan kalkar, yalnız ilkeler kötülüklerin kökünü kurutur.

Biliyorum, sahici veya yapma bir kıtlığın yol açtığı böylesi bir ayaklanmanın koşulları incelenirken, insan bazan yabancı bir etkinin varlığını kabul eder. Açgözlülük ve entrika, kargaşalık çıkarmadan edemez: Kimi zaman, aynı adamlar; onu boğazlama fırsatını bulup güçsüz, bencil kimselere o korkunç serbestliği geri vermek için halkı kışkırtırlar. Ama şurası da doğrudur ki, halk yaradılıştan dürüst ve sessizdir. Her zaman iyi niyetle davranır. Kötü yürekliler, gözleri önüne haklı ve güçlü bir neden sermezlerse, halkı kımıldatamazlar. Onda hoşnutsuzluk yaratmaktan çok, hoşnutsuzluğundan yararlanır kötü yürekliler. Ve halkı, geçim bahanesiyle düşüncesiz davranışlara sürükledikleri zaman, halk baskı ve yoksulluk yüzünden böylesi etkilere çoktan hazırdır. Mutlu bir halk hiçbir zaman taşkın bir halk olmamıştır. Fransız halkını tanıyan herhangi bir kimse bilir ki, çılgın ya da kötü bir yurttaş, hiçbir neden olmadan, onu, sevdiği yasalara, seçtiği temsilcilere ve elde ettiği özgürlüğe karşı ayaklandıramaz. Halkın, siz temsilcilerine beslediği güvene karşılık ona güvenmek, aristokrasinin kötü hesaplarını alt üst ederek yoksulluğuna merhem olmak, telaş ve korkularını gidermek sizlere düşmektedir.

Halkın telaş ve korkularına saygı göstermek gerekir. Eliniz kolunuz bağlı kalırsanız, nasıl yatıştırırsınız onları? Önerilen ama bizim pek de gerekli saymadığımız tedbirleri halkın istemesi yeter. Onları uygulamaya karar vermeniz için, bu tedbirlerin çıkarlarına ne denli bağlı olduğunuzu göstermeleri yeter de artar bile. Bu yasaların öz ve ruhlarının ne olduğunu daha önce belirtmiştim. Burada sadece, kabul edilmeleri halinde bazı değişiklikler getirme hakkımı saklı tutarak, tekelciliğe karşı tedbirler alınmasını öneren kararname tasarılarına öncelik tanınmasını istemekle yetineceğim. Daha önce, bu tedbirlerin ve dayandıkları ilkelerin halka gerekli olduğunu

ispatlamıştım. Bunların varlıklılara ve bütün mal mülk sahiplerine yararlı olduklarını ispatlayacağım.

Hiçbir namuslu kazancı, hiçbir yasal sahiplik hakkını ellerinden almıyorum; ellerinden ancak başkasının mülkiyetini çiğneme hakkını alıyorum. Ticareti değil, tekelciliğe bağlı yağmacılığı ortadan kaldırıyorum. Onları sadece, benzerlerinin yaşamasına engel olmamaya mahkûm ediyorum. Hiçbir şey, şüphesiz, bundan daha elverişli olamaz. Yasacının insanlara yapabileceği en iyi hizmet, onları dürüst birer insan olmaya zorlamaktır. İnsanın en büyük çıkarı, servet üstüne servet koymak değildir ve en tatlı mülkiyet, yüzlerce bahtsız ailenin geçim araçlarını yutuvermek değildir hiç. Benzerlerinin acısını azaltmak zevki ve yurduna hizmet etme onuru, bu acınası üstünlüğe değer. O iğrenç ticaretlerini sağlayan sonsuz serbestlik, nesine yarar hava oyuncularının? Ya ezilenlerden olmaya ya da ezenlerden. Bu sonunculardan olmak iğrenç bir şeydir. Bencil zenginler, adalet ve insanlığa karşı, o alçak gurur ve tutkuların korkunç sonuçlarını görüp önlemesini öğrenin! Soyluların ve kralların başına gelenler gözünüzü açsın! Eşitlik ve erdemin sağladığı derin hazları tatmasını öğrenin! Ya da hiç değilse, servetin size sağladığı üstünlüklerle yetinin ve halka ekmeğini, emeğini ve törelerini bırakın. Özgürlük düşmanları, vatanın bağrını delik deşik etmek için boşuna çırpınıyorlar: Güneşin seyrini durduramayacakları gibi, insan aklının gelişmesini de durduramayacaklardır. Alçaklık hiçbir zaman cesareti alt edemeyecektir. Dalavere kafası, özgürlüğün üstün yetenekleri önünden kaçacaktır. Siz ey yasacılar, ayrıcalıklı bir sınıfın değil, Fransız halkının temsilcileri olduğunuzu hatırlayın! Unutmayın ki, düzenin kaynağı adalettir; kamu esenliğinin en şaşmaz güveneği yurttaşların mutluluğudur ve devletleri altüst eden bitmez tükenmez sarsıntılar, kör inançların ilkelere, bencilliğin genel yarara, güçlülerin gurur ve tutkularının haklara ve güçsüz ihtiyaçlara karşı yaptıkları savaştan başka bir şey değildir.

ÖZGÜRLÜĞE KARŞI HAZIRLANAN KOMPLO

Belçika'da uğranılan yenilgiler, Dumourize'nin ayaklanması ve Paris'te bunalımın baş göstermesi üzerine, Robespierre, Millet Meclisi'nde, ilk defa olarak (2 Ağustos 1793), Jirond'u açıktan açığa devrimi yıkmakla suçluyor.

Güçlü bir fesat komitesi, bizlere bir kralla birlikte bir çeşit aristokratik anayasa vermek için, Avrupa'nın zorbalarıyla gizliden gizliye elbirliği ediyor. Yabancı silahların gücü ve içerideki kargaşalarla bizleri, bu yüz karası uzlaşmayı kabul etmek zorunda bırakacağını umuyor. Bu sistem, İngiliz hükümetinin işine geliyor, bu birliğin ruhu olan Pitt'in işine geliyor; bütün gözü yükseklerde olanların işine geliyor. Bu sistem, eşitlikten nefret eden, mallarına, mülklerine kadar her şeyleri ellerinden gidecek diye içlerine korkular salınan bütün aristokrat burjuvaların hoşuna gidiyor; aristokrasinin temsil edileceği bir yönetimde ve yeni bir kral sarayında, o kaybettikleri afralı tafralı rütbelere yeniden kavuşacağız diye sevinen soyluların hoşuna gidiyor. Cumhuriyet ise, yalnız halka uygun geliyor. Temiz ve yüksek ruhlu her seviyedeki insanlara, insanlığın dostu filozoflara, Baldırıçıplaklar'a...[4]

Sözünü ettiğim aristokratik sistem, «Föyant» ve «Ilımanlar» adlarıyla tanınan La Fayette ve bütün benzerlerinin sistemi idi ve onların yerine geçenler tarafından devam ettirildi. Bazı ileri gelen kişiler değişti ama amaç aynı kaldı, araçlar değişmedi. Şu farkla ki, devamcılar gelir kaynaklarını çoğalttılar ve yandaşlarının sayısını artırdılar.

Bugüne kadar Devrim sahnesinde görünen bütün açıkgözlülerin şu ortak yanı vardı: Hepsi, halkın haklarını, ona ihtiyaçları olduğu sürece savundular. Hepsi ona, en kurnaz ve en güçlüler eliyle güdülmek için yaratılmış aptal bir sürü gözü ile baktılar. Hepsi, Temsilciler Meclisi'ne açgözlü veya safdil insanlardan oluşmuş bir kurul gözüyle baktılar; canice tasarılarına alet etmek için onları ya

baştan çıkarmak ya da aldatmak gerektiğine inandılar. Hepsi, halk derneklerini, Saray'a karşı, kendi yararlarına kullandılar ve Saray'la anlaşır anlaşmaz ya da onun yerini alır almaz, bu dernekleri ortadan kaldırmaya çalıştılar. Hepsi de sırayla, zaman ve koşullara göre, Jakobenlerden yana ya da onlara karşı savaştılar.

Bugünkü egemenler, kendilerinden öncekiler gibi, tutkularını ölçü ve özsaygı maskesi altında gizlediler. Kendilerinden öncekiler gibi, özgürlük ilkelerini gözden düşürmeye çalıştılar.

Bu işte daha başarılı olmak için, kimi zaman bu ilkeleri gülünç biçimlerde uygulamaya bile kalkıştılar. Yurdun bütün dostlarına kışkırtıcı, anarşist dediler. Kimi zaman da bu iftirayı başarmak için gerçek kışkırtıcı ve anarşistleri ortaya sürdüler. Büyük cinayetlerini örtbas etmek için onları halka mâl etmekte büyük ustalık gösterdiler. Daha ilk zamanlarda, bir toprak yasası hayaleti ile halkın içine korkular saldılar: Zenginlerle yoksulların çıkarlarını birbirinden ayırdılar. Kendilerini, Baldırıçıplaklara karşı zenginlerin koruyucusu gibi gösterdiler. Bütün eşitlik düşmanlarını kendi partilerine çektiler. Yönetimi ve bütün mevkileri ellerine geçirdikten, mahkemeleri ve devlet dairelerini buyrukları altına aldıktan, devlet hazinesine el koyduktan sonra, bütün güçlerini, halkın uyanmasını durdurmaya, kralcılığı ayıltmaya ve aristokrasiyi diriltmeye harcadılar. Enerjik yurttaşlara baskı yaptılar. İkiyüzlü Ilımanlar'ı korudular, halkın savunucularını ardarda baştan çıkardılar. Biraz yeteneği olanları kendi davalarına bağladılar ve baştan çıkaramadıklarına da işkence yaptılar. Erdemi yıldırmak, yurt düşmanlığını, kalleşliği ödüllendirmek uğruna halkın bütün gücü tüketilip kurutulurken, Cumhuriyet nasıl yaşayabilirdi?

TEMSİL YOLUYLA YÖNETİM

İnsan mutluluk ve özgürlük için yaratılmıştır. Ne var ki, her yerde köle durumunda ve mutsuzdur. Toplumun görevi, onun haklarını korumak ve benliğini geliştirmektir ama toplum, her yerde, onu alçaltmakta ve baskılar altına sokmaktadır. Ona niçin yaratıldığını hatırlatmanın zamanı gelmiştir. Tasarı aklının ilerlemeleri bu büyük devrimi hazırlamıştır. Onu çabuklaştırmak görevi de özellikle sizlere düşüyor.

Görevinizi yerine getirmek için, sizden önce var olanın tam tersini yapmanız gerekecektir.

Bugüne kadar yönetme sanatı, büyük çoğunluğu küçük bir azınlık yararına soyup soğana çevirmek ve onu köle durumuna sokmaktı. Yasalar da bu mala cana kıymaları bir sistem haline getirme yoluydu. Krallar ve aristokratlar çok iyi becerdiler işlerini. Kendi işinizi yapmak, yani yasalarla insanları mutlu ve özgür kılmak görevi sizlere düşüyor şimdi.

Yurttaşların, her zaman yurttaşlık haklarına saygı göstermelerini sağlamak için hükümete yetki vermek ve hükümetin de bu hakları hiçbir zaman çiğnememesine çalışmak: İşte, bana kalırsa yasa koyucusunun çözmeye çalışması gereken iki sorun. Birincisi bana kolay görünüyor. İkincisine gelince, geçmişteki ve bugünkü olaylara, nedenleri araştırılmadan bakılırsa, insana çözümlenemez gibi görünebilir.

Tarihe bir göz atın hele, her yerde devlet memurlarının yurttaşlara baskı yaptığını; hükümetin de halkın egemenliğini kemirdiğini görürsünüz. Zorbalar halkın başkaldırmasından dem vurur; halk da yakınmayı göze alabildiği, yani aşırı baskı karşısında gücüne ve bağımsızlığına kavuştuğu zaman, zorbalıktan yakınır.

14 Temmuz 1789 Devrimi'nden, özellikle de 10 Ağustos 1792 Devrimi'nden bu yana anarşiden çok söz edildi durdu ama bana kalırsa, politik kurumların hastalığı anarşi değil, zorbalık ve aristokrasidir. Ne derlerse desinler, bana kalırsa, bunca karalar

çalınan bir dönemden itibarendir ki, ilk adımımızı attık yasalara ve hükümete doğru, bütün o kargaşalıklara; can çekişen krallığın son çırpınışından ve sözünde durmayan bir hükümetin yasallığa karşı savaşmasından başka bir şey olmayan kargaşalıklara rağmen.

Anarşi, Fransa'da Clovis'ten son Capet'lere kadar süregelmiştir. Doğa'yı ve yasayı tahttan indirip, yerine birtakım insanları getiren zorbalık değil de nedir anarşi dedikleri?

Toplumdaki kötülükler, hiçbir zaman halktan gelmez, hükümetten gelir. Başka türlü nasıl olabilir? Halkın yararı, kamunun yararıdır. Belli bir mevkide bulunan insanın yararı, özel bir yarardır. İyi olmak için, halkın sadece, kendisini, kendisinden başkasına değişmemesi gerekir. İyi olmak için, devlet memurunun, kendini halka feda etmesi gerekir.

Saçma ve ilkel kör inançlar üzerinde durmaya yanaşsaydım, derdim ki, gururu ve bütün kötülükleri yaratan iktidar ve zenginliktir. Yine derdim ki, erdemin bekçileri emek, aza kanarlık ve yoksulluktur; güçsüzün bütün dilediği adalettir, iyi yasaların koruyuculuğudur. Yalnız dürüst insanların tutkularına değer verir o. Güçlü insanın tutkuları, haklı yasaların üstüne çıkma ya da zorbaca yasalar koyma eğilimidir. Son olarak derdim ki, yurttaşların yoksulluğu, yönetenlerin suçundan başka bir şey değildir ama ben sistemimin temelini bir tek düşünceye dayıyorum.

Hükümet, genel istemi saydırmak amacıyla kurulmuştur ama yöneten insanların bireysel istemleri vardır ve her istem egemen olmaya çalışır. Hükümet eden kimseler, ellerindeki kamu gücünü bu yolda kullanırlarsa, hükümet, özgürlüğün baş belası olur çıkar. Bundan şu sonucu çıkarın: Her anayasanın amacı, kuramsal ve bireysel özgürlüğü hükümete karşı korumak olmalıdır.

Yasa koyucularının unuttukları şey budur işte: Hepsi hükümetin gücünü korumaya çalışmış, hiçbiri onu, kuruluşundaki amacına getirmeyi düşünmemiştir. Hepsi halkın ayaklanmasına karşı sonsuz tedbirler almış ve bütün güçleriyle delegelerinin başkaldırmasını yüreklendirmiştir. Bunun nedenini daha önce gösterdim: Aç gözlülük, kaba güç ve kalleşlik bu dünyanın yasa koyucuları olmuşlardır. İnsan

aklını bile bozarak, onu kul köle etmiş ve insan yoksulluğunun suç ortağı yapmışlardır. Zorbalık ahlak bozukluğunu doğurmuş, ahlak bozukluğu da zorbalığı desteklemiştir. Bu durumda, haksızlığı haklı göstermek ve zorbalığı tanrısallaştırmak için insanlar ruhlarını en güçlüye satmaya başlarlar. O zaman da akıl delilikten; eşitlik anarşiden; özgürlük düzensizlikten; doğa hayalden başka bir şey sayılmaz olur. İnsan haklarını hatırlamak, ayaklanma anlamına gelir. Artık erdem için Bastiller ve darağaçları vardır; cümbüşler için saraylar; ağır suçlar için taçlar ve zafer arabaları. Artık, krallar, papazlar, soylular, burjuvalar, ayak takımı vardır ama halk da yoktur, insanlar da yoktur, hiç mi hiç yoktur.

Yasa koyanlar arasında, halkın aydınlanması karşısında, ilkelere saygı göstermek zorunluluğunu duyanlara bir bakın. Bu ilkeleri kendi kişisel görüşleri ile bağdaştıramadıkları zaman, onlara yan çizmek için ne hünerler göstermediler ki? Zorbalığın biçimlerini ve aristokrasinin renk farklarını çeşitlendirmekten başka bir şey yapmışlar mı, bakın bakalım. Halkın egemenliğini tumturaklı sözlerle ilan etmişler ve halkı zincire vurmuşlardır. Bir yandan, devlet memurları onların vekilleridir derken, öte yandan memurlara halkın efendisi, taptıkları kimseler gibi davranmışlardır. Hepsi de halkın sağduyudan yoksun ve dik kafalı, devlet memurlarınınsa, bilge ve erdemli olduklarını ileri sürme hakkını bulmuşlardır kendilerinde. Yabancı uluslar arasında örnekler aramaksızın, Devrimimiz içinde ve bizden önceki yasa koyucularının davranışlarında, göze çarpıcı birçok örnek bulabiliriz. Nasıl da krallığa alçakça dalkavukluk ediyorlar! Utanmadan o kokuşmuş devlet memurlarına karşı körü körüne güven beslenmesini istiyorlar! Nasıl da halkı küstahça horluyor ve vahşice canına kıyıyorlardı! Bütün bunlara rağmen, bakın bakalım, yurttaşlık erdemleri hangi yandaymış! Yoksulluğun cömertliğini, zenginliğin cimriliğini hatırlayın. Halkın o soylu sabrını, vekillerinin alçakça bencilliğini, o iğrenç kalleşliğini hatırlayın!

Ama bunca haksızlıklar karşısında o kadar çok şaşırmayalım. Böylesine derin bir ahlak bozukluğundan çıkarken, insanlığa nasıl saygı duyabilir, eşitliği sevebilir, erdeme inanabilirlerdi? Bizler, mutsuz bizler, özgürlük tapınağını, tutsaklık demirlerinin hâlâ izlerini taşıyan ellerimizle yükseltiyoruz. Eskiden gördüğümüz eğitim, sürekli

bir bencillik ve aptalca bir gurur eğitimi değil de neydi? Törelerimiz ve sözde yasalarımız, insanları aşağılamayı bir çeşit tarifeye bağlayan, tuhaf ve sayısız kurallara göre derecelendiren küstahlık ve aşağılık yasaları değil de neydi? Hor görmek ve hor görülmek; hükmetmek için yerlerde sürünmek; sıra ile köle ve zorba olmak: kimi zaman bir efendinin önünde yerlere kapanmak, kimi zaman halkı ayağı altına almak. İşte buydu alın yazımız ve hepimizin özlemi, **soylu ve eğitim görmüş, namuslu ve terbiyeli insanlar, yasa ya da para adamı, papaz ya da asker** olduğumuz sürece.

Bunca alık tüccar, bunca bencil burjuva; zanaatçılara, eskiden soyluların burjuvalara ve tüccarlara o küstahça yukarılardan baktıkları gibi bakıyorlarsa hâlâ, şaşmak mı gerek buna? Ey soylu gurur! Ey yaman eğitim! İşte bunun içindir ki, dünyanın alın yazısı genel çizgileriyle önceden kararlaştırılmış bulunuyor. İşte bunun içindir ki, hainler yurdun bağrını delik deşik ettiler. Avrupa'daki zorbaların o kana susamış uyduları işte bu yüzden ekinlerimizi kırıp geçirdiler, şehirlerimizi ateşe verdiler, kadın ve çocuklarımızı kesip biçtiler! Üç-yüz bin Fransızın kanı aktı şimdiye kadar, üç-yüz bin Fransızın daha kanı akacak belki de basit çiftçi Millet Meclisi'nde zengin buğday tüccarı ile yan yana oturmasın; zanaatçı, halk kurultaylarında, ünlü tüccarın ya da kendini beğenmiş avukatın yanında oyunu veremesin; zeki ve erdemli yoksul, budala ve yozlaşmış zenginin karşısında insanlık onurunu koruyamasın diye. Akılsızlar! Kimse sizinle eşit duruma gelmesin diye başınıza efendiler getiriyorsunuz. Sanıyor musunuz ki, o iğrenç böbürlenmenizin, o alçakça hırsınızın hesaplarını zorbalar benimseyecekler? Dişini tırnağına takarak özgürlüğünü kazansın, sizler zevk içinde uyurken ya da karanlıklarda komplolar hazırlarken, yurt için kanını akıtan halk bırakacak mı sizi sanıyorsunuz, kendini zincirlere vursanız, aç bıraksanız, boğazına sarılsanız onun? Hayır! İnsanlığa, adalete ve onura hiçbir saygınız yoksa da hiç olmazsa servetinizi korumaya bakın, çünkü bu halkın aşırı yoksulluğundan, onca tedbirsizliklerle artırdığınız servetinizin yarattığı yoksulluktan başka yoktur düşmanı. Ama ne söylersek söyleyelim, bu kendini beğenmiş köleleri hiçbir şey etkilemez. Satılmışların yüreğinde gümbürdeyen gerçeğin yasası, mezarlarda yankılanan ve cesetleri uyandıramayan seslere

benzer. Sizler, özgürlüğü ve yurdunu seven insanlar, vatanı kurtarma işini üzerinize alın! Ve madem ki darda kalan vatanın savunulması için bütün dikkatinizin gerekli olduğu bir anda, büyük bir ulusun anayasası kaşla göz arasında kurulmak isteniyor, hiç değilse, bu anayasayı gerçek denilen o ölümsüz temele dayandırın! Önce şu su götürmez özdeyişi koyun ortaya. **Halk iyidir. Vekilleri bozulabilirler. Hükümetin kötülüklerine ve zorbalığa karşı devayı, halkın erdeminde ve egemenliğinde aramak gerekir.**

Bu ana ilkeden, şimdi, bütün özgür anayasaların temeli olan pratik sonuçlan çıkaralım.

Hükümetler güçlerinin aşırılığı ve egemen halka karşı bağımsızlıkları yüzünden bozulurlar.

Önce, devlet görevlilerinin gücünü azaltmakla başlayın işe.

Bugüne kadar özgürlüğü savunmaktan çok, zorbalığı değiştirme yolunda çaba gösteren politikacılar, bu amaca ulaşmanın iki yolunu düşünmüşlerdir yalnız: Bu yollardan biri güçler dengesi, öbürü de tribünlüktür (Halk sözcülüğü).

Güçlerin dengesine gelince, komşularımıza (İngiltere) saygı göstermenin moda olduğu; gemi azıya alan çöküntümüzün, az da olsa özgürlük havası getiren yabancı kurumlara hayranlık duymamıza yol açtığı bir zamanda, bu dengenin büyüsüne kaptırdık kendimizi. Ama biraz düşünülürse, kolayca görülür ki, bu denge bir kuruntudan ya da bir baş belasından başka bir şey değildir; bu denge rakip güçlerin halka karşı birleşmesine yol açmazsa, hükümeti yok sayıyor demektir. Çünkü egemen halkı kendi davasına sahip çıkmaya çağıracakları yerde, kendi aralarında anlaşmayı daha bir üstün tuttuklarını kolayca anlıyor insan. Örnek mi istiyorsunuz? Alın İngiltere'yi. Orada, kralın altını ve gücü, terazinin kefesini aynı yana eğmekte; muhalefet partisi, arada sırada, ulusal temsil işinde reform yapmak niyetinde görünmekle beraber, aslında reforma karşı olduğu sanılan çoğunlukla elbirliği ederek onu sahadan uzaklaştırmaktadır. Oradaki ucube yönetimde, kamu erdemleri yüz kızartıcı bir gösteriden öteye gidememekte, özgürlük hayaleti özgürlüğün kendisini yok etmekte, yasanın despotluğunu desteklemekte, insan

haklarını apaçık bir pazarlık konusu etmekte, ahlaksızlık olanca hayasızlığı ile ortaya çıkmaktadır.

Zorbaların gücünü dengeleyen birtakım tedbirler nemize gerek bizim? Kökünden sökülüp atılması gereken, zorbalıktır asıl. Halk, birkaç dakika rahat nefes almak fırsatını efendilerinin çekişmelerinde aramamalı. Haklarının güvencesini kendi gücünde aramalıdır.

Aynı nedenden ötürü, ben artık Tribünlükten yana değilim. Tarih onlara saygı beslememi öğretmedi bana. Böylesine büyük bir davanın savunmasını, güçsüz ve bozulmaya elverişli kimselerin eline bırakamam. Roma halkının Kutsal Tepe'ye çekilip, zorba bir Senato'dan ve küstah patriçiler arasından koruyucular istemesini beğenmiyorum: Onun, Roma'da kalmasını ve oradan bütün zorbaları kovmasını istiyorum. Roma'nın büyüklerine konuşma ve susma özgürlüklerini satan ve halkı bazı bazı savunduysa, sırf özgürlüğünü zorbalarla pazarlık konusu yapmak için savunmuş olan şu aşağılık halk temsilcilerinden; patriçiler kadar nefret ettiğim ve onlardan çok daha fazla küçümsediğim o aç gözlü Tribünlerden tiksiniyorum.

Kabul edebileceğim bir tek tribünlük vardır: O da halkın kendisidir. Tribünlük gücünü Fransız Cumhuriyeti'nin bütün kuruluşları arasında dağıtırım. Onu, salt demokrasinin fırtınalarından da temsili zorbalığın kalleşçe sessizliğinden de uzak tutacak bir düzene bağlamak kolaydır.

Ama devlet görevlilerinin yetkilerini aşmalarına karşı, kamusal özgürlüğü savunması gereken engeller koymadan önce, bu aşırı yetkilere gerekli sınırlar çizmekle başlayalım işe.

Bu amaca varmak için ilk kural şu:

1. İktidar süreleri kısa olmalı. Bu ilkeyi, özellikle, güçleri daha yaygın olanlara uygulamalı.

2. Hiç kimse, aynı zamanda birçok görev almamalı.

3. İktidar bölünmeli: Çok ürkünç bir gücü birkaç kişiye verecek yerde, kamu görevlilerinin sayısını artırmalı.

4. Yasama ve yürütme güçlerini birbirinden özenle ayırmalı.

5. Yürütme gücünün çeşitli dallarını, olayların akışına göre elden geldiği kadar birbirinden ayırmalı ve ayrı ellere bırakmalı.

Bugünkü düzenin en büyük kusurlarından biri, bakanlık alanlarının gereğinden fazla geniş olmasıdır. Öz bakımından birbirinden çok ayrı olan çeşitli yönetim dalları birbiri üstüne yığılmış durumdadır.

Özellikle, bugüne kadar geçici olarak sürdürüle gelen İçişleri Bakanlığı politik bir ucubedir. Devrimin etkisi altında şahlanan kamu gücü, bugüne kadar onu (yani Cumhuriyet'i), kurumların ve kişilerin yozlaşmasından korumasaydı, doğmakta olan Cumhuriyet, bir süre için yıkılmış olurdu.

Zaten, yürütme gücünü ellerinde tutanların, çok güçlü birer yüksek devlet görevlisi olmasını önleyemezsiniz. Onun için, alın ellerinden güçlerini ve görevlerine yabancı olan bütün etkilerini.

İktidarda bulundukları sürece, halk meclislerinde bulunmalarına ve oy kullanmalarına izin vermeyin. Genellikle bütün kamu görevlilerine aynı kuralı uygulayın.

Devlet hazînesinden ellerini çekin. Hazîneyi, herhangi bir iktidara ortak çıkamayacak kimselerin ya da gözetimcilerin eline bırakın.

Vergilerin hazineye yatırılması zorunlu olmayan kısmını yönetim bölgelerinde ve halkın eli altında bırakın. Elden geldiğince masraflar yerinde ödensin.

Her ne bahane ile olursa olsun, özellikle kamuoyunu biçimlendirmek bahanesiyle olsun, yöneticilere büyük paraları vermekten kaçınmalısınız.

Kamuoyunu oluşturan bütün bu kuruluşlardan etrafa sadece zehir saçılır. Çok olmuyor, böyle acı bir deney geçti başımızdan. Bu garip sistemin ilk denemesi, onu bulanlara karşı güvenimizin yitirilmesi için yeterlidir. Şunu hiçbir zaman gözden uzak tutmayın: Yönetenleri yargılama hakkı, yalnız halka aittir; halk oyunu

dizginlemek ve onu oluşturmak hakkı hiçbir zaman yönetenlere ait değildir.

Ama yönetenlerin gücünü, halkların özgürlüğü ve mutluluğu yararına kısıtlamanın bir o kadar etkili ve genel bir yolu vardır.

Bu yol, İnsan Hakları Bildirisi'nde sizlere önerdiğim şu özdeyişin uygulanmasından başka bir şey değildir: «Yasa yalnız topluma zararlı olan şeyi yasak edebilir; ona yararlı olanıysa emredebilir ancak.»

Eski hükümetlerdeki o gereğinden çok yönetme merakından kaçının. Bırakın bireyler ve aileler, başkalarına hiçbir zararı dokunmayan şeyleri yapsınlar. Cumhuriyet'in genel yönetimiyle özünden ilgili olmayan şeylerde bırakın komünleri kendi özel işlerini kendileri görsünler. Tek kelime ile, doğal olarak kamu otoritesine ait olmayan her şeyi bireysel özgürlüğe bırakın. Bunu gerçekleştirdiğiniz oranda açgözlülüğü ve keyfiliği önlemiş olursunuz.

Özellikle, bütün yurttaşlardan kurulu meclislerde egemen halkın özgürlüğüne saygılı olun. Örneğin, kurala bağlama bahanesiyle oy verme hakkını engelleyen ve onu ortadan kaldıran şu koca yasayı yürürlükten kaldırmakla, il meclislerinin veya yasama kurullarının hilelere ve zorbalığa elverişli o son derece tehlikeli silahlarını ellerinden almış oluyorsunuz. Yine, Medeni Kanunu sadeleştirerek, derebeyliği, ondalık vergileri ve özellikle de din hukukunun gotik yapısını yıkarak yargısal zorbalık olanaklarını hayli kısıtlayabilirsiniz. Zaten bu önlemler ne denli etkili olurlarsa olsunlar, daha önce belirttiğim ikinci yolsuzluğu, yani hükümetin bağımsızlığını dizginleyemezseniz, hiçbir şey yapmış sayılmazsınız.

Anayasa, kamu görevlilerini özellikle hatırı sayılır bir sorumluluk altına sokmaya çalışmalı, onları bireylerin değil, gerçekten egemen halkın buyruğuna bağlı kılmalıdır.

Kendisini insanlardan bağımsız sayan herkimse, er-geç görevlerine karşı ilgisiz kalır: Ceza vermemek, suçu korumak demektir ve halk, kendisinden çekinilmediği andan itibaren ister istemez boyunduruk altına girer.

İki çeşit sorumluluk vardır: manevi ve maddi.

Birincisi, özellikle her şeyin halka açık olmasıdır ama Anayasa'nın, hükümet işlem ve kararlarının açıklığını sağlaması yeter mi? Hayır. Ayrıca bu açıklığın bütün kapsamını elinden geldiğince genişletmesi gerekir.

Ulusun tümü, vekillerinin davranışlarını öğrenmek, bilmek hakkına sahiptir. Elde olsaydı da halkın vekillerinden kurulu meclis, bütün kararlarını halkın önünde verebilseydi. 12.000 kişiye açık geniş ve görkemli bir yapı, Yasama Meclisi'nin oturum yeri olmalı. Böylesi kabarık sayıda tanıkların önünde ne ahlak bozukluğu, ne dolap düzen, ne kalleşlik göze alabilirdi kendini açığa vurmayı. Genel isteme başvurulur, aklın ve halk yararının sesi dinlenirdi yalnız ama daracık ve kullanışsız bir yere üst üste tıkılan seyirciler, ulusun kabarık sayısıyla orantılı bir açıklık sağlar mı, hele çıkarcı zümreler, Cumhuriyet'in dört bir yanında, birtakım uydurma hikayelerle gerçeği gizlemek veya değiştirmek amacıyla Yasama Meclisi'ni yıldırmaya kalkarsa? Halkın vekilleri, kendilerini seyreden halkın bu küçük kesitini hor görür; oturdukları yerin halkı ile kendilerinden uzak olan halkı iki ayrı tür insan olarak göstermek isterler, propaganda broşürlerini okuyanlara —açıklığı yalnız yararsız hale sokmak için değil, aynı zamanda özgürlüğe zararlı kılmak için— eylemlerine tanık olanları sürekli olarak gammazlarlarsa durum ne olur?

İşin iç yüzünü araştırmayanlar, yasama kurulunun bulunduğu binanın Devrim üzerinde ne denli büyük etkisi olduğunu hiçbir zaman anlayamayacaklardır. Ahlaksızlar da hiçbir zaman bunun böyle olduğunu kabul etmeyeceklerdir ama halkın iyiliğini isteyen uyanık dostları, üzülerek ve öfkelenerek gördüler ki, Birinci Yasama Meclisi, Saray'a karşı diretmek için halkın dikkatini kendine çektikten sonra, halka karşı Saray'la birleşmek isteyince, elinden geldiğince halktan kaçtı. Yine gördüler ki, yasama Meclisi, adeta piskoposluğa sığınıp, sıkıyönetim yasasını getirdikten sonra Tuileries'ye kapandı; orada, en iyi yurttaşların, talim meydanında kılıçtan geçirilmelerini emretmek, andını bozan Louis'yi kurtarıp özgürlüğün köküne kibrit suyu dökmek için dört bir yanını süngülerle kuşattı. Kendilerinden sonra gelen meclisler, oradan çıkmamak için ellerinden geleni

yaptılar. Krallar veya eski polis örgütünün ileri gelenleri birkaç gün içinde görkemli bir Opera salonu yaptırdılar. Dört yıldır millet meclisleri için yeni bir binanın yapılmaması bir yüz karasıdır. Temsilcilerin yeni girdiği salon açıklığa daha mı elverişli ve ulusa daha mı layık sanki? Hayır. Herkes gördü salonun, ahlaksız bir bakanlığın yardımıyla, baştan çıkmış vekilleri halkın gözünden uzak tutmak (!) için, aynı düzenbaz kafaca ve nasıl büyük bir kurnazlıkla hazırlanmış olduğunu. Hatta bu türden harikalar bile yarattılar. Uzun süredir aradıkları sırrı, halkı içeri alarak, onu her şeyden uzak tutmanın sırrını buldular sonunda. Yine, halkın, toplantılara katılmakla birlikte hiçbir şey duymamasının —gerçekten de konuşulanlar ancak kodamanlara ve gazetecilere ayrılan şeref mevkiinden izlenebilmektedir— ve hem bulunup, hem bulunmamasının sırrını da çözdüler. Gelecek kuşaklar büyük bir ulusun, uzun süre, onurunu da özgürlüğünü de esenliğini de tehlikeye sokan böylesi alçakça ve kaba manevralara kayıtsızlıkla katlanmış olmasına şaşacaklardır.

Ben diyorum ki, Anayasa yalnız Yasama Meclisi'nin ve yasal yetkili kuruluşların yapacakları toplantıların yalnız açık olmasını istemekle kalmamalı, onlara daha büyük açıklık sağlamanın yollarını aramalı; vekillerin, kendilerini dinlemeye kimlerin çağrılacağı ve halkın alınacağı yerin genişliği üzerinde herhangi bir biçimde söz sahibi olmalarını yasak etmelidir. Anayasa, Yasama Meclisi'nin alabildiğine geniş bir halk yığını önünde toplanmasını ve elden geldiğince büyük bir yurttaş kalabalığı önünde konuşup oylanmasını sağlamalıdır.

Manevi sorumluluk ilkesi ayrıca, hükümet adamlarının, belirli ve birbirine oldukça yakın dönemlerde, yönetimlerinin tam ve ayrıntılı hesabını vermelerini gerektirir. Bu hesaplar, basın yoluyla ve bütün yurttaşların gözetimi altında açığa vurulmalı; dolayısıyla da bütün illere, yönetim çevrelerine ve bütün kurumlara gönderilmelidir.

Manevi sorumluluğa dayanarak, özgürlüğün en güvenilir bekçisi olan maddi sorumluluğu harekete geçirmek gerekir. Bu sorumluluk, görevini kötüye kullanan kamu görevlilerinin cezalandırılmasından ibarettir. Vekilleri, yönetimlerinden kimseye hesap vermek zorunda

olmayan bir halkın anayasası yok demektir. Vekilleri, kendileri gibi dokunulmaz vekillerden başkasına hesap vermek zorunda olmayan bir halkın da anayasası yok demektir. Çünkü hiçbir cezaya çarpmadan halka ihanet etmek ve başkalarının da ihanet etmesine olanak sağlamak onların elindedir. Temsil yoluyla yönetime verilen anlam buysa, açıkça söyleyeyim ki, ona karşı Jean-Jacques Rousseau'nun yağdırdığı lanetlere katılıyorum. Zaten, bu sözcük, başka sözcükler gibi açıklanmak ister. Daha doğrusu, asıl sorun, Fransız hükümetini tanımlamaktan çok, onu kucaktır.

Her özgür devlette, devlet görevlilerinin halka karşı işledikleri suçlar, yurttaşların özel suçları kadar kolaylık ve sertlikle cezalandırılmalı, hükümetin halka karşı işleyeceği her suçu cezalandırma yetkisi egemen halka verilmelidir.

Halkın yargısına her zaman sürekli olarak başvurulamayacağını biliyorum ama vekillerinin yasalar üstünde birer zorba kesilmelerini de istemiyorum. Benim niyetim de zaten bu değil. Benim istediğim, burada kuramını açıklayacağım çok basit tedbirlerle sağlanabilir.

1. Halk tarafından atanan bütün kamu görevlilerinin, halk tarafından görevden uzaklaştırılmalarını istiyorum, saptanacak usullere göre, vekillerini görevden uzaklaştırma konusunda halkın zaman aşımına uğramayan hakkından başka hiçbir nedene dayanmadan.

2. Yasa yapmakla görevli kurulun, bu yasaları uygulamakla görevli kimseleri denetlemesi doğaldır. Dolayısıyla, yürütme gücünün üyeleri, yönetimlerinin hesabını Yasama Meclisi'ne vermek zorundadırlar. Görevini kötüye kullanma halinde, Yasama gücü onları cezalandıramaz. Çünkü ona yürütme gücünü bu yoldan eline geçirme olanağı verilmemelidir ama yasama kurulu onları, tek görevi, devlet memurlarının yetkilerini kötüye kullanmalarını ortaya koymak olan halk mahkemesi önünde suçlayabilir. Yasama gücünün üyeleri, suçlanabilecekleri ihtilas veya ihanet dışında, kurultaylarda açıkladıkları düşüncelerinden ötürü bu mahkemece yargılanamazlar. Adi suçlar, normal mahkemelerin yetkisine girer.

Görev sürelerinin bitiminde, yasama kurulu üyeleri ile yürütme gücü üyeleri veya bakanlar, halkın yargısına terk edilebilirler. Halk yalnız onların güveni koruduklarına veya yitirdiklerine karar verebilecektir. Halkın güvenini yitirdiklerini bildirecek her yargı, bu yetkililerin kamu görevini yerine getirmeye yetersiz olduklarını içerecek bir yargıdır. Halk, bu cezadan daha büyüğünü veremez ve vekiller, birtakım özel ve kesin suçlar işlemişlerse, onları cezalandırmak için kurulan mahkemelere gönderilebilirler.

Bu hükümler aynı zamanda, halk mahkemeleri üyelerine de uygulanabilir.

Yüksek devlet görevlilerini dizginlemek ne denli zorunlu ise, onları iyi seçme de bir o kadar zorunludur: Özgürlük, bu iki temel üstüne kurulmalıdır. Şunu da unutmamalı ki, temsili bir hükümette, anayasa hükümleri arasında seçimlerin dürüstlüğünü sağlayan yasalar en önemlileridir.

Burada tehlikeli birtakım yanılgılara düşülüyor. Görüyorum ki, birtakım boş metafizik soyutlamalar uğrunda, sağduyu ve özgürlük ilkeleri bir yana atılıyor. Örneğin, istiyorlar ki, Cumhuriyet'in dört bir yanında, yurttaşlar her vekilin atanması için oy versin; öyle ki, yalnız oturduğu bölgede tanınan değerli ve erdemli kişiler hiçbir zaman, hemşehrilerini temsile çağrılmasın; her zaman en iyi ve en aydın kimseler olmayan ünlü şarlatanlar veya bütün Cumhuriyet'te ağır basacak olan güçlü bir partinin aday gösterdiği devlet görevlileri, ömür boyunca Fransız halkının vazgeçilmez temsilcileri olsun.

Ama aynı zamanda egemen halkı, zorbaca kurallarla bağlıyorlar. Her yerde, halkı meclislerden tiksindiriyorlar: Sonsuz formalitelerle halkı meclislerden uzaklaştırıyorlar. Ne diyorum? Onları aç bırakarak uzaklaştırıyorlar. Çünkü ailelerinin geçimini bir yana bırakıp kendilerini kamu işlerine adamakla uğradıkları zararı karşılamayı düşünmüyorlar.

İşte anayasada bulunması gereken özgürlüğü sağlayıcı ilkeler bunlardır. Gerisi şarlatanlık, entrika ve zorbalıktan başka bir şey değildir.

Halkın halk kurultaylarında bulunmasını sağlayın. Çünkü yalnız o, özgürlük ve adaletin dayanağıdır. Aristokratlar ve entrikacılarsa, meclislerin baş belâsıdırlar.

Bütün yasalar arasında en buyurganı olan ihtiyaç, halkın en büyük ve en sağlam bölümünü eşitsizliğe sürüklüyorsa; Yasa hakların eşitliğinden dem vurmuş, vurmamış ne çıkar! Devlet, meclis toplantılarına katılan ve emeği ile geçinen kimseye tazminat vermeli, aynı nedenle, orantılı bir biçimde, bütün kamu görevlilerine maaş bağlamalı; seçim kuralları, görüşüp karar alma biçimleri elden geldiğince basit ve kısa olmalı, meclislerin toplam günleri, ulusun çalışan kesimi için elverişli dönemlere göre ayarlanmalı.

Oylamalar yüksek sesle olmalı: çünkü açıklık erdemin dayanağı, gerçeğin koruyucusu, suçun düşmanı ve entrikanın baş belasıdır. Gizli kapaklı işleri ve gizli oylamaları canilere ve kölelere bırakın: Özgür insanlar, halkı kendi düşüncelerinin tanığı yapmak isterler. Yurttaşlık ve cumhuriyetçilik erdemleri bu yoldan oluşur. Özgürlüğünü yeni kazanan ve onu savunmak için dövüşen bir halka yaraşır bu yöntem. Bu, ona uygun gelmez oldu mu, Cumhuriyet yok oldu demektir.

Ayrıca, tekrar ediyorum, halkın, meclislerde tamamıyla özgür olması gerekir: Anayasa, entrikayı ortadan kaldırmak ve özgürlüğü korumak için gerekli genel kurallar koyabilir ancak; bunun dışındaki herhangi bir engel, egemenliğe karşı işlenmiş bir suç olur.

Hiçbir resmi iktidar ne halkın güvenlik işine karışmalı, ne de toplantılardaki tartışma ve oylanmasına..

Şimdilik, bu yolla, halkın pek kaypak olan ekonomik sorununu çözmüş olursunuz. Bu sorun, hükümetin baskı eğilimini ve hükümet görevlilerinin de yetkilerini kötüye kullanmalarını, halkın erdemi ve otoritesi ile engelleme sorunudur.

Zaten, unutmamalı ki, anayasanın sağlamlığı, bütün kuramlara ve halkın bütün özel yasalarına dayanır. Onlara ne ad verilirse verilsin, hepsi aynı amaca yönelmelidir. Anayasa, törelerin iyiliğine, kutsal insan haklarını bilmeye ve duymaya dayanır.

İnsan Hakları Bildirisi, bütün halkların anayasasıdır. Öbür yasalar, özleri gereği, değişebilirler ve ona bağlıdırlar. Anayasa, her an bütün insanların kafasında yaşar olmalı, kamu hukukunun başında parıldamalı, bu yasanın ilk maddesi bütün insan haklarının kesin güvencesi olmalı; ikinci maddesi, insan haklarını zedeleyen yasaların zorbaca ve geçersiz olduğunu söylemeli ve resmi törenlerimizde ona gösterişli bir yer vermeli; vekillerin bulunduğu bütün yerlerde, bütün toplantılarında halkın gözüne çarpmalı; evlerimizin duvarlarına yazılmalı, babaların oğullarına verecekleri ilk ders olmalı.

Bana soracaklardır belki, devlet görevlilerine karşı böylesine sert tedbirlerle, yasalara ve hükümete boyun eğmeyi nasıl sağlayacaksın diye. Asıl bu tedbirlerle bunu sağlarım, diye karşılık veririm. Devleti yöneten ve yasaları koyan insanların yapabilecekleri kötülükleri engellemek için, bu insanlardan geri aldığım yetkileri ve gücü yasalara ve hükümete veriyorum.

Yüksek devlet görevlisinin saygınlığı, yasalara duyduğu saygıdan çok, zorla ele geçirdiği güce bağlıdır. Yasaların gücü ise, onları saran askeri güçten çok, onların adalet ve genel istem ilkeleriyle olan uzlaşmasındadır.

Yasa, halkın yararına dayanan bir yasa olduğu zaman, desteğini de halkta bulur. Onun gücü, eseri ve malı olduğu bütün yurttaşların gücüdür. Genel istemle kamu gücünün kaynağı birdir. İradenin buyruklarını kendiliğinden yerine getiren ve yüreği veya başı tehdit edebilecek bütün tehlikeleri uzaklaştıran kol, insan bedeni için neyse; kamu gücü de politik beden için odur.

Kamu gücü, genel istemi desteklemekten başka bir şey yapmazsa, devlet özgürdür ve dirlik düzenlik içindedir; genel isteme karşı çıkınca da köle durumuna gelir ve çalkantılar içine düşer.

Kamu gücü, iki durumda genel istemle çelişki halindedir: Yasa genel istemi temsil etmezse veya yüksek devlet görevlisi yasayı çiğnemek için genel istemi kendine alet ederse. Zorbaların huzur, kamu düzeni, yasama ve yönetim adları altında hazırladıkları korkunç anarşi budur işte: Bütün ustalıkları, tüm yurttaşları, yasa

adını yakıştırdıkları o iğrenç kaprislerine köle etmek için, hepsini birbirinden ayırıp baskı altında tutmaktır.

Yasacılar! Adaletli yasalar yapınız! Kamu görevlileri! onları doğru dürüst uygulatınız! Bütün politikanız bu olsun. Böylece bütün dünyaya yepyeni bir örnek verebilirsiniz, özgür ve erdemli bir ulus örneği.

(Bu söylev, Millet Meclisi'nde 10 Mayıs 1793'te verilmiştir.)

MİCHEL LEPELLETİER'NİN MİLLİ EĞİTİM PLANI

Robespierre, Michel Lepelletier'nin hazırladığı ve esinini J-J. Rousseau'dan alan planın bütün düşüncelerine katılmaktadır. Robespierre'le Lepelletier'ye göre, milli eğitim sistemi, yeni politika ve sosyal rejimin ana öğelerindendir. Lepelletier'nin uzun boylu açıklamasında, demokratik kaygı ağır basmaktadır. Jakobenlerin önde gelenlerinin istedikleri Demokratik Cumhuriyet'e sıkı sıkıya bağlı yurttaşlar yetiştirmek söz konusudur. Lepelletier ile Robespierre, bazan su götürür çareler ve çoğu zaman antik toplum örnekleriyle yanılgıya düşen bir yöntemle, Konvansiyon Meclisi'ne, eski zorbalık düzeninin ve bahtın köleliklerinden kurtulmuş yeni imanın, çocukluğundan başlayarak yetiştirilmesine yardımcı olmasını istiyorlar.

Yurttaşlar,

Sizin Halk Eğitimi Komisyonu, kendisine yüklediğiniz önemli çalışmanın sonuçlarını bütünüyle sizlere sunacaktır birazdan. Michel Lepelletier, erdemlerinin anısı ile birlikte, insan dehasının çizebileceği bir eğitim planı bıraktı yurda miras olarak. Bağrına canilerin hançer soktuğu anda bile, kafası hâlâ bu büyük tasarıyla doluydu. «Mutlu olarak ölüyorum. Ölümümün yurda yararı dokunacak» diyen bu insan, yurduna daha az acılı, daha başka hizmetlerde bulunmuş olmaktan kıvanç duyabilirdi. Yaşamına ve ölümüne yaraşır bir eserle, insanların mutluluğunu hazırlayarak dünyamızdan ayrıldı. Yurttaşlar! Birazdan Lepelletier'nin ulusal eğitim konusundaki görüşlerini dinleyeceksiniz... Onu dinlerken, uğradığınız kaybın büyüklüğünü daha bir acıyla duyacaksınız ve dünya bir kez daha görecek ki, kralların amansız düşmanları (zorbaların, korkunç kan dökücü diye tanımladığı düşmanlar), insanlığın sevecen dostlarıdır.

deUlusal Konvansiyon, tarihe üç şeyi borçludur: Anayasa, medeni yasalar ve ulusal eğitim —Halk eğitimi. Daha önceleri ilginç

bir tartışma konusu olmuştu; bu konunun ele alınış tarzı Meclis'e onur vermiş, Fransa'ya da büyük vaatler getirmiştir.

Doğrusunu isterseniz, bugüne kadar söylenenler, eksiksiz bir planla ilgili düşüncemi karşılamıyor. Ben daha geniş bir düşünceye yer vermeyi göze aldım kafamda. İnsan soyunun, eski toplumsal sistemimizin kötülükleriyle ne denli alçaldığını göz önünde tutarak, baştan başa yenileşmenin, deyim yerindeyse, yeni bir halk yaratmanın zorunluğuna inandım.

İnsan yetiştirmek, insan bilgilerini yaymak, çözümlemek zorunda olduğumuz sorunun iki bölümüdür.

Birincisi eğitim, ikincisi öğretimdir. Öğretim herkese açıktır ama meslek ve yeti farkları dolayısıyla ve olayların akışı gereği, toplumun yalnız az sayıdaki üyeleri bundan yararlanabilmektedir. Oysa eğitim, herkes için ortak olmalı ve dünya ölçüsünde iyilik getirmelidir.

Öğrenime gelince, Komite bu konu üstünde durmuş ve sizlere yararlı görüşlerini sunmuştur. Ne var ki, eğitimi tamamıyla bir yana bırakmıştır.

Kısacası şu: öğrenim planı bana doyurucu geliyor. Ne var ki, komite eğitim konusunu hiç ele almamıştır.

Komite'nin sistemi, dört aşamalı öğrenim temeline dayanıyor: İlkokullar, orta dereceli okullar, enstitüler ve liseler.

Bu son üç aşamada, insan bilimlerinin korunması, yayılması ve geliştirilmesi bakımından akıllıca düşünülmüş bir plan var bence. Birbirini izleyen bu üç aşama öğrenime verimli ve ustaca düzenlenmiş bir kaynak sunmakta; kendilerini edebiyata, bilime ve güzel sanatlara adayacak olan yurttaşların yetilerini destekleme bakımından hem elverişli, hem de etkili çareler getirmektedir bence.

Ama yalnız az sayıda insana yararlı olabilecek olan bu yüksek aşamalardan önce, ben, herkesin ihtiyacına uygun, genel bir öğrenim, yani gerçekten evrensel ve ulusal bir öğrenim peşindeyim. Bu öğrenimse, Cumhuriyet'in herkese olan bir borcudur. Şunu açıkça söylemeliyim ki, Komite'nin sizlere, ilkokullar adı altında önerdiği

birinci aşama bütün bu üstünlükleri temsil etmekten uzak görünüyor bana.

Önce üzüntüyle görüyorum ki, çocuklar altı yaşına kadar yasacının uyanık görüşünden uzak kalmaktadırlar ve yaşamın bu önemli kesimi, hâlâ direnen kör inançların ve eski yanılgıların keyfine bırakılmış durumdadır.

Yasa, etkisini altı yaşında göstermeye başlıyor ama bu etki, kısa sürelidir, geniş kapsamlı değildir. Yasa, olayların zoru ile, ulusu oluşturan az sayıdaki bireyler üzerinde etkili olabilmektedir. Ana-babanın değişik yetileri dolayısıyla, daha büyük bir eşitsizlik ortaya çıkmaktadır burada: Varlıklı ana-babalar, yani çok küçük bir azınlık, her türlü üstünlüğe sahiptirler... Çocuğu beslemek için, onun emeğinden vazgeçebilen herhangi bir kimse, onu her gün ve günde birkaç saat okula gönderme kolaylığına sahiptir... Ama yoksul sınıf ne yapacaktır? Yoksul çocuğa öğrenimi açık tutuyorsunuz ama her şeyden önce ona ekmek gerek. Çalışan babası, ona vermek zorunda olduğu ekmeğin bir parçasından kendini yoksun bırakmaktadır. Ne var ki, ekmeğin öbür parçasını çocuğun kazanması gerekmektedir. Çocuğun zamanı, çalışmaya bağlıdır. Çünkü geçim çalışmaya dayanır. Tarlada, yorucu bir gün geçirdikten sonra, dinlenmek için, belki de evinden yarım fersah uzaktaki okula gitmesini isteyeceksiniz onun. Babaya karşı boş yere, zorlayıcı bir yasa koyacaksınız. Baba, sekiz, dokuz, on yaşında, bir şeyler kazanan bir çocuğun günlük çalışmasından vazgeçemez. Haftada birkaç saattir feda edebileceği. İşte, önerildiği biçimi ile ilkokulların saçılması, aslında ihtiyaç içinde olmayan, geçim derdinden bağımsız, az sayıda yurttaş için yararlı olacaktır: Onlar, çocukları kanalıyla, öğrenimin meyvelerini bol bol toplayacaklardır. Yoksul içinse, tarladaki başakları toplamak kalıyor kala kala...

Öyle bir yasa çıkarmayı göze alalım ki, bütün engelleri alt etsin, bütün güzel kurumları gerektiren ve gerçekleştiren en yetkin eğitim planlarını kolaylaştırsın. Öyle bir yasa ki, şimdiden çıkarmak onuruna ulaşmazsak da 10 yıldan önce çıkabilsin. Baştan başa yoksullardan yana bir yasa olsun...

Bu yasa, gerçekten ulusal, gerçekten cumhuriyetçi, herkese eşit ve etkin biçimde ortak, insan soyunu, beden yetileri ve ahlak nitelikleri bakımından canlandırabilecek tek yasadır...

Sizlerden, beş yaşından on-ikiye kadar erkek, on yaşına kadar da kız çocukların, hiçbir ayrım ve ayrılık gözetmeksizin, bir arada Cumhuriyet hesabına yetiştirilmesine karar vermenizi istiyorum. Hepsi, kutsal eşitlik yasası altında, aynı elbiseleri giysin, aynı yemeği yesin, aynı eğitim ve özeni görsünler. Bu kurumların gider yükünün dağılımı ile ilgili olarak sizlere önereceğim yoldan, her şey, zenginin sırtına binecek. Vergiler, yoksul için hemen hiç duyulmayacak kadar az olacak. Elde etmek istediğiniz ilerleyici verginin yararları, böylece sağlanmış olacak. Yine böylece, sarsıntılara, haksızlıklara düşmeden, halk için yıkım olan servet farkları ortadan kaldırılmış olacak.

Sizlere sunduğum planın üstünlüklerini, ayrıntılarını ve uygulama yollarını birkaç kelimeyle açıklıyayım:

Beş ile on-iki yaş arasındaki bütün çocuklar, yedi yıllık öğrenim boyunca, halk eğitiminin iyiliklerinden yararlanacaklardır. Hayatın bu dönemi, maddi ve manevi bakımdan insanın yetişmesinde gerçekten çok kesin bir nitelik taşımaktadır.

Çocuğu, her gün, her an, baştanbaşa gözetim altında tutmak gerekir. Çocuk, beş yaşına kadar annesinin bakımına bırakılabilir ancak. Doğanın isteği, ihtiyacıdır bu: Bu çağ için kılı kırk yaran dikkatler, ayrıntılar gereklidir. Bütün bunlar, analığın işidir.

Bununla birlikte, Yasa, insan hayatının bu ilk anları üzerinde de birtakım etkilerde bulunabilir bence... Analara cesaret, yardım ve bilgi vermekle...

Devlet, beş yaşındaki çocuğu doğanın elinden almalı, onu on-iki yaşında topluma geri vermelidir...

Bu yaş dönemi, Fransa'nın özel törelerine ve politik yaşamına göre halk öğretim kurumunun bitimi bakımından en uygun dönem gibi geliyor bana.

On yaş, çok erken olur. Eser henüz taslak halindedir çünkü.

On-ikide, yaş ağaç bükülmüştür ve alışkanlıkların izi sürekli biçimde yer etmiştir.

On yaşındaki çocuğu yoksul ana-babasına geri vermek, çoğu zaman, onların yükünü artırmak olur. Ulusun iyiliği yarım kalmış olur.

On iki yaşındaki çocuklar geçimlerini sağlayabilirler, ailelerine yeni gelir kaynakları sunabilirler.

On iki yaş, çeşitli meslekler öğrenme yaşıdır...

Mesleklere girme yaşı geldiği zaman, ortak öğretim durabilir. Çünkü her bir meslek için öğretim ayrı olmalıdır. Aynı okulda, bütün mesleklerin çıraklığını sağlamak olanaksızdır...

Kız çocukları için, öğrenim sınırının on-birde karar kılmasını öneriyorum. Kız çocukları daha erken gelişirler ve yatkın oldukları mesleklerin çıraklığına daha erken başlayabilirler. Çünkü onların meslekleri daha az güç harcamayı gerektirir.

Birazdan, ayrıksız olarak bütün yurttaşlara açık, bütünleyici öğrenimden, az sayıda insanın zevkine, gücüne ve yetisine uygun öğrenimden söz edeceğim...

Ama bütün bunlar, yeni bitmeler içindir. Hiç kimse, on-iki yaşından önce bu öğrenime başlayamaz...

Çok önemli bir nokta:

Çocukların öğrenimi, ana-babalar için zorunlu olacak mı ya da bu ulusal nimetten yararlanma yetisi ana-babalara mı ait olacaktır sadece?

İlkelere göre, hepsinin buna zorlanmaları gerekir.

Kamu yararı adına, hepsinin zorlanmaları gerekir buna...

...Çalışmanın daha ilginç bir bölümüne, halk eğitimini izleyecek olan eğitime değinmek istiyorum.

Bütün soyut kavramları bir yana bırakıyorum. İnsanın yaradılışı, elverişli olduğu maddi manevi yetkinlik, sevgileri, tutkuları, erdemleri ve kötülükleri üzerinde bilgince araştırmalara yanaşmıyorum. Nice gözlemci, metafizikçi bu büyük sorunlar üstünde düşünmüşlerdir. Dobra dobra söyleyeyim, ben yalnız basit ve açık düşünceleri severim. Kullanışlı ve iyi bir yöntem, iyi ve sade çareler, apaçık ve iyi sonuçlar peşindeyim ben: Burada hiçbir şey öyle ipince ve ustaca olmasın ama yararlı olsun. Hep düşünmüşümdür, politikada, yasama işlerinde, toplum ekonomisinde, fazlasıyla ince, hatta fazlasıyla yetkin görüşler büyük işe yaramazlar diye. Genel bakımdan etkide bulunmak, kitle halinde üretmek gerekir. Bütün toplum, özellikle de bireyler için, hatırı sayılır yararlar sağlayabilirsem, insanlığa ve memleketime hakkıyla hizmet etmiş sayarım kendimi.

Herkes için ortak ve eşit olan bu ilköğretimin amacını unutmayalım. Özel durumları ne olursa olsun, hayat boyunca, kavuşmaları gereken beden ve ruh yetileri vermek istiyoruz çocuklara. Onları şu ya da bu iş için yetiştirmiyoruz. Onları, yararı her çeşit durumdaki insanda ortak olan üstünlüklerle bezemek gerekir. Kısacası, bizler, aslında iyi olmasını istediğimiz bir çeşit ham madde hazırlayacağız. Bu maddenin öğelerini öylesine kotaracağız ki, elimizden çıktığı zaman, Cumhuriyet'i oluşturan çeşitli mesleklerin gerektirdiği özel değişimlere uğrayabilsin. Göstereceğimiz ilk özen, eğitimin bedensel yanı ile ilgili olacaktır.

Çocukların iyi bir mizaca sahip olmalarını sağlamak, güçlerini artırmak, yetişmelerine yardımcı olmak, güçlerini, ustalıklarını geliştirmek, çevik olmalarına çalışmak, mevsim değişikliklerine, yorgunluklara, hayatın zorunlu ihtiyaçlarından yoksunluğa karşı dayanıklı olmalarını sağlamak ...

Günlük ihtiyaçlar bakımından çocukların, her çeşit gereksiz şeylerden yoksun kalmalarını, salt gerekli şeylerle yetinmelerini istiyorum.

Çocuklar sert yataklarda yatacaklar, yiyip içtikleri temiz ama sade, elbiseleri kullanışlı ama kaba saba olacak...

Eğitimden geçip toplumun çeşitli durumlarına yönelen çocuğun, alışkanlıklar yönünden sıkıntı çekmemesi önemlidir. Yoksul ailesine dönen çocuk, her zaman için, geride bırakmış olduğu şeyleri yeniden bulacaktır. Azla yetinmesini öğrenmiştir. Onun için yaşayışı değişmiş olmayacaktır. Zenginin çocuğuna gelince, onu daha tatlı yaşayışın alışkanlıkları beklemektedir. Bunlar da kolayca edinilir şeylerdir...

Güçlülük ve sağlıktan sonra, halk eğitiminin herkese vermek zorunda olduğu bir nimet daha vardır: Çalışma alışkanlığı. Bu bir nimettir. Çünkü herkese paha biçilmez bir yarar sağlamaktadır.

Ben burada, şu bu zanaattan söz etmiyorum. Benim söylemek istediğim, genel olarak zahmetli bir işe girişmek cesareti, o işi yapma, onu sonuna dek götürme azmidir. Bütün bunlar çalışkan insanın nitelikleridir. İnsanları bu türlü yetiştirin, çok geçmeden göreceksiniz ki, bu gürbüz insanlardan oluşan Cumhuriyet'in bağrında tarım ve endüstri ürünleri iki kat artacaktır. Böylesi insanları yetiştirin, yoksulluğun o korkunç yüzü gözlerinizi rahatsız etmeyecektir artık.

Genç öğrencilerde bu çalışma zevkini, ihtiyacını ve alışkanlığını yaratınız, onların hayatını güvence altına almış olacaksınız. Onlar da artık yalnız kendilerine bağlı olacaklardır.

Eğitimin bu bölümü, bence en önemlilerinden biridir. Ayrıca hayatı düzene sokmak, tam bir disiplinin buyruğuna katlanmak: Toplumsal varlığın mutluluğu için önemli iki alışkanlıktır bence.

Katı bir disiplin alışkanlığına daha az önem veriyor değilim. Şunu aklınızdan çıkarmayın ki, bizler, özgürlükten yararlanacak insanlar yetiştiriyoruz. Özgürlükse, yasalara boyun eğmekle var olabilir ancak. Her gün ve her an yasal bir boyunduruk altında yetişen öğrenciler, yasaların ve yasal otoritenin kutsallığına bağlı olarak yetişmiş olacaklardır.

Bilmem aşırıya mı kaçıyorum ama bana öyle geliyor ki, buraya kadar saydığım bütün alışkanlıklar, gerek çocuklar için, gerek devlet için, verimli bir yarar kaynağıdır. Bunlar, sağlıklı bir eğitimin gerçek

temelleridir. Onlarsız, eğitim diye bir şey yoktur. Eğer çocuklukta, bu temelleri onlara sağlamazsak, ulusu derinlemesine kalkındıramayız.

Komite'nin sisteminde, bütün bu alışkanlıklardan bir tanesine bile rastlamadım. Alışkanlıklar yaratmak onun planı dışında kalmıştır. Komite herkese yararlı dersler veriyor. Ne var ki, insanları yetiştirmek için bilgi vermek yetmez.

Şimdi, komitenin ele aldığı tek şeye, eğitimin bir parçası olan öğrenime geliyorum. Burada onunla beraberim.

Öğrencilerimize vermek zorunda olduğumuz kavramlar, bilgiler nelerdir? Yurttaşlık için gerekli ve bütün mesleklere yararlı kavram ve bilgiler.

Halk eğitimi için Komite'nin ilkokullarla ilgili olarak sunduğu programı bütünüyle benimsiyorum: Okumayı, hesap yapmayı, ölçme biçmeyi öğrenmek, ahlak ilkeleri, anayasa, ev ve köy ekonomisi üstüne derli toplu bilgiler edinmek, bellek yetilerini geliştirip onda özgür ulusların ve Fransız Devrimi'nin tarihi ile ilgili güzel hikayelerin yer etmesine çalışmak. İşte, her yurttaş için gerekli şeyler. İşte, herkese borçlu olduğumuz öğretim!

....

Buraya kadar toplu halde eğitimi tamamlayan çeşitli alışkanlıklar üstünde durdum. Bununla birlikte, insanın bütün yaşamı üstünde büyük etkisi olan manevi alışkanlıktan, yani dinden söz etmedim henüz. Bu nazik konu ile ilgili olarak, neyin daha iyi olduğu üstünde söz etmek, neyin mümkün olabileceği üstünde söz etmekten daha kolaydır.

Çocuğun, sağlıklı alışkanlıklar edinmesi gereken bir varlık olduğu ilkesine dayanarak şunu istiyor ve diyorum ki, o yaşta çocuğa dinden söz edilmesin. Çünkü bugüne kadar olduğu gibi, insanda alışkanlıktan gelen bir din duygusu olsun istemiyorum.

Bu önemli seçenek, bence, aklın en akıllı bir eylemi olmalıdır.

Halk eğitimi boyunca çocuğun, sadece evrensel ahlak bilgileri edinmesini isterdim. Yoksa, şu bu özel inancın bilgilerini değil.

İsterdim ki, çocuk, on-iki yaşında toplum hayatına yeniden katıldığı zaman, düşüne taşına bir dini benimsesin. Bana göre, çocuğun ancak düşünebildiği zaman, bir seçim yapması gerekir...

Buraya kadar üstünde durduğum konuyu, eğitim açısından ele aldım: Şimdiyse onu bir başka önemli açıdan ekonomi politik açısından ele alacağım...

Yoksulluktan doğan sıkıntıları azaltmak, zenginliğin yersiz israflarını kısıtlamak, bütün kurumların yönelmesi gereken bir amaçtır ama bu yolda rehberimiz adalet ve ölçü olmalıdır. Bu yolda adım adım ilerlenebilir ancak. Sarsıcı her çeşit çareden kaçınmak gerek...

Kısacası, yoksulun çocuğu, zenginin sırtından geçinmeyecektir. Bununla birlikte, herkes adaletli bir oranda yardımda bulunacak. Öyle ki, yoksul, gördüğü iyiliği aşağılanmadan görecektir...

DEVRİMCİ YÖNETİM İLKELERİ ÜSTÜNE

Yıldırı diktatörlüğünün yasası olan Billaud-Varennes kararnamesinden bir ay kadar sonra, Robespierre, Millet Meclisi'nde, yıldırının zorluluğu üstünde duruyor. Bu, Halk Kurtuluş Komitesi adına, Hoşgörücüler'in [5] *saldırısına karşı verilen sert bir yanıttır.*

Başarı, güçsüz ruhları uyutur, güçlü ruhları kamçılar.

Bırakalım Avrupa ve tarih, Toulon[6] mucizelerini övüp dursunlar, biz özgürlüğe yeni zaferler hazırlıyalım.

Cumhuriyet'in savunucuları Caesar'ın özdeyişini benimsiyorlar: **Yapılacak işler kaldığı sürece, hiçbir şey yapılmamış** olduğuna inanıyorlar ama bizim var gücümüzle uğraşmamızı gerektiren daha nice tehlikeler var.

İngilizleri ve hainleri yenmek bizim askerlerimiz için kolay bir şeydir. Daha önemli ve daha güç olan bir şey varsa o da özgürlüğümüzü çekemeyen bütün düşmanlarımızın entrikalarını bozmak, kamu esenliğinin dayanması gereken bütün ilkelerin başarısını sağlamaktır.

Sizin Halk Kurtuluş Komitesi'ne düşen ilk görevler bunlardır işte.

Önce, devrimci yönetimin ilkelerini ve bu yönetimin gerekliliğini açıklayacağız, sonra da bu yönetimi daha doğuşunda felce uğratmaya yönelen nedeni göstereceğiz.

Devrimci yönetim kuramı, onu getiren devrim kadar yenidir. Onu, ne bu devrimi daha önceden fark etmeyen politika yazarlarının kitaplarında arayalım, ne de zorbaların yasalarında. O zorbalar ki, güçlerini rahat rahat kullanmakta ve bunun yasallığını aramaya pek yanaşmamaktadırlar. Onun için, devrimci yönetim, aristokrasi için bir ürküntü konusu ya da insan onuruna dokunan bir metin, zorbalar için bir kepazelik; birçok kimse için de bir bilmecedir. Hiç olmazsa iyi

yurttaşları kamu yararı ilkelerine bağlamak amacıyla bunu herkeslere açıklamamız gerekir.

Hükümetin görevi ulusun manevi ve maddi güçlerini, kuruluşunun amacına yöneltmektir.

Meşrutiyet hükümetinin amacı Cumhuriyet'i korumak: Devrimci hükümetinki ise Cumhuriyet'i kurmaktır.

Devrim, özgürlüğün düşmanlarına karşı savaşıdır. Anayasa, düşmanlarının hakkından gelmiş, yumuşak başlı özgürlük rejimidir.

Devrimci hükümetin olağanüstü bir çabaya ihtiyacı vardır. Çünkü savaştadır. Daha düzensiz, daha esnek kurallara bağlıdır. Çünkü içinde bulunduğu koşullar fırtınalı ve değişkendir. Özellikle de yeni ve geciktirilmeye gelmez tehlikeleri önlemek için durmadan yeni ve ayak üstü şipşak çarelere başvurmak zorundadır.

Meşrutiyet hükümeti, başlıca yurttaş özgürlüğüyle, devrim hükümeti ise kamusal özgürlükle uğraşır. Meşrutiyet rejiminde, bireyleri devlet gücüne karşı korumak yeterken, devrim yönetiminde, devlet gücünün kendisi, kendine saldıran bütün komploculara karşı nefsini korumak zorundadır.

Devrim hükümeti, iyi yurttaşları korumak, halk düşmanlarını da yok etmekle görevlidir.

Bu kavramlar, devrimci dediğimiz yasaların kökenini ve özünü açıklamaya yeter. Bu yasaları keyfilik ya da zorbalıkla niteleyenler, onları karşıtlarıyla karıştırmaya çalışan aptal ya da ahlaksız sofistlerdir. Bunlar barışla savaşı, sağlıkla hastalığı aynı rejime bağlamak istiyorlar; ya da daha doğrusu zorbalığın dirilmesinden ve yurdun yok olup gitmesinden başka bir şey istemiyorlar. Anayasa hükümlerinin kelimesi kelimesine uygulanmasından dem vuruyorlarsa, onları çiğnemek için vuruyorlar, hem de hiçbir ceza görmeden. Hiçbir tehlikeye düşmeden Cumhuriyet'i beşiğinde boğmak için, onu birtakım dumanlı özdeyişlerle —kendilerinin yakalarını sıyırabilecekleri özdeyişlerle— sıkı sıkıya bağlamaya çalışan alçak katillerdir bunlar.

Anayasa gemisi sittin sene gemi tezgahında kalmak için yapılmadı ama onu, azgın fırtınalar ortasında ve ters rüzgarlara kaptırarak mı denize indirmek gerekiyordu? Yapımına karşı çıkan zorbalarla kölelerin istedikleri buydu ama Fransız halkı, her şeyin süt limana dönmesini bekleyin demişti.[7] Aristokrasinin ve federalizmin yaygaralarını bir anda susturan o oybirlikli dilekleri, her şeyden önce onu düşmanlarından kurtarmayı emretmişti.

Tanrıların tapınakları, onları kirleten insanlara sığınak olsun diye yapılmadığı gibi; Anayasa da onu ortadan kaldırmaya çalışan zorbaların komplolarını korumak için yapılmamıştır.

Devrimci yönetim yürüyüşünde, davranışında, olağan yönetimlerden daha etkin, daha özgür olmak zorunda ise, bu demek midir ki, daha az haklı, daha az yasaldır? Hayır. Onun dayanağı, yasaların en kutsalı olan halkın esenliği, sıfatların en su götürmezi olan ihtiyaçtır.

Devrim yönetiminin, aynı zamanda adalet kavramından ve kamu düzeninden çıkarılan kuralları vardır. Onun anarşiyle ortak bir yanı olmadığı gibi düzensizlikle de yoktur. Tam tersine onun amacı, yasa yönetimini getirmek ve güçlendirmek için, anarşiyi de düzensizliği de ortadan kaldırmaktır.

Devrim yönetimi, kamu özgürlüğünü tehlikeye düşürmeden sıkı sıkıya uygulanabileceği durumlarda, olağan ve genel ilkelere yaklaşmalıdır. Gücünün ölçüsü, komplocuların gözüpekliği ya da kalleşliği olmalıdır. Kötülere karşı ne kadar korkunç ise, iyilere karşı da o kadar kayırıcıdır. Koşullar onu birtakım zorunlu önlemler almaya zorladığı ölçüde, boşu boşuna özgürlüğü kısıtlayan, özel çıkarları inciten, üstelik halka da hiçbir yaran dokunmayan önlemlerden kaçınmalıdır.

Devrimci hükümet gemisi iki kayalık arasında, güçsüzlükle gözüpeklik, ılımlılıkla aşırıcılık arasında yol almak zorundadır. Bekarete göre kudretsizlik ne ise, ılımlılık da ölçülülüğe göre odur. Şişmanlık sağlıktan ne kadar uzaksa, aşırıcılık da enerjiden o oranda uzaktır.

Zorbalar bizi ılımlılık yollarıyla köleliğe doğru gerisin geri götürmeye çalışmışlardır hep; kimi zaman da tam karşıt uca itmek istemişlerdir. İki uç aynı noktaya varır. İnsan ister amacın berisinde ya da ötesinde olsun, yine de amaca ulaşamamaktadır. Hiçbir şey federalizm havarisine, tek ve evrensel Cumhuriyet'in[8] vakitsiz savunucusu kadar benzemiyor. Kralların dostu ile insanlığı suçlayan savcı, çok iyi anlaşırlar kendi aralarında. Muskalarla donanmış yobaz ile, dinsizliği savunan bağnaz arasında çok benzerlikler vardır. Demokrat baronlar, Coblentz markisinin kardeşleridir ve kimi zaman, kırmızı bereliler sanıldığından daha çok kırmızı topuklulara (aristokratlara) yakındırlar.

Hükümetin, işte asıl burada son derece tetikte davranmaya ihtiyacı vardır. Çünkü özgürlük düşmanları, hükümetin yalnız yanılgılarını değil, en akıllıca tedbirlerini bile onun aleyhine çevirmek için pusuda bekliyorlar. Hükümet aşırılık denen şeye mi yükleniyor? Özgürlük düşmanları hemen ılımlılık ve aristokrasiyi yüceltmeye kalkıyorlar. Bu iki canavarın yakasına yapışınca da bütün güçleriyle onu aşırıcılığa iteliyorlar. İyi yurttaşların coşkun çabalarını saptırma yolundaki çarelerine göz yummak tehlikelidir. Aldattıkları iyi yurttaşları umutsuzluğa düşürmek ve işkencelere uğratmaksa daha da tehlikelidir. Bu kötü yollardan biriyle Cumhuriyet çırpına çırpına can verir, öbürü ile de bitkinlikten yok olup gider.

Ne yapmalı peki? Kalleşçe sistemler koyan suçluların yakasına yapışmalı; yanılgılarında bile yurtseverliği korumalı; yurtseverleri aydınlatmalı ve halkı durmadan, haklarını koruyacak, kaderine sahip çıkacak düzeye yükseltmeli.

Bu kuralı benimsemezseniz, her şeyi yitirirsiniz.

Aşırı bir yurtseverlik ateşi ile yurttaşlık duygusunun hiçliği veya ılımlılık batağı arasında bir seçme yapmanız gerekse, duraksamanın hiç yeri yoktur. Özsu ile dolup taşan bir beden, bir cesetten çok daha fazla olanaklar sağlar.

Yurtseverliği tedavi edelim derken onu öldürmekten kaçınalım özellikle.

Yurtseverlik, özünden ateşlidir: Kim yurdunu soğuk bir sevgiyle sever? Yurtseverlik, özellikle basit insanların, yurdu ilgilendiren bir davranışın politik sonuçlarını, nedenlerine göre hesaplayamayan insanların paylaştığı bir sevgidir. Hangi yurtsever vardır ki, en aydını bile, hayatında hiç yanılmamış olsun? E, peki, iyi niyetli ılımlıların ve alçakların varlığını kabul ediyorsak, neden iyi niyetli, bazen övülesi bir duygunun coşturduğu yurtseverlerin varlığını kabul etmeyelim? Devrim hareketinde, ölçülülüğün çizdiği o tam çizgiyi aşanların hepsine cani gözüyle bakacak olursanız, kötü yurttaşlarla birlikte, özgürlüğün bütün doğal dostlarını, sizin kendi dostlarınızı ve Cumhuriyet'in bütün desteklerini aynı kara listeye sokmuş olursunuz. Zorbalığın becerikli ajanları, onları aldattıktan sonra, suçlayacaklar, belki de yargılayacaklardır.

Bütün bu küçük ayrıntıları kim birbirinden ayırt edecek? Bütün karşıt aşırılıklar arasındaki sınırı kim çizecek? Yurt ve doğruluk sevgisi. Krallarla düzenbazlar bu sınır çizgisini ortadan kaldırmaya çalışacaklardır. Onların ne akılla ilişkisi vardır, ne de doğrulukla.

Devrimci hükümetin görevlerini gösterirken, tehlikelerine de işaret ettik. Devrim hükümetinin gücü ne denli büyük olursa, eylemi de o ölçüde özgür ve hızlı olur. O ölçüde de iyi niyetle yönetilmesi gerekir. Kirli ve kalleş ellere düştü mü, özgürlük diye bir şey kalmaz. Özgürlük adı, karşı-devrim için bir bahane, bir özür olur; enerjisi de şiddetli bir zehir etkisini taşır.

Onun için değil mi ki, Fransız halkı güvenini, Ulusal Meclis'in kendisinden çok, onun soylu davranışına bağlamıştır.

Halk bütün gücünü sizlerin ellerinize bırakmakla, hükümetinizin yurtseverlere iyi olduğu kadar yurt düşmanlarına karşı amansız davranmasını beklemiştir. Aynı zamanda sizlere, yurt düşmanlarını ezmek için bütün cesaret ve politikanızı kullanmak; özellikle de kendi aranızda, büyük kaderinizi gerçekleştirmek için ihtiyacınız olan birliği sürdürme görevini yüklemiştir.

Fransız Cumhuriyeti'nin kuruluşu hiç de bir çocuk oyunu değildir. Gelgeç heveslerin veya tasasızlığın eseri olmadığı gibi, bütün özel isteklerle devrim öğeleri arasındaki çatışmanın beklenmedik bir

sonucu da olamaz. Güç kadar bilgelik de dünyanın kuruluşunda ağır basmıştır.

Kendi içinizden çıkan üyelere yurdun kaderine göz kulak olmak gibi korkunç bir görev yüklerken, gücünüz ve güveninizle onlara destek olmayı bir yasa kabul etmiş oluyorsunuz kendinize. Eğer devrimci hükümet, bütün halk temsilcilerinin enerjisi, ışığı yurtseverliği ve yakınlığı ile desteklenmezse, üstüne saldıran Avrupa'nın ve dört bir yanından baskı yapan özgürlük düşmanlarının çabalarına karşı, onlarla orantılı nasıl bir tepki gücü gösterebilir?

Yuh olsun bize, düşmanlarımızın kalleşçe telkinlerine ruhumuzu açarsak eğer! O düşmanlar ki, bizi birbirimizden ayırarak yenebilirler ancak. Yuh olsun bize, birliğimizi pekiştirecek yerde gevşetirsek. Özel çıkarlar ve incinen boş gurur, vatan ve gerçek adına seslerini yükseltirlerse, yuh olsun bize!

Ruhlarımızı, cumhuriyetçi erdemlere, antik çağın örneklerine yaraşır düzeye yükseltelim. Themistokles, Yunan donanmasına komuta eden generalden çok daha akıllı idi: Bununla birlikte, yurdun kurtulması ile ilgili bir eski görüşe verdiği cevap üzerine, kendini dövmek için sopasını kaldıran komutana, Themistokles sadece «Vur ama dinle» demekle yetindi ve Yunanistan Asya zorbalarını alt etti. Scipion bir başka Roma generalinden farksızdı: Annibal'i ve Kartaca'yı yendi, düşmanının buyruğu altında hizmet görmeyi bir onur saydı. Ey büyük yürekli insanların erdemi! Bütün o boş gurur çırpınmaları, küçük ruhların bütün kendini beğenmişliği nedir senin önünde? Sen ey erdem, bir cumhuriyeti yönetmekten daha mı az gereklisin, onu kurmaya? Ey yurt, Fransız halkının temsilcileri üstündeki hakları, Yunanistan ve Roma'nın generalleri üstündeki haklarından daha mı az? Ne diyorum, aramızda devrimci yönetim görevleri artık yorucu çabalar isteyen birtakım ödevler değil de açgözlülük konusu olursa, cumhuriyet çoktan elden kaçmış demektir.

Ulusal Meclis otoritesinin bütün Avrupaca saygı görmesi gerek. Meclis'in gücünü azaltmak, hiçe indirmek için zorbalar politikalarının bütün olanaklarını kullanıyor, bütün hazinelerini ortaya döküyorlar. Konvansiyon Meclisi'nin kendi öz hükümetini, Londra hükümetine ve

Avrupa saraylarına yeğ tutması için kesin karar vermesi gerekir. Çünkü Meclis yönetmedi mi, zorbalar yönetecektir...

CUMHURİYET'İN İÇ YÖNETİMİNDE KONVANSİYON MECLİSİNE ÖNDERLİK ETMESİ GEREKEN POLİTİKA: AHLÂKININ İLKELERİ

Saint-Just'ün, Hebertist ve Danton'cularla ilgili raporlarından bir ayı aşkın bir zaman sonra, Robespierre'in fesat ocaklarına karşı açtığı savaşın öğretisini saptayan büyük söylevidir bu. Halk Kurtuluş Komitesi adına verilen bu söylev, aynı zamanda Robespierre Cumhuriyeti'nin bir taslağıdır.

Halkın temsilcisi yurttaşlar!

Bir süre önce, dış politikamızın ilkelerini açıkladık: Bugün de iç politikamızın ilkelerini açıklayacağız.

Uzun süre, birbirine karşıt fesat ocaklarının hareketine adeta kendimizi kaptırmışçasına, gelişigüzel yürüdükten sonra, Fransız halkının siz temsilcileri, soylu bir davranış gösterdiniz ve bir hükümet kurdunuz sonunda. Ulusun alınyazısında birden oluşuveren değişiklik, ulusal temsilde meydana gelen yenileşmeyi Avrupa'ya ilan etti ama kabul etmek gerekir ki, konuştuğum şu ana kadar hazırlamaya vakit bulamadığımız kesin bir kuram yerine, iyilik aşkı ve yurt ihtiyaçlarıyla ilgili duygularımızla hareket ettik.

Devrimin amacını ve varmak istediğimiz noktayı açıkça belirlememizin zamanı gelmiştir. Bizleri amacımızdan uzaklaştıran engelleri de ona varmak için tutmamız gereken yolları da kendimize açıklamanın zamanı gelmiştir: Hep gözden kaçmış görünen basit ama önemli bir düşüncedir bu. Peki, alçak ve ahlaksız bir hükümet, onu gerçekleştirmeyi nasıl alabilirdi göze? Bir kral, burnu havalarda bir senato, bir Sezar, bir Cromwell tasarılarını, her şeyden önce, bir din perdesi ile örtmek, bütün kötülüklerle uzlaşmak, partileri okşamak, iyi insanların partisini ezmek, kalleşçe özlemlerine ulaşmak için halkı baskılar altında tutmak ya da aldatmak zorundadırlar. Yerine getirmemiz gereken daha büyük bir görevimiz olmasaydı, burada bir fesat komitesinin veya yeni bir aristokrasinin çıkarlarını savunmak söz konusu olsaydı, ahlaksızdan da öte cahil olan birtakım yazarlar gibi biz de Fransız Devrim planının Tacitus'un

ve Machiavelli'nin kitaplarında kelimesi kelimesine yazılı olduğuna inanır ve halk temsilcilerinin ödevlerini Augustus'un, Tiberius'un ve Vespasianus'un tarihinde, hatta bazı Fransız yasacılarının tarihinde arardık. Çünkü bütün zorbalar, kalleşlik ve kalpsizlikte aşağı yukarı ufak tefek farklarla benzerler birbirlerine.

Biz bugün bütün dünyaya politik sırlarımızı açıyoruz. Ta ki, bütün yurt dostları aklın ve kamu çıkarının sesine kulak verebilsin; ta ki, Fransız ulusu ve onun temsilcileri, gerçek ilkelerinin ulaşabildiği bütün dünya ülkelerinden saygı görebilsin; ta ki, her zaman başka düzenbazların yerini almaya çalışan düzenbazlar, kolay ama şaşmaz kurallara göre hüküm giyebilsinler.

Özgürlüğün kaderini, gelip geçici insanların eline değil, sonsuz olan doğrunun eline bırakmak için sıkı tedbirler almalıdır. Öyle ki, hükümet halkın çıkarlarını unuttuğu ya da hayatın doğal akışı gereği, ahlaksız insanların eline düştüğü zaman, kabul edilen ilkelerin ışığı altında ihanetler açığa çıkabilsin ve her yeni fesat ocağı, yalnız suç düşüncesi karşısında yok olup gitsin.

Ne mutlu bu noktaya varabilen halka! Çünkü ona karşı ne denli haksızlıklar hazırlanırsa hazırlansın, özgürlüğün güvencesi olan sağduyu, halkın sağduyusunun ağır bastığı bir durum ne olanaklar sağlamaz ki!

Nedir yöneldiğimiz amaç? Barış içinde özgürlük ve eşitlikten yararlanmak; sonsuz adalet yönetimini kurmak. O adalet ki, yasaları, mermer ve taş üstüne değil, bütün insanların, hatta onları unutan köle ve hiçe sayan zorbanın yüreğine kazılmıştır,

Biz öyle bir düzen istiyoruz ki, orada bütün aşağılık ve kıyıcı tutkular, yasalarla zincire vurulsun. İyi ve cömert tutkular uyandırılsın; orada, şan şerefi hakketme ve yurda hizmet etme istekleri yürekleri sarsın; üstünlükler eşitlikten doğsun; orada, yurttaş yüksek görevliye, yüksek görevli yurttaşa, halk da adalete bağlı olsun; yurt herkesin rahatlığını sağlasın ve insan tekleri yurdun esenliğinden, şan şerefinden koltukları kabara kabara yararlansın; bütün ruhlar, cumhuriyetçi duyguların sürekli alışverişi ve büyük bir ulusun saygısını kazanma ihtiyacı içinde yücelsin; orada sanatlar kendilerini

soylulaştıran özgürlüğü süslesin; ticaret yalnız birkaç firmanın korkunç servetinin değil, halkın zenginlik kaynağı olsun.

Biz memleketimizde, bencilliğin yerine ahlakı, törelerin yerine ilkeleri, basma kalıp nezaket kuralları yerine ödevleri, modanın zorbalığı yerine aklın egemenliğini koyacağız. Bahtsızlığı değil, kötülüğü hor göreceğiz. Mertliği küstahlığa, ruh yüceliğini boş gurura, şan şerefi para aşkına yeğ tutacağız. Kibar insanlarla değil, iyi insanlarla düşüp kalkacağız. Düzenbazlığa değeri, parlak nüktelere yeteneği, gösterişe gerçeği üstün tutacağız. Zevk düşkünlüğünün sıkıntısı yerine, mutluluğun büyüsüne kaptıracağız kendimizi. Büyüklerin küçüklüğü yerine insanın büyüklüğünü koyacağız. Sevimli, havaî ve sefil bir halk yerine, gönlü yüce, güçlü ve mutlu bir halk getireceğiz; yani krallığın bütün kötülükleri ve maskaralıkları yerine, cumhuriyetin bütün erdemlerini ve mucizelerini getireceğiz.

Kısacası, doğanın isteklerini yerine getirmek, insanlığın kaderini gerçekleştirmek, felsefenin vaatlerini tutmak, o uzun cinayet ve zorbalık yönetiminin alın yazısıyla bir ilgisi olmadığını göstermek istiyoruz. Eskiden, köle uluslar arasında ünlü olan, bütün özgür ulusları kendi yüceliğiyle gölgede bırakan Fransa, uluslara örnek olsun, zorbaları yıldırsın, dünyaya onur versin! Eserimizi kanımızla damgalayarak, hiç olmazsa, evrensel mutluluğun doğuşunu görebilmek istiyoruz... İşte bizim özlemimiz, amacımız.

Hangi yönetim gerçekleştirebilir bu tasarıları? Yalnızca demokratik veya cumhuriyetçi bir yönetim: Bu iki kelime, halk dilinde uğradığı bozulmalara rağmen, eş anlamlıdır. Çünkü aristokrasi nasıl cumhuriyet değilse, krallık da değildir. Demokrasi, halkın sürekli olarak toplandığı, kendi başına bütün kamu işlerini düzenlediği bir düzen olmadığı gibi, halkın yüzbin bölüğünün, birbirinden ayrı, aceleye gelen ve birbirine karşıt tedbirlerle bütün ulusun kaderi üstünde karar verebileceği bir düzen de değildir: Böylesi bir yönetim hiç olmadı. Olsa bile, halkı gerisin geri zorbalık düzenine götürmek için olabilirdi.

Demokrasi, kendi eseri olan yasalarla yönetilen halkın, bütün yapabileceğini kendinin yaptığı, kendi yapamadığını da temsilcilerine yaptırdığı bir düzendir.

Buna göre, politik davranış kurallarını demokratik yönetim ilkelerinde aramamız gerekiyor.

Ama içimizde demokrasiyi kurmak ve güçlendirmek için zorbalığa karşı özgürlük savaşını sona erdirmek ve devrim fırtınalarını mutlu bir yoldan atlatmamız gerek: sizlerin kurduğu devrim sisteminin amacı budur işte. Onun için, davranışınızı Cumhuriyet'in hâlâ içinde bulunduğu fırtınalı koşullara göre ayarlamalısınız. Devrimci planınız da demokrasinin genel ilkeleriyle pekiştirilmiş, devrimci yönetim anlayışının bir sonucu olmalıdır.

Peki, demokratik veya halkçı yönetimin temel ilkesi, yani, onu destekleyen ve harekete getiren ilke nedir? Erdemdir. Yunanistan ve Roma'da bunca harikalar yaratan ve Cumhuriyetçi Fransa'da daha da şaşırtıcı harikalar yaratması gereken kamusal erdemden söz ediyorum, yurt ve yasa sevgisinden başka bir şey olmayan erdemden.

Ama Cumhuriyet'in veya demokrasinin özü eşitlik olduğuna göre, sonuç olarak bundan, yurt sevgisinin ister istemez eşitlik sevgisini kapsadığı anlamı çıkar.

Şurası da su götürmez ki, bu yüce duygu, kamu yararını bütün özel yararlara üstün tutmayı gerektirir. Bundan şu sonuç çıkar: Yurt sevgisi, bütün erdemlerin varlığını gerektirir, ayrıca da onları yaratır: Çünkü erdemler fedakarlık yaratabilen ruh gücünden başka nedir ki? Örneğin, cimriliğin ve tutkuların kölesi olan insan, tapındığı putu, yurt uğrunda kurban edebilir mi?

Erdem, yalnız demokrasinin ruhu olmakla kalmaz, demokrasi yönetiminde var olabilir ancak. Krallık yönetiminde, yurdu sevebilen, bundan ötürü de erdeme ihtiyacı olmayan bir tek kişi vardır: O da kraldır. Şundan ötürü ki, kral eyaletlerinin bütün halkı içinde yurdu olan tek insandır. Hiç değilse eylemde egemen değil midir kral? Halkın yerini almıyor mu? Peki, yurt dediğimiz, yurttaşı ve egemen halkın üyesi olduğumuz memleket değilse nedir?

Aynı ilkenin bir sonucu olarak, aristokratik devletlerde, yurt kelimesi, ancak egemenliği ellerine geçirmiş olan soylu aileler için bir

şeyler ifade etmektedir.

Yalnız demokraside devlet gerçekten, onu meydana getiren bütün bireylerin yurdudur ve kendi davasına, yurttaş sayısı kadar candan savunucu bulabilir. İşte özgür ulusların, başka uluslar karşısındaki üstünlüklerinin kaynağı. Atina ve Sparta, Asya zorbalarını yendiyse; İsviçre, İspanya ve Avusturya zorbalarını alt ettiyse, bunun nedenini başka yerde aramamalı.

Ama Fransızlar, bütün insanları eşitliğe ve yurttaş haklarının bütünlüğüne çağırarak, gerçek demokrasiyi kuran ilk ulustur. Bana kalırsa, Cumhuriyet'e karşı birleşen bütün zorbalar, bu nedenden yenilgiye uğrayacaklardır.

Demin açıkladığımız ilkelerden büyük sonuçlar çıkarabiliriz bu andan itibaren.

Cumhuriyet'in ruhu erdem ve eşitlik; amacınız da Cumhuriyet'i koruyup güçlendirmek olduğuna göre ilk politik davranış kuralınız ve bütün çabanız, eşitliğin korunması ve erdemin geliştirilmesi yönünde olmalıdır. Çünkü yasacının yapacağı ilk iş, hükümet ilkesini güçlendirmektir. Böylece yurt sevgisini ateşlendirmeye, töreleri arındırmaya, ruhları yüceltmeye, insan tutkularını kamu yararına çevirmeye yönelen ne varsa hepsini benimsemek ve saptamak zorundasınız. Onları aşağılık kişisel bencillikte toplamaya, küçük şeylere aşırı sevgi, büyük şeylere tiksinti uyandırmaya yönelen her şeyi önlemelisiniz. Fransız devrim sisteminde, ahlâka aykırı olan her şey politikaya da aykırıdır, baştan çıkarıcı ne varsa hepsi devrim düşmanıdır. Gevşeklikler, kötülükler, önyargılar krallığın yoludur. Çoğu zaman, belki eski alışkanlıkların baskısı, yanlış düşüncelerin ve korkakça duyguların etkisi altında kalmış olan bizler, kendimizi aşırı enerjiden çok, aşırı gevşekliklere karşı savunmamız gerekmektedir. Belki de önlememiz gereken en büyük tehlike, çabalarımızda aşırıya kaçmamız değil, iyilikten usanç duymamız, cesaretimizden korkmamızdır. Onun için cumhuriyetçi yönetimin gücünü gevşetecek yerde, durmadan artırmaya bakın. Hiçbir aşırılığı haklı göstermeye niyetim olmadığını söylememe gerek yok burada. İnsanlar, en kutsal ilkeleri kötüye kullanırlar. Durum ve koşullardan yararlanmak, fırsatları kaçırmamak, çareleri seçmek hükümetin

bilgeliğine kalmış bir iştir. Çünkü bilgelik nasıl erdeme bağlı ise, büyük işleri hazırlamanın yolu da onları yapma yeteneğine bağlıdır, hem de sıkı sıkıya.

Fransız Cumhuriyeti'ni, Sparta Cumhuriyeti'nin kalıbına dökmek niyetinde değiliz. Ona, ne manastırların sertliğini, ne de kokuşmuşluğunu vermek istiyoruz. Demin, devrimci yönetimin ahlaksal ve politik ilkesini bütün arılığı içinde sunduk. Sizi dört bir yanınızdan saran bütün tutku fırtınaları, entrika fırtınaları ortasında size yol gösterecek bir pusulanız var demektir elinizde. Bütün yasalarınızı, sizlere sunulan bütün önerileri deneyebilecek bir denek taşına sahipsiniz. Onları, bu ilke ile karşılaştırarak, büyük kurultayların olağan tehlikelerini; beklenmedik, aceleye gelen, tutarsız ve çelişken tedbirlerden doğacak tehlikeleri önleyebilirsiniz bundan böyle. Bütün işlemlerinize, dünya yüzünün ilk halk temsilcilerini müjdeleyen bütünlüğü, birliği, bilgeliği ve soyluluğu verebilirsiniz.

Demokrasi ilkesinin kolay elde edilecek sonuçlarını ayrıntılarıyla sayıp dökmenin gereği yok. Asıl açıklanması gereken şey, yalın ve verimli ilkenin kendisidir.

Cumhuriyetçi erdem, halka ve hükümete göre ele alınabilir: Bu erdem halk için de hükümet için de zorunludur. Hükümet erdemden yoksun olduğu zaman, halkın erdemi dayanılacak bir güç olarak kalır ama halkın kendisi bozuldu mu, özgürlük çoktan elden gitmiş demektir.

Bereket versin ki, aristokrasinin peşin yargılarına rağmen, erdem halk için doğal bir şeydir. Bir halk, yavaş yavaş karakterini ve özgürlüğünü yitirir de demokrasiden aristokrasiye veya krallığa geçerse, o zaman gerçekten bozulmuş olur. Bu, politik bütünün yaşlana yıprana ölümü demektir. Dörtyüz yıllık parlak bir dönemden sonra mal mülk hırsı, Lykurgos'un yasalarıyla birlikte töreleri de Sparta'dan kovulduğu zaman, Agis onları yeniden koymaya çalıştıysa da ömrü bu işe yetmedi. Demosthenes istediği kadar Philippos'a cephe alsın. Philippos, yozlaşmış Atina'nın kötü alışkanlıkları içinde Demosthenes'ten daha zorlu hatipler buldu. Atina'da, Miltiades ve Aristides zamanındakinden daha kalabalık bir

halk vardı ama Atinalı diye kimse yoktu artık. Brutus'un zorbayı öldürmüş olmasının ne önemi vardı? Zorbalık hâlâ insanların içinde, Roma da artık yalnız Brutus'ta yaşıyor ama bir ulus, olağanüstü bir cesaret ve akıl çabası göstererek zorbalığın zincirlerini koparıp onları özgürlüğe sunduğu; yüreğinin sağlamlığı ile adetâ ölümün pençesinden kurtulup gençliğin bütün gücüne kavuştuğu; sarsılmaz kale duvarlarının, kendine karşı silâhlanmış zorba ordularının durdurmadığı o yerine göre duygulu ve gururlu, gözüpek ve yumuşak başlı bu ulus yalnız yasa karşısında durduğu zaman, eğer alınyazısının gereğini tez elden yerine getirecek yeteneğe ulaşamamışsa, bunun suçu olsa olsa kendini yönetenlerde olabilir.

Zaten denebilir ki, bir bakıma doğruluk ve eşitliği sevmek için, halkın büyük bir erdeme ihtiyacı da yoktur. Bunun için halkın kendi kendini sevmesi yeter.

Ama kamu görevlisi, kendi çıkarını halkın çıkarına, iktidar gururunu eşitliğe kurban etmek zorundadır. Yasanın, özellikle kendi organına yüksekten seslenmesi gerekir. Hükümet, bütün partileri yasa ile dengede tutabilmek için, kendine baskı yapmalıdır. Halkın kurduğu bir temsil kurulu, bir üstün otorite varsa, kamu görevlilerini durmadan gözetlemek ve dizginlemek ona düşer. Ama bu otoriteyi kendi erdemi dizginlemezse, kim dizginleyebilir? Kamu düzeninin bu kaynağı yüksek olduğu ölçüde temiz olmak zorundadır. Temsilciler kurulu, her şeyden önce kendi yüreğinde genel kamu çıkarı dışında hiçbir özel çıkar tutkusu yaşatmamaya bakmalıdır. Ne mutlu, ödevleri kadar şan şereflerini ve çıkarlarını özgürlük davasına bağlayabilen temsilcilere!

Bütün bunlardan bir gerçek çıkıyor ortaya. O da şudur: Halk yönetiminin niteliği, halka karşı güvenli, kendine karşı sert olmaktır.

Cumhuriyet gemisini fırtınasız bir havada yürütecek olsaydınız, kuramımızı daha fazla açıklamaz, bu kadarla yetinirdim ama fırtına gümbürdüyor ve içinde bulunduğunuz devrim durumu sizlere bir başka görev yüklüyor.

Gücümüzü de güçsüzlüğümüzü de sağlayan Fransız Devrimi'nin temelinde var olan temizlik idealindeki bu yüceliktir. Gücümüzü

sağlıyor, çünkü bize yalana karşı doğrunun üstünlüğünü ve kamu çıkarının özel çıkarlara karşı (korunma) haklarını veriyor. Güçsüzlüğümüzü sağlıyor, çünkü bütün ahlaksızlıkları, için için kafasında halkı soymayı kuranları, özgürlüğü kendi başlarına gelmiş bir bela gibi savuşturmaya bakanları, devrimi bir meslek, Cumhuriyet'i de bir av olarak benimseyenleri yeniden birleştiriyor bize karşı. Daha başlangıçtan bizi yarı yolda bırakan bunca doymak bilmez aç gözlü insan işte bu nedenden ötürü safımızdan ayrıldı. Çünkü yola çıkarken aynı amaca varmak niyetinde değildiler. Sanki, doğanın üstünde egemenlik kurmak için çarpışır durumda gösterilen iki karşıt güç, insanlık tarihinin bu büyük döneminde, dünyanın alın yazısını geri dönmemecesine çizmek için, birbiriyle döğüşüyor ve sanki Fransa bu korkunç dövüşe sahne oluyor. Dışarıda bütün zorbalar bizi kıskaç içine almışlar. İçeride de zorbalığın dostları elbirliği etmişler: Onların cinayetleri, umut diye bir şey bırakmayıncaya kadar elbirliği edecek. Ya Cumhuriyet'in içeride ve dışarıdaki düşmanlarını boğacağız ya da Cumhuriyet'le birlikte yok olup gideceğiz. Bu durumda politikanızın ilk kuralı, halkı akıl, düşmanları da yıldırı yolu ile yönetmek olmalıdır.

Halk hükümetinin dayanağı, barışta erdemse, devrim içinde hem erdem, hem **yıldırı**dır. Gerçekten de erdemin olmadığı yerde, yıldırı kıyıcıdır. Yıldırının olmadığı yerde de erdem güçsüzdür. Yıldırı, tetikte duran, sert, yumuşama bilmez bir adaletten başka bir şey değildir. Demek ki, yıldırının kaynağı erdemdir. Yıldırı, yurdun en geciktirilmeye gelmez ihtiyaçlarına uygulanan özel bir ilkeden çok, genel demokrasi ilkesinin bir sonucudur.

Diyorlar ki, yıldırı zorbalık yönetiminin dayanağıydı. Sizinki zorbalığa benzemiyor mu? Evet, özgürlük kahramanlarının ellerinde parıldayan kılıç, zorbalık uydularının kılıcına ne kadar benzerse, o kadar benziyor. Zorba, alıklaşmış uyruklarını yıldırı ile yönetiyorsa, haklıdır bunda bir zorba olarak. Sizler de özgürlük düşmanlarını yıldırarak yola getirin. Cumhuriyet'in kurucuları olarak buna hakkınız var. Devrim yönetimi, zorbalığa karşı özgürlüğün zorbalığıdır. Güç, yalnız suçu korumak için mi vardır? Yıldırım, kendini beğenmişlerin kafasına çarpmak için yaratılmamış mıdır?

Doğa, maddi ve manevi varlıklara, kendilerini korumayı bir yasa gibi zorunlu kılmıştır. Suçlu, egemen olmak için suçsuzu boğazlar. Suçsuzsa, suçlunun elinde çırpınıp durur var gücüyle.

Zorbalık bir tek gün egemen olmaya görsün, ertesi gün bir tek yurttaş kalmaz. Ne zamana kadar zorbaların öfkesine adalet, halkın adaletine barbarlık veya başkaldırma denecek? İnsanlar nasıl da ezenlere karşı yumuşak, ezilenlere karşı acımasız oluyor? Bundan daha doğal ne var: Suçtan nefret etmeyen kimse erdemi sevemez.

Zorbalık da suç da ezilmelidir. Bazı kimseler, «kralcılara karşı hoşgörülü olmalı» diyorlar. Namussuzlara acımalıymış! Hayır! Acınacaksa; suçsuzlara, güçsüzlere, mutsuzlara ve insanlığa acımalı!

Toplum yalnız kendi halinde yurttaşları korumalıdır. Cumhuriyet'te cumhuriyetçilerden başka yurttaş yoktur. Kralcılar, komplocular onun gözünde yabancı, daha doğrusu, birer düşmandan başka bir şey değildir. Özgürlüğün zorbalığa karşı sürdürdüğü bu korkunç savaş bölünmez bir savaş değil mi? İçerideki düşmanlar dışarıdaki düşmanların birleştikleri, yurdu içinden parçalayan katiller değiller mi? Bunlar, halk temsilcilerinin vicdanlarını satın alan entrikacılar, onları satan hainler, halkın davasına leke sürmek, erdemini yok etmek, kardeş kavgasını körüklemek ve manevi karşı-devrim yoluyla politik karşı-devrimi hazırlamak amacıyla, satın alınmış yergici yazarlar değiller mi? Bütün bu adamlar, hizmet ettikleri zorbalardan daha mı az suçludurlar, daha mı az tehlikelidirler? O baba düşmanı tatlılıklarıyla, hainleri ulusal adaletin öcalıcı kılıcından kurtarmaya kalkışanların tümü, zorbaların uşaklarıyla askerlerimizin süngüleri arasına girmek isteyenlerden farksızdır; o düzmece duygululuklarına dayanan her girişimleri, İngiltere ve Avusturya'ya yönelen bir iç çekmeden başka bir şey değildir.

Peki, kimin için yürekleri sızlayacak bu adamların? Özgürlük düşmanlarının kılıcı ya da kralcı katillerin veya federalistlerin hançeriyle delik deşik edilen o 200 bin kahraman için mi? Ulusun bu seçkin insanları için mi? Hayır. Çünkü onlar halktan insanlardı, yurtseverdiler sadece. Bu adamların, kendileri ile yakından

ilgilenebilmesi için, yurda yüz kez ihanet etmiş bir generalin karısı olmak gerekiyor. Bu bayların sıcak ilgisini hak edebilmek için, onbin Fransızı kurban etmiş olduklarını ispatlamaları gerekecek nerdeyse, zafer alayları ile karşılanmak için tıpkı, on bin düşman öldürmesi gereken Romalı general gibi. Özgürlük savunucularına karşı zorbaların yaptıkları korkunç işkencelerin hikayesini soğukkanlılıkla anlatıyorlar: Kadınlarımızı nasıl korkunç işkencelere uğrattıklarını, çocuklarımızı analarının bağrında öldürdüklerini, mahpuslarımıza, o insanın yüreğini parçalayan, o yüce kahramanlıklarının kefaretini, korkunç işkenceler içinde nasıl ödettiklerini anlatıyorlar. Sonra kalkıyorlar, yurdun en temiz kanı ile beslenmiş bir avuç canavarın cezasını çektirmekte ağır davranıyoruz diye bizi kasaplıkla suçluyorlar.

Davaların en güzeline kardeşlerini, çocuklarını, kocalarını feda eden o cömerdin cömerdi kadın yurttaşlarımızın acısına sabırla katlanıyor ama komplocuların karılarını avuntulara boğuyorlar. Bu kadınların, hiçbir cezaya çarptırılmadan adaleti aldatmalarına, özgürlüğe karşı akrabalarının ve suç ortaklarının davasını savunmalarına göz yumuyorlar. Bunları neredeyse halkın borcu olduğu, maaş bağlanmış, ayrıcalıklı bir lonca haline getiriyorlar.

Birtakım sözlere ne kadar da safça aldanıyoruz hala! Aristokrasi ve ılımlılık, önümüze sürdükleri o yıkıcı özdeyişlerle yönetiyorlar bizi hâlâ.

Aristokrasi, yurtseverlerden daha iyi savunuyor kendini, çevirdiği dolaplarla. Oysa yurtseverler gördükleri hizmetlerle onun kadar savunamıyorlar kendilerini. Devrimleri, Saray'ın saçma kanıtlarıyla yönetmek istiyorlar. Cumhuriyet'e karşı komplo hazırlayanları âdi birer suçlu sayıyorlar. Zorbalık öldürüyor, özgürlükse kendi davasını savunuyor. Komplo hazırlayanları, komplocuların koyduğu yasalarla yargılıyorlar.

Yurdun kurtuluşu söz konusu oldu mu, bütün dünyanın tanıklığı, ne tanıksal bir kanıtın yerini tutabilir, ne de yazılı kanıtın yerini apaçıklık.

Duruşmaların ağır aksaklığı, suçların cezasız kalması anlamına geliyor. Cezaların kesinsizliği suçluları yüreklendiriyor ama yine de adaletin sertliğinden yakınılıyor. Cumhuriyet düşmanlarının tutuklu olmasından yakınıyorlar. Örneklerini zorbaların hayatından seçiyorlar. Onları ne halkın hayatında arıyorlar, ne de tehlikeler içindeki özgürlük tarihinde. Roma'da, Konsül (Cicero), hazırlanan komployu, Catilina'nın suç ortaklarıyla birlikte bastırdığı zaman, yasa yollarını hiçe saymakla suçlandı. Kimdi, yasa yollarını hiçe sayan? Partisini komplocular güruhuyla, Psion'lar, Claudius'lar ve gerçek bir Romalının erdeminden ve yasaların sertliğinden korkan bütün o kötü yurttaşlarla çoğaltmak isteyen o gözü yükseklerde olan Sezar!

SEÇMELER

Büyük zenginlikler, hem onları ellerinde tutanları bozar, hem de onlarda gözleri olanları. Erdem, büyük zenginliklerden ürküntü ile nefret eder. Lüksün ahlak bozukluğuna uğrattığı memleketlerde, yetişip yurda yararlı olmaktan çok, para pul edinmeye yarayan bir araçtır. Bu durumda özgürlük boş bir kuruntudur, yasalar da baskı aracından başka bir şey değildirler. Bütün yasalarınız, bütün kurumlarınız, bu çok büyük servet eşitsizliğini ortadan kaldırmadıkça, sizler halkın mutluluğu için hiçbir şey yapmış sayılmazsınız ... İnsan, toz toprak olduktan sonra, hayattayken ekip biçtiği topraktan yararlanabilir mi? Hayır: İnsanın malı mülkü, ölümünden sonra, toplumun malı olmalıdır. Toplum bu malları mülkleri, halk yararına, ilk sahibinden sonra gelen kuşaklara aktarır. Halk yararına gelince, eşitliğin yararıdır o sadece.

(7 Nisan 1791)

o

Halk... Halkın öğrenimine nedir engel olan? Yoksulluk. Peki, halk ne zaman aydınlanacak? Ekmek olduğu zaman, zenginlerle hükümet halkı aldatmak için birtakım kalleş yazarları ve söylevcileri parayla desteklemekten vazgeçtiği, kendi çıkarlarıyla halkın çıkarları birbirinden ayırdedilmez olduğu zaman. Onların çıkarları ne zaman halkınkiyle bir olur? Hiçbir zaman.

o

Yasacılar öyle bir durumda olmalılar ki, en büyük çıkarları ve kişisel özlemleri halkınkiyle birbirinden ayırdedilmez olsun. Bunun içinse, onların yeniden halkla özdeş olmaları gerekir. Kendinizi basit yurttaşların yerine koyun ve söyleyin bakalım, yasaların kimden gelmesini isterdiniz, sade bir yurttaş niteliğinden şüphesi olmayandan mı, yoksa hâlâ elindeki gücü sürdürmek için o güce yapışıp kalandan mı?

o

Büyük millet meclislerinin taktiği adını verdikleri şu yeni hünerden hoşlanmıyorum hiç. Fazlasıyla entrikaya çalıyor bu taktik. Oysa yasama meclislerinde gerçek ile akıl egemen olmalıdır yalnız.

(17 Mayıs 1791)

o

Utanılası alkışlar toplamayı, insana onur veren mırıltılara değişmemişimdir çoğu kez. Geri tepileceğini iyiden iyiye bildiğim zaman bile, gerçeğin sesini duyurmayı bir başarı saymışımdır. Gözlerimi hep kutsal yasama tapınağının dar sınırları ötesine çevirerek, Temsilciler Meclisi'ne seslendiğim zaman amacım, özellikle, sesimi ulusa ve insanlığa duyurmak olmuştur. İnsanın onur duygusu ile ulusların haklarını, yasacının yanılgı ve heveslerine karşı koruyan sonsuz ilkelerin yurttaşların yüreğinde yer etmesini isterdim.

(27 Nisan 1792, **Brissot'ya cevap**tan)

o

Bir halk temsilcisinin büyüklüğü, hükümetlerin birtakım düzenlerle kışkırttığı ama aklın karşı çıktığı ve uzun süreli yıkımların yalanladığı bir anlık kamuoyunu okşamakta değildir. Onun büyüklüğü kimi zaman tek başına vicdanıyla; önyargı ve fesat seline karşı dayatmasına bağlıdır.

(18 Aralık 1791)

o

Kendi tertiplerine uygun gelen her türlü sisteme «düzen» adını veriyorlar ve barış adına, cesaretlerin kımıltısızlığına, mezarların sessizliğine nişanlar dağıtıyorlar.

o

Politik bedenin öldürücü hastalığı anarşi değil, zorbalıktır ... Bizler, Baldırıçıplaklar ve ayaktakımıyız. (Jirond'un ileri gelenlerinin gülümsemelerine karşılık.)

o

Politika bakımından hiçbir şey dürüst olandan daha adaletli, adaletli olandan daha yararlı değildir.

(9 Mayıs 1791)

o

«Sonsuz ticaret özgürlüğü, korkulan telaşları yatıştırmak, açlığı dindirmek için süngü» politikası zamanını doldurmuştur. Bunda inat edilirse halkın güveni sarsılır.

o

(Courtois tarafından yayınlanan Robespierre'in not defterinden notlar)

Amaç nedir? Anayasanın halk yararına uygulanması. Düşmanlarımız kimlerdir? Ahlaksız ve zengin kişiler.

(Daha sonra): **İçerideki tehlikeler burjuvalardan geliyor, burjuvaları yenmek için halkı bir araya getirmek gerek…**

o

(18 Frimaire'de Jakobenlere sesleniyor.)

Hızlı atılımınızı durdurmak istiyorlar, sanki sizler işlerinizin sonuna gelmişsiniz gibi... Ordularınızda ihanetin üreyip çoğaldığını bilmiyorsunuz. Size bağlı birkaç general dışında, yalnız askerin işe yarar olduğunu bilmiyorsunuz... İçeride, aristokrasi her zamandan daha tehlikeli durumdadır. Çünkü o hiçbir zaman bu denli kalleş olmamıştır. Eskiden, size savaş düzeninde saldırmaktaydı. Şimdiyse, yurtseverlik perdesi altında, içinizde, bağrınızda yaşıyor.

o

Bütün Cumhuriyet'te, özgürlük düşmanlarının işkence ettiği bir tek erdemli kişi bile olsa, hükümetin görevi, onu arayıp bulmayı kendine kaygı edinmesi ve bağırta çağırta onun öcünü alması gerekir.

o

Ama halk, diyorsunuz, yitirecek hiçbir şeyleri olmayan insanlar, sizler gibi, bütün yurttaşlık haklarını kullanabilirler. Yitirecek hiçbir şeyleri olmayan insanlar! Hezeyan halindeki gururun söylettiği bu sözler, gerçeğe ne kadar da aykırı, ne kadar da haksız! Sözünü ettiğiniz bu insanlar görünüşte, toplumun bağrında, hiçbir geçim ve yaşama aracı olmadan yaşayan insanlardır. Çünkü bu araçlardan yoksundurlar ve bana kalırsa, onların da kaybedecek ya da koruyacak bir şeyleri vardır. Evet, üstümdeki kaba saba giysiler, içine sığınıp başımı dinlemek için satın aldığım kendi halindeki konut; karımı çocuklarımı beslememe yarayan o önemsiz ücret... Bütün bunlar, açıkça söyleyeyim, ne toprak, ne şato, ne uşaklar muşaklardır. Lüks ve bolluk açısından hiçbir şeydir bunlar belki ama insanlık için bir şeydir: Kutsal bir mülkiyettir, belki de zenginlerin o parlak malı mülkü kadar kutsaldır. Ne diyordum? Özgürlüğüm, hayatım, kendim ve de sevdiğim insanlar için güvenlik ya da öç alma hakkı, zulme karşı koyma, kafamın ve yüreğimin bütün yetilerini özgürce kullanma hakkı, bütün bu tatlı nimetler, doğanın insanlara verdiği bu ilk nimetler, sizinkiler gibi, yasaların güvenliğine emanet edilmiş değiller mi? Bu yasalarla hiçbir ilişkin yok, diyorsunuz bana. Ve sizler, kamu işlerinin yönetiminde sizin gibi payıma düşen görevden yoksun etmek istiyorsunuz beni. Ve bunu da benden daha zengin olmanız nedeniyle istiyorsunuz!

o

Devrimlerde, özgürlüğe karşı ve özgürlükten yana davranışlar vardır, hastalıklarda yaşatıcı ve öldürücü krizler olduğu gibi.

o

Gerçek bir yurtseverde o aşırı egemenlik tutkusu yoktur, erdemlerini sergilemez; erdemlerinin göze batması için dolaplar çevirmez o.

o

Unutmayın ki yalnız halkın yılmazlığı ve enerjisi özgürlüğü koruyabilir. Halk uyukladı mı, zincirlere vuruldu demektir. Kendini

saydırmaz olunca, hor görülür. Düşmanlarını baştan başa yola getirmeden bağışladı mı da yenilmiş olur.

o

Halk baskı altındaysa, kendine kendinden başka bir şey kalmamışsa, ona ayaklan demeyen alçaktır. Ancak bütün yasalar çiğnenir, zorbalık gemi azıya alır, iyi niyet ve edep, haya ayaklar altına alınırsa, işte o zaman halk ayaklanmalıdır. O an gelip çatmıştır... Halkı, satılmış mebuslara karşı Konvansiyon'da ayaklanmaya çağırıyorum.

o

Ahlaksızlık zorbalığın temeli, erdem de Cumhuriyet'in özüdür. Cumhuriyet'i kurmaya çalışan devrim, cinayet yönetiminden adalet yönetimine geçişten başka bir şey değildir. Onun için değil mi ki, krallığın önyargılarını ve kötülüklerini içimizde yaşatmak için bize karşı birleşen krallar ve bütün komplocular durmadan çaba harcıyorlar.

DEVRİMLE GELEN:

Saint-Just

SAINT-JUST YA DA DEVRİM MELEĞİ

Saint-Just, 1767'de dünyaya geliyor. Yani bundan tam 222 yıl önce. Hali vakti yerinde, mal mülk sahibi bir köylü burjuva ailesinden. On yaşındayken babasını kaybediyor. 18 yaşında bir kıza vuruluyor. Umutsuz bir aşk bu. Sonra bir gece, anasının gümüş takımlarını çalarak evinden kaçıyor. Romantik bir gençlik hayatı sürüp götürdüğü. Bütün Fransız halkını kapıp kavrayan kolektif coşku, onu da avucunun içine almakta gecikmiyor. Gençlik yıllarının romantikliği ve bencilliği; erdeme veriyor yerini, yani, yurtseverliğe ve toplum sevgisine.

19 Ağustos 1790'da, Robespierre'e yazdığı mektupta şöyle diyor:

«Sizi tanımıyorum ama büyük bir insan olduğunuzu biliyorum. Siz sadece bir eyaletin saylavı değil, bütün insanlığın ve Cumhuriyet'in saylavısınız.»

Böyle başlıyor, Robespierre'le ilişkisi.

Saint-Just yirmi beş yaşındadır. 2 Eylül 1792'de, kendi bölgesinden 349 oya karşılık 600 oyla Konvansiyon'a temsilci olarak seçiliyor. Daha, ilkten, Konvansiyon'un birinci derecede adamı oluyor, yalnız hatipleri arasında değil, siyasal önderleri arasında da.

Konvansiyon'da, kralın yargılanması söz konusudur. Hukuk açısından tartışmalar sürüp giderken Saint-Just, 13 Kasım ve 27 Aralık 1792'deki söylevleriyle, sorunu siyasal plana indirgiyor: Ona göre, Konvansiyon'un görevi, hukuksal değil, siyasaldır:

XVI. Louis'yi yargılamak diye bir şey olamaz. Onu yok etmek, silip süpürmektir Konvansiyon'un görevi.

Saint-Just'ün başlıca tutkusu, ereği, ulusal egemenlikten kaynağını alan yasama gücünün, yürütme gücüne karşı üstünlüğünü sağlamaktı. Bu üstünlüğü, demokratik cumhuriyet çerçevesi içinde

düşünüyor ve bunun ulusal birliğe götüren tek yol olduğuna inanıyordu.

Ona göre, Cumhuriyet, halkın istemi, kral ve kralcı azınlığı ortadan kaldırdığı zaman kurulabilirdi ancak.

Cumhuriyeti güçlendirmek için, Saint-Just şu tedbirleri öneriyordu dirençle: Halkın birliğini iyiden iyiye sağlamlaştırmak, federalizmi ortadan kaldırmak. Yalnız hainleri değil, ilgisizleri, eli kolu bağlı durup, Cumhuriyet için hiçbir şey yapmayanları da cezalandırmak. Çünkü Saint-Just'e göre, «Fransız halkı istemini açığa vurdu vuralı; halkın dışında, berisinde kalan ne varsa, onun düşmanıdır.»

İlgisizlerin, suya sabuna dokunmadan al gülüm ver gülüm yaşamak isteyenlerin, kıllarını kıpırdatmadan çevrelerinde olup bitenlere seyirci kalanların cezalandırılmasını istemek modern bir anlam taşımaktadır, çağımıza yaraşır bir anlam.

Devrimlerle çalkalanan, ilgisizliğin, yani yan tutmazlığın, eski deyimle «müstenkiflik»in, halk düşmanlığı ile, hainlikle eşanlam kazandığı bir çağda yaşıyoruz bugün. Ezenlerle ezilenler, sömürenlerle sömürülenler arasında bilinçli, kıyasıya bir savaş almış yürümüş dört bir yanını dünyanın. Böylesi bir savaşta, ilgisizlik diye bir şey düşünülebilir mi?

İşte, Saint-Just iki yüz yıl önceden vermiş yargısını: İlgisizlik, halk düşmanlığından, hainlikten farksızdır onun gözünde.

Saint-Just, Devrim yoldaşları, ülkü candaşları Robespierre'ler ve Babeuf'ler gibi bir halk sevdalısıydı. Halka adamıştı gönlünü ve kafasını. Halkın mutluluğu kendi mutluluğuydu ama halk mutsuzdu. O halk ki, «yurdun tek gücüydü.»

Saint-Just için bütün sorun, mutsuz halkı mutlu kılmaktı.

Şöyle diyordu bir söylevinde: «Mutluluk, Avrupa'da yeni bir kavramdır.» Bu yeni kavramı, Avrupa'ya ve de dünyaya Fransız Devrimi getirmişti. Dünyada ilk kez, yoksul halk adına bir ayaklanma olmuştu, sömürgen bir azınlığa karşı.

Halk, yoksul halk nasıl mutlu olabilirdi? Saint-Just, çok kestirme, çok ilkel bir yoldan, bunun çaresini, halk düşmanlarının mallarını, mülklerini ellerinden alıp, onları halka dağıtmakta buluyordu. Ona göre, yurduna karşı düşmanca davranan insan, mülk sahibi olamazdı.

Saint-Just, materyalist değildi ne yazık ki. Diderot'nun ve Ansiklopedicilerin etkisinde kalmamıştı. Zamanının ekonomik sorunlarına yabancıydı. Tarihsel evrim yasalarından habersiz, Rousseau ve Montesquieu etkisinde, yasalarla kurumların her şeyi çözümleyebileceğine inanıyordu.

Ama bütün bunlara karşın, ulusal birlik ve beraberliğin hizmetinde, devrim eyleminin inançlı, dürüst, sapına kadar doğru bir simgesiydi. Tıpkı, Robespierre gibi, o da gerçek erdemlerle bezeli kimselerle kurulacak bir devletin kusursuz olabileceğine ve dünyaya mutluluk getireceğine inanıyordu.

Uçkur çözmez, haram yemez, rüşvet almaz, rüşvet aldırtmaz, ayrıca çok yakışıklı bir insan olduğu için, «Devrim Meleği» adını takmıştı halk Saint-Just'e.

Ne oldu sonunda? Melekliğinin, temizliğinin, dürüstlüğünün karşılığını giyotinde ödedi 19 arkadaşı ile birlikte, kafası uçurularak, yirmi yedi yaşının baharında.

Bu kitapçıkta yer alan söylevlerini okuyun hele. Göreceksiniz, bu Devrim Meleği'nin, halk sözü edildi mi, yüreğinin nasıl çarptığını, kafasının nasıl iyilikten, güzellikten yana işlediğini. Fransız Devrimi'nin, onda ve arkadaşlarında, yandaşlarında, candaşlarında, halktan yana, halka dayalı, halka adanmış —ütopik de olsa— iyi niyetlerinin tanığı ve de sanığı olacağınıza inanıyorum

Vedat Günyol

GEÇİM ÜSTÜNE

29 Kasım 1792'de Konvansiyon Meclisi'ndeki söylevi

XVI. Louis'nin duruşması dolayısıyla partiler arasında meydana gelen politik bunalıma bir başka bunalım eklenmiştir: ekonomik bunalım. Bu bunalım, sonbahar başlarından beri sürmekte, varlıklı sınıfların ayrıcalıklarını savunan Jirond'un olumsuz sosyal politikasıyla daha da ağırlaşmaktadır. Jirond, ekonomik bunalımı çözümlemek için, boyunduruk altına alınan ülkelerin sömürülmesine bağlamıştı umudunu.

Mali bunalım, piyasaya sürülen yeni kâğıt paralarla daha da artmış ve bu yüzden hayat pahalılığı büyük bir hız kazanmıştı. Bazı Montagnardlar, özellikle de Saint-Just, piyasaya kâğıt para sürülmemesini, maliyeye esenlik sağlanmasını salık veriyor ve bunun pahalılığı önlemenin tek çaresi olduğunu ileri sürüyorlardı. Konvansiyon Meclisi'nin Mali Komitesi'ni yöneten Cambon, kâğıt paranın değerden düşmemesini sağlayan çarelere başvuruyordu. Şubat 1793'te, kâğıt paralar, saymaca değerlerinin yüzde ellisine düşmüştü.

Dolayısıyla, temel ihtiyaç maddelerinde bunalım artmıştı. Ücretlilerin gündeliği köylerde 20, Paris'te 40 kuruş (sous) idi. Ekmeğin libresi, bazı bölgelerde 8 sous'ya yükselmişti. Ekmek pahalı olmakla kalmıyor, bulunmaz da oluyordu. Ürün durumu iyiydi ama buğday görünürlerde yoktu. Ürün sahipleri ve çiftçiler, buğdaylarını kâğıt parayla değiştirme konusunda pek acele etmiyorlardı. Büyük kentler ekmek sıkıntısı içindeydiler. Yaz bunalımı boyunca çıkarılan yasalar, tahıl miktarının saptanmasını ve gerekirse ürünlere el konmasını öngörerek, ürün sahiplerinin kötü niyetlerini kırmaya çalışıyordu. Ekonomik özgürlükten yana olan Jironden Partisi'ne bağlı İçişleri Bakanı Roland, buna karşı çıkıyor, ekmeği üç sous'da dondurmaya çalışan Paris Komünü'nü suçlamaktan geri durmuyordu.

Bu koşullar altında, toplumsal bunalım arttıkça artıyor, sonbahar başlarından itibaren, köylerde ve kentlerde temel yiyecek hammaddelerinin pahalılığından doğan kargaşalıklar baş gösteriyordu. İsyancılar tahılın vergiye bağlanmasını ve bu konuda zora başvurulmasını istiyorlardı.

29 Kasım 1792'de, Paris Komünü Genel Konsey temsilcileri, Konvansiyon Meclisi'nde, zorunlu ihtiyaç maddelerinin vergilenmesini istiyor, geçim araçları konusunda genel bir tartışma başlıyordu. Çeşitli hatiplerden sonra Saint-Just, ekonomik özgürlük ilkesini savunmak için söz alıp şunları söylüyordu:

Yurttaşlar,

Ben, Komite ile aynı düşüncede değilim.[9] Ticareti zor altına sokan yasalarla başım hoş değil. Kartacalı bir askerin, Annibal'e söylediğini, bizler halka söyleyebiliriz: «Siz yenmesini biliyorsunuz ama zaferden yararlanmasını bilmiyorsunuz. Zorbalığı ortadan kaldıran cömert yürekli insanlar, kendilerini yönetmesini ve korumasını bilmiyorlar mı?

Bunca sıkıntılar, aşırı ölçüde karmaşık düzensizlikten doğmaktadır. Bunun kaynağını, ekonomimizin kötü düzeninde aramak gerek. Temel ihtiyaç maddeleri üstüne bir yasa istiyorlar! Bu konuda çıkarılacak bir yasa, hiçbir zaman yerinde bir yasa değildir.

Bolluk, iyi bir yönetimin meyvesidir. Bizim yönetimimizse, kötü bir yönetimdir. Bugün, açık yürekli insanlar, bütün çıplaklığıyla gerçeği ortaya koymalıdır. Bizim sakat ekonomimizle ilgili ayrıntılara girişmeden, temel ihtiyaç maddeleri konusunu yararlı bir biçimde ele alamam. Hani şu unuttuğumuz için başımıza binbir bela geldi ya, işte, o ilkeleri açıklamam gerekiyor. Aynı aksaklık, ticareti de tarımı da altüst edecektir. Dolayısıyla, bütün yasaları da altüst edecektir. Sizler, düzenin ve bolluğun yeniden canlanmasını istiyorsanız, devrimden bu yana Fransız ekonomisindeki karmaşayı aydınlatmalısınız.

Bu büyük ulusun dertleri, kamuoyunun güçlülüğü ve bağımsızlığı içinde ekonomiyi yeniden kurma zorluğundan gelmektedir. O büyük ulus ki, krallığın ekonomik rejimi yüzünden yıkılmış, felsefeye ve özgürlüğe olan eğilimleri dolayısıyla uzun süre sarsıntılar geçirmişti.

Ama kötülüğü sürdüren şey, uzun süre katlanılan geçici hükümetin, o içinde, her şeyin karman çorman olduğu hükümetin, ölçüsüzlüğüdür. Bu hükümette özgürlük ögeleri, tıpkı doğa'dan önceki kaos'ta olduğu gibi, birbirleriyle savaş halindedirler.

Ama bugünkü durumumuzun ne olduğunu inceleyelim. İçinde bulunduğumuz korkunç durumda, yeniden vahşileşen insan, artık hiçbir yasal dizgin tanımıyor. Bağımsızlığa karşı, silahlı bağımsızlığın hiçbir yasası ve yargıcı yok artık. Bütün adalet düşünceleri, inanç yokluğu yüzünden, zorbalığa ve suça yol açmaktadır. Tek tek istemler hiçbir inanca sağlayamıyor. Herkesin, yasacı ve yargıcın doğal bir parçası gibi davranarak düzen üstüne kurduğu düşünceler, genel bir düzensizlik doğuruyor.

Yerine oturan Cumhuriyet, bütün ilişkileri, bütün çıkarları, bütün hakları, bütün ödevleri kapsayıncaya ve devletin bütün kesimlerinde ortak bir tutum sağlayıncaya kadar ekonomik işlerimizin gitgide bozulması doğaldır.

Mutlu olmayan bir halkın vatanı yoktur. Hiçbir şeyi sevmez o. Bir cumhuriyet kurmak istiyorsanız, ahlakını bozan kararsızlık ve yoksulluktan halkı kurtarmaya çalışmanız gerekir. Cumhuriyet istiyorsanız, öyle yapın ki, halk erdemli olma cesaretini bulabilsin kendinde: insanda gurur olmadan siyasal erdem olamaz. Geçim sıkıntısı içinde gururu olamaz insanın. Boşuna düzen isteyip duruyorsunuz. İyi yasalarla düzeni yaratmak sizin elinizde.

Ahlaktan söz ederken «Bu, kuram bakımından iyidir» derler çoğu kez. Bilmezler ki ahlak, yasaların kuramı olmadan önce, uygar bir yaşamın kuralı olmak zorundadır. Ahlak, birtakım kurallar halinde kaldıkça, her şeyi soyutlar ama yasaların içinde erirse, yurttaşlar arasında sadece hakka dayanan ilişkiler kurarak, her şeyi bilgeliğe yöneltir.

Yasalar ve yurttaşlar arasında hakka dayanan ilişkiler olmadığı için, her şey gibi, ekonomik hayatımızın da şu anda bozuk olduğunu kendimizden saklayamayız. Freaud; [10] Adam Smith ve Montesquieu açısından sizlere seslendi. Smith'le Montesquieu'nün, bugün yurdumuzda olup bitenlerden haberi yoktu. Beffroy,[11] sizlere birçok yolsuzlukları sayıp döktü: birtakım devalar önerdi ama onların uygulanmasını hesaba katmadı. Roland,[12] sizlere ekonomi bilginlerinin öğütlerini tekrarladı: Ama hiç yeterli değildi söyledikleri. Ticaret serbestliği bolluk doğurur, doğru. Peki ama, bu serbestliği baltalayan engeller nerden geliyor? Kıtlık binbir nedenden doğabilir. Fransa'da tahıl azlığı özel bir nedenden ileri geliyorsa ve biz de aslında iyi olmakla birlikte hastalıkla ilişkisi bulunmayan bir deva uygulamak istiyorsak, bu deva, zararlı değilse bile, yararsız olabilir.

Başımızın derdi bu işte. Dertlerimiz, her şeyden önce, ticaret serbestliğinin yokluğundan doğuyorsa ya da daha doğrusu, bu yokluk, görmezlikten gelinen bir nedenden ileri geliyorsa, o zaman, tahıl ticaretinin serbestliğinden söz etmek boşunadır.

Bence, pratik bir ekonomi el kitabı olamaz. Her hükümetin kendi aşırılıkları, yolsuz davranışları vardır. Toplumsal bedenin hastalıkları, insan bedeninin hastalıklarından daha az değildir. İngiltere'de ve başka yerlerde olup bitenlerin, ülkemizde olup bitenlerle hiçbir ortak yanı yoktur. Hastalıklarımızı ve onların devalarını kendi işlerimizin özünde aramamız gerek.

Fransa'da, devrimden bu yana, tahıl ticareti sistemini altüst eden şey, kağıt paranın (signe) düzensiz bir biçimde piyasaya sürülmesidir. Bütün maden ve toprak zenginliğimiz temsil edilmiştir...

Aslında bütün değerler ticarette karşılık bulur. Oysa bu değerlerin ticarette yeri yoktur. Çünkü bunlar tüketime girmezler. Elimizde çok kâğıt para ama çok az mal var.

Yasacı, ülkedeki bütün ürünleri hesap etmeli ve kâğıt parayı, bunları temsil edecek ölçüde çıkarmalıdır. Kaynaklar ve bunların ürünleri kadar kâğıt para çıkarılırsa, denge bozulur. Malların bedeli yarı yarıya artar, kaynakların değil, yalnız ürünlerin değeri kadar para çıkarmalıdır..

FRANSA ANAYASASI ÜSTÜNE

24 Nisan 1793'te Konvansiyon Meclisi'nde verilen söylev

10 Ağustos 1792'de, Paris halkı tarafından krallığın düşürülmesinden sonra, Konvansiyon Meclisi, Fransa'ya, yeni bir anayasa kazandırma göreviyle seçilmişti. Kuruluşunun ilk ayları, kralın yargılanmasıyla geçtikten sonra, Meclis, 1793 şubatında bu işi ele aldı. Tartışmalar mart ve nisan aylarında sürüp gitti. Beri yandan, orduların durumu tehlikeye giriyor, politik gerilim artıyordu: Orduların sınırlarda uğradıkları yenilgiler, Vendee ayaklanması, kâğıt paranın değerden düşmesi, geçim araçlarındaki bunalım, Jirond'un Cumhuriyet'i kurtarma işindeki beceriksizliğini su yüzüne çıkarıyordu.

Saint-Just, birçok kez, anayasa tartışmalarına karışıyor. 10 Nisan 1793'te, anayasa sorununu ele alıyor bütünüyle, ilk kez. Ona göre, güçlü bir hükümet, özgürlükle, hiç de bağdaşamaz değildir. Halklar, insanlar arasında hak, hukuk ilişkileri adamakıllı kurulduktan sonra, yeniden özgürlüğe kavuşabilirler ancak ama üstünlük, devlet birliğinin bekçisi ve yasaların emanetçisi olan» ulusal temsilin elinde olmalıdır. Saint-Just o gün bir anayasa taslağı sunuyordu.

Kendi benzerlerinden birini yargılarken, bütün zorbaların gözü bizim üstümüzdeydi. Daha iyi bir talih eseri olarak, dünya özgürlüğü üstünde düşündüğümüz bugün, halklar sizi seyredeceklerdir, şimdi de yeryüzünün gerçek büyükleri olan halklar.

Bir kralı ortadan kaldırırken, insanların yargılarından çekindiniz. Bu, sadece gururunuzu ilgilendiren bir davaydı. Birazdan ele alacağınız dava, daha bir etkileyicidir: başarımızı ilgilendirmektedir. Anayasa, dünyaya vereceğiniz cevabınız, bildiriniz olacaktır.

İzin verirseniz, sizlere bazı pratik düşünceler sunacağım. Kitaplarda, kamu hukukuna çok geniş yer verilir ama bu kitaplar, bu hukukun uygulanması, bize neyin uygun olduğu üstünde hiçbir şey öğretmezler.

Fransız halkına bir anayasa verdiğiniz gün, Avrupa, sizden barış isteyecektir.

Aynı gün, bölünmeler duracak, bunalan fesat yuvaları, özgürlüğün baskısı altında boyun eğecek, yurttaşlar işlerine işliklerine dönecek ve Cumhuriyet içinde egemen olan barış, kralları titretecektir.

İster barış yapın, ister savaş, zorlu bir hükümete ihtiyacınız var. Savaş açan, güçsüz ve bozuk düzenli bir hükümet, aşırılıklara kaçan dengesiz bir adama benzer. Çünkü bugün içinde bulunduğumuz bu nazik durumda, yabancı zorbaların hoyratlığına karşı Fransız halkının pek o kadar dayanma gücü, enerjisi yok. Yasalar mum gibi eriyip sönmekte. Özgürlüğü çekemeyenler, yasaların silahlarını paramparça ettiler. Bu özgürlüğü bağımsızlığa kavuşturmanın, kendi temelleri üstünde kurmanın zamanı gelmiştir. Barış ve bolluk, kamu erdemi, başarı, bütün bunlar, yasaların gücüne bağlıdır. Yasaların dışında her şey kısır, her şey ölüdür.

Her halk, erdeme elverişlidir, yenmeye elverişlidir. Zorlanmaz halk buna, akılla, bilgelikle götürülür. Fransızları yönetmek kolaydır: Ona yumuşak bir anayasa gerek, doğruluğundan hiçbir şey yitirmeyen bir anayasa. Bu halk capcanlıdır. Ne var ki, kamu işlerinin güçlüğüyle, sıkıntısıyla bezdirmemek gerekir onu: Gevşek davranmadan ama baskılara da baş vurmadan yönetilmelidir.

Düzen, zorba gücün yol açtığı hareketlerden doğmaz, genel olarak. Ancak kendi kendine devinen ve kendi uyumuna boyun eğen şey düzenlidir. Kaba güç, bu uyuma yabancı olanı uzak tutmalıdır sadece. Bu ilke, imparatorlukların doğal yapısına uygulanabilir özellikle. Yasalar, kötülükleri püskürtürler ancak. Suçsuzluk da erdem de bağımsızdırlar şu dünya yüzünde. Toplumsal düzen doğa gereğidir; insan kafasından, sadece çeşitli ögeleri yerli yerine koyma bakımından yardım ister, diye düşünmüştüm. Yine düşünmüştüm ki, bir halk köle edilmeden, çığrından çıkmadan, ezilmeden yönetilebilirdi. İnsan, barış ve doğruluk içinde dünyaya geliyor ama zorbalığın ayartıcı yasalarıyla mutsuz oluyor, baştan çıkarılıyordu.

Bunun üstüne şöyle düşünüyor ve diyorum ki, kendi yaradılış ve duygularına göre yasalar verilirse insanlara eğer, mutsuz olmazlar ve ayartılmazlar artık.

Bütün sanatlar şaşılası güzellikler yaratmışlardır: Yönetim sanatıysa, sadece birtakım canavarlıklar yaratmıştır. Neden? Çünkü bizler, hazlarımızı doğada, ilkelerimizi de gururumuzda aramışızdır da ondan.

Halklar, böylece yitirmişlerdir özgürlüklerini. Yasacılar, insanlar arasında hak hukuk ilişkilerini yerleştirdikleri zaman, yeniden kavuşacaklardır özgürlüklerine ancak. Öyle ki, kötülük onların çıkarlarına yabancı olduğu için, herkesin değişmez ve belirli çıkarı adaletin tâ kendisi olsun.

Böylesine bir düzeni kurmak, sanıldığından daha kolaydır. Toplumsal düzen, siyasal düzenden önce gelir. Siyasal düzen, fetihlere karşı direnme zorunluğundan doğmuştur. Aynı bir toplumun insanları, doğal olarak barış halindedirler. Savaş, ancak halklar arasında, daha doğrusu, halklara egemen olanlar arasındadır.

Toplumsal durum, insanlar arasındaki ilişkidir. Politik durumsa, halkla halk arasındaki durumdur.

Bu ilke üstünde durur ve onu uygulamaya çalışırsak görürüz ki, hükümetin belli başlı gücü dışarıdan gelmektedir. İçerideyse, (insanlar arasında doğal adalet, toplumlarının ilkesi sayıldığına göre) hükümet, bir otorite işi olmaktan çok, bir uyum işidir.

Buna göre, bir hükümetin, dış güçlere karşı diretmek için ihtiyaç duyduğu enerji ile, yönetme için ihtiyacı olan basit çareleri birbirinden ayırmak gerekir.

Halkların kökleştirilmesinin kökeninde şu var: Hükümetler, düşmanlarına karşı kullandıkları gücü, kendi halklarına karşı kullanmışlardır.

İnsan ruhunun bozulması, başka düşüncelere yol açmıştır. İnsanı, doğal halinde, yabani ve kana susamış olarak gösteriyorlar, onu köleleştirmek hakkını elde etmek için.

Böylece insanın köleliği ve mutsuzluk ilkesi, yüreğinin derinlerine kadar işlemiş, benimsenmiş oluyor. İnsanlar, zorbaların sözüne kanarak, vahşi birer yaratık olduklarına inanmışlardır. Yırtıcı olduklarını kabul etmişler, tatlılıkla boyunduruk altına alınmaya göz yummuşlardır.

İnsanlar vahşi sayılmışlarsa, kendilerini ezenlerin yargısıyla sayılmışlardır. Kendi aralarında hiç de vahşi değillerdir ama bugün özgürlüğe savaş açanlar, bizleri ürkünç buluyorlar. Çünkü bizim cesaretimiz, onların egemenliğini sarsmaya kalkışmıştır.

İzin verin de düşüncelerimi açıklayayım. Bu düşünceler, varmak istediğim sonuca götürüyorlar beni. Bu düşünceleri, günün koşullarına uyduramam. İnsanı, olduğu gibi almak zorunda olan yasanın gücünü bir yana atamam ama ben, güçlü ve yasal bir yönetim düşünüyorum. Doğal bir politika düşünmemeli. Benim de böyle bir şey düşündüğüm yok.

Ama ben, insanları egemenlikleri altına almak için zorbaların, insana özgü hoyratlığı bahane ederek onları boyunduruk altına almaya kalkışmalarına karşıyım. İnsan, bunca vahşi, ürkünç olsaydı, ona egemen olabilirler miydi? Peki, hepimiz, aynı yaradılışta değil miyiz ki? Kim ulaştı ilk önce bilgeliğe, uygarlığa peki? Hiçbir iletişimde bulunmayan hayvanlara hangi dille seslendi insanlar? Hayvanlar iletişimde bulunabilselerdi, toplumsal düzen, politik düzenden çok daha önce kurulmaz mıydı?

Montesquieu, ormanlarda ele geçen bir vahşinin ürküntüsünü aptallık belirtisi saymaktadır ama Montesquieu'nün, bizi görünce korkudan titreyip kaçar dediği vahşi adam, kendi soyundan ve dilinden kaçar mıydı acaba? Yırtıcı hayvanlar da kendilerini görünce korkudan titreyip kaçtığımıza bakarak, biz insanları vahşi sanabilirlerdi.

İnsanlar, toplum halini kendiliğinden bırakmadılar. Zorbaların icadı olan bu vahşi nezakete, uzun bir bozulmadan sonra vardılar.

Eski Franklar'ın, eski Cermenler'in yüksek görevlileri hemen hiç yoktu. Halktı, hükümdar ve egemen varlık ama halklar, sorunları

görüşmek ve fetihlere çıkmak için toplantılar yapmaz olunca, hükümdar, egemen varlıktan (halktan) ayrıldı ve kendisi egemen varlık oldu, zor kullanarak.

Politik hayat, burada başlıyor işte.

Yurttaşların durumu birbirinden ayırt edilmez oldu. Efendinin durumuydu artık söz konusu olan.

İnsanı özgürlüğe kavuşturmak istiyorsanız, yalnız onun için koyun yasaları. İktidarın yükü altında ezmeyin onu. Yaşadığımız günler yanılsamalarla dolu. Zorbalar artık bir daha dirilmeyecek sanılıyor. Lykurgos'tan sonra zorbalar geldiler ve eserlerini yok ettiler. Lykurgos, Lakedemonya'da, özgürlüğü korumak için, birtakım uzlaşmalar getirmiş olsaydı, bu aynı zorbalar onları da ortadan kaldırırlardı. Minos, yasalarla, başkaldırma hakkı tanıdı halka ama Giritliler yine de köle oldular. Bir halkın özgürlüğü anayasanın gücünde ve sürekliliğindedir. Özgürlüğü, her zaman, anayasayla birlikte yok olup gider. Çünkü özgürlükten daha güçlü duruma gelen zorbalar, onu ortadan kaldırırlar.

Onun için, siz ey Yurttaşlar, anayasayı hem kendi güçlerine karşı, hem de ilkelerinin bozulmasına karşı güçlendirmeyi koyun aklınıza. Anayasanın her türlü güçsüzlüğü, halkın yararına olmaz hiç. Yoksa, kendi zararına, iktidarı zorla ele geçirenlerin yararına dönebilir.

Bir kuşak, bir başka kuşağı zincirlere vuramaz diye yasalar, buyruklar çıkardınız ama kuşaklar, kendi aralarında çalkantılar, kararsızlıklar içindedirler. Hepsi de azınlıktadır, haklarını istemeyecek kadar güçsüzdürler. İnsan hakları ile ilgili yasalar koymak yetmez. Günün birinde, bir zorba çıkar ortaya, halka karşı bu hakları bir silah olarak kullanabilir pekala. Halkların en çok ezileni, kendi hakları adına, tatlılıkla dolu bir zorbalık tarafından ezileni olacaktır. Böylesi kutsal bir zorbalık altında halk, özgürlüğü uğrunda hiçbir şeyi göze alamaz olur, suç işlemeden. Ustaca işlenen bir suç, bir çeşit dinsellik kazanır, hinoğluhinler de baş köşeye geçerler.

Zorlu bir baskıdan korkacak bir şeyimiz yok bugün artık. Baskı daha bir tehlikeli, daha bir nazik olacaktır. Güçlü, sürekli, dayanıklı bir anayasadan, hükümetin sarsamayacağı bir anayasadan başka hiçbir şey, güvence altında tutamaz halkı.

Yasakoyucu, geleceğe yön verir. Güçsüz olmak onun hiç işine yaramaz. Onun işi, iyiliği istemek ve onu sürekli kılmaktır. İnsanların nasıl olmasını istiyorsa, onları öyle yapmak da yasacının işidir. Durağan toplum yapısını yasalar canlandırdığına göre, erdemler ya da erdemsizlikler, iyi töreler ya da kıyıcılık, yasaların ürünüdür. Lakedemonya'nın erdemliliği, Lykurgos'un yüreğinde, Giritlilerin kararsızlığı da Minos'un yüreğindeydi.

Bizim krallık dönemindeki ahlak bozukluğu da bütün kralların yüreğinde bulunuyordu. Ahlâk bozukluğu, hiç de doğal bir şey değildir halklar için.

Ama bir devrim, bir halkı birden değiştirir. Onu olduğu gibi ele alıp düzeltmeye kalkışırsa, o zaman onun düşkün olduğu şeylere boyun eğmek, onu kavrayışla-anlayışla yasal kurumlara bağlamak gerekir. Onun yasalarla uzlaşmasını, yasaların ona uygun düşmesi için her şeyi yapmak gerekir. Bizim anayasamız, Fransız halkına uygun olmalıdır. Kötü yasalar, uzun süre bir tek kişinin boyunduruğu altında tutmuştur onu. Fransız halkı, bir başka yarım küreye dikilmiş bir bitki gibidir. Yeni bir iklimde, olgun meyveler vermesi için birtakım ustalıkların yardım etmesi gerekir ona.

Yasaların özü üstüne birkaç söz söylemek gerek.

Yasaları ele almanın iki yolu var: temel kurallar ve öbür yasalar açısından.

Temel kurallar, özdeyişler koyan yasalar uzun ömürlü olmazlar. Yasa değildir bu kurallar. Bu iki kavram, anlamlarından soyutlandı mı, halkın hak ve ödevleri, yüksek devlet görevlilerinin hak ve ödevleri, yaptırım gücünden yoksun kalırlar. Birbirinden kopuk derslere benzerler. Uyumsuzluk halinde, hoyratlık, insanları er geç boyun eğmeye zorlar. Yasalar ve yasa uygulamaları olmayınca, özgürlük ilkeleri, iktidar aşırılıklarına yol açar. İnsan hakları, Solon'un

kafasındaydı. Onları kaleme almadı ama yasa gücü verdi, eyleme soktu onları.

Birtakım insanlar, bu pratik düzenin, öğretimden ve törelerden doğması gerektiğini düşünür gibiydiler. Töre bilgisinin kaynağı öğretimdir. Töreler, yönetimin özünden kaynaklanırlar.

Krallık döneminde, töresel ilkeler, bir ruh inceliği olarak yerleşmişti. Ne var ki, bütün bu incelikleri öğrenmiş olanlar, halkın ve özgürlüğün düşmanı olmuşlardır bugün. Hiçbir adalet düşüncesi ulaşamıyordu yüreklerine. Kafalar erdem örnekleri, gözüpeklikler, yüce dersler ve gerçeklerle doluydu ama alçaktı, kötüydü insanlar. Bilgi erdemsizliğin inceliğiydi. Erdemse, suça bağlı bir lüks gibiydi adeta.

Hükümet her şeyi sürüklüyordu ardından. Her şey, hükümdar kavramında birbirine karışmak üzereydi. Devlet, hem ağır suçlar, hem şereflerle yüklü birtakım sorunlarla doluydu. Eğitim, bu meslekler hesabına çalışmaktaydı. Böylesi bir toplumda, yalnız hırsızların, her çeşit suçları işlemeye kararlı sahte adamların gerekli olduğu bir toplumda, birtakım davranış kurallarına bağlı olan eğitim, daha dünyaya ayak basar basmaz unutuluyordu. Eğitim, yüreği, duyguyu harcıyor, kafayı, aklı inceltmeye çalışıyordu. O zaman, iyi insan olmak için, doğayı ayaklar altına almak gerekiyordu. Yasa en temiz eğilimleri suç sayıyordu. Duygu ve dostluk gülünç şeylerdi. Bilge olmak, canavar olmayı gerektiriyordu. Olgun çağda ölçülü olmak, benzerlerinden sakınmayı, iyilikten umut kesmeyi, her şeyin kötüye gittiğine inanmayı gerektiriyordu. İnsanlar, yalnız aldatmak ve aldatılmak için yaşıyordu. Hükümdardan ve hükümetin yapısından gelen bu terslikler, insanın yaradılışına bağlı sayılıyordu.

Zorbalık, insana kötülük aşılar, insanın ahlakını bozar sonunda, artık iyilik yapamayacağı duygusu uyandırır onda. Dünya yüzünden zorbalığı kaldırın, barışı ve erdemi yeniden kurmuş olursunuz.

Zorbalık, halkın gevşekliğiyle ilgilenir. Suçlara önem verir. Bütün alçaklıklarda, komplolarda, yarı yarıya parmağı vardır onun. Yurttaşlık yasasıyla, oğulu babaya, ölüleri dirilere karşı silahlandırır. Baskı ve bastırımdır her şey. Yol ortasında hırsızlara insan öldürten

odur. İnsanların yüreğine kötülük sokan, onları boyunduruk altına alıp ahlaklarını bozan odur. İnsan ruhunu uyutur zorbalık. Demek ki, böylesi bir düzen sona ererse, halk, yoksulu kadar zengini de kıskandıra özendire ahlâksızlığa iten, kazanç özlemleriyle onu alçaltan, rezil işlere sürükleyen, baştan çıkaran bu gösteriş, bu şatafat alayını görmezse artık karşısında, işte o zaman, kendini toparlar ve öz varlığına kavuşur yeniden.

Buraya kadar söylediklerimden şu sonuç çıkıyor: Bir devletteki törelerin de özgürlüğün de kaynağını, yöneten insanın kafa yetersizliğinde aramak gerekir. Yasalarımızı emanet ettiğimiz kimseler, aza kanar olmaya zorlanmalıdırlar. Ta ki, kamu ruhu ve beğenisi, yasa sevgisinden, yurt sevgisinden doğabilsin.

Halk, yüksek devlet görevlilerine saygılı olmalıdır. Onlara ne dalkavukluk etmelidir, ne de korkmalıdır onlardan. Yasalara, onların istemi gözüyle bakmamalı. Çünkü çok geçmez, yasalar, halkı yönetecek yerde, onu ezmeye yarayabilirler. Yasalara dikkati çekmek için, halkın dikkatini devlet görevlilerinden ötelere çekmek yetmez. Halkın bütün çabası, kamu yararını durmadan kollamak olmalıdır. Yasacı, halkın benimsediği yöne ve amaca doğru yürümesini sağlayacak biçimde davranmalıdır.

Bir halkın ahlakça bozulması, tembellikten ve iktidardakilerden gelir. Törelerin ilkesi: herkesin yurt yararına çalışmasını, kimsenin köle ve aylak olmamasını ister.

Bir krallık, ancak halkın yarısının çalıştığı, öbür yarısının da erdem yerine tutumluluğa önem verdiği sürece durabilir ayakta.

Fransız krallığı yok olup gitti. Çünkü zengin sınıf, öbür sınıfta, çalışmaya karşı tiksinti uyandırmıştı. Bir devlette ne kadar çalışma ve çaba varsa, o devlet o kadar güçlü olur. Onun için değil mi ki, bir tek kişinin yönetiminde, özgürlüğün ve törelerin ölçüsü, birçok kişinin yönetiminden daha dardır. Çünkü birinci yönetimde, hükümdar, bir sürü aylağı servete boğar. İkincisindeyse aristokrasi daha az lütuflar dağıtır. Halk hükümetinde ise, töreler kendiliğinden yerleşir. Çünkü yüksek devlet görevlileri kimsenin ahlakını bozmaz. Orada herkes özgürdür ve herkes çalışır.

Cumhuriyetinizin ne kadar süreceğini bilmek istiyorsanız, bu yönetime mâl edebileceğiniz emek toplamını ve yüksek devlet görevlisinin büyük bir alanı kapsayan enerjisinin alçakgönüllülükle ne derece bağdaştığını hesap ediniz.

Size sunulan anayasada, belki de yasadan çok temel kurallar, uyumdan çok güçler, demokrasiden çok hareket var. Bu Anayasa özgürlüğün kutsal imgesidir ama özgürlüğün kendisi değildir hiç. İşte bu anayasanın planı: Yasalar koyan *federatif* bir temsilciler meclisi, bu yasaları uygulayan *temsilci* bir kurul.[13] İllerin özel temsilcilerinden oluşan bir meclis, bir temsilciler meclisi değil, bir kongredir. Yasaları uygulayan bakanlarsa bir meclis oluşturamazlar. Böylesi bir meclis doğaya aykırı düşer. Bakanlar birlikte aldıkları kararları özel olarak uygularlar, durmadan da birtakım uzlaşmalar yaparlar. Bu kurul, kendi istemlerinin aracıdır. Kendini dikkatle gözetmesi, aldatıcı bir şeydir.

[Bakanlar] Kurulu ile bakanlar, birbirinden ayrı türde şeylerdir. Onları birbirine karıştırırsanız, o zaman halkın, kendine bakan bulması için tanrıların peşine düşmesi gerekir. Çünkü kurul bakanlara dokunulmazlık sağlar. Bakanlar da kurul karşısında halka hiçbir güvence tanımazlar. Bu ikili niteliğin değişkenliği, onu, iki yanı keskin bir kılıç haline getirir: o da biriyle Temsilciler Meclisi'ne, öbürüyle de halka gözdağı verir. Her bakan kurulda, haksızlıkları karşılıklı olarak onaylayan oylar bulur. [Yasaları] uygulayan otorite, aklın alabileceği en özgür hükümette, yavaş yavaş güç kazanır ama bu otorite, kendi aldığı kararları uygularsa, o zaman, çok geçmeden bağımsızlaşır. Zorbalar, egemen olmak için, halkı parçalara bölerler. Eğer özgürlüğü yeniden kurmak istiyorsanız, iktidarı parçalayınız. Krallık, bir tek kişinin yönetimi değildir. Karar verip uygulayan her güçte vardır o. Sizlere sunulan anayasa, iki yıl yerleşsin hele, bakın o zaman, Ulusal Meclis, gözünüzdeki saygınlığı nasıl yitirecektir. Yasamayı ilgilendiren bir konu kalmayınca ortada, ulusal meclis toplanmaz olur artık. O zaman, yalnız bakanlar kurulu kalır ortada, hiçbir kurala bağlanmadan, hiçbir dizgin tanımadan.

Bu kurulu hükümdar seçer. Üyeleri, halkın tek ve gerçek temsilcileri sayılırlar. Bütün ayartma yolları onların elindedir artık.

Ordular onların buyruğu altındadır. Kamuoyu, onların oyunlarına alet olur kolayca. Yasaları defterine uydurup kötüye kullanırlar. Her türlü zorlamalar ve kandırmalarla kamuoyunu avuçlarının içine alırlar. Ayrıca şunu da gözden uzak tutmayın: İnce elenip sık dokunarak seçilen bakanlardan oluşan krallık, ünlü kişilere açıktır sadece. Otoritelerinin ağırlığını, temsil nitelikleri, güçleri, kişisel etkileri, onları o mevkilere getiren gücün genel istemle birleşen ağırlığını, şunun bunun direnişine durmadan karşı gelebildiklerini düşünün; yasama gücünün her türlü etkiden yoksun bırakıldığını göz önüne getirin, özgürlüğün güvencesi nerede kalır, varın kıyaslayın siz! İmparatorlukta, altı ay içinde, ne denli değişiklikler olduğunu gördünüz: Altı ay içinde, kim hesap verecek halkın özgürlüğünden, o beşiği sulara bırakılmış bir çocuk gibi kendi kaderine terkedilmiş özgürlükten?

Çünkü sizlere, özgür bir anayasa verilebilir, vaktiyle, pohpohlaya, kandıra, köleliğe götürmüş olan bir anayasa.

Şu anda, güçsüz bir anayasa, büyük kötülükler doğurabilir, özgürlüğe zararlı, yeni birtakım devrimlere yol açabilir. Bize uzun ömürlü bir anayasa gerek.

Cumhuriyet devrilmemiş olsaydı, yirmi yıl içinde, patricia'lık[14] kurulurdu, bir bakanlar kurulu eşliğinde: Ünlü kişilerle aileleri, tek başlarına bakanlıklara gelirlerdi. Çünkü küçük sayıdaki bu insanlar arasında yapılan bunca seçim yarışı, bu görevleri yüklenecek olanlara, çok geçmeden duyulacak saygı, bu insanların kıskançlığı, açgözlülüğü, her şey, halkı bu görevlerden uzaklaştıracaktır. Aynı sakınca, yasacılar açısından söz konusu değildir hiç: Daha az siyasaldır çünkü onların niteliği. Sizler, yüksek görevlilerin babadan oğula geçmesine son verdiniz ama 15 yıl sonra, nerede olacaksınız sizler? O zaman, kendi elinizle kotardığınız bu işlerin hışmına uğramayacağınızı, başkaldırmış birer insan olarak kovuşturmaya uğramayacağınızı kim söyleyebilir? Bir anayasanın güvencesi, kendinden uzakta değildir. Güçsüz bir anayasa uzun ömürlü olmaz. Böylesi bir anayasa zorbalığın yolu üstündeki engelleri kaldırır, halka özgürlük getirme bahanesiyle zorbaların kolayca geri dönmelerini ve cezasız kalmalarını sağlar.

Geleceğin, yürütme gücü olarak anayasa taslağının bana sunduğu görünüm bu işte. Bu öyle bir güç ki, Cumhuriyet'i avucunun içine alabilir, ona karşı, özgürlüğün eli, kolu bağlı kalabilir. Komite'nin tasarladığı ulusal temsil, bir kez daha söyleyelim, sadece bir kongre gibi görünüyor bana.

Bakanlar Kurulu, bir bakıma, bütün devletçe atanmıştır. Ulusal Meclis ise, illerce seçilip kurulmuştur.

Devlet birliğinin bekçisi, yasaların yüce gözetimcisi olan Ulusal Meclis'in, tek beden halinde, halk tarafından, bakanlar kurulununsa, bambaşka yoldan seçilmesi daha doğal olmaz mı, bakanlar kurulunun ulusal meclise bağlılığı ve seçimin kolaylığı bakımından?

Oysa Cumhuriyet tarafından seçilen bakanlar kurulu, Cumhuriyet'i temsil etmekte ve birinci sırada bir kurul olmaktadır.

İllerce seçilen Ulusal Meclis, halkın vekilidir sadece ve manevi alanda, ikinci sırada bir yer tutmaktadır. Komite'nin sunduğu anayasanın ilke ve gerekçeleriyle ilgili açıklamayı dikkatle okuduğum zaman, [özgür bir devlette, yasa ilkesi genel istem olduğuna ve her şeyi ilke ile belirlediğine göre], bu açıklamada, genel istem kavramının ne olduğunu araştırdım. Çünkü her şey kaynağını bu kavramdan almaktadır.

Asıl anlamıyla genel istem, özgürlük dilinde, hiçbir yabancı etki olmadan, tek tek toplanan özel istemlerin çoğunluğu ile oluşur. Böylece oluşan yasa, ister istemez, genel yararı bir güç olarak kabul eder. Çünkü herkes, istemini kendi çıkarına uydurduğu için, istemlerin çoğunluğundan, çıkarların çoğunluğu doğar.[15]

Komite, genel istemi, düşünsel uzantısı içinde göz önünde tutmuş izlenimi verdi bana. Öyle ki, genel istem, baştan başa kurgusal olduğuna, toplumun yararından çok, düşünsel görüşlerden doğduğuna göre, yasalar genel istemden çok, genel eğilimin ifadesidirler.

Bu açıdan, genel istem bozulmuştur. Özgürlük, gerçekte, halkın malı olmaktan çıkmıştır artık. Kamu esenliğine yabancı bir yasa

gibidir. Sanki, son günlerinde, demokrasiden uzakta, oy kullanan ve özgürlüğün ortadan kalkmasına karar veren Atina'dayız.

Bu genel istem kavramı, dünya yüzünde başarıya ulaşırsa, özgürlüğü sınır dışı edecektir. Bu özgürlük yüreklerden fışkıracak ve düşünceyi harekete getirecektir. Özgürlük, akla gelen her çeşit yönetim biçimlerinde tasarlanacaktır. Çünkü insan kafasında, her şey doğal biçimini yitirir, her şey bozulur. Gözler, bulutlarda, nasıl birtakım biçimler bulursa, birtakım özgürlükler yaratır orda. Genel istemi, gerçek ilkesiyle sınırlarsak diyebiliriz ki, o halkın istemi, zamandaş istemidir amacı, çoğunluğun edilgin çıkarını değil, etkin çıkarını onaylamaktır.

Yüreğini ortaya koyarak yazan ve herkese iyilik isteyen Rousseau, genel istemi yasaların ilkesi olarak kabul ettiği zaman, genel istemin kendine yabancı bir ilkesi olabileceğini düşünmemişti hiç.

Eğer sizler Cumhuriyet'i istiyorsanız, halka bağlanın. Yapacağınız her şeyi onun için yapın! Onun mutluluğunun yolu basittir. Mutluluk, tek tek insandan uzak olmadığı kadar halklardan da uzak değildir.

En yalın yönetim, her zaman, en yalın görüneni değildir. Japon hükümeti basittir ama Japonya'da halk bunalmaktadır. Sade bir yönetim, halkın, bütün adaletli ve güvenceli yasalar altında bağımsız olduğu, baskı altında tutulduğu için baskıya karşı diretmek zorunda olmadığı bir yönetimdir. Halk, zincirlerini kırıncaya kadar uzun süre baskı altında kalır ve bunalır. Halka, direnme hakkı tanınabilir ama sonradan, halka ve özgürlüğüne karşı daha güçlü bir diretmeyle karşı çıkmak koşuluyla.

Bir padişah, uyruklarına, haklarını kapsayan bir yasa verebilir ama ona şöyle diyebilir aynı zamanda: *Benim istemim, bu haklarıma saygı gösterilmesini ister. İçinizden birisi, sizleri özgür kılma istemimi küçük düşürürse, kellesini uçururum.*

Özgürlük kitapta değil, halkın içinde olmalı ve eyleme girmelidir.

Fransız Anayasası, krallığın gülünçlüğünü bütün Avrupa'da ortadan kaldırmalıdır, onun görevden, temsil yetisinden ve ahlaktan yoksun olduğunu ispatlayarak. Anayasa sade olmalı, uygulanması, yayılması kolay olmalıdır. Ahlak, zorbalardan daha güçlüdür. Bütün yenilikleri, bütün biçimleri basit olduğu zaman, dünyayı kavrar. İnsan kafasından çıkan devrimler, onlara karşı çıkanları yok ediverir. Lykurgos'un gözlerini oydular ama Lakedemonya'da onun yasalarına uydular. Zorbalar sizlere karşı savaşıyorlar. Sizin savaşınızla karşı karşıya kalacaklardır.

Aydınlanan uluslar, çok geçmeden, zorbalara dava açacaklar. Krallar çöllere kaçacaklar, benzerleri vahşi hayvanlar arasına. Doğa, yeniden kavuşacak haklarına.

Bütün bunlar, çıkaracağınız yasaların meyvesi olmalı. Hayır, insanları kul köle etmeye, iktidarı zorla ele geçirmeye elverişli ne varsa, hepsinin kökünü kazıyacaksınız. Bütün taşlar, özgürlüğün yapısı için yontulmuştur: Ona, aynı taşlarla bir tapınak ya da bir mezar yapabilirsiniz.

İçinde, gizliden gizliye, para pul edinme eğilimi olmayan pek az insan vardır. Yükselme tutkusunun hesaplarını akıl almaz. Ucu suça varan bütün yolları kapatın! Erdemli kişilerin yasalar koyup, insanları özgürlüğe kavuşturdukları dönemler parmakla sayılacak kadar azdır. Sizler, bu yolda elinize geçmiş olan fırsatı kaçırmayın! Çok az insan vardır, halka, halkın kendisine iyilik yapmak isteyen. Kendini beğenmişler, açıkgözlüler, çok şeyler yapmıştır şu dünya yüzünde ama yaptıkları işler, kendileriyle birlikte göçüp gitmiştir. Sizse, insanlık için çalışıyorsunuz. Bu doğrultuda çaba gösteren ilk insanlar siz olacaksınız. Çünkü uzun süredir, insanlığa karşı çok şeyler yaptılar. Nice erdem, gizlerini beraberinde alıp götürdü. İlkeleri küçümseme, gizliden gizliye beslenen aşırı isteklerin ölçüsü olmalı. Daha önce söylediklerime dönüyorum kendiliğinden.

Bence Cumhuriyetimizin ana ilkesi şu olmalı: Ulusal Meclis'i halk seçmeli, tek bir beden halinde.

Halk tarafından, doğrudan doğruya seçilmeyen kimse, halkı temsil etmez.[16] Halkın temsil edilmesi, bana göre, egemenliğinin

temsil edilmesi demek değildir. Ulusal Meclis, halkın yerine kararlar alır sadece. Halk, bunları ya kabul eder ya da etmez.

Genel isteme dayanan oylamada seçilmeyen kimse, sadece kendisini seçen halk kesimini temsil eder ancak. Bu kesimin çeşitli temsilcileri, bütünü temsil etmek için toplanırlarsa, yasal bir çoğunluk oluşturamaz, bütünden kopuk, oylamadan bağımsız kalırlar. Genel istem bölünmez, bölünemez. Geçen gün siz kendiniz ilan ettiniz: Bu istem, yalnız yasalara değil, ulusal temsile de uygulanır diye. Aslında, böyle olmalıdır bu. Çünkü Ulusal Meclis, halk adına tartışıp oylanır, halk oyuna başvurulmayan olağan işlerde. Demek, ulusal temsil ile yasaların ortak bir ilkesi vardır. Ulusal temsil, ne ülkeden alır kaynağını, ne de bölünmüş, insan sayısına göre temsil edilen halktan. Yasa ise, federatif bir temsilden çıkamaz, olağan işlerde bile. Çünkü bir kongre çoğunluğunun otoritesi, ancak imparatorluk partilerinin candan gönülden birleşmelerine dayanır. Egemen varlığa gelince, artık yok demektir. Bölünmüş, parçalanmıştır çünkü.

Böylece temsilciler, çoğunluk derecesine göre, genel istem sayısından alırlar kaynaklarını.

Daha önce de belirtmiştim: Bakanlar, bir meclis oluşturamazlar.

Bakanlar Kurulu, Ulusal Meclis'le bakanlar arasında, halk güvenliği bakımından, aracı bir kuruluştur. Bakanlarla, Bakanlar Kurulu birbirinden ayrılmazsa, güvenlik yok demektir.

Bakanlar Kurulu, işlemlerinde, temsil niteliği taşımaz. İsteminin yürütülmesinde, halk temsil edilemez. Bakanlar Kurulu, genel istemle seçilirse, temsil katına yükselen otorite tehlikeli ve çok korkunç olur. Bence, kurul üyelerini yönetim bölgeleri seçmelidir. Bu bölünmez kurul, hükümetin bir noktada anlaşması sayesinde, Cumhuriyet'in birliğine yardım eder.

Cumhuriyet'in birliği, hükümetin birliği ile korunur ama bu birlik, genel istemin işlemesi ve temsil birliği ile güvence altına alınabilir ancak.

Bakanlar Kurulu'nu, böylece bağımlı kılarak, temel yasaları ona emanet edebilirsiniz, onları çiğneme tehlikesi olmadan.

Her türlü kongre, anayasayı federatif kılar ve ne yapılırsa yapılsın, ne denli bilmezlikten gelinirse gelinsin, neler düşünülürse düşünülsün, Cumhuriyet, bir gün, kendini dağıtmak zorunda kalacaktır, yıkımı da Temsilciler Kongresi'nden gelecektir.

Kendinde dengesini bulan bir anayasanın ilkeleri bunlardır işte: *Bir anayasanın erdemi ne olursa olsun, genel istem, yasalarla temsilin oluşmasına tamı tamına uygulanmazsa; yasalara ve temsile rakip güçlere uygulanırsa, o anayasa uzun ömürlü olamaz.*

Bu ilkeye göre tasarlanmış, kendi halindeki bir denemeyi sizlere sunmama izin verin: Benden daha iyi düşünenlere, başka başka düşünceler esinletebilir.[17]

DEVRİMCİ BİR YÖNETİM İÇİN

Halk Kurtuluş Komitesi adına Konvansiyon Meclisi'ne sunulan Rapor (10 Ekim 1793)

Devrim bunalımı 1793'ün yaz günlerinde arttı. Jirondenlerle Kralcıların yıldırıları altında, eyaletierin bir bölümü Konvansiyon'un otoritesi dışında kalmıştı: Lyon, Bordeaux, Marsilya, Toulon isyancıların eline geçmişti. Sınırlarda, ulusal toprakların istilası başlamıştı: Dunquerque, Maubeuge, Landau düşman ordularınca kuşatılmıştı. Ekonomik bunalım, sınıflar arasındaki çatışmaları kamçılamaktaydı.

Yeni bir halk baskısı, 5 Eylül 1793'te, Burjuva Konvansiyonu'nu birtakım yeni devrimci önlemler almaya zorluyordu. 17 Eylülde, Şüpheliler yasası çıkarıldı. 29 tarihli Maximum General[18] *yasası, tahılı ve ücretlileri vergiledi. Halk Kurtuluş Komitesi, halkın desteği olmadan hiçbir şeyin üstesinden gelemeyeceğini anladı. Kentin Baldırıçıplaklarını beslemek, ordunun yüksek kademelerinde ve idarede temizlik yapmak gibi istekleri kabul edildi. Eylül 1793 halk baskısı, Yıldırı'yı gündeme getirdi böylece.*

Ne var ki, hükümetin yapısı duruma uymamaktaydı. Ulusal savunma gerekleri, her türlü biçimiyle federalizm ve karşı-devrim, ekonomik zorunluklar vb. devrimci bir hükümetin kurulmasını, yani, Halk Kurtuluş Komitesi'nin buyruğu altında, olağanüstü önlemlerin düzenleştirilmesini kaçınılmaz kılıyordu. 10 Ekim 1793'te, Saint-Just, kendi adına, devrimi dört bir yanından kuşatan korkunç güçlükleri alt etmek için gerekli bir plan sunuyordu: Cumhuriyet'i geçici bir düzene sokacak bir plan.

Bunca yasadan, bunca özenden sonra, genel olarak hükümetin yolsuzlukları, ekonomi ve geçim araçları üzerine yeniden dikkatinizi çekmek niçin gerekiyor. Sizin bilgeliğiniz ve yurtseverlerin haklı öfkesi, her yerde, halka ve devrime savaş vermekte olan kötüleri

yenmiş değil henüz: Yasalar devrimcidir. Onları uygulayanlarsa devrimci değiller.

Yönetenlerin, bundan böyle, kafalarından çıkmaması gereken bir zorunluğu dile getirmenin zamanı gelmiştir: Cumhuriyet, egemen gücün (halkın) istemi, azınlıktaki kralcıları bastırdığı ve egemen olduğu zaman kurulabilir ancak. Yeni düzenin düşmanlarına karşı, elinizden geleni arkanıza bırakmak zorunda değilsiniz. Özgürlük, ne pahasına olursa olsun, yenmek zorundadır.

Bütün sonuçlan göz önünde tutan Halk Kurtuluş Komitesi[19], halkın başına gelen belaların nedenlerini hesaplamış bulunuyor. Bu nedenler, ona göre, kararlarınızı uygulamadaki güçsüzlük, yönetimin tutumlu davranmaması, hükümeti etkileyen tutkuların değişkenliğidir.

Onun için, Komite, durumu açıklamaya ve Cumhuriyet'i güçlendirmeye, federalizmi ortadan kaldırmaya, halkın dertlerini azaltmaya, ona bolluk sağlamaya, orduları güçlendirmeye, devleti yakıp yıkıcı komplolardan temizlemeye elverişli yolları göstermeye karar vermiş bulunuyor.

Özgürlüğün en son düşmanı nefes alıp verdikçe, umabileceğimiz hiçbir mutluluk yoktur. Sizler, yalnız hainleri değil, vurdumduymazları (ilgisizleri) de cezalandırmalısınız.

Cumhuriyet'te, eli kolu bağlı duran, dolayısıyla hiçbir şey yapmayan kim varsa, hepsini cezalandırmalısınız. Çünkü Fransız halkı istemini açığa vurdu vuralı, ona karşı çıkan her şey, egemen güce karşı çıkıyor demektir. Egemen güce (halka) karşı çıkan her şey, düşman demektir.

Komplolar, imparatorluğumuzu sarsmasaydı; yurdumuz, bağışlayıcı yasaların bin kez kurbanı olmasaydı, barış ve doğal adalet özdeyişleriyle yurdu yönetmek rahat olurdu: Bu özdeyişler, halk dostlarının elinde iyidirler. Ne var ki, halkla düşmanları arasında, silahtan başka ortak şey yoktur. Adalet yoluyla yönetilemeyenleri, silahla yönetmek gerekir: Zorbaları ezmek gerek.

Sizler, gücünüzü gösterdiniz. Kamu yönetimi ise gösteremedi gücünü. Sizler tutumlu olmak istediniz. Devlet hazînesinden sorumlu

kişiler, çabalarınızı desteklemediler. Herkes devleti talan etti. Generaller, kendi ordularına karşı savaş açtılar. Ürünleri ve tahılları ellerinde tutanlar, krallığın bütün kötülükleri, halka ve sizlere karşı birlik oldular.

Halkın bir tek düşmanı vardır: kendi hükümeti. Sizin hükümetiniz, durmadan savaş açtı size, hiçbir cezaya çarpılmadan, hem de.

Düşmanlarımız, komplolar hazırlamakta hiçbir engelle karşılaşmadılar. Eski Nazırlar Kurulu'nca seçilen memurlar, kralcıların yandaşları, yurda karşı yönetilen bütün komploların, doğuştan suç ortaklardır. Çok az yurtsever bakanlarınız oldu. Onun için, ordunun ve yönetimin (nerdeyse halka yabancı) belli başlı önderleri, düşmanlarımızın sık sık aleti oldular tasarılarında.

Halk aldanır ama tek tek insanlardan daha az aldanır. Generaller halka yakınlık duymaz. Çünkü ne halkın, ne de temsilcilerinin seçiminden alırlar kaynaklarını. Askerin saygısından da yoksundurlar. Seçimin önemi bakımından, iyilikleri su götürür. Bu yüzden, disiplin zedelenir ama generaller, yine de krallığın özüne bağlı kalırlar.

Belki de hiçbir ordu kumandanı yoktur ki, kendi servetini, krallar lehine bir ihanete dayandırmamış olsun, alttan alta. Ne yaparsanız yapın, savaş adamlarıyla, halkı ve ulusu bir tutamazsınız.

Hükümetin ileri gelen görevlileri için de durum aynıdır. Mutsuzluğumuzun bir nedeni de devlet hazînesinden sorumlu kişilerin iyi seçilmemesidir: Görevler parayla satın alınmaktadır. Onları satın alanlar da iyilikseverler değil. Düzenbazlar kazık kakmış durumdalar bu görevlere. Yönetim kadrosundan bir düzenbazı kovuyorsunuz, bir başka kadroya geçiveriyor herif.

Demek oluyor ki, hükümet, bugünkü düzene cephe alan sonsuz bir komplodur. Altı bakan, birtakım insanları görevlere atıyorlar. Kendileri temiz olabilirler ama zorlanıyorlar. Gözü bağlı seçiyorlar. İlk atananlar, onların ardından, aynı biçimde, yeni atamalar yapıyorlar.

Böylece hükümet, yanılgılar, komplolarla dolu bir aşama sırası haline geliyor.

Bakanlar açık açık söylüyorlar, kendilerine bağlı birinci ve ikinci dereceli görevliler dışında, uyuşukluktan ve tasasızlıktan başka bir şey bulmadıklarını.

Fransa'nın düşmanları, üç ay içinde, hükümetinizi komplocularla doldurabilir pekala. Bu adamların üç tanesini mi alıyorsunuz göreve kalkıyorlar, altı kişiyi daha işe yerleştiriyorlar. Şu anda, devleti yöneten insanları kılı kırk yararcasına incelerseniz, görürsünüz ki, içlerinde, halkın oyunu alabilecek pek az kimse vardır.

Yurttaşlar! Cumhuriyet'in düşmanları, kendi hükümeti içinde yuvalanmışlar. Bu çatı altında, yasalar koymak için boşuna çırpınıyorsunuz. Komiteniz, birkaç bakanınız, boşuna destekliyorlar sizi. Her şey, onlara ve size karşı komplo halindedir.

Hastane yöneticilerinin, altı aydan beri, Vendee isyancılarına un sağladıklarını öğrendik.

Zenginler, özellikle, halk lehine vergi konulduktan bu yana, daha da zenginleştiler. Servetlerinin değerini, kandırıp aldatma araçlarını iki katına çıkardılar.

Zenginlik içinde yüzen kimseler, hiç kuşkunuz olmasın, savaşı desteklemektedirler. Her yerde, satın alma işinde, devletle yarış halindeler. Paralarını, devlete kazık atan yöneticilerin, komisyoncuların, borsacıların eline bırakıyorlar. Hükümet, onlarla birlik halindedir. İstifçilerin peşine düşüyorsunuz. Görünüşte, ordu hesabına, satın alanları kovuşturabilirsiniz ancak.

Hiçbir yolsuzluğu gözden kaçırmayan yasaklayıcı yasalar yapmak için üstün bir zeka gerek: Mevkilerinden düşürülen hırsızlar, çaldıkları paraları, kendilerinden sonra gelenlerin eline bırakıyorlar. Şüpheli ilan edilen kimselerin çoğu, ürünlere el koymuş bulunuyor. Hükümet, bütün haydutların ve bütün suçluların güvenlik sandığı durumunda.

Her şey, hükümete bağlı. Her bölümdeki kötülük, bütünü etkilemekte. Devlet hazinesinin çarçur edilmesi, aşlık fiyatlarının yükselişine ve komploların başarı kazanmasına yarıyor. Bakın nasıl:

Her çeşit erzak üreticisinin ve tüccarın çaldığı 3 milyar, bugün satın alma işlerinde devletle; çarşı, pazarda ve satıcı dükkanlarında halk ile; kışlalarda askerle, dış piyasada ticaretle yarış halindedir. Bu 3 milyar mayalanmaktadır Cumhuriyet'in bağrında. Bu milyarlar, yabancılara adam sağlamakta, generalleri ayartmakta, devlet görevlilerini parayla satın almakta, yargıçları, yüksek devlet görevlilerim baştan çıkarmakta, suçları yasalardan daha güçlü kılmaktadır. Küplerini dolduranlar, daha da doldurmak istiyorlar. Gerekli şeyleri isteyenler sabırlı, gereksiz şeyleri isteyenlerse kıyıcıdırlar. Halkın, düşmanlarının çabalarına karşı erdemi güçsüz kılan halkın mutsuzluğu burdan geliyor işte.

Sizler, istifçilere karşı yasalar çıkardınız. Oysa yasalara saygı sağlamakla görevli kişiler, istifçilik yapmaktalar. İkisi de bekar olan, Papius'la Poppaeus adlı konsüllerin, Roma'da, bekârlık aleyhine yasalar koymasına benziyor bu.

Kamu yönetiminde, hiç kimse, içten davranmıyor: Yurtseverlik, sadece lafta kalan bir şey. Herkes başkalarını feda etmekte, kendi çıkarındansa hiçbir fedakârlıkta bulunmamaktadır.

Sizler, piyasadan 18 milyon frangı çekmekle halka büyük iyilik ettiniz. Yurdu allak bullak etme yollarını tıkadınız. Ne var ki, vergiler kondu konulalı, parası pulu olanlar, daha önce dediğim gibi, varlıklarının iki katına çıktığını gördüler. Onun için, aşırı zenginliği, ayrıca vergilemeniz, bu iş için mahkemeler kurmanız gerek. Öyle ki, dört yıldan beri Cumhuriyet'in parasıyla oynayan kimseler, orada, servetlerinin hesabını vermelidirler. Bu yararlı denetim, düzenbazları devlet görevlerinden uzaklaştıracaktır.

Devlet hazînesi, hırsızlardan geri alınan paralarla dolmalı, bunca haksızlıktan sonra, adalet egemen olmalıdır.

Kötülüklerin kökünü kuruttuğunuz ve halk düşmanlarını yoksullaştırdığınız an, kötüler halkla yarışa giremez olurlar artık. O

zaman, orduların donatımı ve beslenmesi için daha az para harcarsınız: O zaman, yoksul halk, zengine yamanmak gibi alçaltıcı bir bağlılıktan kurtulur. Zenginin verdiği ekmek acıdır, özgürlüğü tehlikeye sokar. Ekmek, akıllıca yönetilen bir devlette halkın hakkıdır yasal olarak.

Ama ekonomik hayatı yeniden kuracak ve hainlere baskı yapacak, savaşı onlara ödetecek yerde, onları daha da zenginleştirecek olan kağıt paraları çıkarırsanız, düşmanlarınızın, size gitgide daha çok zarar verecek olan düşmanlarınızın ekmeğine yağ sürmüş olursunuz.

Gerçeği, tam gerçeği söylemek gerek. İçinde bulunduğumuz koşullar birtakım vergilemeleri gerekli kılmaktadır ama kağıt para çıkarmakta devam edilirse ve çıkarılan paralar piyasada kalırsa, o zaman, birikmiş parası olan zenginler, halkla, tarımla, yararlı sanatlarla yarışmaya girer, kendilerine gerekli olan kol gücünü kapmaya çalışırlar yine de.

Çiftçi, zenginin hizmetinde daha fazla para kazandığı için, kendi sabanını bir yana bırakır. Sizler, ürünleri vergilediniz mi, üretici güçleri alacaklardır elinizden. Ürünler az bulunur oldukça, zengin, onları sağlayacak ve kıtlık böylece, son kertesine varabilecektir.

Aşlıklar, daha önceki fiyatlarının üçte biri, dörtte biri, yarısı oranında vergiye bağlanınca, kağıt ya da madeni paranın üçte birini, dörtte birini, yarısını piyasadan kaldırmak gerekir.

Vergiler sayesinde gelirleri iki katına çıkan zenginlere düşer, bu gelirlerin vergi kazancıyla orantılı bölüğünü yurda geri vermek.

Aşlık fiyatlarını düşürmenin ve servet aşırılığını azaltmanın en iyi yollarından biri, fazla parası olanları az zahire almaya zorlamaktır.

Herkesin kavraması gerek bu basit gerçekleri. Bunlar, yürekten çok kafaya vergidirler.

Bazı özel durumlar var ki, madenî paraları bugünkü koşullar altında düşünmenizi gerektirmektedir. Bu paralar, 1790-1791 satışlarından beri —ki çok çabuk olmuştu bu satışlar— şaşılacak

ölçüde değer artımına uğramıştı. Bugün size verilen yıllık ödentiler ve faizler, signe'in (kağıt para) gerçek değerini karşılamıyor. Devlet, toprak satışlarından yarı yarıya zarar etmiştir.

Toprak satın alacak olanları telaşlandırmak için söylemiyorum bütün bunları. Devletin uğradığı zararlar ne olursa olsun, ulusal saygınlığın kaybı daha da büyük olur. Fransız halkının dürüstlüğü, kamu mallarının satışı için bir güvencedir.

Böylece her şey, zenginleri vergilemeniz gerektiğini, sıkı bir ekonomi (tutumluluk) sistemi kurmanız, faizlerin ve yıllık ödentilerin kayba uğramaması için de bütün saymanları sıkı sıkıya izlemeniz gerektiğini ispatlama yolunda elbirliği etmektedir.

Bu çareler basittir, olayların özü gereğidir ve nicedir, Cumhuriyet'i kaplayan sistemlerden çok daha iyidir.

Halk Kurtuluş Komiteniz, şu anda, aşlık fiyatlarını düşürmenin en iyi çaresi, tutumluluk ve sertliktir, diye düşünmüştü: Ona, ödünç para alma, banka ve her çeşit borsa oyunları, madeni paralar ve temel yiyecek maddeleri ile ilgili tasarılar sunuldu. Komiteniz, bunların hepsini geri çevirdi, para tutkusundan ya da yabancılardan esinleniyor diye. Bizim ilkemiz, kağıt para yığınını yakarak azaltmak olmalıdır.

Ticaret ve kambiyo işleri üzerine bir göz atalım. Sömürgelerle ilgili özel bir raporum olmasaydı, Avrupa'nın politikası ve ticareti üstüne konuşacaktım burada.[20]

Onun için burada, Cumhuriyet'e uygun düşen ticari görüşlerden söz edeceğim sadece. Sizlere ticaretten, içinde bulunduğumuz bunalımla ilişkisi dolayısıyla söz edeceğim.

Birçok yiyecek maddesi bulunmaz durumda. Bunlar, ülkemizde yetişmeyen ürünlerdir. Onları sağlamak çok güç. Onun için, daha da bulunmaz olabilir bunlar. Bunların yerine başkalarını koyamayız. Cesaret ve erdemden vazgeçmektense, lüks yiyeceklerden vazgeçmek daha iyidir.

Ticaret Komiteniz, Cumhuriyet topraklarında yetişen birinci derecedeki ihtiyaç maddelerinin, halkın ihtiyacı ile orantılı olup olmadığını incelemelidir. Çünkü salt kıtlığı hiçbir şey gideremez.

Avrupa'nın bütün ticareti can çekişmede. Düşmanlarımız, soktuktan sonra ölen arılar gibi, kendi cezalarını çekmektedirler. Savaştan bu yana, Londra'da, binlerce kişi iflas etti. İngiliz hükümeti, herhangi bir kimsenin zengin olduğunu gördü mü, hemen lord yapıyor onu. Ayrıcalıkları ve krallığı güçlendirme yolunda bir meydan okuyuştur bu ama bu çare, ticareti yıkıma sürüklemektedir. Avam Kamarası'nda, yürekli birkaç kişi bulunsaydı, çok geçmeden Lordlar Kamarası'nı ve Krallığı ortadan kaldırırdı, halkın yoksulluğundan ve tüccarların hıncından destek görerek.

Bugünkü törelerimiz, yoksulluklara sevine sevine katlanmamızı sağlamaktadır. Bizimle savaş halinde olan krallıklardaysa, durum aynı değil: Hepsi de halkların feryatlarıyla sarsılıp durmaktadırlar.

Aşlıklar, taşıma güçlükleri, hayvan yemleri ve atların pahalı oluşu yüzünden, daha da pahalılaşmakta. Yolların çoğuysa, bozuk durumda.

Komiteniz, yolları onartmak, Saint-Quentin ve Orleans kanallarını açmak, Marine odunlarını taşımak, nehirleri temizlemek işinde, şüpheli birtakım adamları kullanmayı düşünmüştü. Yurda yapacakları tek iyilik olacaktı bu. Bu düşünceyi, aklınızın, bilginizin terazisinde tartmak sizlere düşmekte. Cumhuriyet'te, hiçbir düşünce yoktur ki, ortak yarardan üstün gelebilsin. Halkın, kendini ezenlere egemen olması, alınlarının onur teriyle kaplanması gerekir. Hakkıdır bu, onun.

İnsanlar kötü olmasalardı, daha önceleri, temel ihtiyaç maddeleri için koyduğunuz yasalar iyi olabilirdi.

Sizler, genel tavan fiyat yasasını çıkardığınız zaman, halktan daha zengin olan halk düşmanları, Maximum'un üstünde mal satın aldılar.

Piyasa, satıcıların cimriliği yüzünden, mal vermez oldu. Aşlık fiyatları düşmüştü ama ara ki bulasın aşlığı.

Çoğu belediye komisyoncuları, birbirleriyle yarışırcasına, mal satın aldılar. Tedirginlik, kendiliğinden beslenip yayıldığı için, herkes kilerini doldurmaya kalkıştı. Kıtlığa karşı kendini korumak isterken, kıtlığı hazırladı.

Komisyoncular, verimli eyaletlere akın ettiler. Her şeye pey akçeleri yatırıldı: York dukası için bile mal alanlar oldu. Cepleri Gine altınlarıyla dolu komisyoncular görüldü.

Maximum üzerinden satın almak zorunda kalan ordu levazımı ile halk, suç işlemekten ve çıkar gözetmekten utananların yüksek fiyata satmayı göze alamadıkları şeyleri bulabildiler ancak.

Böylece düşmanlarımız yasalarımızdan yararlandılar ve kendi çıkarlarına uygun bir yön verdiler onlara.

Halk Kurtuluş Komiteniz, halkla düşmanları arasındaki bu yarışmayı iyiden iyiye önlemeniz, komisyonları ya da salmaları izine bağlamanız gerektiğini düşündü. Böylece kötü niyetli ajanlar açığa vurulacak, salmalar bir düzene bağlanacaktı.

Cumhuriyet'in bugün içinde bulunduğu koşullar altında Anayasa yerini bulamaz. Onu, kendi eliyle yok etmek istiyorlar. Onların hesabınca Anayasa, özgürlüğe karşı saldırıların güvencesidir. Çünkü bu saldırıları bastırmak için gerekli sertlikten yoksundur. Bugünkü hükümet de ne yapacağını bilememektedir. Hem de fazlasıyla. Sizler, bu saldırı ve komploların çok uzağındasınız. Yasaların silahı her yerde kendini göstermeli. Suçluları durdurmak için de kollarınız her yerde hazır durumda olmalı.

Sizler, yönetimin bağımsızlığını güvence altına almak; otoriteyi bölümlere ayırmak, onu devrim hareketi ile ve kendinizle özdeş kılmak, onu artırmak zorundasınız.

Sizler, sorumluluğun bütün düğümlerini sıkmak, çoğu kez yurtseverler için korkunç, hainler içinse bağışlayıcı olan iktidara yön vermek zorundasınız. Halka karşı bütün görevler unutulmuş, önemli mevkilerdeki görevlilerin küstahlığı dayanılmaz olmuştur. Birtakım insanlar, kaşla göz arasında para üstüne para kazanmaktadırlar.

Hükümetin kendisi devrimci olarak kurulmamışsa, devrim yasalarını uygulamanın olanağı yoktur.

Halka karşı yumuşak ve ılımlı, kendine karşıysa (ilişkilerindeki enerji ile) sert davranan bir hükümet kuramazsanız, mutluluk diye bir şey umamazsınız hiç. Bu hükümet halka değil, kendine baskı yapmalıdır. Yurttaşlara karşı işlenen her türlü haksızlık, her türlü ihanet, yurda karşı gösterilen her türlü kayıtsızlık, her türlü gevşeklik, kesin olarak önlenmelidir bu hükümette.

Bu hükümette, görevleri açık seçik belirlemek, yolsuzlukları silahla önlemek gerekir her yerde. Öyle ki, Cumhuriyet'te her şey özgür olsun, özgürlüğe komplo hazırlayanlar ve kötü yönetenler dışında.

Bir yıldan beri Cumhuriyet'i altüst eden komplolar, hükümetin yurda tuzak hazırladığını kanıtladılar.

Değil mi ki Cumhuriyet 12 bin kişiyi beslemek; isyanları bastırmak ve halkı kurtarmak zorundadır? Değil mi ki, bugün Avrupa'ya, ülkemizde bir tek kişinin otoritesini yeniden kuramayacağını ispatlamak söz konusudur? Öyleyse, sizler hükümeti yola getirmek, onu; niyetlerinizi desteklemek, tutumluluğa ve kamunun mutluluğuna yarar hale sokmak zorundasınız.

Limanları güvenlik altına almak, tez elden çok sayıda gemi yapmak, devlet hazînesini doldurmak, bolluk getirmek, dirlik düzenlik sağlanıncaya kadar Paris'e, sıkıyönetim altında yaşıyormuşçasına azık sağlamak zorundasınız. Her şeye canlılık vermek, halkı, ordularla ve Ulusal Konvansiyon'la yeniden birlik haline sokmak zorundasınız.

Ordular içindeki halk temsilcilerinin görevlerini, kendilerine ciddî olarak hatırlatmakta yarar vardır. Onlar, ordularda, askerlerin babaları ve dostları olmalıdırlar. Çadırlarda yatmalı, talimlerde hazır bulunmalı, generallerle pek senli benli olmamalıdırlar. Ta ki, asker onların yanına yaklaştığı zaman; hakseverliklerine, yan tutmazlıklarına daha çok güvensin. Asker gece gündüz, kendini dinlemeye hazır bulmalıdır onları. Temsilciler tek başlarına yemek

yemeli, azla yetinmelidirler ve halkın kurtuluşundan sorumlu olduklarını akıllarından çıkarmamalıdırlar.

Dünya yüzünde devrim yapanlar, iyilik yapmak isteyenler, mezarda uyumalıdırlar ancak.

Ordugâhlardaki halk temsilcileri, Capoue'ye varmadan önceki Annibal gibi yaşamalıdırlar ve tıpkı Mitridates gibi, bütün askerlerin adlarını bir bir ezberlemelidirler. Her türlü haksızlığı, yolsuzluğu kovuşturmalıdırlar. Çünkü ordularımızın disiplinine, büyük kötülükler karışmıştır.

Ren ordularına bağlı taburların, çarşıda, pazarda yiyecek dilendikleri olmuştur. Özgür bir ulus, böylesi onursuzluklar karşısında alçalır. Belçika'nın kutsal emanetlerine saygı duyanlar, açlıktan ölmüşlerdir.

Mutsuz bir asker, bütün öbür insanlardan daha bir mutsuzdur. Kendini yüzüstü bırakan bir hükümetten başka savunacak şey yoksa niçin savaşsın? Şeflerinin karakteri de çektiği acılara katlanmasına pek elverişli değil…

Orduların yönetimi eşkiyalarla dolu: Atların tayınlarını çalıyorlar. Taburların topları ya da onları çekecek atları yok. Aşama sırası kalkmış ortadan. Çünkü herkes çalıyor ve birbirini hor görüyor.

Cumhuriyet'in güçlenmesini istiyorsanız, bunca yolsuzluğa bir çare aramanızın zamanı gelmiştir: Hükümet, yalnız aristokrasiye karşı değil, askeri soyanlara, küstahlıklarıyla orduyu baştan çıkaranlara, devlet paralarını çarçur ederek halkı köleliğe sürüklemeye ve imparatorluğu yıkımlara uğratmaya kalkanlara karşı da devrimci olmalıdır. Bunca kötülüklerin kaynağı, kimilerin ahlak bozukluğundan, kimilerinin de her şeyi hafiften almalarındadır.

Şurası su götürmez ki, devrimlerde, değişikliğe karşı kimilerinin direnişi, kimilerinin tembelliği, kimilerinin yıkılan iktidara olan aşırı bağlılıkları, kimilerinin açgözlülüğü, ikiyüzlülüğü ile savaşmak gerektiği için, yeni hükümet, binbir güçlükle kurulur; planını, ilkelerini güçlükle oluşturur; uzun süre, kesin karar veremez olur: Özgürlüğün, bir çocukluk dönemi vardır. O dönemde ne sertlikle yönetimi göze

alabilir insan, ne de yumuşaklıkla. Çünkü özgürlük sağlıklı bir anarşiyle gelir; kölelikse, çoğu kez, zorbalık düzeniyle.

Ne var ki, düşman çabasını ve eylemini artırmaktadır. Silahla yenerim umudu içinde savaşmıyor bizimle. Hükümeti tedirgin etmek, yerli yerine oturmasına engel olmak için savaşıyor, özgürlük savunucularının kanlarını akıtmak, sayılarını azaltmak için savaşıyor bizimle. Tâ ki, bütün ateşli insanlar öldükten sonra, kendilerini bekleyen alçaklarla teslim koşullarını görüşebilsinler. Bir yıldan beri yüz bin yurtsever can verdi, özgürlük hesabına korkunç bir yara! Düşmanlarımız ise sadece birtakım köleleri yitirdiler. Salgın hastalıklar, bir de savaşlar kralların gücünü pekiştirir.

Onun için, hükümetimiz, bir yandan kaybettiğini, öte yandan kazanmak zorundadır. İyi insanlar yok olup giderken, özgürlük düşmanlarını kötülük yapamayacak duruma sokmak gerek. Ölçüyü elden kaçırmadan savaşmalıyız, kanımızın az dökülmesine çalışarak. Çünkü düşmanlarımızın dertleri başları bizim kanımız. Avrupa kanımıza susamış. Mezarlarda, yurdu bundan böyle savunamayacak olan yüz bin insan yatıyor.

Hükümet bu yüz bin kişinin katilidir. Kimilerinin suçu, kimilerinin güçsüzlüğü ve beceriksizliğidir bunun nedeni.

Hükümetin kullandığı insanların hepsi tembel. Yüksek görevdeki insanlar hiçbir şey yapmıyorlar. İkinci derecede birtakım insanları alıyorlar yanlarına. Bu ikinci derecedeki insanların da birtakım yamakları var. Böylece Cumhuriyet, yirmi bin avanağın elinde oyuncak durumunda. Cumhuriyet'i bunlar bozuyor, bunlar savaşıyorlar onunla, bunlar akıtıyorlar kanını.

Şeflerin çalışıp düşünebilmesi için, memurların sayısını azaltmamız gerek.

Bakanlık, kağıda, evraka batmış bir dünyadır. Roma ve Mısır, nasıl yönetiliyordu bilmem, kağıtsız, evraksız? Çok düşünüyor, az yazıyordu orda insanlar. Hükümetin, ardı arkası gelmez yazışmaları, buyrukları, uyuşukluğunun belirtisidir. Az ve öz sözlü olmadan, yönetmenin olanağı yoktur. Halk temsilcilerinin, generallerin,

yöneticilerin dörtbir yanı bürolarla çevrilmiştir, tıpkı eski saray adamları gibi. Bu bürolarda hiçbir şey yapılmıyor. Masraflarsa, korkunçtur. Bürolar, krallığın yerini almış durumda. Boyuna yazıp çiziyorlar. Yönetmeye gelince, hak getire.

Görüşlerinde büyük ve iyi niyetli çok az adam var kurumlarımızın başında. Kamu görevi, bugünkü durumuyla, bir erdem değil artık. Sadece bir meslek.

Her şey, halkın mutsuzluğu yolunda ve kıtlık doğrultusunda elbirliği etmiş durumda. Aristokrasi, cimrilik, uyuşukluk, hırsızlık, kötü yöntem. Hükümeti baştan başa düzeltmek gerek, onu zorbalığa sürüklemek isteyen yabancıların çabalarını durdurmak için. Bütün yolsuzluklar cezasını bulunca, kötülüklerin bastırılması iyiliğe yol açacak, kendiliğinden geliverecektir bolluk.

Devletin durumunu, ihtiyaçlarını, dertlerini gözden geçirdim bir çırpıda. Gerisi, sizlerin bilgeliğinize kalıyor. Halk Kurtuluş Komitesi'nin görüşlerini yaymak, bütün yeteneklerin elbirliğine bakıyor.

o

Saint-Just'ün bu raporu üzerine, Konvansiyon Meclisi, Fransa'nın geçici hükümetinin, barış kuruluncaya kadar devrimci kalmasına karar veriyor. Buna göre, 1793 Haziran Anayasası'nın uygulanması ertelenmiş oluyordu. Bakanlar, generaller, resmi kuruluşlar, doğrudan doğruya Halk Kurtuluş Komitesi'nin gözetimi altına giriyordu.

Birkaç gün sonra, 16 Ekim 1793'te, Saint-Just, Halk Kurtuluş Komitesi adına, İngilizlere karşı çıkarılacak yasayla ilgili bir rapor sunuyor Konvansiyon Meclisi'ne. İngiltere'nin, Fransa İç Savaşı'nda çevirdiği dolaplar, Konvansiyon Meclisi'ni, Fransa'da oturan İngiliz uyruklularını sıkı bir gözetim altında tutmaya zorlamıştı. Bir milletvekilinin, bu yasanın ya kaldırılması ya da bütün yabancılara uygulanmasını istemesi üzerine, Konvansiyon Meclisi, Saint-Just'ün raporunu göz önünde tutarak, barış kuruluncaya kadar, bütün yabancı uyrukluların tutuklu bulundurulmasına karar veriyor.

YABANCI KOMPLOLARI ÜSTÜNE

Halk Kurtuluş Komitesi adına Konvansiyon Meclisi'ne sunulan Rapor (13 Mart 1794)

Halk Kurtuluş Komitesi'nin kapsamını daraltmaya ve uygulamasını kösteklemeye kalkışan bazı üyelerinin art niyetleri ne olursa olsun, Devrim Hükümeti, Robespierre ve Saint-Just'ün önerileri üzerine, Mart Kararnameleri'yle mal mülk sahiplerini savunan Hoşgörücüler'den uzaklaşıyor ve ilerici yurttaşlara yaklaşıyordu. Ne var ki, Hebert ve Kordöliye grubu,[33] *uzlaşma eğiliminde olan Halk Kurtuluş Komitesi'ne dayanacak yerde, baskısını artırarak Paris seksiyonlarını hükümete karşı harekete geçirmeyi ve kesin başarıya ulaşmayı düşünüyordu ama ortaya bir program koymaktan çok, iktidarı ele geçirmeye çalışan Hebert'le birlikte Vincent, Rosin ve Momoro egemen oldukları Kordöliye Kulüpleri'ni muhalefete itiyorlar. 22 Şubat 1794'te Hebert, Uyutucular'ın (fr— Endormeur'lerin), yeni komplolar kurduklarını ileri sürüyor: Ona göre, Uyutucular, Robespierre'cilerdi. 4 Mart 1794'te, Kordöliye yandaşları, halkın tedirginliğinden yararlanarak, yeni bir devrim hareketi ile iktidara geçmeyi umuyorlardı: Bu amaçla isyan bayrağını çekiyorlar.*

Çekiyorlar ama başkaldırmayı düzenleme yolunda hiçbir şey yapmıyorlar. Marat'nın seksiyonu dışında, bütün Paris seksiyonları kuşku içindeler. Komün, düşmanca bir tutum alıyor: Başkaldırma çağrısı havada kalıyor. Kordöliyeciler geriliyor aman diliyorlar ama boşuna.

Halkın yiyecek maddeleri konusundaki tedirginliği karşısında, hükümet komiteleri, Kordöliyecilerle Paris Seksiyonu'nun birbiriyle çatışmasından korkmaktadırlar. Patlak verdi verecek bir çatışmanın başlangıcıydı bu ve Cumhuriyet'in kurtuluşu ona bağlıydı.

Halk Kurtuluş ve Genel Güvenlik Komiteleri, bu çatışmalara son vermek amacıyla, 12 Mart 1794'te, Saint-Just'ün raporunu onayladı.

Bu rapor, birtakım fesat komitelerini, düşmanın oyununu sürdürmek ve aralarına şüpheli yabancıları almakla suçluyordu. Saint-Just, raporunu 13 Mart 1794'te Konvansiyon Meclisi'ne sunuyor.

Fransız Halkını Temsil Eden Yurttaşlar,

Özgür, hükümetlerle özgür halk arasında öyle doğal bir sözleşme vardır ki, hükümetler bununla, kendilerini yurda adamaya söz verirler ve halklar da hiçbir bağlılık altına girmeksizin, doğru olmaya zorunlu kılarlar kendilerini sadece. Baş kaldırma, halkların güvencesidir; ne yasaklanabilir, ne de değiştirilebilir ama hükümetlerin de bir güvencesi olmak gerekir. Bu güvence, halkın doğruluğunda ve erdemindedir.

Bu düşüncelerden çıkan sonuca göre, bir hükümete karşı hazırlanabilen en yıkıcı komplo, kamuoyunu bozup, hükümeti ortadan kaldırma yönünde her şeyi göze alabilme yolunda, adaleti ve erdemi amacından saptırmaktır.

Bugün sizlere, Halk Kurtuluş Komitesi adına, yurt sevgisinin bedelini ödüyorum. Fransız halkına, hükümet güvencesini altüst eden, kendine ve Paris'e karşı hazırlanmış bir planı açıklıyorum.

Bugüne kadar gizlenen birtakım acı gerçekleri açıklayacağım sizlere, kem küm etmeden. Tunalı bir köylünün sesi, bozuk ahlaklı bir senatoda hiç de hor görülmemiştir. Onun için, sizlere, halkın dostları, zorbalığın düşmanları olan sizlere, her şeyi söyleyebilirim. Eğer gerçek susmak, köşe bucak saklanmak zorunda kalsaydı ve kötülük, hiçbir cezaya çarpılmadan her şeyi yapmaya kalkışabilseydi, halimiz ne olurdu ey yurttaşlar? Özgürlük düşmanlarının gösterdiği cüreti, özgürlüğü savunanlar da göstermeli! Özgür bir yönetim kurulunca, hakka ve doğruluğa uygun bütün çarelerle kendini korumak zorundadır bu yönetim. Yasalara, törelere uygun olarak canla başla çalışabilir. Bu yönetim, kamu esenliğini engelleyen ne varsa, hepsini ortadan kaldırmalıdır. Komploları çekinmeden açığa çıkarmalıdır. Sizlere ve halka şunu bildiriyoruz yılmadan: Herkesin ahlaka dönmesi, aristokrasinin de yıldırıya uğraması zamanı gelmiştir. Gemi

azıya almış ahlak bozukluğuna savaş açmanın; tutumluluğu, alçakgönüllülüğü, toplumsal erdemleri bir görev haline getirmenin ve halk düşmanlarını hiçe indirmenin zamanı gelmiştir. O halk düşmanları ki, partiler kurmak, yurttaşları yurttaşlara karşı silahlandırmak, toplum çekişmeleri ortasında, krallığı diriltmek ve yabancılara hizmet etmek için, ahlaksız insanların kötülüklerini, tutkularını okşamaktadırlar.

Bu sözlerimiz, ne denli katı olursa olsun, halkı sevmeyenlerin, onu yeniden köle durumuna getirmek ve özgür hükümeti ortadan kaldırmak isteyenlerin hoşuna gitmeyebilir olsa olsa. Cumhuriyet'te, yabancı ülkelerin hazırladığı bir komplo var. Bu komplonun amacı, insanları baştan çıkarmak, özgürlüğün kurulmasına, yerleşmesine engel olmaktır. Yabancıların amacı[21], bütün kırgın insanları komplo kurmaya yöneltmek, ellerinden gelirse bizleri, entrika rezaletleriyle, dünyanın gözünde küçük düşürmektir. Halkı ve Cumhuriyet'i suçlamak için birtakım canavarlıklar yapıyorlar. Ortadaki bütün kötülükleri yaratanlar da bütün kötülükleri özgürlüklere yükleyenler de hep zorbalardır. Yabancıların bozmadığı şey yok. Giyim kuşamda sadelik kabul edildi edileli, yabancıların amacı şu: bütün zenginliği yeme-içme doymazlığına, cümbüşlere, halkın yıkımına boca edip, bütün cinayetleri ücrete bağlamaktır. Onun içindir ki, Devrim düşmanlarının mallarını ellerinden alan kararnamelerden bu yana, yabancılar, kendilerine indirilen darbeyi sezdiler ve hükümeti tedirgin edip çalışmasını engellemek için kargaşalıklar çıkarmaya çalıştılar.

Kötülüğü önlemenin bir tek yolu var: O da devrimi, ne yapıp yapıp, toplumsal çerçevesine oturtmak; Cumhuriyet'in soluğunu keserek güvenliğini yoketmek amacıyla, bile bile yaratılan her çeşit ayartmalarla savaşmaktır. Bunun anlamı şudur: Bugünkü düzene saldıranlara karşı her türlü hoşgörüyü bir yana bırakmak; zorbalığa özlem duyanların, onun öcünü almak isteyenlerin hepsini, zorbanın mezarı üstünde, gözyaşlarına bakmadan kurban etmektir. Yabancıların tasarısı, yalnız Cumhuriyet'i piç etmek, uzun sarsıntılara uğratmak değildi. Söylevimin sonlarında, bir komplonun hazırlandığını, bu hükümetin yerine krallık hükümetinin getirilmek istendiğini öğreneceksiniz. Hesapça, ayartmalarının sonucu olarak

bütün hükümetlerin elbirliğiyle düzenleyeceği atak bir darbe demokrasiye son verecek.

Halkın kurtuluşunu sağlamamız gereken böylesi bir fırsatta, ona hiçbir zaman ihanet etmeyeceğiz. Sizlerden çok kim var onunla ilgilenen, ona ihanet etmek istemeyen? Davanızda ayrılık gayrılık yok: Onsuz mutlu olamazsınız. Özgürlük elden gittikten sonra yaşayamazsınız siz. Halkın davasıyla birlikte, ya aynı zafer arabasına bineceksiniz ya da aynı mezara gireceksiniz.

Akılsız, çılgın bir politika, kıtlıktan sizleri sorumlu tutmak için, dolaplar düzenlerle halkı kıtlığa sürüklemektedir. Sizler, kralların dostu olabilir misiniz? Sizler ki, onu tahtında soldurmak için her şeyi yaptınız, demokrasiyi kurdunuz, halka karşı işlenen cinayetlerin öcünü zorbayı öldürerek aldınız. Sizler ki, dünya özgürlüğüne öncülük ettiniz!

Dünya yüzünde, özgür olduğu sürece halktan, özgürlüğünü yitirdiği zaman da baldırandan başka hangi dostunuz var?

Söylüyorum işte sizlere: Cumhuriyet'te yabancıların hazırladığı bir komplo var, halka kıtlık ve kölelik getirecek bir komplo. Birçok kimse, komploya hizmet eder görünüyor. Şurada, yiyecekleri toprağa gömdüler, tedirginlik yaratarak malların (Paris'e) gelmesini önlediler; burada, kışkırtıcı söylevlerle yurttaşları hırçınlaştırdılar. Yabancılarla anlaşan adamlar olduğu gibi, çeşitli bahanelerle aldatılmış insanlar da var. Kimilerinin öç duygularını azdırdılar, kimilerinin yükselme özlemlerini işlediler; nicedir yüzlerinden maskeleri düşürülmüş olanların umutsuzluğundan yararlanıp, işkenceden kurtulmak için, her türlü tehlikeyi göze almalarını sağladılar. Cumhuriyet'in yerleşmesiyle, hiçbir mutluluk ve servete kavuşamayacaklarını anlayan aşağılık insanlarda erdeme karşı tiksinti uyandırdılar. Halka ve hükümete karşı silahlandırılan kötülerin birliğidir bu. Uzun zamandır farkındayız bu kara komplonun hazırlanmakta olduğunun. Patlak veriyor bu komplo, biz de patlıyoruz birlikte, gerçeği yakalayan halk, düşmanlarını ayırt edemesin diye. Komplonun elebaşısı İngiliz hükümetidir. İşte size, parlamentonun toplanmasından iki gün önce, Danıştay'da söylenenler:

Savaş açarsak, Fransa'nın sarsıntılar geçiren hükümeti, bizim diretmemize karşı yeni otoriter tedbirler alacaktır. Barış yaparsak, iç savaş başlayacak; baştan çıkaralım, ayartalım bu Cumhuriyet'i. Şunları da eklediler: Bütün birleşimlerimiz şu sözlerle açılsın: Baştan çıkaralım Cumhuriyeti. Sonra şöyle denildi: Savaşı hazırlayalım ama dövüşmeyi geciktirelim. Bununla iki kat yarar sağlamış oluruz: Hem İngiliz halkını baskı altında tutar, hem de kendimizi tehlikeye sokmamış oluruz.

Hazırlanan yeni fırtınalar karşısında şaşırıp kalmanıza yer yok artık böylece. İngiliz Parlamentosu'nda söylenen bu sözler üzerine, zenginler Paris'te, halkın gereksindiği ne varsa hepsini yutuverdiler. Komplocular, tiyatrolarda, şurada burada, ziftlendikleri yerlerde birbirlerini hemen tanıyıveriyorlar belirli işaretlerle.

İngiliz hükümeti şu iki durumdan yararlanmaktadır: canla başla savaşı hazırlar görünmek ve bütün açgözlü, bozuk ahlaklı insanların tüm tutkularını alevlendirmek.

Yurdun mutluluğuna göz kulak olmakla görevlendirilen bizler, düşmanlarımızın niyetlerini öğrenme yolunda her şeyi harekete geçirdik. Onların tasarısı şu: Bizi yenmekten alıkoyamadıkları için, kamusal hukukla ilgili düşüncelerimizi bulandırmak, törelerimizi işlemez hale sokmak, bizlere dizginsiz bir açgözlülük aşılamak. Ta ki, kötülüklere batıp duygusuzlaşalım, işlerden bıkkınlık getirip eğlencelere dalalım da hepimizi saran tembellik bizde bir şef özlemi yaratsın ve her şey hazırlanıp kotarıldıktan sonra, bu şef omuzlarda taşınsın. Bu şef düşüncesi, kendilerini daha şimdiden şan şerefe ulaşmış gören birtakım kimseleri gülünç umutlara sürükledi. Yurt, daha şimdiden, büyük servetlere konmak umuduyla hop oturup hop kalkan komplocular arasında paylaştırılmış durumdadır.

Erdemi ve suçsuzluğu cinayetlere kurban ettiği için, akla gelebilecek tasarıların en tüyler ürperticisi olan bu komplo planı, böyle uygulanıyor işte.

Kendi yurtlarında işkence gördüklerini ileri süren İtalyanlar, para babaları, Napolililer, İngilizler Paris'te bulunuyorlar. Bu yeni Sinon'lar, [22] millet meclislerine sızıyorlar. Orada, önce kendi

hükümetlerine atıp tutuyorlar, sonra, bakanların kalem odalarına yanaşıyor, her şeyi gözlüyor, halk derneklerine giriyor, çok geçmeden büyük devlet görevlileriyle dost oluyor, onların kanadı altına giriyorlar. Sizler, yabancılara karşı bir yasa çıkardınız. Ertesi gün, sanatçılara ayrıklık tanımanızı öneriyorlar. Daha ertesi gün, bir de bakıyorsunuz, düşmanlarınızın hepsi sanatçı, hatta doktor olmuş. Bu komplo hazırlayıcılarını izlediniz mi? Hepsinin ne denli el üstünde tutulduklarını görüp şaşırırsınız. Ayarttıkları kimseler savunuyor onları. Çünkü davaları ortaktır. Üstlerine yürüyün, hepsini birbirine kenetlenmiş bulursunuz. Bunlar karşı karşıya gelip, yapmacıktan birbirlerini sorguya çekiyorlar. Biri Cato, biri Pompeus rolünde. Chabot davası sizlere gösterecektir, yabancı taraflılarıyla hazırlanan anlaşmalı sahnelerden sonra, bıyık altından gülerek kamu önünde nasıl önem kazandıklarını.

Bu sahne birçok kez yinelendi. Soylular, yabancılar, aylaklar, satılmış söylevciler, işte yabancıların maşaları. İşte, yurda ve halka karşı birlik olan komplocular! Bu sahte yurtseverlere karşı savaş açıyoruz biz. Onları yapmacıkla değil, (sözde) çıkarsızlıkları, söylevlerinin yalınlığı, öğütlerinin bilgiçliği ile yargılayacağız.

Taklit kafası, suça yatkınlığın damgasını taşır.

Günümüzün karşı-devrimcileri, kendilerini açığa vurmayı göze alamadıkları için, çoğu kez, yurtsever kılığına girdiler. Birkaç ay önce, Nancy'de bir Marat çıktı ortaya, yeni bir Vendee yaratma sevdasına kapılarak. Strasbourg'da, bir başka Marat gördük, kendini Ren Marat'sı diye tanıtan. Avusturyalı bir papazdı bu. Karşı-devrimcilikti yaptığı. Aslında bir tek Marat vardı. Onun ardından gelenler, ikiyüzlü insanlardı. Marat'nın gölgesi bile utançtan kızarır bunların karşısında. Erdem taklit edilmez. İnsan, ya Marat gibi erdemli olur ya da ikiyüzlü. Eğer (William) Pitt, hükümetimizi casuslamak için Fransa'ya gelseydi tanınmamak için namuslu bir insan gibi görünmeye çalışırdı. İlkçağ'da yaşamış büyük adamların adlarını kapmada alçakgönüllülük gösterenler de aynı durumdadırlar. Bu yapmacık gösterişin altında, vicdanı satılmış bir sinsi yatmaktadır.

Halkın içinde, doğruluğun, dürüstlüğün verdiği rahatlıkla ilerleyen namuslu insanın bir tek adı vardır, bir tek yüreği olduğu gibi.

Bu ahlak bozukluğu yabancı komplolarının meyvesidir. Komplocuların bir bölüğünü bu adlar altında aramalı.

Yalın bir sağduyu, ruh enerjisi, soğukkanlı bir düşünce, zorlu ve temiz bir yüreğin ateşi, ağırbaşlılık, çıkarsızlık. İşte yurtseverliğin nitelikleri. Oysa yabancılar, her şeyi başka kılığa soktular. Bugünün yurtseverleri, babasının adından utanç duymakta, hiç de taklit etmediği bir kahramanın adını almaktadır (Brutus, Gracchus gibi). Kahraman, bir zorbayı öldürmüş, sonra kendi halinde bir hayat sürmüştür, halkı savunmuştur. Yoksul ayrılmıştır görevlerinden. Onun taklitçisiyse, yurdu sıkıntılara sürüklemiş bir yüzsüzdü. Para üstüne para koymuştur. Hayatı, tiksinti verecek kadar iğrençtir. İşlediği suçların anısından kurtulmak için, adını saklamaktadır... Nedir istediği? Kendinden söz ettirmek, güç kazanmak ve yarın kendini daha pahalıya satmak.

Öyle görülüyor ki İngiliz Parlamentosu'nun, bakan olmak için pervasızlığı ele alan kimi üyelerinin madrabazlığını içimize sokmak istiyorlar. Aramızda bir bölük insan var ki, sert tavırlar takınıyor, yapmacık bir öfke gösterisi yapıyor, yabancılar kendini satın alsın ya da hükümet bir göreve yerleştirsin diye. Ne yani? Bizim hükümetimiz, kalemini de vicdanını da satışa çıkaran,[23] umutlara ve tehlikelere göre, güneş altında sürünen yılan gibi renk değiştiren bir alçağın oyuncağı mı olacak? Düzenciler, işliklere, gemilere gidin, toprağı sürmeye koşun! Yabancıların kamu düzenini altüst etmek ve herkesin ahlâkını bozmakla görevlendirdiği kötü yurttaşlar, mutsuzlukların elebaşları! Çarpışmaların içine girin, yurt savunucularından onur dersi alın! Hayır, gitmeyecekseniz hiç! Darağacı bekliyor sizleri!

Yabancıların niyeti, Paris'i iki düşman kampa bölmek, ahlâksızlık tohumları saçmak, yeni bir bağnazlık, kötülük, çılgın bir zevk düşkünlüğü yaratmaktır. Jakobenler, yurtseverliğin cömert hoyratlığıyla krallığı devirdiler. Şimdi, özgür hükümete karşı, ahlâksızlığın zorbalarıyla savaşmak istiyorlar. Böylece Jakobenleri boğacaktı komplolar hesapça. Bu iğrenç girişimin gerekçesi: kamu yararı idi. Tıpkı, Tanrıya yakarıp yurttaşları Tanrı adına şan olsun diye boğazlatan şu iğrenç Anne de Montmorency [24] gibi. Bu

uğursuz tasarı, aldatılmış yurtseverleri çelmişti. Siz ey yurtseverler! Düşünün hele bir! Cinayeti öneren kimselere neden şöyle demiyorsunuz?: «Halk zorba değildir. Halkın zorbalığa karşı yaptığını, siz bugünkü düzene yapmak istiyorsunuz. Kötü insanlarsınız sizler. Yüzünüzden maskenizi düşürmek gerekiyor. Bugün, halktır egemen olan. Aristokrasinin alaşağı etmek istediği halk. Görev mi istiyorsunuz? Zavallı kimseleri mahkemelerde savunun! Zenginlik mi istiyorsunuz? Gereksiz şeylerden vazgeçin! Sofralarınızı, halılarınızı, kilimlerinizi görelim. Halka toplumsal erdemlerden mi söz ediyorsunuz? Sıkı, çetin bir yaşam örneği mi veriyorsunuz? Çocuklarının yürek ve kafalarına yön vermesini mi öğrettiniz halka? O gözyaşlarını sildiğiniz ezilmişler nerede? Servete götüren yolları bilen ama yoksulluk yuvalarına götüren karanlık yolları bilmeyen sizlere yuh olsun! Sizden yukarılarda olan iktidarın hırsla peşine düşüyor, onun dışında her şeyi hor görüyor, sizden aşağı durumda olanların acılarını düşünmüyorsunuz ve halkın adaleti peşinize düştü mü, adalet sizce bir baskı ve işkence aracı oluveriyor.»

İşte böyle karşılık vermek gerekirdi onlara. Komploların özelliği gizli saklı olmalarındadır. Niyetlerini, tasarladıkları cinayetleri açıklamak tedbirsizlik olur. Onun için, söylevlerin yüzeyinde kalmamalı; bir insanı yargılarken, bugün dürüstlük, doğruluk neyi öğütlüyorsa ona göre davranmalı. Bugün dürüstlük, birlik beraberlik içinde kalmayı; halka, beş yıllık devrimin binbir zahmetle kazanılan meyvelerini vermeyi öğütlüyor, bütün devrim düşmanlarının ortadan kaldırılmasını öğütlüyor ama bu düşmanlara, yurda zarar verecek biçimde saldırmayı öğütlemez dürüstlük ve doğruluk. Oğlunun başındaki elmayı öldürücü bir okla vurmaya zorlanan Wilhelm Tell, halka karşı silahlandırılan halkın simgesidir. Kompoları gizleyen örgütleri kaldıralım, her bir kimsenin sözlerine, davranışlarına, durmadan neyin peşinde olduğuna göz kulak olalım.

Biri kalkıp da Paris'te, bir aşağı bir yukarı koşup «Kral isteriz» diye bağırsa, hemen yakalanıp anında yok edilir. Bir başkası kalkıp da bir halk derneğinde «zorbalığı diriltelim» demeyi göze alırsa, kılıçtan geçirilir. Peki, bu yolda konuşmayı göze alamayanlar ne yapmalı? Düşüncelerini gizlemeli. Krallık döneminde, «kral

istemiyoruz, tahtları devirelim» diye meydanlarda bağıranlar, giyotinde alırlardı soluğu. Herkesçe kabul edilen bir şeydir şu: Kurulu düzene karşı komplo hazırlayanlar, düşüncelerini saklamalıdırlar. Onun için, sözleri ve dış görünüşleriyle yargılamayalım insanları. Dün yapmadıklarını ve söylemediklerini bugün yapmak ve söylemek isteyenleri, düşüncelerini saklamaları gerektiğine inandırabiliriz. Demek ki, özgürlüğe cephe almış birtakım insanlar var. Bunlar, kendilerini gizlemektedirler. Halktan yana olanların bugün düşüncelerini gizlemelerine gerek yok artık. Bununla birlikte, belli bir inanışın önderi olduklarını ileri süren kimseler, yenilgiye uğradıkları zaman kimliklerini gizliyor, halkı ve yargıçları aldatmak için, kendi düşüncelerini çiğneyip, atıp tutmaya başlıyorlar. Bu aynayı suçlularla başbaşa bırakıyorum.

Lyon'daki Percy ayaklanması böyle başladı. Uzun süre gizli kaldı. Dolambaçlı yollara başvurup, bir gün önce söylediklerini yorumluyordu. Başarıya ulaşamayınca da özgürlükten yana görünüyordu. Her saatte, her fırsatta, nasıl görünmesi gerekiyorsa, öyle görünüyordu. Böylece zaman kazanmaya bakıyordu. Kendini suçladılar mı, birden yurtsever kesiliyordu. Patlak verdi sonunda, güçsüzleri peşine takarak. Daha güçlü olanların başına geçti. Kimliğini açığa vurdu. Orduya girdi ve dövüştü.

Bütün partiler böyle sona erecektir. Bütün partner, kurulmuş bulunan Cumhuriyet'e kötülük yapmak istemektedirler. Paris'te bir parti var. Krallık lehinde afişler, soyluların ve yabancıların küstahlığını sergileyen afişler, açıklıyor niyetlerini, el altından, kulaktan kulağa fısıltılarla.

Bir parti ortaya çıktı mı, ne renkte olursa olsun, yeni bir tuzak hazırlanıyor demektir. Doğruluk, hile hurda nedir bilmez ama hileye hurdaya başvuranlar, halkın adaletinden yakalarını sıyırmak isteyen sorumlulardır, halk ile Ulusal Meclis arasında, her ikisini de ezmek amacıyla, ortaya atılan devlet görevlileridir, Chabot'yu kurtarmak için onunla suç ortaklığı yapanlardır ...

Halk dernekleri, eskiden eşitliğin tapınaklarıydılar. Yurttaşlar ve yasacılar, oraya zorbalığı ortadan kaldırmak, kralları tahtlarından indirmek, özgürlüğü korumak amacıyla düşünmeye gelirlerdi. Halk

derneklerinde, temsilcileriyle birlik olan halk, onları aydınlatır ve yargılardı ama bu dernekler, Yasama Meclisi'ne girmek, bakanlıklara atanmak, generalliğe getirilmek için, bağıra çağıra entrikalar çeviren düzenci yaratıklarla doldu dolalı, halk bir hiç derkesine indi. Artık hükümeti yargılayan halk değil, güçbirliği eden devlet görevlileridir: Bunlar, birlik halinde etki yapmaya çalışıyor, halkı susturup korkutuyor, onu, kendilerinden ayrılmaması gereken yasacılardan koparıyor, halkoyunu, kendine çekerek bozuyor, böylece hükümeti susturup özgürlüğü suçluyorlar.

Yüksek devlet görevlileri halktan daha etkili olurlarsa ve bu etki onlar için bir yükselme yolu olursa, o zaman, Fransa'da demokrasi yok oldu demektir. Henüz bu basit gerçeği dile getirmeyi göze alamadı kimse. Çünkü hükümetteki aşama sırası altüst olduğundan, hiçbir düşünce, hiçbir ilke yerli yerine oturmuş değil. Çünkü hükümetin kendisi, hazine sorumlularının zorbaca etkisinden korkmaktadır. Çünkü birçok iktidar üyesi, halka, özgürlüğe, Ulusal Meclis'e karşı birleşerek, güçlü bir duruma gelmişlerdir.

Bizim eksiğimiz, kamu hukukumuzu yansıtacak bir «ilkeler bildirisi»dir: Kutsal, yıldırıcı bir yasa olmalıdır bu, halk kurtuluşunun yüce yasası. Artık aristokrasi hükümete meydan okuyamamalı. Yurdunu satan bir asi, baskıya karşı koyuyorum diye adalete kafa tutamamalı. Hainler, peşlerine düşen özgürlüğe, kendilerini cezalandıran yasal iktidara karşı komplo kuramamalı.

Son günlerde cephe aldığım bir tutumun, ana-baba katillerinin bağışlanmasını isteyen tutumun meyveleri işte bunlar! Dikkat ettiniz mi, o günden bu yana, halkoyuna ve yurtseverlerin feryatlarına rağmen, yabancı komplolarının ne renk aldığına? Cezaevlerinin kapısında, kulaktan kulağa dolaşan fısıltılarda, Hallerde dağıtılan mektuplarda «bize bir kral gerek»[25]deniyordu. Yabancı Komplosu, adalete verdiğiniz atılıma sahip çıkıp, bu atılımı adalete karşı kullanmaya kalkıştı. Bu iyilikçi kararnamenin özgürlüğe ısındırdığı zavallı insanları ürküttü. Bir ara yok oluyorum sandı kendini. Daha karara bağlanmadan önce patlak verdi komplo... Yurttaşları ve hükümeti parçalamaya çalıştı yeniden. Kendisine karşı, yalvar yakar kullanmak istediğimiz kaba gücü, kamu güvenliğine karşı çevirdi.

Çünkü bütün komplolar, birlik beraberlik içindedirler. Birbirinden kaçar gibi görünen ama yine de birbirine karışan dalgalara benzerler. Katilleri kurtarmaya çalışan komplolar; yüzlerinden maskeleri düşmesin diye (başka türlü yapamadıkları için) uluya uluya ortaya çıkan ama halkın savunucularına karşı kaba gücü yönelten yabancıların komplosu; işte, bütün bu komplolar, gündüz yapacakları saldırıları kararlaştırmak için gece yarılarında buluşmakta, kamuoyu parçalansın diye birbirleriyle savaşır görünmekte, sonra da iki cinayet arasında[26] özgürlüğü ortadan kaldırmak için birbirlerine yaklaşmaktadırlar.

Bağışlayıcılık (hoşgörü), tutuklu katilleri gözetmek değildir. Gizli halk düşmanlarını koruyan bu hoşgörü, suçlunun suçlusudur.

Güttüğünüz politika, geniş bir yenileşme tasarısını kapsamalıdır. Özgür bir devletin çıkarı ve güçlenmesi neyi buyuruyorsa, onu yapmalısınız çekinip yılmadan. Tarpien kayalığı diye bir şey yok mu?[27] O kasap süngeriyle silinmiş suratını hangi maske ile örterse örtsün, aristokrasiyi o kayalıktan aşağıya fırlatmak cesareti yok mu sizde? Devrim düşmanı tutuklulara karşı sert davranalım dediğimiz günün ertesinde, bu düşüncenin kamuoyuna verdiği atılımı, yurttaşlara karşı kullanmaya kalkıştılar. Bu, sizlere, yurt düşmanlarının ne denli usta olduğunu gösterir.

İyi yurttaşlar, özgürlüğün kazandığı yeni başarıların tadını çıkardıkları bir sırada, beklenmedik bir saldırı baş gösterdi birden. Biz, mutluluktan söz ettik sizlere.[28] Bencil insanlar, bu düşünceyi kötüye kullanıp, aristokrasinin feryatlarını ve öfkesini azdırdılar. Kendinden başkalarını unutup, gereksiz şeylere sahip olmaya dayanan bir mutluluk isteği uyandırdılar birden. «Mutluluk! Mutluluk!» diye bağırıp çağırmaya başladılar ama bu, size sunduğumuz Persepolis mutluluğu değildi. Bu mutluluk, insanlığın ahlakını bozan bir mutluluktu. Bizse sizlere, Sparta'nın, Atina'nın iyi günlerindeki erdem mutluluğunu, kendi halinde, orta derece bir mutluluk sunmuştuk. Gereksiz şeyler dışında, gerekli şeylerden yararlanma mutluluğu sunduk sizlere. Ayrıca sizlere, zorbalığa karşı nefretten doğan mutluluğu, bir kulübeye, elinizle ekip biçeceğiniz bir tarlaya olan özlemin mutluluğunu sunmuştuk. Halka, özgür ve rahat olma

mutluluğunu; barış içinde, devrimin meyvelerinden ve törelerinden yararlanma mutluluğu; doğaya, ahlâka dönme, Cumhuriyet'i kurma mutluluğu sunmuştuk. Cumhuriyet'i halk kurar, törelerinin sadeliği ile. Mutlu olmak istiyorsak, ilk iş olarak toplumumuzdan kovmamız gereken, şarlatanlar değildir. Sizlere sunduğumuz mutluluk, ahlakça bozulmuş halkların mutluluğu değildir. Cumhuriyet'ten, soylular ve monarşi zenginleri ölçüsünde ayrıcalık bekleyenler, yanılgıya düşmüşlerdir. Vergiden bağışıklı bir saban, bir kulübe, bir haydutun tene susamışlığından uzak bir aile... İşte mutluluk.[29]

Nedir istediğiniz sizin, siz ki, mutlu olmak için erdeme yüz çeviriyorsunuz? Kötülüğe karşı yıldırı istemeyen sizler, nedir istediğiniz? Yıldırıyı özgürlüğe karşı kullanmaya kalkan siz erdemsizler, nedir istediğiniz? Oysa birbirinize kenetlenmişsiniz, bağlanmışsınız birbirinize. Bütün cinayetler bağlıdır birbirine çünkü. Şu anda, Cumhuriyet'in çevresinde, kızgın, yakıcı bir bölge oluşturmaktadırlar.

Nedir istediğiniz sizin? Siz ki, meydandan meydana koşup, kendinizi göstermek, kendinizden söz ettirmek sevdasındasınız? Babalarınızın; belki de namuslu bir zanaatçı olan, yoksulluğu sizi yurtsever olmaya iten babalarınızın mesleğinden ayrılıp, devlet katında etkin, sıra saygı dinlemez bir insan olmak istiyorsunuz.

Yok olup gideceksiniz, servet peşinde koşan, halkın mutluluğu dışında mutluluk arayan sizler...

Yurttaşlar, sizlere mutluluktan söz ettikten sonra, şu acımasız, şu katı düşünceye dönüyor ve diyorum ki: Yabancılar, mutluluk düşüncesini alçaklığa, bencilliğe, insanlığı hor görmeye, bizleri kurtarabilecek tek yönetime karşı kine, düşmanlığa dönüştürmek istediler var güçleriyle. Halk, baskılar altında kalınca özgürlüğünü istesin; Minos'un öğütlerini izlesin, yüksek görevlilerin peşine düşsün. İyi ama özgürlük başarıya ulaştı mı, zorbalık son nefesini verdi mi, o zaman, yurdu yok etmek için, özel bir yarar adına genel yarar unutuldu mu, bir alçaklık, bir ikiyüzlülük çıkar ortaya, cezalanası bir ikiyüzlülük. İşte özgürlük, böylesine kuşatılır dört bir yanından. Bütün düşünceler karman çorman oluyor. «Geçen yıl yirmi savaş kazandık. Bu yıl, 12 bin savaşçımız var» deyin kötüye. «Bu da

bir şey mi» diye karşılık verecektir size. «Benim bir can düşmanım var, ondan yakamı sıyırmam gerek» diyecektir. Bizim işler, böylesi bir yolda işte: Her şey altüst olmuş durumda. Devrim hükümetinin yakında mahkûm edeceği bir düzenbaz var. «Baskıya kafa tutacağım» diyor. Çünkü niyeti darağacına kafa tutmak.

Yurdunun uğradığı belalardan kendi payına suçluluk duymayan kimse, kalkıp da sizlere, bunları söylemeyi göze alabilir mi? Yurdun kurtuluşu uğrunda her şeyi yapmaya, her şeyi söylemeye kararlı bir dürüstlüğün bütün açık yürekliliğiyle sesleniyorum sizlere. Dürüstlük, bütün saldırılara komplolara meydan okuyan bir güçtür.

Eğer halk; erdemi, aza kanarlığı severse; insanlarda yüzsüzlük diye bir şey kalmazsa; utanma, sıkılma yeniden topluma dönerse; karşı-devrimciler, ılımlılar ve düzenbazlar ortadan kalkarsa; herkes, Cumhuriyet'in düşmanlarına karşı amansız, yurtseverlere karşı iyi davranırsa; devlet görevlileri, ün peşinde koşmadan, vicdanlarıyla karşı karşıya, makam odalarına kapanıp iyilik yapmaya çalışırlarsa, bütün mutsuzlara toprak verirseniz; bütün ip kaçkınlarının topraklarını ellerinden alırsanız, işte o zaman, devrim yapmış olduğunuza kalıbımı basarım ama bunun tersi olursa; yabancılar üstün gelirse; kötülükler ağır basarsa; başka kodamanlar, öncekilerin yerini alırsa; köşe bucak saklanan komplocuların peşine düşülmezse, işte o zaman, kaçıp hiçliğe atalım kendimizi ya da Tanrıya sığınalım. «Devrim diye bir şey olmadı» diyelim. Artık yeryüzünde bel bağlayacağımız ne mutluluk diye bir şey kalır, ne de erdem.

Krallığın en son dayanağı nedir bilir misiniz? Hiçbir şey yapmayan, lüksten, çılgınlıklardan vazgeçmeyenler sınıfı. Hiçbir şey düşünmediği için kötülük düşünen; her gittiği yere can sıkıntılarını, zevk düşkünlüklerini götüren, halkla birlikte yaşamaktan tiksinen; merak yüzünden, her zaman parti değiştirmeye hazır olan, yönetimi kimlerin kuracağını, kendi kendine sorup tahminlerde bulunan sınıf. İşte, ezilmesi gereken sınıf budur. Herkesleri bir şeyler yapmaya, özgürlüğe yararlı bir tutum almaya zorlayın! Bütün bu aylakların çocukları yoktur. Uşakları vardır sadece. Evlenmeyen, kendileri gibi düşünen ve yabancıların etkisinde rezilliğe düşen uşakları. Peki,

bizim yapacağımız gemiler, çoğaltacağımız yapım evleri, tarla haline getirilecek topraklarımız yok mu? Hiçbir şey yapmayanların, yurt içinde ne gibi hakları olabilir? Cumhuriyet'e en çok karşı çıkanlar, mutluluk üstüne iğrenç düşünceleri olanlardır.

Bozucu, baştan çıkarıcı bir başka sınıf daha var.[30] Kazançlı bir göreve getirdiğiniz bir adam, ertesi gün, bir saraya el koyuverir. Boynu bükük uşaklar vardır buyruğu altında. Karısı «ne kötü günlere kaldık» diye sızlanır. Çünkü dilediği fiyata kürkler, mücevherler bulamamaktadır. Gönlünün istediklerini bulmakta güçlük çekmekten sızlanmaktadır. Kocası, parterden tiyatronun lüks localarına yükselmiştir. Bu reziller hayatın tadını çıkarırken halk toprağını ekmekte, askerlere postallar yapmakta, bu vurdumduymaz korkakları savunan silahlar yapmaktadır. Akşamları da meydanlarda toplanıp hükümetten yakınmaktadır. «Bakan olsaydım» diyor birisi, «başa geçseydim» diyor bir başkası, «her şey yoluna girerdi.» Oysa dün yüz karasıydılar, şerefsizdiler. Acımışlar, iyiliklere boğmuşlardı onları ama doymamışlardı. Kendilerine Phase kuşları sağlamak için, devrim gerek beylerimize.

Ne günlere kaldık diye sızlananlara bakın bir. Hiç de en mutsuzlardan değiller. Yoksullar daha az sızlanırlar. Haute-Vienne ve Corrâze eyaletlerinde oldum olası hep kestaneyle beslenir insanlar. Puy-de Dome eyaletinde, halk ekmek ve yağda kavrulmuş sebzeyle geçinir. Töreleri sayesinde mutluluğa erişen bu bölgede eski bir alışkanlıktır bu. Bütün kırsal bölgelerde, sadece meyve ile beslenir insanlar. Demirbaş köle gibi yetiştirdikleri hayvanlarsa, ne beslenmelerine yarar, ne de giyinip kuşanmalarına. Üstüne titredikleri yapağıları, tüccarlar, altın fiyatına satarlar onlara yeniden. Halkı en çok hor görenler, en çok malı mülkü olanlar, onun sırtından geçinenlerdir. Siz ey boğazına kadar mala mülke gömülmüş olan, bir yergi yazısından otuz bin liralık gelir sağlayan, yurttaşları baskı altında tutup ezen, özgür ve güçlü olan sizler, yurttaş olmak için ne gibi bir değeriniz var sizin?

Servet düşkünlüğü gibi, ün san tutkusu da çok kurban vermiş olacak: Güçsüz ruhlara yabancıların kurduğu bir tuzak daha. Komplocuların sayısı böyle kabardı işte. Filanca kimse var,

kendinden söz ettirmek için özgürlük tapınağını ateşe verebilir, tıpkı Delphoi tapınağını ateşe veren Erostrates[31] gibi. Şu ansızın kopan fırtınaların nedeni bu işte. Biri çıkıyor ortaya, yurtseverlerin en iyisi, en yararlısı olarak: Devrimin artık bittiğini, bütün ip kaçkınları için af ilan etmek gerektiğini ileri sürüyor. Böylesi aşırı bir iyilik önerisi, bütün ilgililerce alkışlanıyor. İşte size bir kahraman! Bir başkası çıkıyor, «Devrim, devrim adına yaraşır olmaktan uzaktır» diyor. Her eğlence yerinin canbazları, hokkabazları vardır. Birisi çıkıyor hükümetin elini, kolunu bağlamak, bir başkası onu zırvaca işlere sürüklemek istiyor. Her ikisinin de niyeti, kamuoyuna önder olmak ve en yüksek üne ulaşmaktır.

İşte bu, işin aslı, gerçeği. Gösterişe kaçmaksızın halkla, ilgilenmek, hiç de ün sağlamaz insana kuşkusuz. Onun için, bütün yüreklere doğruluk, bütün kafalara, dürüstlük aşılayın ki, hükümet güvenceye kavuşsun.

Herkes yönetmek sevdasında. Kimse yurttaş olmak istemiyor. Peki, ülke nerde kalıyor? Nerdeyse, bütün kamu görevlilerince ele geçirilmiş durumda. Bu adamlar, kurultaylarda oyları, görevleri; halk derneklerinde de kamuoyunu ayarlıyorlar. Hepsi de devrimci gibi davranarak, bağımsızlık ve mutlak güçler elde ediyor, sanki devrim gücü kendilerindeymiş gibi. Soyutlanan her türlü devrim gücü, yeni bir federalizm'dir, kıtlığa yardımcı olmaktadır. Hükümet devrimcidir ama yetkili kişiler, gönülden yürekten devrimci değiller. Kendilerine «Uygula!» denilen tedbirleri uyguladıkları için devrimcidirler. Kendi başlarına devrimci gibi davranırlarsa, o zaman zorbalık olur bu, halkın yıkımına yol açar.

Onun için, yetkili kişilerin yetki sınırlarını kesin olarak belirleyin! Çünkü insan kafasının sınırları vardır. Dünyanın da kendi sınırları vardır. Onun ötesi, ölüm ve yokluktur. Bilgeliğin bile sınırları vardır. Doğanın ötesi nasıl kaos ise, özgürlüğün ötesi de köleliktir. Ne yani, doğa bizi bıraksın mı? Bunu mu istiyorlar yani? Bulanık bir bakış, uzun süreden beri kurulan bir tuzakla özgürlüğü gülünç hale sokan hınzırca bir yazı! Bu mu yurtseverliğin bütün övüncü, değeri? Bütün bu terslik, acayiplik tohumlarını yabancılar ekmekte. Onlar da devrimcidirler ama halka, Cumhuriyet'e karşı. Suç yönünden

devrimcidirler onlar. Size gelince, dürüstlük yönünden, yasacı olarak devrimci olmak zorundasınız.

Cumhuriyet hükümetini güçlendirin: Halkın ve özgürlüğün en vazgeçilmez çıkarıdır bu. İnsanlığa olan sevginiz gibi, niyetlerinizde de içten olun! Çünkü ahlak bozukluğuna bir son vermezseniz, zorbayı ortadan kaldırmakla hiçbir şey yapmış olmazsınız. Çünkü yabancılar, insanları ayartarak krallığı geri getirmek istiyorlar. Ahlaksızlık, yurttaşlık bakımından bir federalizm demektir. Yani, herkes başkalarını kendine feda edecek, yalnız kendi mutluluğunu arayacak, komşusunun mutlu ve özgür olup olmamasıyla pek ilgilenmeyecek.

Bizim genel durumumuzu gözden geçirdim, toplum gücünü durmadan yıkmaya çalışan nedenleri araştırdım. Komploların tuttuğu bütün gizli yolları izledik zihnimizde. Büyük bir komplo hazırlandığı konusunda kamuoyunda bir önsezi vardı. Hükümetin kayıtsızlığı ve tutumu karşısında şaşkına dönen suçluları, birkaç günden beri çırpınmaları, kuşkulu yüzlere yayılan karartılar, çok geçmeden suçlulara yapılacak işkenceyi haber vermektedir.

Avrupa kralları, özgürlüklerimizin ortadan kalkacağı ve Paris'in düşeceği kendilerine vaat edilen şu anda, saatlerine bakıyorlardır. Size önerilecek olan sert tedbirlere katılmalı, ulusun onurunu desteklemeli, bu duruma kendi onurunuza layık olmalısınız, göstereceğiniz bilgelik, harcayacağınız çabayla.

Unutulmaması gereken bir gerçek var: Çoğu zaman yaptığımız gibi, ortaya sadece birtakım ilkeler koymakla yetinip hiçbirini uygulamazsak, o zaman, halk düşmanlarına karşı hiçbir gücümüz olmaz. Eyleme geçinceye kadar kendilerini açığa vurmayan komploculara kuru lafların ne etkisi olabilir?

Ateşli bir söylev, bütün yürekleri coşturur bir an. Komplocular bırakırlar bizi konuşmaya: Kamuoyunun etki altında kaldığı kısa anlarda, bizimle aynı düşüncede görünürler ama çok geçmeden, atak kesilirler, hiç beklemediğiniz ölçüde.

Bugünkü hükümeti yıkıp, yerine tek bir şef getirmek isteyen yabancıların hazırladığı komplo ile ilgili sözlerimin sonunu getireyim. Yabancılar nerede güçsüz ya da satılmış bir adam bulurlarsa, okşarlar onu, her şeyi vadederler ona. Hiçbir şey umurlarında değildir yabancıların, yeter ki birtakım avanaklarını ayartabildiği büyük gücün tuzağına düşen bu imparatorluk, köleleştirilmiş Avrupa'nın ayaklan altına serilsin paramparça. Zorbalığın umurunda mı bizim ne yapacağımız? Yeter ki, dünyaya örnek olan varlığımızdan öcünü alsın, yakasını sıyırsın ondan.

Şunlar İngiltere, şunlar Bourbon'lar hesabına çalışıyorlar, kendilerine önerilen her şeye eyvallah diyerek. Bu ülkede özgürlük ortadan kalkarsa, ilk boynu uçurulacak olanlar, o gizli elleriyle komploları destekleyenler olacaktır, kendi yarattıkları o ahlâksızlık gücü tarafından, en şüpheli, en tehlikeli kimseler diye gösterilerek. İyiyi yeniden kurmak için her şeyi göze alacak olan bir devrime karşı zorbalığın tepkisi, kötülüğü geri getirmek için, her şeyi ortadan kaldırmak olacak ve halk, bir gün, boşuna vahlanarak dostlarının mezarları başına geçip gözyaşları dökecektir.

Şimdiki düzeni düşmanlarına karşı desteklemekte duraksayacak, komploculara karşı bizlerle birlik olmayacak bir tek yurtsever çıkar mı bugün?

Yabancıların, el altından kan döke döke yürüyen komplolarını anlattık. Bütün doğal duyguları, hak hukuk, ahlak duygularını yok ederek özgürlüğe hazırlanan tuzakları gösterdik. Ayartıcılığın çeşitli türlerini belirttik. Şimdi de çeşitli partilerin, görünüşte akıl almaz gibi gelen, uyuşmazlık sorununu açıklamamız gerekiyor.

Bu partileri ateşleyen, kendi politikasının bir oyunuyla onları birbirine kırdıran yabancılardır. Bütün bunları, halk adaletini şaşırtmak için yapıyorlar. Böylece kamuoyu önüne bir çeşit dava çıkarılmış oluyor. Kamuoyu, çok geçmeden ikiye bölünüyor, Cumhuriyet de altüst oluyor bu yüzden. Bu yol, Ulusal temsilin ve kararlarının o yüce etkisini hiçe indiriyor. Çünkü ahlâk bozgunculuğunun daha önce sözünü ettiğim yıkımları, bütün merakları parti çekişmelerine çekiyor, duygu ve düşünceleri, o kutsal yurt sevgisinden, yurt çıkarından uzaklaştırıyor. Bu çeşitli partiler,

aynı ufukta patlayan fırtınalara benzerler. Birbirlerine çarpar, şimşeklerini, vuruş güçlerini birbirine katar, halkın tepesine inerler. Onun için, yabancılar, ellerinden geldiğince çok sayıda fesat yuvaları kuracaklardır. Bunların şöyle böyle olmaları, umurlarında değildir. Yeter ki, biz kardeş kavgasına düşelim. Yabancılar, daha önce de söylediğim gibi, yaratacakları partiler arasındaki anlaşmazlıkları körükleyeceklerdir, onları artırıp devrimi tek başına bırakmak için. Bütün partiler bu nedenle, suç yuvasıdırlar, halktan ve halk derneklerinden kopmaya, hükümetten bağımsız olmaya yol açtıkları için. Demek, bütün partiler kıyıcıdır. Çünkü yurttaşları birbirinden ayırmak, kamusal erdem gücünü etkisiz bırakmaktır amaçları.

Cumhuriyetimizin sağlamlığı, olayların seyri gereğidir. Halk egemenliği, halkın birlik olmasını ister. Öyleyse, komplolara karşıdır: her türlü komplo, demek, egemenliğe karşı hazırlanan bir komplodur.

Partiler (fesat yuvaları), despotluğu tek başına bırakma, zorbalığın etkisini azaltma yolunda bir iyilikti. Bugünse, bir suç yatağıdırlar. Çünkü özgürlüğü desteksiz bırakmakta, halkın etkisini azaltmaktadırlar.

İşte partilerin ruhu. Yabancılar, yurdumuzda, zorbalığın devrilme nedenlerini incelediler. Bugün, bu nedenleri, Cumhuriyet'i devirmek için kullanmak istiyorlar.

Tüm Fransa yurttaşları! Eğer yüreğinizde iyilik, gerçek duygusu varsa, düşmanlarınızın kurdukları tuzakları anlar, bütün partilere karşı koymak için, egemen varlık halinde birlik olursunuz.

Özgür bir devletin ayakta kalması için, hiçbir partiye gerek yoktur. Daha önce söylediğim gibi, yabancıların tasarılarına yatkın oldukları için, halkın ve hükümetin, onları bastırası gerekir. Siz ey halk temsilcileri, devlet yönetimini cesaretle ele almak, yılgısızca yönetmek, kara ruhlu komploları yıldırmak sizlere düşüyor. Devrimciler, ilk denizcilere benzerler, gözünü budaktan sakınmayan denizcilere. Yabancılar, bizim yılmazlığı nerelere vardırabileceğimizi bilmezler. Bu rapordan sonra, her gün, hatta bugün, kıyıcılıklarının bizleri sürüklediği o erdem ve cesaret deneylerinin, o acı deneylerin tanığı olacaklardır. Bizleri, ayartmaya çalışacaklar ama boşuna.

Cinayetler ve işkenceler pahasına, bütün kötülükleri söküp atacaktır içimizden ve bizleri daha bir güçlü yapacaktır. Çünkü bizler insan olduk. Avrupa'ysa cimriliğini elden bırakacağa benzemiyor.

Bu sıkıntılı günler geçecektir. *Dün komplo hazırlayanların mezarlarını görüyor musunuz? Zorbalarımızın en sonuncusunun mezarı yanında?* Avrupa da kavuşacak, sonunda özgürlüğüne, kralların gülünçlüğünü anlayacaktır. Bazı gerçekleri borçlu olacağız ona. Örneğini görecek bunun, kurbanlarımıza saygı besleyecek. Bizler, yoksunluklara alışmasını öğreneceğiz ama Avrupa'nın hali nice olur, alışveriş ilişkileri, bir an için, açgözlülüğünü yatıştırmaz oldu mu? Bizlere savaş açan kralların mezarlarını görüyor musunuz? Onların peşinde koşa koşa altı üstüne gelen Avrupa'yı da görün. Bizler, Avrupa'dan önce, özgürlük içinde, o sonsuz üstünlük kaynağı olan özgürlük içinde yetişmiş bir kuşağa sahip olacağız. Bu kuşak, onun, vahşi krallarından kurtulmasına yardım edecektir. Peki, bağımsızlığımıza saldıran, bunca cinayetleri tezgahlayanlar, vahşi değiller mi yani?

Ölçülü olmasına çalıştığımız ilişkilerimiz şunu öğretti bize: Birleşikler, yurt içinde ve Paris'te hazırladıkları eylemlerden halkın dikkatini, savaş olayları ile dağıtmamak için, savaş açmayacaklardır. Onların bize hazırladıkları şey, cinayet, kargaşalık, ayartma ve kıtlık savaşıdır. Bu niyetleri perdelemek için, albay Mack[32] birtakım yıldırılar savuracak, birleşikler için hiçbir tehlike taşımayan yıldırılarla korku salacaktı ortalığa. Bu arada, bu albay, bugünkü hükümeti ve Yasama Meclisi'ni devirip, onların yerine, Bourbon'ların geri gelmesini sağlayacak olan naipliği getirmek amacını güdüyordu. Avrupa'nın dört bir yanına dağılmış olan göçmenlerdeki büyük sevinç gözden kaçmıyordu. Bunun ardından, yabancılar, iktidarı zorla ele geçiren, aristokratlardan oluşmuş bir naipliğe barış teklif edecekler, onun otoritesini tanıyacaklardı. Brüksel'de, Frankfurt'ta basılmış üç milyar kağıt para var. Bunlar, Fransız yurtseverlerinin mallarını karşılık olarak göstermektedir. Bu paralarla, bütün yönetim bölgelerinde, Cumhuriyet paralarının mübadele edileceği bürolar kurulacaktı. Uygulama yolu şuydu: Ulusal temsil, önce birtakım skandallar, sonra da rüşvetle satın alınan insanlara karşı nefret uyandırılarak, hiçe indirilecekti. Soylularla yabancılar komplo

halindedirler. Paris'te yabancı göçmenler var. Egalite Sarayı'nda birçokları tutuklandı. Her allahın günü tutuklanıyorlar. Son günlerde, Paris'in rahatını kaçırdı bunlar. Kötülüklerin kökü kazınmazsa, daha da kaçıracaklardır. Bu ip kaçkınlarını para babalarının yanında bulursunuz: konuşmaları devrimcilik üstünedir. Kimse onlarla boy ölçüşemez. Sözlerini, yurda karşı, tatlı tatlı yöneltilen ince bir alayla bitirirler. Gerçek yurtsever, Cumhuriyet'i bir bütün olarak destekleyen kimsedir. Bölük pörçük ona karşı çıkanlarsa, yurt hainleridir.

Suçluları ele geçirmek için önlemler alınmıştır. Hepsi kuşatılmıştır. Geriye, ayartma planını durduracak önlemler almak kalıyor. Bu ayartma, fesatçıların azgınlığından daha zararlıdır. Bazı önlemleri, sert ama adaletli bir yasa içinde önereceğiz sizlere. Özgürlük kullanılarak, kendine karşı hazırlanan en büyük komploların birinden yakasını başarıyla sıyırdı diye Fransız halkının üstün yeteneklerine teşekkür edelim. Bu geniş komplonun gelişimi, dörtbir yana salacağı korku ve sizlere önerilecek olan önlemler ile, Cumhuriyet'i de bütün dünyayı da komploculardan kurtaracaktır. Hükümet, komplocuların peşine düşerken, bütün yurttaşlar halk güvenliğine göz kulak olmalıdırlar. Savaş amansızcasına sürecektir. Fransız Cumhuriyeti'nin ve halkının düşmanları ezilmeden, durup dinlenmek diye bir şey yok artık! Kendi yurtlarının özgürlüğünü baltalamayı göze alan suçlulara acıma yok, gevşek davranma yok artık!

Görevlerimiz dolayısıyla, dörtbir yanımızdan bizi kuşatacak olan tehlikeleri anlatacağız sizlere: Komplocular erdeme meydan okuyorlar. Biz de onlara meydan okuyacağız. Ruhlarımızı alabildiğine açalım, Fransız halkına borçlu olduğumuz mutluluğu bütünüyle kapsamak için: Bu dünyada, duygulu her insan, saygı duyacaktır cesaretimize. Atak, sarsılmaz, bükülmez olmak hakkıdır, iyilik isteyen insanın.

Ey halk, her kim adalete zarar getirirse, cezalandır onu! Adalet, özgür yönetiminin güvencesidir. Adalettir insanları eşit kılan. Ahlakı bozulmuş, ayartılmış insanlar, birbirlerinin kölesidirler. En güçlünün hakkıdır, kötüler arasında geçerli olan yasa. Adalet ve dürüstlük, Fransız Cumhuriyeti'nin gündemine girsin hele. O zaman, hükümet

suçları bağışlamaz artık. Ey Halk, «suçları bağışlayalım» diyenlere, akılsızların sesine kulak verme! Ahlaka bağlan. Yargını kendin ver. Seni savunanları destekle. Çocuklarını, haya edep duygusu ve yurt sevgisi ile yetiştir. Kendinle barış, krallarla savaş halinde ol! Krallara karşı gevşeyesin diye seni kendi kendinle savaşa sokmak istiyorlar. Yani Bourbonları yeniden başına getirmek için, zorba bir naiplik altında boyun eğdirip süründürebilecekler seni. Yani, özgürlük uğrunda ölen çocuklarının kanları boşuna akmış olacak! Yani, sen onlar için ne gözyaşı dökebilecek, ne de adlarını ağzına alabileceksin. Demek, özgürlük heykeli paramparça edilecek ve kutsal yeri, kralcı artıkları, Vendee isyancıları kirletecek, öyle mi? Demek, savunucularının külleri rüzgarlara savrulacak ha? Uzak olsun bütün bunlar senden! Zorbalar bunu rüyalarında görebilecekler ancak. Cumhuriyet bir kez daha yakasını kurtardı. Zafere doğru atılın! Bu yüce anı paylaşmaya çağırıyoruz, zorbalığın Avrupa'da ve dünyadaki bütün gizli düşmanlarını, giysileri altında Brutus'un hançerini saklayan düşmanlarını.

Birkaç gün içinde, sizlere, yurda karşı komplolar hazırlamış olanlarla ilgili bir rapor sunulacaktır. Kana susamış fesat yuvaları meydana çıkarılacaktır. Onları kuşatmış durumdayız. Halkın ve adaletin yararı, sizlere daha fazlasını açıklamaya izin vermiyor. Daha azını açıklamaya da izin vermeyecektir. Çünkü size önereceğimi sandığım yasa, geciktirilmeye gelmez bir yasadır ve haklı gerekçelere dayanmak zorundadır.

o

Saint-Just'ün raporundan sonra, Konvansiyon Meclisi, oybirliğiyle ve tartışmasız, şu karan veriyor: «Devrim Mahkemesi, Fransa halkına ve özgürlüğe karşı hazırlanan komplonun ele başları ve suç ortakları aleyhine soruşturmaları sürdürecek, sanıkları tutuklayıp yargılayacaktır.» «Ne biçimde olursa olsun, Cumhuriyet içinde, yurttaşları para ile satın alma, iktidarı ve kamusal ruhu yıkma yolundaki planları destekledikleri anlaşılmış olanlar» vatan haini ilan edilmişlerdi.

Saint-Just'ün raporunu izleyen gece (II. yılın 23. gününü 24'üne bağlayan gece), başlıca Kordöliye şefleri tutuklandılar: Hebert,

Vincent, Ronsin, Momoro... Onların duruşmasına şu yabancılar eklendi: Anacharsis Cloots, Proli, Desfieux, Pereira... Hepsi de ölüm hükmü giydiler ve 24 Mart 1794'te başları uçuruldu.

Danton'cuların, suçları bağışlatmak isteyen partisi, kendi politikalarının bir başarısı sandılar bunu ama hükümet Komiteleri, en tehlikeli düşmanları olan Hoşgörücüler'in yararlanacağı bir tepkiden kaçınarak, aşırı partilere istemeye istemeye darbe indirişti: Saint-Just'ün raporundan sonra, 23 Ventose'da onaylanan kararnamede, onlara uygulanabilecek hükümler yer alıyordu. Hoşgörücüler, Camille Desmoulins'in kalemiyle Vieux Cordelier'de (Eski Kordöliyeler) Komitelere kıyasıya saldırınca, Robespierre, en iyi yurttaşları Hebert'çiler grubuna alarak mahvetmek isteyenleri açığa vurdu. Beri yandan Komiteler, hükümet otoritesinin baltalanmasına göz yummak istemiyor ve sefer arefesinde, savaş çabasının gevşemesini istemiyorlardı. Billaud-Varenne, Komitelerden, bütün karşı-devrimlerin odağı olan Danton'un tutuklanmasını istedi.

Ne var ki, Robespierre duraksıyordu, Danton'un, devrime yaptığı hizmetlerin anısına dayanarak. 17 Mart 1794'te, Konvansiyon Meclisi, Saint-Just'ün raporuna dayanarak, iki fesat hareketine bağlı olan Herault ve Sechelle'in tutuklanmasını onaylamıştı. Hebert'le Kordöliye önderlerinin başları kesildikten sonra, Halk Kurtuluş Komiteleri, Hoşgörücüler'in ilerleyişi karşısında, Danton'un, Camilles Desmoulin'in ve arkadaşlarından ikisinin tutuklanmasına karar verdi (30 Mart 1794). Devrim Mahkemesi'ne verilen Danton'cılar, ölüm hükmü giydiler ve giyotinde başları uçuruldu (5 Nisan 1794).

SİYASAL ÖRGÜT, ADALET, TİCARET, YASALAR VE FESAT YUVALARININ İŞLEDİĞİ SUÇLAR ÜSTÜNE

15 Nisan 1794'te Konvansiyon Meclisi'ne, Halk Kurtuluş ve Genel Güvenlik Komiteleri adına sunulan Rapor.

Komplolar bastırılmış, Halk Kurtuluş ve Genel Güvenlik Komiteleri her çeşit baskıdan kurtulmuştur. Devrim Hükümeti, kendi siyasal eylem ilkelerini açıklamak zorunluğunu duymaktadır. Saint-Just, Halk Kurtuluş ve Genel Güvenlik Komiteleri adına, Konvansiyon Meclisi'ne rapor hazırlamakla görevlendirilmiştir.

Genel Güvenlik ve Halk Kurtuluş Komiteleriniz adına, siyasal örgütlenme, adalet, ticaret, yasalar, suçlar ve fesat yuvaları üstüne konuşacağım.

Yurttaşlar, fesat yuvalarını ortadan kaldırmak yetmez. Yurda yaptıkları kötülükleri onarmak gerek. Krallığı diriltmek için Cumhuriyet'e karşı nefret uyandırmak, yurttaşları değişikliğe hazırlamak için de onları alabildiğine mutsuz kılmak istiyordu fesatçılar. Onlar için bir ihtiyaçtı bu. Necker'den bugüne kadar, özgürlüğün güçlenmesine yer vermeden bu can çekişme durumunu sürdürmek için, bir kıtlık planı hazırlandığını kolayca ispatlayabilirim sizlere.

Fesat yuvalarını meydana çıkardık. Onlar bugün yok artık ama bir fırtına gibi gelip geçtiler ve ardlarında, sızım sızım yaralar bıraktılar. Bu yaraları iyileştirmemiz gerek.

Necker'in ve Orleans Dükü'nün büstlerinin zafer alaylarında nasıl taşındığını hatırlarsınız, yurttaşlar. Necker'le Mirabeau arasında güya planlanan o sözde anlaşmazlıkları hatırlarsınız. 1789 sonlarındaki kıtlığı da hatırlarsınız elbet.[34]

Halkın özgürlüğünü elinden almak, bir taht değişmesinde devrimi yok etme girişimi yolunda ilk tedbirdi bunlar. Necker alttan

alta, Orleans Dükü'nün komplolarına katılıyordu... Büyük kıyımlardan sonra hayatta kalanlar, bunları onarmaya mahkûmdurlar. Oysa sözünü ettiğimiz günlerde, yeni bir krallık için elden gelen her şey yapılıyor, insanlık için hiçbir şey yapılmıyordu.

Yurdumuzun başına gelen belaları temiz yürekle incelemeliyiz artık. Bütün hakları pekiştirmek, mal mülk edinme konusunda rahatlık dinginlik sağlamak gerek. Fesat yuvalarının işledikleri suçlardan doğan zararları onarmalıyız ama bütün bunlarda akıllıca ve iyilikle davranmak gerek.

Ben burada, devrimi ortadan kaldırmak için baş vurulan bütün tedbirlerin yürekler acısı hikayesini hatırlıyorum sadece. Demiştim ki, ellerinde büyük sayıda kağıt para bulunan ve bunların karşılığını almış olanlar, tahılları istif ederek kıtlık planını uygulamaktadırlar. Bu dönem, paramızın dışarıya göre değerini kaybettiği dönemdi. Devam edelim. Kuşkusuz hatırlıyorsunuzdur: Genel parklara, özel topluluklara, kapitalistlerin çevresine sızan düzenbazlar, herkesi, yıllık ödentilerini ödeyecek yerde, sömürge mallarına para yatırmaya heveslendiriyor; kağıt paraları ellerinde toplayıp bütün yiyecek maddelerini istif ediyorlardı. Fesat yuvalarına girip çıkan ve büyük kazanç peşinde koşan D'Andre, ticarete atıldı ve depolarını sömürge mallarıyla doldurdu.[35]

Fesatçılığın sağladığı günlük kazanca devletin esenliğini feda etme suçunu işleyen ve istifçilik yapan tüccarlar, ceplerini kağıt paralarla doldurdular ve depolarını boşalttılar.

Yabancı ülkelere yapılan satışlar denetlenmediği için, fesatçılar, ellerindeki tahılları dışarıya aktardılar. Bu durum karşısında, birçok mal mülk sahibi, ticaret eşyası almak için topraklarını satıyor, mallarla birlikte göç ediyor, Fransa'ya sadece kağıt paralarını bırakıyordu.

Tüccarlar, azık sağlayamaz oldular artık. Hatta azık sağlamaktan korktular da. Çünkü ticaret öylesine değişken öylesine kararsızdı ki, servetleri ellerinden gidecek diye tir tir titriyorlardı.

Fonfrede ve Ducos,[36] ticaret hayatımızı allak bullak edenlerin ele başıydılar. Paris'le ticarete girme konusunda, bütün Güney'e korkular saldılar. Paris artık sadece peşin parayla ticaret yapmak zorunda kaldı ve hiçbir liman kentinde kredi sağlayamadı. Bu yıkıcı durum hâlâ sürmektedir. Parisli bir tüccarın, mallar yola çıkmadan önce, Havre'a para yollamak zorunda olduğuna inanır mısınız bilmem?

Sonra Hebert geldi. Paris tüccarlarını gözden düşürmeyi öylesine başardı ki, artık kimse bu büyük ve cömert kente azık göndermenin sözünü bile etmez oldu.

Bu ürküntü, Paris'ten bütün Fransa'ya yayılıyordu. O gün bu gündür, poliçe diye bir şey kalmadı artık ortada. Vahşiler gibi, iyi niyetten uzak, güvensiz yaşadı Paris.

Paris, yabancıların talih oyunlarına konu olmuştu: Paris'i yıkıntılara uğratmadan, özgürlüğünü ortadan kaldırmak olanaksızdı. Liman kentleri ve üretici ülkelerle Paris'in arasını açtı bu adamlar.

İş bu kadarla da kalmadı. Ticaret eşyası taşıyan yük arabalarını savaş salması olarak ele geçirdiler.

İşte size kıtlığın birkaç nedeni. Kıtlığa götüren tedbirler, kamu hukukunu bozmaya yöneliyordu. Fransa'yı parçalamak, parçalarını bir tek kişinin egemenliği altında bir araya getirmek için icat edilen federalizm, bir yıl süren cinayetlerle desteklenmiş, bu cinayet alışverişi, ticareti, güveni, ilişkileri ortadan kaldırmıştı. Çıkar ve ilişkilerinde parçalanan devlet kendiliğinden çözülecekti. O zaman da Cumhuriyet'in yüreğinde yer alan ve uzaklardan gelen ürünlerle yaşayan Paris, liman kentleriyle birlikte teslim olacaktı. İşte komplocuların planı. Bu plan henüz elden bırakılmış değil. Bolluğun geri geleceği gün, bu planın yıkıldığını göreceğiz. Bolluğun geri gelmesini istiyorsanız, sert bir güvenlik örgütü ile, bütün devlet görevlilerini düzene çağırarak, federalizmi ortadan kaldırmalısınız. Bütün Cumhuriyet'te, komplocuların ve suç ortaklarının peşine düşmelisiniz. Bir site kurmalısınız, yani yurttaşlar oluşturmalısınız, dost, konuksever ve kardeş. Yurttaşlar arasında güveni yeniden kurmalısınız. Devrimci hükümetin savaş anlamına, köleleştirme

anlamına gelmediğini, kötülüğü iyiliğe, ahlâksızlığı dürüstlüğe, kötü özdeyişleri iyilere dönüştürmek olduğunu halka anlatmalısınız. Halka, kötü öğütler vermek ve kamuoyunu şaşırtmak için yabancıların parayla tuttuğu tahrikçileri rezil edip gülünç hale sokmalısınız.

Ilımlılar, devrimci sözünü kötüye kullandılar. Ona, bağımsızlık kavramını yapıştırmaya çalıştılar: Hiçbir cezaya çarpılmadan Cumhuriyet'i sıkı altına almak için gerekliydi bütün bunlar onlara göre. Halka karşı bir tuhaf serttiler ama aristokrasiye karşı bağışlayıcıydılar. Hoşgörücüler komplosunun başı olan Hebert, sert görünüş altında, içyüzleri meydana çıkarılınca, soğukkanlılığını elden kaçırdı.

Rosin, bulvarda bir sarayda oturuyordu. Kırk atı vardı. Halkın arasında saygısızca dolaşıyordu. Passy'de, soylularla yemek yiyor, sonra da kalkıp devrimci geçiniyordu.[37]

Danton, Dumouriez'yi kayırıyordu, çünkü onun suç ortağı idi.[38]

Devrimci bükülmez ama sağduyuludur, azla yetinir, alçakgönüllülük gösterisinde bulunmaz, sade bir insandır. Her çeşit yalanın, suça göz yummanın, bütün yapmacıkların amansız düşmanıdır amacı, Cumhuriyet'i başarıya ulaştırmak olduğu için, onu sansür etmeye kalkmaz ama Cumhuriyet düşmanlarını bağışlamaz. Cumhuriyet'e dil uzatmaz, aydınlatır onu. Devrimin temizliği konusunda kıskançtır. Devrimden söz ederken saygılı davranır. Yasa demek olan otoritenin eşiti değil, daha çok insanların, özellikle, mutsuz insanların eşiti sayar kendini. Devrimci insan, onurlu insandır. Uygardır. Tatsızlığa kaçmadan açık yüreklidir. Kendi kendisiyle barış halindedir. Ona göre, kabalık bir aldatmacadır ve vicdan sızısının damgasını taşır, öfkenin sahteliğini saklar. Aristokratlarsa zorbaca konuşur, zorbaca, davranırlar. Devrimci insan, kötülere karşı amansız ama duyarlıdır. Yurdunun mutluluğuna ve özgürlüğün zaferine öylesine kıskançça bağlıdır ki, hiçbir düşüncesiz davranışta bulunmaz. Kavgalara atılır, suçluların peşine düşer, suçsuzları da mahkemelerde savunur. Devrimci insan gerçeği söyler: gerçek öğretsin aydınlatsın ister, yoksa bozsun diye değil.

Devrimci bilir ki, devrimin güçlenmesi için, eskilerin kötülüğü oranında iyi olmak gerekir. Onun dürüstlüğü, bir ruh inceliği değil, bir yürek niteliğidir. Marat, kendi evinde yumuşak bir insandı. Yalnız hainlerin içine korku salardı. J.J. Rousseau bir devrimciydi ama hiç de saygısız değildi kuşkusuz. Son olarak diyorum ki, devrimci insan, sağduyu ve dürüstlük kahramanıdır.

Sizler bütün bunları yaparsanız, bütün kötüleri tedirgin edersiniz, yurdu da kurtarmış olursunuz. Ölümsüzlükten başka ödül beklemeyin! İyilik isteyenlerin çoğu zaman yok olup gittiklerini biliyorum. Cordus, bir uçuruma fırlatılarak can verdi. Sert yasalarının rahatsız ettiği Spartalı düzenbazlar gözlerini oydular Lykurgos'un. Sürgünlerde öldü adam. Phocion ve Sokrates baldıran içtiler. O gün Atina çiçeklerle donanmıştı. Ne önemi var? Onlar iyilik yapmışlardı. Kendi yurtları için boşa gittiyse bu iyilik, Hâlik'in gözünden kaçmadı.

Daha önce de söylediğim gibi, federalizm, hiç de ortadan kalkmış değil. Gerçekleşirse, iç savaştan daha korkunç bir şey olur bu. Bir kentle bir başkası, bir köyle bir başka köy arasında hiçbir toplumsal ilişki kalmaz olur.

Şu son zamanlarda, hükümet, sanki sadece ordu ile ilişki halindeydi. Cumhuriyet'se, fesat yuvalarının ağırlığı altında parçalanmış, dağılmış gibiydi.

Federalizm, yalnız bölünmüş bir hükümete değil, bölünmüş bir halka dayanır aynı zamanda. Birlik, yalnız hükümetin birliğine değil, yurttaşların çıkarlarına ve ilişkilerine de dayanır.

Siz ey, Cumhuriyet'in yurttaşlarını ikiye bölen, bütün ilkel toplulukların dörtbir yanına Çin Seddi'ne benzer duvarlar çekenler! Vahşi birer hayvansınız! Toplumu kendinden uzaklaştıran ya da yurttaşları ayakta tutan güveni ürkütmek için hoşnutsuzluk fısıltılarını kızıştıran sizler! Vahşi, yabani adamlarsınız!

Çok geçmeden, Fransızlar, aynı dili konuşmaz olacaklardır artık. Kaç zamandır, çok az kimse uzaklardan gelin getirir oldu. Her ev, nerdeyse, apayrı bir topluluk halini aldı.

İşte yurdun başındaki belalar! Kredi olmadığı için, tüccarlar, pek az şey satın alabiliyorlar. Eskiden, iki, dört, altı, sekiz, on günlük erzak alan yurttaşlar, günü gününe satın alıyorlar artık: İşte bakkalların kapılarındaki toplaşmaların nedeni! Bir öğünde pek az şey satın alabiliyorlar. Paralan yok çünkü ...

Aristokratlar, sözünü ettiğim toplaşmalara sızıyorlar sonradan, hoşnutsuzluk tohumlan ekiyorlar: Böylece ticaret, kredi gitgide azalıyor ve bizler mum gibi eriyoruz.

Bu belalara başkaları ekleniyor: Birçok devlet görevlisinin halka karşı saygısızca ve haksızca davranmasıdır bu. O görevliler ki, yolsuzlukları cezalandırmıyor; kamu yararını gözetecek yerde, yükselmek için, saygısız davranışlarla göze girmeye çalışıyorlardı daha çok.

Polis örgütü yanlış ilkelere dayanmaktadır. Polisliğin bir meslek olduğu sanılıyordu: Hiç de değilmiş. Sertlik başka, hoyratlık başka şeydir. Hiçbir şey, birbirinden böylesine uzak değildir. Korku başka, öfke başkadır. Hiçbir şey birbirine böylesine yakın değildir. Polis, bu iki tehlike arasında yürüdü. Halk düşmanlarını ayırt etmesini bilmeli, onları kollamamalı, çekinmeliydi onlardan. Bunun tersi oldu çoğu zaman: Sıkı ve onurlu davranacak yerde, gevşek ve sıkıntısız davrandı, toplumsal güvenceyi, hoyratlıkla ya da suçları cezasız bırakmakla zedeledi. Çoğu kimse, cinayetlere el koyacak kadar temiz bulmuyordu kendini. Gerçeğin yüce gücüne de inanmıyordu: O zaman günahsız halka saldırıyor ve herkese hakaret ediyordu. Hiç kimsenin bakışına tahammül edemiyordu çünkü. İnsanları tutuklamak, sonra da serbest bırakmaktı işleri güçleri. Elindeki gücün halka yararsız olduğunu kabul edecek yerde, bu gücü bir yıkıma dönüştürüyor ve halkın düşmanlarını koruyordu. Aristokratlara şöyle diyordu: Bizler, bu mesleği, daha katı yürekliler yapmasın diye yapıyoruz. Halka da «Titreyin ve korkun!» diyorlardı. Kamuoyunu bozguna uğratmak ve onu Konvansiyon'a düşman etmek için elinden geleni yapıyordu.

Kamu ruhu değil, vicdanıdır bizi ilgilendiren. Bir kamu vicdanı yaratmak gerek: En iyi polislik budur. Kamu ruhu kafalarda yaşar. Herkes, eşit anlayış ve aydınlanma yetisine sahip olamayacağına

göre, kamu ruhu, belirli bir içtepidir. Onun için, kamusal vicdan olmalı! Çünkü bütün insanlar, iyilik ve kötülük duygusu bakımından eşittirler. Kamusal vicdan, halkın genel yarar eğilimiyle oluşur.

Kafaya saygı gösterin ama asıl dayanağınız yürek olsun! Özgürlük bir saray dalaveresi değildir. Kötülüğe karşı katılık, doğruluk ve dostluktur.

Bu düşünceler ortadan kalkmıştı: Her şey bozulmuş, suçlar cezasız kalmıştı bu yüzden. Fesat yuvalarına karşı kendilerini savunmak için, iyi yasaların temelindeki düşüncelerden uzaklaşan yurtseverler, Cumhuriyet'i fırtınalara, yüzsüzlüklere, kıyımlara, bırakıyorlardı.

Hiçbir hükümet yoktur ki, yurttaş haklarını, sıkı bir polis olmadan ayakta tutabilsin ama serbest bir rejimle zorba bir rejim arasında şu ayrılık vardır: Birincisinde polis, genel yarara karşı çıkan azınlığa ve iktidarın yolsuzluklarına ya da savsaklamalarına yüklenir. İkincisindeyse devletin polis gücü, iktidarın haksızlıklarına, cezasız kalan suçlara konu olan zavallılara karşı işler.

Krallık yönetimlerinde, bütün güçlü insanlar özgürdür, halksa köledir. Cumhuriyet'te halk özgürdür; devlet gücünü ellerinde tutanlar, —köle durumuna düşmeden— birtakım kurallara, ödevlere, çok sıkı bir alçakgönüllülük ilkesine bağlıdırlar.

Şu son zamanlarda, Cumhuriyet'teki mahkemelerin gevşekliği öylesine artmıştı ki, özgürlüğe karşı yapılan saldırılar cezasız kalıyordu. Yargıçlar, suç sayılacak gevşeklikleri, komploları yüreklendirmiş, otoritenizi azaltmıştı, kararlarınızın onurunu hiçe indirip, halkı komploların kötülüğüne bırakarak.

Kuşkusuz, kendi içinizde verdiğiniz örneklerden[39] sonra, halka adalet dağıtmakla görevli kişilerin, bundan böyle, kutsal ve onurlu bir ödevi unutmalarına izin vermezsiniz elbette.

Sert davranmıştınız daha önce. Öyle yapmanız gerekiyordu ama aklı başında bir sertlikti sizinki: Babalarımızın öcünü almak gerekiyordu. Bunca köleleştirilmiş mutsuz kuşakların o uçsuz bucaksız tabutu olan krallığı, kendi yıkıntıları altında gizlemek

gerekmişti. Kıyımlara, bükülmez adalet yoluyla karşı koymak, fesat yuvalarını ortadan kaldırmak gerekmişti. Korka çekine krallığı diriltmeye çalışıp Cumhuriyet'e başka türlü görünerek, gizli saklı kıyımlar, tehlikelerle devletin sarsılmasına yol açanların o kana susamış ikiyüzlülüklerini cezalandırmak gerekmişti.

Azgın düşmanlara karşı, hoşgörülü bir Cumhuriyet'in hali nice olurdu? Bizler kılıca kılıçla karşı koyduk. Özgürlük böyle kuruldu. Fırtınaların bağrından çıktı özgürlük: Kaostan çıkan dünyanın kaynağı, doğarken ağlayan insanla ortaktır.

Bütün imparatorlukların olağan yazgısı beşiklerinde sarsılmak olmasaydı, insan yaradılışının karşı konulmaz değişkenliği olmasaydı, düşmanlarımız olan hükümetler, kopardığımız fırtınalara şaşmakta haklı olurlardı. Her bir dünya imparatorluğu, hareket ettiği noktaya bakmalı ve bize hayat hikayesini anlatmalıdır. Demek, insanlık sevgisi değil, gururdur, bunca hükümetin bize karşı silaha sarılmasının nedeni. Bu gururun, boyunduruk altında tuttuğu halkları mutluluğa ulaştıracağına inanmıyorum. Bizi köleleştirme hakkını nereden alıyor bu hükümetler? Yüzlerce yıllık çılgınlıkları var onların. Bizimse, baskıya karşı beş yıllık bir diretmemiz ve büyük adamlar yetiştiren bir düşmanlığımız var. Bu adamlar bizi ayartmak istiyorlar! Bizler, daha büyüğüz onlardan: Bir Fransız'ın yanında bir kral nedir ki! Çağdaş kralların, Pompeius zamanındaki ataları kimlerdi, bilmek isterim. Bu ataların torunları için, Büyük Britanya, Hollanda, İspanya ve imparatorluk yönetimleri konusunda neydi istekleri? Hızlı işleyen düşünce ve akıl için çağlar arasında pek uzaklık olmadığına göre, bütün bu zorbalar, bizim gözümüzde hâlâ, kendilerinden daha değerli olan çiftçilerin, denizcilerin ve askerlerin torunlarıdırlar. Siz ey, vergi toplamak gibi kazançlı bir meslek seçen ve buna saltanat etmek adını veren küçük insanlar! Germanya ve Gaul topraklarının yüzyıllık ağaçları altındaki atalarınızı düşünün! Sonra da sizlerden daha akıllı olacağız diye titreyin: Hiç de güç bir şey değil bu.

Demek, her şey şu gök kubbenin altında başlar. Bir krallığın yerini Fransız Cumhuriyeti'nin alması, öbür Avrupa devletlerinin Roma İmparatorluğu'nun yerini alması kadar tuhaf karşılanmamalı.

Roma İmparatorluğu dirilecek olsa, bizimle övünür, öbür ardılları hesabına yüzü kızarırdı.

Kaderin bugünkü Fransız halkına yüklediği görevi yerine getirmekte duraksamayalım ve eğer adaletle yönetilirse Cumhuriyet'in, çok geçmeden saygı göreceğine inanalım diye dile getiriyorum bütün bu düşünceleri.

Diyordum ki ben, kentlerin ve köylerin güvenliğiyle yükümlü yargıçlarla kamu görevlilerinin gevşekliği, suçluları yüreklendirmişti. Böylesi bir cansızlığın son bulması ve halkın özgür olmasının zamanı gelmiştir ama şuna iyice inanmak gerekir ki, devlet görevlilerini dizginsiz bırakmak demek, halkı ezilmeye bırakmak demektir.

Fesat yuvalarının etkin olduğu günlerdeki toplum ilişkilerini düşünün bir! Artık, dostluk diye bir şey tanınmaz olmuştu. Yıldırılar ulusal temsile ve yurda karşı cephe almıştı. Suçlular yargıçların peşine düşüyor; yasalarınızla çatışan zorbalar, Fransız halkından bağımsız bir etkiyle, illeri baskı altına alıyordu.

Fesat yuvalarının gücü ile yasalar arasındaki yarışma, kamusal kurumları işlemez duruma sokmuştu. Devlet görevlisi, ulusal otoriteden daha güçlü olan partileri karşısına almaktansa, hakkı hukuku çiğneyip, bütün entrikaları örten bulutların içinde saklanmayı yeğliyordu.

Başkalarını da yükselme tutkusu yoldan çıkarıyordu. Değişiklik ve büyük bir suçun ödüllenmesi, kanlı umutlarını okşuyordu. Suça bulanmış niyetlerin gerçekleştirmek için demokrasiyi sarsmak isteyen siz ey kaz kafalılar, aldanıyorsunuz! Yöneldiğiniz amaç, namus lekeleri ve tedirginlikle çevirili. Tarihin bizlere verdiği ders ve büyük adamların örneği yok mu sayılacak dünyamız için? Bu ders ve örnekler, bize kendi halinde bir yaşamı salık veriyorlar: Kulübeler ve erdemlerdir dünyayı büyük yapan. Gidip ırmak kıyılarında oturalım, çocuklarımıza ninniler söyleyelim ve onlara çıkarsızlık, gözüpeklik aşılayalım. Açgözlüler! Komplocuların ve zorbaların yattığı mezarlığa gidip şöyle bir dolaşın, sonra da söylentiye dayanan ün ile, erdeme dayanan ün arasında bir seçme yapın.

Zorba (XVI. Louis) ölürken, miras olarak bizlere iç savaşı bıraktı. Bizi iç savaşa sokmak için ellerinden geleni ardlarına komadılar: Düşmanlarımızın politikası her şeyi baştan çıkarıyordu. Gerekli güçlere başvurup hükümeti güçlendirmek mi istiyordunuz, devlet otoritesini zorla ele geçirmekle suçluyordu sizi komplcular. Gevşek mi davranıyordunuz? Tükenmiş diyorlardı size. Aristokrasi de size karşı-devrim hazırlıyordu dolaplar düzenlerle. Bütün fesat yuvalarını yendikten sonra, ılımlılarla savaşa giriyordunuz. O zaman da zorba, diyorlardı size. Karşı-devrim küstahlarıyla savaşırken de sizi ılımlılıkla suçluyorlardı.

Ne yaparsanız yapın, halk düşmanlarına beğendiremezsiniz kendinizi. Zorbalığı yeniden kurarsanız o başka. Buna bakıp sonuç olarak diyorum ki, halk düşmanları yok edilmelidirler. Devrime karşı olan partiyi, halkın özgürlüğünü boyunduruk sayan partiyi başka yere göndermeli, gitsin başka yerde arasın köleliği ve kralları.

Bu parti, hiç kuşkunuz olmasın, sizinle barış yapamaz. Aynı dili konuşmuyorsunuz çünkü. Birbirinizi hiçbir zaman anlayamazsınız. Onun için kovun gitsin! Dünyada onu da konuk edecek yerler vardır. Halkın kurtuluşu, bizim en yüce yasamızdır.

Zorbalığın bu yola yordama gelmez adamları, bizi ortadan kaldırmaya çalışıyorlar ve her gün, özgürlüğe karşı bir düşman daha kazanıyorlar. Bizden ırak olsunlar da isterse Mısır'a sultan olsunlar! Burada, ancak yurttaş olabilir insan.

Bütün bir halkı onlara feda etmek insanlığa sığmaz. İyileri kötülerden ayırmamak da haksızlık olur. Kan dökücüler vurur öldürür aman vermeden ama bilgelik uzlaştırır her şeyi. Onun için, yurdu azılı düşmanlarından temizleyin! Cumhuriyetçilerin alçakgönüllülüğü tiksindiriyor onları. Bu ülkede yalnız demokrasinin olan bir güç gerek onlara. Defolup gitsinler bütün kötülükleriyle birlikte. Tanrı başka yarımküreye götürsün, başlarına belalar yağdıra yağdıra erdem aşılasın onlara. Bütün suçluların, yabancıların Paris'te, liman kentlerinde, silahla korunmuş yerlerde kalmalarını yasaklayın. Eskiden saray halka yasaktı. Tam zamanıdır, özgürlüğe varlık kazandırın, aristokrasiyi yerden yere çalın, ister gevşeklikle suçlasın sizi, ister zorbalıkla. Halk esenliği, sağlam bir devletten doğabilir

ancak. Alttan alta sizi suçlayanlar, kuyunuzu kazma yolundadırlar. Dürüstlük, sizleri aydınlatmayı, size yol göstermeyi gerektirir, yoksa sizleri aşağılamayı değil.

Kör inançlar dönemi çoktan geçti. Fesat yuvalarının şarlatanlığı geçmişlerde kaldı. Halka ve sizlere saygılı olmayan ne varsa, hepsi suçtur ve gözünün yaşına bakılmadan kovuşturulmalıdır.

Yurtseverler! Bana inanıyorsanız, ulusal temsili hor görenleri düşman belleyip nefret etmelisiniz onlardan: Ulusal temsili küçük düşürecek hiçbir neden yoktur yurtsever için. Çünkü kendi dışında yurt diye bir şey yoktur. Aristokrasi ve yabancılardır durmadan ona saldıran ve bütün uyuşmazlıklara, düzensizliklere sahip çıkan. İngiliz Parlamentosu'nda, Stanhope'un hükümete yönelttiği sitemleri içeren oturum tutanaklarını okudunuz mu? Stanhope bu oturumda, parayla baştan çıkartılarak hazırlanan bir devrimle Fransa'nın ulusal temsilini ortadan kaldırma tasarısına ve böyle bir öneriye karşı çıkmıştı. İşte, fesat yuvalarının ve aramızda dolap çevirmelerine göz yumduğumuz aristokrasinin sırrı burada. Peki, aristokrasi ile bizim aramızda açıklayabileceğimiz hangi ortak nokta var? Demek ki aristokrasiye karşı, her bakımdan, sert davranmamız gerek.

Yabancı ülkelerden, fesat yuvaları yüzünden göçmenlerin çektikleri işkenceleri yazıyorlar bize.

Fesat yuvalarını yok etmemize yardım eden kadere teşekkür edelim ve uzun süre özgürlüğü tehlikeye sokan partilerin boyunduruğuna bir daha katlanmayacağımıza ant içelim.

Suçlular halktan daha güçlü ve özgürlük birtakım komplocuların kurbanı olduğu sürece, vatanımız yoktu bizim. Ulusal temsile dayanan bakanlık anayurdun bağrını deşerken vatanımız yoktu bizim. Bir tüccar yamağının, bir padişah kadar pervasız olduğu, hiçbir cezaya çarpılmadan halk eşitliğinin kuyusunu kazdığı günlerde vatanımız yoktu bizim. Bu eşitliği, temiz bir hükümetin olanca sertliği ile pekiştirmekten başka kaygınız olmasın. Öyle bir hükümet olsun ki bu, geniş ve aklı başında bir güvenlik gücü ile bütün haklara saygı sağlasın; yurttaşlara karşıysa, yumuşak ve bir anne sevecenliğinde olsun!

Bütün bu özdeyişler, daha önceleri egemen olsalardı, devrime karşı gelenler, duraksamadan cezaya çarptırılır, halk da mutlu olurdu. Devleti parçalayarak bolluğu kıtlığa çeviren federalizmin doğuşuna tanık olmadık o zaman. Yenmek isterseniz, yenersiniz. Avrupa'nın size saygı duymasını istiyorsanız, saygı duyacaktır size ama bütün bu üstünlüklere, sağlam özgürlük, kamusal dürüstlük, bir de kana susamış fesat yuvalarına boyun eğmeyen bir hükümetle kavuşabilirsiniz ancak.

Sizler, bütün bu nimetleri yurda sağlamaya başladınız başlayalı, kendi kurallarına bağlı olan aristokrasi, hükümeti diktatörlükle suçlamaktadır. Ne zamandan beri Devrim düşmanları, özgürlüğün korunması için böylesine ateşli bir ilgi gösterir oldular? Kendilerine ve komploculara çok sert davranmakla mı suçluyorlar devrimi? Yurt düşmanlarının başına bela getirmekle suçlananlara ne mutlu! Roma'da Catilina'ya karşı gösterilen sertliğe zorbalık diyecek kadar utanmaz kimse çıkmadı ama Roma, o günlerde özgürlüğe vurgundu. Bu hain adama acıyan yalnız Ceasar oldu. O Ceasar ki, Catilina'nın kişiliğinde çiğnendi dediği özgürlüğü, kendisi ortadan kaldıracaktı günün birinde.

Krallık rejiminde aristokrasi, alaya aldığı dini ayaklar altında çiğniyordu. Soylular krallarla alay ediyorlardı. O krallar ki, kendi imparatorluklarının ilk aldatılmış, hâlâ da aldatılmakta olan insanlarıydılar. İşlediği suçlar yüzünden nefret edilen aristokrasi, dünyada ağır basıyordu. Dürüstlük gülünçtü onun gözünde. Doygunluğunu kamçılamak için tutkular ve aptallıklar icat ediyordu. Köylüleri eziyor, yoksulları hor görüyor, dünya ve ahretle alay ediyordu.

İkiyüzlü aristokrasi, hayıflandığı, farkına varmadan yok ettiği şeyi, yani uygarca davranmayı istiyor bizden bugün utanmadan: Halk düşmanlarına uygarca davranmak diye bir şey olamaz.

Halk ile zorbalar arasındaki ayrılıkları bundan böyle, kavga biçiminde sürdürmek yanlış bir politikadır. Bizimki gibi bir devrim, bir dava değil, kötülüklerin tepesine inen bir yıldırımdır. Onlar için tekrarlanacak bir şey yok artık. Onları ezmek ve şaşkına çevirmek gerek.

Onun için, gözlerinizi devletin güvenlik örgütüne çevirmeniz ve devrim düşmanlarıyla devlet görevlileri üzerinde sıkı bir denetim uygulamanız gerekiyor. Yargıçları, yılmadan adaleti uygulama yolunda yüreklendirin. Koruyun onları, saygı görmelerini sağlayın ama kararlarınızdan ayrıldılar mı da gözlerinin yaşına bakmadan cezalandırın onları!

Orduyu disipline sokmak için askerleri kurşuna dizmenin gerekli olduğunu ileri süren Custine'nin yöntemi, zorba bir yöntemdir. Disipline sokulması gerekenler, komutanlardır asıl. Çünkü bütün kötülükler, yetkileri kötüye kullanmadan gelmektedir.

Politik durum için de aynı şey söylenebilir: Halk dürüsttür, doğrudur. Haksız olan, çoğu kez, devlet gücünü ellerinde tutanlardır. Yasalarla hükümetler, durmadan kendi başlarına buyruk olmaya yeltenen devlet görevlilerine yüklenmelidir.

Ama durum aynı olmayacak bundan böyle. Devlet görevlilerinin yolsuzluklarına karşı yurttaşların sızlanmaları bildirilecektir sizlere. Sizler, görülmedik biçimde aldatılmışsınız! Sizler ki, saygısızlığın, adalet ve yasaları koruyacağını sanmış ve onlardan kurtulmak için dörtbir yanınızı gözüpeklerle çevirmiştiniz. Her şey ölçüsünü sağduyuda bulacaktır. Ulusal temsile zarar vererek halk özgürlüğünün güvencesini çiğneyecek olanlar amansızca cezalandırılacaktır. Sizler de aldanıyorsunuz, devleti zorla ele geçirmiş olan ve işlediğiniz ağır suçların ödülü ile uzun süre keyif çatacağını sanan sizler!

Aristokrasi, yok edilen fesat yuvalarının yasını tutuyor. Fransız halkının Avrupa'daki bütün düşmanları yas içindeler. Yas tutan suçlular, fesatçıların kirli mezarları üstünde gözyaşı döküyorlar. Bir ay içinde aristokrasi ne umutlar yitirmedi ki! Güçlenen hükümeti zorbalıkla suçlayarak, öç almaya çalışıyor. Tanrıya inanıyor, cömert doğal duygulara baş vuruyorsunuz diye öfkeleniyorlar size! [40] Böylece, Fransız halkının temsilcileri, bu akıl dışı seslere kulak verirlerse, halkın özgürlüğünü bir yana atabilirler diye düşünüyorlar.

Bugün Fransız halkının özgürlüğü sağlanmıştır ya, siz şimdi hazırlanın, bütün düzenbazların o bitmez tükenmez iniltilerini dinlemeye. Politika yazarlarından oluşacak fesat yuvaları, tepelerine inen yumruğu hoyratlıkla suçlayacaklardır. Özgürlük kurulduktan sonra, yurttaşa karşı yerine getirilmesi gereken ödevlerdir artık söz konusu olan. Yurttaş olmaktır artık söz konusu olan.

Bugünkü politik düzene karşı, hangi nedenlerle haklı gösterebilirler savaşı, bilmem. Silahlı zorbalar, bize karşı daha başka ne isterler ve ne yapabilirler? Sizler, Cumhuriyet'te yalnız halkı katın hesaba. Özgürlüğe saygılı olun! Geciktirmeden adaletin yerine getirilmesine bakın. Tekrar ediyorum: devlet görevlilerinin, yurtseverlere karşı saygısızlığını cezalandırın, fesatçılara inat, devletin dizginlerini sıkı sıkıya elinizde tutun. Krallığın yeniden kurulmasına karşı yenilmez bir engel olacağını biliyorlar sizin sıkı tutumunuzun.

Kötüyü cezalandıran, iyiyi ödüllendiren adaletin bir ay süreyle egemen olmasını sağlayın, göreceksiniz ki, Cumhuriyet'in yüzü değişecek ve bolluk geri gelecek. Fesat yuvaları bir boyunduruktu, özgürlüğün sadece gölgesini bırakan.

Bütün devlet görevleri, halkın davasından çok, partilerin başarısını düşünen, düzenbaz yaratıklarla doluydu. Fesat yuvalarının şefleri ne söyleseler, düzenbazlar boyun eğiyordu. Bunlar birer kraldılar, etkileri kişisel olan. Aristokrasi, onların vur kır eylemlerine diktatörlük adını veriyordu. Brutus'la Cassius da Ceasar'ı öldürdükleri için, zorbalıkla suçlanmışlardı. Antonius suçlamıştı onları. Ulusal temsili ve yurtseverleri yok etmek isteyen Hebert'e, özgürlüğe karşı elinden geleni yapan Danton'a acıyan Antonius'çular nerede? Cehenneme gitsin, fesatçıların savunmasını üstlerine alacaklar! Fesatçıları mahkûm eden yargıyı doğrulamaktan ve kendi suç ortaklıklarını ortaya koymaktan başka bir şey yapmış olmazlar.

Yasanın cezaya çarptırdığı hainlerin öcünü alacağız diye gözdağı verenler çıksınlar ortaya! Sıkıysa çıksınlar! Vicdanlarıyla baş başa bırakıyorum onları. Beni duyanlar olursa, hepsinin rengi atacaktır. Bizde suçluların korkaklığından eser yoktur. Yurdumuzun özgürlüğe kavuştuğunu göreceğiz. Bizler mutlu olacağız. Fesat

yuvalan da yok olacaklar! Bu yuvaların egemen oldukları yerde, ne özgürlük vardır, ne de hükümet. Fesat yuvaları çoğaldı mı, baskı dayanılmaz olur. Çünkü baskı, tepkileriyle birlik halindedir.

Fesat yuvalarının yurda yaptıkları kötülükleri, anında onarmaya olanak yoktur. Küplerini dolduranlar, şu bu suçları işlemiş olanlar, fesatçıların bayrağı altına sığınıyor ve cezadan kurtuluyorlardı. Sizlere düşman kazandırmakta ustaydılar. Böylece kabarıyordu sayıları gitgide. Uğursuz yasaları harekete geçiriyor, haksızlıklarla halkı çileden çıkarıyor ve indirecekleri darbeyi hesaplamak için uzaklaşıyorlardı sizlerden. Ulusal otorite sade bunlarla uğraşıyordu sanki. Halk hakkını, hukukunu arayamaz olmuştu artık. Fesat yuvalarına terk edilen bütün devlet görevleri, size karşı birlik olmuşlardı sanki. Bizler, sizin buyruklarınıza ve vicdanınıza boyun eğmekten başka bir şey yapmadık, sizlerden daha güçlü olan fesat yuvalarına saldırarak. Otorite kurmaya kalkışsaydınız, bütün partileri çekip çevirir, birer etki aracı yaparlardı onları. Bütün zorbalar bu yoldan yürümüşlerdi. Yok edilen fesat yuvalarının başkanları bu yoldan yürümüşlerdi ama şimdi, sizlerden ve sizlere olan saygımızın Avrupa'ya ve Fransızlara vereceği örnekten başka desteğimiz yok bizim.

Sizler bir örnek verdiniz, her yerde taklit edilmesi gereken bir örnek. Kendi bağrınızda, kuyunuzu kazmak isteyenleri cezalandırdınız. Cumhuriyet'te, hangi yurt düşmanı, taraf tutmakla suçlayabilir sizi, cezasını verdiğinizde? Adalet, bir sel gibi aksın, suç ortaklarının bulunduğu yerlere! İki yıldır mahkemeler ne yaptılar? Onların adaletinden söz edilebilir mi? Halkın başına gelen bütün belaların ele başları bunlar işte! Çünkü devrimi ayakta tutmak için kurulan mahkemelerin hoşgörürlüğü, hep suçlulara tanındı, halka tanınacak yerde. Kararlarınızın hiçe sayılmasına göz yumdular ve kötüleri yıldıracak yerde, gevşek ruhlu oldukları için, halkın nefretini çektiler üstlerine.

Devlet gücünü ellerinde tutanları uykularından uyandırmak zamanı gelmiştir. Kimileri hainleri, kimileri de düzenbazları korudular. Ordunun beslenmesiyle görevli kişiler, hesap vermek zorundadırlar bu konuda. Bu adamlar Gatteau ve Thuiller'yi[41] kana susamış

olmakla suçladılar. Bunlar, Kurtuluş Komitesi'nin, hırsızları araştırmakla görevlendirdiği iki üyesiydi. Bir büyük deponun yolsuzluğunu ortaya çıkardılar. Depo görevlileri elli bin ecu'lük rüşvetle susturmak istemişlerdi onları.

Saymanlık, suçlulara karşı gösterdikleri hoşgörünün hesabını vermelidirler.

Eyaletler, yollardaki korkunç durumun, kervanların işlemez olması, ulaşımın kesilmesi yüzünden doğan kıtlığın hesabını vereceklerdir.

Posta yönetimi, posta hizmetlerindeki aksaklığın hesabını vereceklerdir.

Özgürlüğe karşı tiksinti uyandırmak ve zorbalığı kışkırtmak için fesat yuvalarından yararlananların tüm yolsuzluklarına savaş açıyoruz.

Eyaletler, çoğu kez, mutsuz insanlara karşı takındıkları üstünlüğün hesabını vereceklerdir.

Devlet görevlileri, halkın özgürlüğüne karşı oluşturulan güç birliğinin hesabını vereceklerdir.

Sulh yargıçları, yoksul köylülerin hakkını savunmamanın hesabını vereceklerdir.

Orduya bağlı mahkemeler, kıta komutanlarının disiplin sorunlarının, güçlü kişilere karşı gösterdikleri aşırı nezaketin hesabını vereceklerdir. Bir zorbalık değildir bu kuşkusuz. Kötüleri cezalandırmak için gerekli sertliği, zorbalık diye reddetmek, garip bir ayrıcalık olurdu. Sizler, bütün gücünüzle adaleti destekleyin! İşlerimizi yalnız adalet yoluna koyabilir. Bütün yolsuzlukların ortadan kaldırılacağını, halka karşı haksızlık, yapanların cezalandırılacağını ilan edin Fransa'ya!

Temsil etmekle onurlandığınız egemen varlıktan (halk) sonra, yurt içinde birinci sırada gelmektesiniz. Bütün kamu görevleri için yasalar koyun. Görevliler kendi yerlerini bulsunlar, kendi aşama sırasında saygı göstersinler birbirlerine.

Kendilerini gözlediğinizi, Devrim Mahkemesi'nin fesatçılarla yapacakları her türlü suç ortaklıklarının cezalandırılacağını unutmasınlar.

Böylece saptarsınız bütün düşünceleri ve özgürlüğün gerektirdiği ödevler ve yükümlülükleri yerine getirmeye zorlarsınız insanları. Yabancıların içtepilerini izlemek zorunda değilsiniz. Dehanızın içtepilerini kabullenmek dünyaya düşen bir iştir. Her şeyi bozmaya çalışanlardan daha güçlü, daha sağlam olmaya bakın! Geçmişin kötülüklerinden daha büyük olmaya çalışın! Düşmanlarımızdan daha iyi olalım! Bütün ilkeleri, düşünceleri öylesine belirleyin ki, onları bir daha değiştiremesinler. Ilımlılar, hoyratlık maskesi altında bile olsa, ortaya çıkarılsın. Mutlu coşkular baş tacı edilsin! Caton'un coşkun bir insan olduğu, Catilina'nınsa olmadığı hatırlansın! Coşku, halkın ve Konvansiyon Meclisi'nin haklarını inatla savunma kararındadır. Coşku, zenginliğe olan nefrette ve törelerin gözüpek sadeliğindedir. Coşku bir erdemdir, korkuysa erdem değildir.

Yurdunu güçlendirmek için, yüce bir insan gerek. Herkesin haklı olduğunu söyleyerek, yurdunu sarsıntılara uğratan insan, alçağın tekidir.

Toplumsal kurumları oluşturun, henüz düşünülmemiş olan kurumları. Bu kurumlar olmadan, sürekli bir özgürlük kurulamaz. Bu kurumlar, yurt sevgisini, devrim ruhunu ayakta tutarlar. Devrim geçip gittikten sonra bile. Bununla ilan edebilirsiniz demokrasinizin yetkinliğini, görüşlerinizin büyüklüğünü. Bununla düşmanlarınızın ortadan kaldırılmasını çabuklaştırabilirsiniz, sizin yanınızda ne denli çarpık olduklarını göstererek. Çok geçmeden aydınlanan uluslar, kendilerine egemen olanların anısına dava açabilecekler ve onların kemiklerini darağaçlarına sürükleyeceklerdir. Avrupa, zorbaların tozlarını da anısını da ayaklar altında çiğneyecektir. O zaman adalete dayanmayan her yönetim, nefret uyandıracaktır. İnsan düşüncesi hastadır bugün. Onun güçsüzlüğü mutsuzluk yaratmaktadır. Çünkü baskıya katlanıyor. Kuşkunuz olmasın, çevremizdeki şeyler değişmek ve son bulmak zorundadırlar. Çünkü çevremiz haksızlıklarla doludur. Zafer ve özgürlük bütün dünyayı

kaplayacaktır. Hiçbir şeyi hor görmeyin. Bizden önce olup bitenleri taklit etmeyin sakın. Kahramanlığın örneği yoktur. Tekrar ediyorum, güçlü bir imparatorluğu böyle kurabilirsiniz, dehanın cüreti, adalet ve gerçeğin gücü ile. Bunlar, aristokrasinin kötüye kullanamayacağı şeylerdir. Yurttaşları, dürüstlükten, doğa özgürlüğüne, insan haklarına, ulusal temsile saygıdan başka erdemlere zorlamayın! Çünkü kötüler, sağduyu yerine birtakım yapmacıklar koyarak, sahte erdemi egemen kılmaya çalışacaklardır. Adaleti yerine getirme yolunda mahkemelere buyruk verirseniz, halkın özel yaşamının altüst olmasına göz yummayın. Aristokrasinin, yurtseverleri fesatçıların işkencelerine bulaştırmasına da göz yummayın! Bu suç ortakları, ulusal temsilin ortadan kaldırılmasını önermiş kişilerdir, onu alçaklayan, devrim düşmanlarını gözeten, kollayan kimselerdir. Öyle davranın ki, kimse yanılgıya düşmesin bu konuda. Çünkü iktidar öylesine acımasız, öylesine kötüdür ki, —bir düzene sokmadan harekete getirirseniz onu— baskıya, işkenceye yönelirler. Onun için, kamu görevlileri, kararlarınıza uymalıdırlar. Ahlakça bozulmuş kimseler, en zorba kişilerdir aynı zamanda. İyilik duygusundan yoksun oldukları için, günün düşünce seline kaptırırlar kendilerini. Nitekim, özgürlüğe saldıran bütün büyüleyici etkinlikler, kendilerine bir sunak bulmuşlardır. Bundan ötürü, Cumhuriyet'in her yanında, fesatçıların yargılanması, yeni maskeler takınacak olan suç ortaklarının kovuşturulması gerekir. Bu korkunç soruşturmayı yapacak olan Devrim Mahkemeleri'nin önüne çıkmalıdır hepsi. Özgürlük rahat nefes almaya başladı bile. Suçlular, dört bir yanda açığa vuruluyor. Adalet ve halkın öç duygusu yapışsın yakalarına ve Cumhuriyet cezalarını versin onların!

Tüm Fransızlar, zorba yandaşlarını, fesatçı yabancıları, düzenbazları, halkın haklarını çiğnemeye çalışanları açığa vurma yolunda uyarılmışlardır. Fesat yuvaları kalksın ortadan, kamu vicdanı, ulusal temsili ve onun bağrında yer alan hükümeti yargılasın her an ama Konvansiyon Meclisi, yüksekten denetlesin, gözlesin devlet gücünü ellerinde tutanları. İktidardakiler saygı göstersinler Konvansiyon Meclisi'ne. İyilik yapsınlar. Özgür olma ile, kötülük yapmak için bağımsızlığını ilan etme arasında, ayrım yapılsın. Devrimciler Tatar değil, Romalı olsunlar!

Sözlerimi şu değişmez ilke ile bitiriyorum: Devlet gücünü ellerinde tutanlar, dinsel bir saygıyla uygulamalıdırlar kararlarınızı! Halkı kayıran, halk düşmanlarını yıldıran adalet! İşte size, Cumhuriyet'in ve devrimci hükümetin genel düzen kuralı!

o

Bu rapordan sonra, Saint-Just, hepsi de onaylanan birtakım tedbirler öneriyor. Yıldırı örgütü merkezîleşmiştir. Eyaletlerdeki devrim mahkemeleri kaldırılmış, bütün komplo sanıkları Paris Devrim Mahkemesi'ne verilmiştir. Soylularla yabancılar, bir de işsiz güçsüz generaller, Paris'ten müstahkem yerlerden, liman kentlerinden uzaklaştırılmıştır. Sivil yönetim ve sivil mahkemeler, açıkta kalmış bütün davaları üç ayda sonuçlandırma buyruğu almışlardır. Merkezileşme pekiştirilmiş, hükümetin gücü artırılmıştır.

9 Thermidor'a kadar Saint-Just'ün Konvansiyon Meclisi'ne verdiği son söylevdi bu. 29 Nisan 1794'te Halk Kurtuluş Komitesi, Lebas ile birlikte onu Kuzey Ordusu'na gönderdi görevle. Saint-Just ordu operasyonlarının yönetiminde önemli bir görev aldı. Operasyonlar, Fleurus zaferi ile sonuçlandı. Paris'e dönüşünde, Saint-Just, Halk Kurtuluş Komitesi'ne, zaferle ilgili rapor vermeyi reddetti.

HALKIN DOSTLARI:

Marat

MARAT ÜSTÜNE

XVIII. yy Aydınlanma Dönemi'nin Fransız temsilcilerinden Voltaire, Rousseau, Diderot vb.den gele geçe, özgürlük, eşitlik ve tüm insan hakları doğrultusunda, tüm dünyaya yansıyan bir patlamadır 1789 Fransız Devrimi, burjuvazinin güdümünde, yürekli, ateşli aydınların elbirliğiyle halkın gerçekleştirdiği.

Zorbalığa karşı uyanan nefret; kölelik, ezilmişlik, sömürülmüşlük bilincinde çakan bir kıvılcım, dörtbir yanı saran bir çağ yangınına dönüşüp, halkın ayaklanarak Bastille hapishanesini basmasıyla başlar, dünya ölçüsündeki birinci büyük Devrim.

Devrim kulüplerinde yaktıkları devrim ateşini, yaşamları pahasına toplumun bağrında yaşatan başlıca beş yılgısız kişiden biri ve en yaşlısıdır Jean-Paul Marat; Halkın Dostu Marat.

Fransız Devrimi'nin, Robespierre, Saint-Just, Babeuf ve Danton gibi, kırk yaşını bulmadan giyotinde can vermiş olan ünlü kişilerinin en bilgini, devrimi 15 yıl öncesinden kafasına ve yüreğine sindirmiş adamdır Marat.

1789 Devrimi'ne «hazır düşüncelerle geldim» diyen bu yaman kişinin yaşamına ve «hazır düşünce»lerine bir göz atalım.

Marat, 1743'te İsviçre'de dünyaya gelir. Lise öğreniminden sonra, 17 yaşında, Bordeaux'da bir armatörün oğluna özel öğretmenlik yapar iki yıl. Sonra Paris'in yolunu tutar. Orada tıp öğrenimi görmek için gider ama tıptan çok felsefeye ilgi duyar. Öğrenimini bitirmeden Londra'ya gider ve aralıklarla, toplam on yıl kalır orada. Bu arada bir İskoç tıp okulunu bitirip doktor olur.

Bir yandan geçimini sağlamak için doktorluk yaparken, bir yandan da bir hobi olarak felsefe sorunlarına eğilir. İngiltere'de İngilizce olarak yazıp sakladığı bir roman denemesinden sonra, "İnsan Ruhu Üzerine Bir Deneme" ve "İnsan Üstüne Bir Felsefe Denemesi"ni; ardından da 1774'te, en önemli yapıtı olan "Köleliğin Zincirleri"ni yayınlar. Sonradan Fransızcaya çevrilen ve büyük

yankılar uyandıran bu yapıtta, parlamenter rejim sancıları içindeki İngiliz politika yaşamını kıyasıya eleştirir. Ona göre, halk (İngiliz halkı), her ne kadar temsilcilerini seçerken özgürse de seçimden önce olduğu gibi, sonra da bir köle durumundadır hep. Bu savı, çok daha öncelerde İngiliz seçmenlerine seslenen Rousseau da ileri sürmüştü.

Marat, her şeyden önce, despotizm düşmanıdır. Despot, bir kral olabileceği gibi, seçimle yasama meclislerine giren halk temsilcileri de olabilir. Marat'ya göre, kral bir düşmandır. Kahramansa, halk, o köleleştirilmiş, ezilmiş, sömürülmüş insanlardır, temiz insanlar.

Yıllarca bütün Avrupa'yı gezmiş, İngiltere'de yıllarca yaşamış olan Marat, politika dünyasında gördüklerinin ışığı altında, düşüncelerini bileye bileye, Fransız Devrimi'nin en sıcak günlerinde Halkın Dostları adlı ufacık gazetesiyle sesini duyurur. Marat'ya göre halk, tüm ezilmiş, yoksullaştırılmış insanlardır. Yani köleleştirilmiş insanlar.

İşte, en önemli yapıtının, Köleliğin Zincirleri adlı yapıtının başlıca teması, halkın esenliğini sağlama yolundaki atılması gereken adımlardır.

Despotluk, ona göre, ister krallık rejiminden gelsin, ister parlamenter rejimin çarpıklığından gelsin, her zaman üç destekle ayakta durmaktadır: Bu destekleri, kilise (yani din), ordu ve tüccarlar sınıfı sağlamaktadır. Bugünkü dünyamızda da geçerliğini sürdüren bu gerçeği ilk kez gür bir sesle dünyaya duyuran Marat olmuştur diyebiliriz.

Marat, devrimin ateşli günlerinde, gazetesiyle ve yapıtlarıyla sürdürdüğü kavganın dördüncü yılında, kralcı ve tutucu çevrelerin düşmanlığını üstüne çekip, bir komplonun tuzağına düşmüş ve kurnazca «halimine» giren bir kadının hançeriyle son nefesini vermiştir.

Marat'nın düşüncelerini yansıtan bu kitaptaki alıntıları okuyun, onun ne denli tutarlı bir Devrim ateşçisi olduğunu görürsünüz.

İNGİLİZ REJİMİNİN ELEŞTİRİSİ

Köleliğin Zincirleri.

Önceleri İngiliz halkına yönelik bir yergi olan Köleliğin Zincirleri, belirli bir okuyucu kitlesine seslendi: Bu amaçla yazar, İngiltere'nin durumuna ilişkin kaynakçalarla besliyor yapıtını. Bizi burada ilgilendiren Marat'nın İngiltere'de geçirdiği günleri değerlendirmesi. Voltaire başta olmak üzere, Fransız filozoflarının tam tersine, Marat, İngiliz mitosunun kölesi olmadığını gösteriyor.

SATILMIŞLIK VE BOZULMA

Bunca avanak ve düzenbazın sürü sepet girip, değerli insanlara yer bırakmadığı meclisin kapısını para açmaktadır yalnız. Bu, korkunç ve alışılagelmiş bir rezalet ki, artık gizleme zahmetine bile katlanılmıyor. Bir milletvekili, seçmenlerine şöyle sesleniyor: Sizleri satın aldığım gibi satarım da bundan kuşkunuz olmasın!

Yurtseverce bir coşku anında, oyları satın alabilecek ya da sadece seçmenleri ağırlayabilecek olan Avam Kamarası üyelerinin atanmasını yürürlükten kaldıran bir yasa çıkarıldı. Ne işe yaradı bu yasa? Seçmenlerimiz yine de rezillik ve satılmışlık sahneleriyle karşı karşıya kaldı. Seçimlerde, kendi halinde adayların değerleri üzerinde karara varmaya can atan seçmenlerin yerine, ne görülüyor: alçakların sofralarında utanmadan tıka basa karınlarını doyuran seçmenlerle, onların oylarını koparıp aldıktan hemen sonra, yüzlerine bile bakmayan, adilik üstüne adilik yapan bir sürü sürüngen takımı.

SPARTALILARA ÖZGÜ İDEAL

Marat, toplumsal eşitsizliğin, her çeşit zorbalığın temeli olduğunu, kitleleri bir azınlığın karşısında tutsak durumuna soktuğunu çok iyi biliyordu ama özel mülkiyet ilkesi söz konusu edilmeksizin, bütün zenginliklerin aşağı yukarı dengeleneceği, eşitçi bir demokrasi kavramından öteye geçemiyordu. O, bu ideal toplumu "Antik Sparta" idealine göre düşünüyordu. Birçok çağdaşı gibi Marat da Marx'ın belirttiği üzere, antik çağdan esinlenmiş bir anlatımla dile getiriyor düşüncelerini. Hiç değilse burada dile getirdiği ideal, kendinden sonraki Montagnardların idealini temsil etmektedir.

Eğitim, ruhu yüceltmemişse ve yöneticiler para pulu küçük görmeye önayak olmamışsa, yoksulluk insanları alçaltır, onları bağımlı kılar. Bu da köleliğe düşürür hep insanları. Aşırı yoksulluk içinde aşağılaşmış insanlar özgürlük aşkını nasıl tanıyabilir, baskılara kafa tutmayı nasıl göze alabilir ve önlerinde diz çöktükleri insanların egemenliğini nasıl devirebilirler?

Yoksulluk aşkını, toplumsal kurumlar esinlerse, o başka bir şeydir. Devletin zenginlikleri kendi topraklarıyla sınırlı kaldığı, topraklar da halk arasında, yukarı, eşitçe paylaşılmış olduğu sürece, herkesin gereksinimleri aynı, onları karşılama olanakları aynı olur. O zaman da aynı ilişkiler içinde olan yurttaşlar, birbirlerinden hemen hemen bağımsız olurlar. Bir yönetimin verebildiği tüm özgürlükten yararlanmak için en mutlu bir durumdur bu.

Ama vurgunlar, soygunlar, kimilerinin cimriliği, kimilerinin de savurganlığı sonucu, topraklar bir avuç insanın eline geçerse, o zaman ili4şkiler ister istemez değişir: egemenlik elde etmenin gizli yolu olan zenginlik, şaşmaz bir kölelik gücü olur. Çok geçmeden de bağımsız yurttaşlar sınıfı ortadan kalkar ve devlette, yalnız efendilerle uyruklar kalır.

Zenginler keyif çatma, yoksullar da geçim peşindeyken, karşılıklı gereksinimleri için zanaatlar araya girer. O zaman yoksullar,

zenginlerin lüks aracından başka bir şey olmazlar.

Kendi uğraşları ve kentlerin lüksü içinde gevşeyen gözü doymaz zanaatçılar, sanatçılar ve tüccarlar aşağılık birer düzenbaz oluverirler. Dertleri başları, zenginlerin tutkularını pohpohlamak, yalan söylemek, aldatmaktır.[42] Uğraşlarının meyvalarından her yerde yararlanabildikleri için, yurtları yoktur onların.

Nüfus arttıkça, geçim yolları daha da zorlaşır ve çok geçmeden, devlet, birkaç güçlü insanın, boyunduruk altında tuttuğu aşağılık ayaktakımından[43] oluşur.

Onun için değil mi ki, lüksün kötü etkilerini önleme bilgeliğini gösteren uluslarda, devlet, dışarıdan gelen zenginliklere karşı çıkarak ve yurttaşların zenginliklerini sınırlıyarak, gençlik gücünü koruyabilir uzun süre.

ZORBALIĞIN ARAÇLARI

Kamuoyunun Denetimi

Ayakta kalmak için zorbalığın bel bağladığı araçların incelenmesinde, Marat'nın anımsattığı noktalar, daha bir belirgin ve çağdaş. Genel bir planda kalmasına karşın, Avrupa'ya, özellikle de zamanının Fransa'sına ilişkin anıştırmalar saydam bir nitelikte. Yergi yazarı olan Marat, basın özgürlüğü adına konuşuyor.

Hoşnut olmayanların ağzını kapamak, halkın uyuşukluktan silkinip uyanmasına engel olmak demektir. Halkı ezmek isteyenler, işte buna bel bağlayanlardır ama asıl önemli olan, devletteki partilerin iletişim kurmalarına karşı çıkarak, yangının dört bir yanı sarmasına engel olmaktır. Onun için değil mi ki, prensler, basın özgürlüğünü ortadan kaldırmaya büyük özen gösterirler.

Önce, basına açıktan açığa, saldıramayacak denli çekingen olan prensler, yurttaşların akla yatkın bir bahane ortaya atmalarını beklerler. Böylesi bir fırsat doğunca da hiçbir zaman elden kaçırmazlar onu.

Bir kitapta, halkların haklarına ilişkin birkaç aydınlatıcı düşünce mi var, kralların egemenlik sınırları üstüne biraz özgürce sözler mi yer almış, kralların unutturmaya çalıştıkları özgürlükle ilgili tatlı birkaç imge mi var: Dine ve ahlaka karşı çıkılıyor diye yasaklarlar onu hemen.

Özgürlük ruhunu diri tutabilecek bütün yazılara karşı çıkarlar, yönetimin karanlık gizlerini açığa vurmaya yeltenen her yapıta «yergi yazısı» damgasını vururlar ve aşırı serbestliği bastırmak bahanesiyle özgürlüğü boğarlar, yazarları cezalandırarak.

Daha da beterini yaparlar: halkı cahilliği içinde tutmak ve yararlı doğrulara hiçbir açık kapı bırakmamak için de basına her çeşit denetim ve sansür getirirler. Bu deneticiler ve sansürcüler, öyle

aşağılık espiyonlardır ki, özgürlüğe karşı zorbalığı gözetirler durmadan.

Yabancı ülkelerde, zorbalığa karşı yazılar mı çıkıyor? Elçileri eliyle basımları ortadan kaldırtırlar ve adamlarınca incelenmemiş hiçbir kitabın kendi topraklarında satışa çıkmasına izin vermezler.

DEVRİMİN BAŞLARINDA

Düş: İdeal Yurt

Yapıtlarında, önceden sezdiği devrimin başlarında Marat'nın düşüncesi neydi? Tanıdığımız sert eleştirici ve kötümser adam nasıl doğdu?

Gazetecilikte yolunu bulmadan önce okuduğu birçok yapıt, değişmekte olan dünyanın zorunlulukları Marat'nın düşüncesini etkilemiştir.

Yurda Bağış'ta, devrimin ilk aylarındaki coşkuyu dile getiren Marat, düşlediği yeni bir dünyanın ideal tablosunu çiziyor. Eski rejimin kötülükleri ortadan kalkmış, aydın bir prensin yönetiminde adaletli kurumlar doğmuştur.

Saflık mı? İçtenlikli bir atılım mı? Yoksa Machiavelcilik mi? Marat'nın içtenliğine kuşku düşürmeyelim. Devrim deneyimlerinin henüz bozmadığı bir geleceğe olan inancı bulmalı oldukça güçtür.

Ama ileriyi görme yetisi capcanlı: Marat'nın yurttaşlarına sunduğu «korkunç bir uyanış» gerçeğidir. Gözlerini açmazlarsa, Korkunç Uyanış kaçınılmaz olacaktır 1790'da.

Ey Yurdum benim, ne kadar da değişmişsin! Nerede o açlığın kemirdiği, evsiz barksız, sığınaksız, bağrından söküp atar göründüğün, umutsuzluk içindeki o zavallılar? Nerede o köylerini, kentlerini dolduran o yarı çıplak, yorgunluktan bitkin düşmüş, soluk yüzlü, bir deri bir kemik bahtsızlar? Tarlalarını yok eden, engelleri hiçe indiren, eyaletlerini yakıp yıkan o sayısız, haksız vergi toplayıcı kalabalığı nerde?

Halk nicedir vergilerin ezici yükü altında inlemiyor artık. Çiftçinin ekmeği bile var, üstü başı yerinde, soluk alıyor. Vasıflı vasıfsız el işçileri aynı yazgıyı paylaşır olmuşlar çoktan. Zanaatçı geçim sıkıntısı, din adamları yoksulluk çekmiyorlar artık.

Özgürlük tapınağından binlerce verimli kaynak fışkırmakta. Bütün eyaletlerde bolluktan geçilmiyor. Rahatlık bütün yüreklere can katıyor. Emeğinin meyvesini toplayacağına güvenen herkes, sivrilmeye çalışıyor: sanatlar gelişiyor, işlikler donanıyor, işlevleri açılıp gelişiyor, ticaret serpilip ilerliyor. Toprak, sahiplerini zenginleştiriyor, bolluğa kavuşturuyor. Yoksulluk korkusuyla çocuk yapmaktan kaçınan karı-kocalar artık sana evlat, vermekten korkmuyorlar.

Dileklerin, ne kadar da yeni iyiliklerle bezenmiş! İğrenç yasalar, adaletli ama katı yasalara bırakmışlar yerlerini! Suçlar cezasız kalmıyor artık. Güvenliğe kavuşan suçsuzluk erinç içinde. Korkuya kapılan kötüler, iyi insan olma çabasındalar. Kapkara hapisevleri, umutsuzluğun oralara attığı suçlular güruhunun boğuk iniltileri çınlamıyor artık.

Senin bağrını deşen şu beceriksiz yöneticiler, şu yakıp yıkıcılar, şu löpçüler, yağmacılar, sana adaleti parayla satan ya da onu canice tutkularına alet eden bozuk ahlaklı yargıçlar, erdemi zedeleyen şu alçak iftiracılar kaybolup gitmişler.

Bu yürek hoplatan tablo karşısında, ey yurttaşlarım, hanginiz titremediniz sevinçten, hanginiz benim coşkun sevincimi paylaşmadı? Ama hazin bir düşünce, askıya alıyor bütün bunları. Aldanmayın sakın! Düşlenmesi sizi büyüleyen bu mutluluk, yalnız bilgeliğinizin, cesaretinizin, sağduyunuzun ödülü olmalıdır. Aklınız ve cesaretiniz olmazsa, bu mutluluk yok olup gider bir düş gibi ve korkunç bir uyanış, sizi yoksulluk ve zincirler içinde bulur yine. Her zaman bağrımda yanan özgürlük ateşi, sizinkini de tutuştursun! Çabalarınızı arttırsın ve bütün iyi Fransızları bir tek ruh ve yürek yapsın!

GERÇEK BİR DEMOKRASİ İÇİN YAPICI PARTİ

Adalet ve özgürlükte başarı kazandırma yolunda politika makinesini düzenlemek için, yasama yetkisini ulusun sonsuz denetimi altına almak ve onu tümüyle yürütme gücünden ayrı tutmak gerekirdi. Yürütme gücünü sadece devletin yabancı devletlerle olan barışçıl ilişkileri, deniz ve kara güçlerinin düzenle sürdürülmesi ve bu güçlerin yönetimi ile sınırlandırmalıydı. Adalet ve belediye hizmetlerini de yalnız yasalara bağlı olarak birbirinden tümüyle ayrı tutup yasama gücünün denetimi altına almak gerekirdi. Yasama Meclisi, yasalar yapmak ve onların yürütülmesini sağlamak için toplanmalı ve başka kurultaylardan çıkan yasadışı belgelerin hem yasacısı, hem yargıtayı olmalıydı. Yalnız ulusun eli ve baskısı altında olan meclis, kendi üyeleri üzerinde sadece güvenliğinin gerektirdiği gücü kullanmalı, üyelerin her biri de tıpkı öbür yurttaşlar gibi yasa önünde sorumlu olmalıydı. Devletin her bir üyesinin görevlerini yasacı saptadığına göre, devlet makinesinin harekete geçmesi için, tüm yurttaşların anayasanın işlemesine, yasaların vaat ettiği mutluluğun sağlanmasına ve yasa dışı eylemlerin doğuracağı mutsuzluklardan korunmasına ilgi duymaları gerekirdi

Görülüyor ki, mahkemeler, devlet yapısının tüm parçalarını birbirine bağlayan ve onların sürekliliğini sağlayan birer mihenk taşıdırlar: Bu da bilgi ve dürüstlüğün yargıçlara özgü nitelikler olduğunu göstermektedir. Yargıçları seçme hakkı yalnız halkındır. O halk ki, yargıç erdemlerinin tek ve gerçek deneticisi ve bekçisidir.

Devlet makinesinin, hep büyük amaca, yani yasacının kendine görev bilmesi gereken kamu mutluluğuna yönelecek biçimde düzenlenmesi yetmez, bu amacı ortadan kaldırmakta çıkarları olan güçlü kişilerin saldırılarına karşı da anayasal önlemler almak gerekirdi. Çünkü bu kişiler, bir zorbayı öldürecek olan yurttaşları kurtarıcı diye ilan ederek kamu gücünü kösteklemeyi ya da önlemeyi başarırlar: Kamu esenliği çıkmaza girince, makaslama bir kurşun atışı, çoğu kez bir devleti kurtarabilir.

Son olarak, anayasa ve temel yasaları yalnız halk onayladığı için, çeşitli güçleri ellerinde tutanların durmaksızın yurttaşlarca denetilmesi ve ulusça dizginlenmesi gerekirdi. Bu da anayasanın temeli olarak halkın bir araya gelme hakkını kullanarak, tüm devlet üyeleri arasında bir iletişim kurmak, karşılıklı aydınlanmak, temsilcileri dizginlemek ve onları göreve çağırmak, aynı zamanda görevden uzaklaştırmak yolunda oybirliği ile karar almak amacıyla bir araya gelmesi gerekirdi.

DOĞRUDAN DEMOKRASİ İDEALİ: SEÇİLENLERİN SEÇMENLERCE DENETİMİ

İyi kurulmuş bir hükümette, halk bir bütün olarak gerçek egemen, iktidarın mutlak efendisidir. Temelde, en yüce güç onundur ve tüm iktidarların, tüm ayrıcalıkların kaynağı yalnız ondadır.

Toprakları çok geniş olan bir devlette, herkesin her şeye katılması olanaksızdır. Halkın, temsilcileri kanalıyla iş görmesi ve kendinin yapamayacağı işleri, başkanları, bakanları ve görevlileriyle yürütmesi gerekir. Böylece yurttaşların, kendi çıkarları ile uğraşma, kamu işlerinde karar verme, temsilcilerini seçme hakkı, devletin başlıca temel yasası olmalıdır.

Eğer halk, tüm varlığıyla gerçek egemen ise, her şeyin ona bağlı olması gerekir. Halk, yüce gücü kullanamazsa, onu temsilcileri kanalıyla kullanır.

Yüce güç, birbirinden ayrı ama birbirinden kopamaz iki şeyden oluşur: yasalar koymak ve onları ayakta tutmak. Bunun için de devlette yasama gücünü elinde tutan, her şeyin çıktığı ve son bulduğu ulusal bir meclisin bulunması gerekir.

Mutlak ve sınırsız iktidar, yalnız halkta vardır. Çünkü bu iktidar genel iradenin sonucudur. Halk, bütünü ile, hiçbir zaman kendi kötülüğünü istemediği gibi, kendini satmaz ve kendine ihanet etmek istemez. Temsilcilerine gelince, onların gücü hep sınırlı olmalıdır. Yoksa, devletin mutlak efendileri olarak kendi keyiflerine göre yurttaşların haklarını ortadan kaldırabilir, devletin temel yasalarına saldırabilir, anayasayı hiçe sayıp halkı köle yapabilirler.

Demek, halkın temsilcilerine sınırsız bir yetki vermesi anayasanın büyük bir sakatlığıdır. Bu yetkiyi sınırlayan yasa, temel bir yasa olmalıdır. Bundan da buyurgan iktidarlarla ilgili olarak uzun süre tartışılan sorun üzerinde düşünmek gerekmektedir. Ulus, temsilcilerine benzer yetkiler vermek hakkına sahiptir kuşkusuz, ama yasaların kutsallığını çiğnemelerine engeller koyarak. Ulusun, yalnız kamu mutluluğuyla ilgili temel noktalarda yetki vermesi yerinde olur.

Geriye kalan her şeyde, milletvekillerinin bilgeliğine güvenmeli, dolayısıyla de onların yapacakları işlerde ellerini, kollarını bağlamamalıdır hiçbir zaman. Bundan şu sonuç çıkıyor ki, anayasa bir kez kotarıldı mı, Millet Meclisi'nden çıkacak genel yönetmelikler, bir süre yasa gücünde olmalıdır. Bunlar halkın onayını alınca da gerçek bir yasa durumuna gelirler. Öyle ki, halk onayını almadan da zorunlu oldukları tarzda ve sürede, devletin temel bir yasası olmalıdır.

Halk temsilcilerinin yetkisi iyiden iyiye saptandıktan sonra, onların çalışmalarını hiçbir şey engellememelidir.

Temsilcilerinin dürüstlüğüne halkın bel bağlaması önemlidir: Onun için, halk onların erdemlerini güven altına almalıdır. Bunu başarmak için de yapılacak en önemli iş, onların yüreğini altın sevgisine, açgözlülüğe kapamaktır. Millet Meclisi'nde yer alacak her yurttaş, krala bağlı hiçbir görevde bulunmamış, hiçbir ayrıcalık elde etmemiş olmalı, özellikle de on yıl süreyle milletvekili olarak görevini sürdürmüş olmalıdır.

o

Son olarak, kokuşmanın gizli yollarını kapamak için, seçmenlerin, yurt çıkarlarını sürekli savsaklayan, bir milletvekilinin yetkilerini geri almalı ve görevini kötüye kullananın cezalandırılmasının peşini bırakmamalıdır.

BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ

Marat'ya göre, basın özgürlüğü, düpedüz özgürlüğün zorunlu bir güvencesinden öte bir şeydir: Bu, onun eyleminin ve yaşamının zorunlu bir koşuludur.

Marat, 19 Ocak 1790 tarihli bu yazıyı kaleme aldığı zaman, üç aydan beri basın suçu dolayısıyla kovuşturulmaktadır. Saklana gizlene, oradan oraya kaçarken, yine de başta Necker olmak üzere, Devrim düşmanlarına durmadan saldırmaktadır. Bu yazıdan üç gün sonra, polis Halkın Dostu'na el koymak ister ama boşuna.

Marat, o zaman sorunla ilgili tutumunu açıklar: Kamu düzeninin, zorbalık düzeninden, ölüm uykusundan başka bir şey olmadığını söyler ve halkın davasına ihanet edenlere karşı gazetecinin saldırı hakkını savunur.

Bağırıp duruyorsunuz. Yasaların egemenliği altında özgürlükten yararlanmayı boşuna umuyorsunuz diye başı boş serbestliği gemlemekte acele etmezseniz, kimi süreli yayınların, özellikle de Halkın Dostu gazetesinin, en saygın yurttaşlara, yüksek devlet görevlilerine, Millet Meclisi'nin ve halkın güvenini kazanmış olan bir adalet mahkemesine karşı alabildiğine saldırmasını önleyemezsiniz.

İşte beyler, zorbaların ve despotların söyledikleri bunlar. Güçlerini sarsabilecek ve alabora edebilecek, her sarsıntıda etekleri tutuşan bu adamlar, halkı uyuşukluktan kurtarmaya, haklarını anımsatmaya, onlara haklarını savunma cesareti aşılamaya yönelik yazıları, kundakçılıkla suçluyorlar. Yazarların, toplumu darmadağın etmeyi amaçlayan canice bir niyet taşıdıklarını ileri sürüyorlar. Dinginliği sürdürme bahanesiyle kendilerinin ayaklar altına aldıkları yasalara, yalnız ve yalnız, zorbaların destekçisi mahkemelerle, yüksek devlet görevlilerine boyun eğilmesini istiyorlar. Korku ve terörün buyruğundaki ölüm uykusunun simgesi o aldatıcı sessizlik ve görünürdeki dinginliktir bu. İşte, bu baş eğdirme yoluyla; kuytularda özgürlüğü yok etmeyi, buyruk üstüne buyruk vermeyi, halkın elinden

haklarını almayı, onu zincirlere vurmayı ve kanını akıtmayı başarıyorlar.

Halkın Dostu, hiçbir zaman özel kişilere karşı çıkmamıştır. Hiçbir zaman kamu görevlilerine, hükümet ajanlarına, baskıcı bakanlara, vefasız yöneticilere, rüşvetçi yüksek yargıçlara, ödevlerini unutarak, kendilerini bu göreve getirenlere ihanet eden halk temsilcilerine saldırmamıştır.

Adalete öylesine saygılıdır ki, en bozulmuş topluluklarda bile, her zaman onurlu ayrıklıklara yer vermiştir.

Ama beyler, sizler, ateşli yazılardaki serbestliği mi yasaklamak istiyorsunuz, yoksa sizi umutsuzluğa sürükleyen apaçık gerçekleri mi?

ÖZGÜRLÜK DÜŞMANLARINA ÖZGÜRLÜK YOK

Ben, sınırsız düşünce özgürlüğü isteyenlerden değilim. Bu özgürlük ancak, yurdun gerçek dostları için sınırsız olmalıdır ve yurttaşlığa aykırı sorunları kışkırtmak benim gözümde bir suçtur, tıpkı, baskıcı yasalara boyun eğmeyi öğütleyerek işlenen bir suç gibi. Ilımlıların sisteminde, halkın kurtuluşu sahte bir insanlık sevgisine kurban edilmektedir. Onlar, düşünce özgürlüğünü çiğnememek bahanesiyle Devrim düşmanlarına devletin altını üstüne getirme özgürlüğünün kendilerine bırakılmasını istiyorlar. Gezi özgürlüğü çiğnenmesin diye yabancı ülkelere gidip komplo hazırlama özgürlüğünü de kendilerine verilsin istiyorlar. Ne zaman akıllı ve dengeli bir yönetim kurabilecek olgunluğa ulaşacağız? Kamu özgürlüğü ve esenliği için ne zaman politik özdeyişleri benimseyeceğiz. Ne yani, (İçişleri Bakanı) Allah'ın belâsı Roland, kralcı (Maliye Bakanı) Claviere ve gözü yükseklerde bir güruh, gerçek yurtseverlerin yazılarının eyaletlere yollanmasını, postalarda alıkoyarak engellerken, bizler o aşağılık ve kokuşmuş gerici yazıların rahat rahat dolaşımına göz mü yumacağız? Böyle bir şey, çılgınlığın dik âlası olur.

AYAKLANMANIN KURAM VE YÖNTEMLERİ

Devrim günleri ardından, iş işten geçtikten sonra ileri sürülen genel savlardan, kanıtlamalardan yola çıkan Marat, bir ayaklanma kuralı oluşturuyor ve bunun tekniğini açıklıyor.

Ona göre, ayaklanma bir çeşit gerilla savaşıdır. Marat, bunun gerek kırsal bölgelerde, gerek kentlerdeki özel koşullarını belirliyor, kırsal bölgelerde —tarihin bir cilvesi olarak— daha önceden tanımladığı kralcı ayaklanmaların (Chouan'ların ayaklanmasının) koşulları yaşanıyordu hemen hemen. Kent adamı olan bir kuramcı, köylülerin tepkilerini bilmez miydi?... Kentlerdeyse, tam tersine, XIX. yüzyılın ortalarına kadar süren, büyük halk ayaklanmalarının koşulları egemendi. Marat, bu koşulları anımsatıyor açık açık. Mızrak ile hançerin yararı üstüne Marat'nın yürüttüğü görüşlere insan gülebilir ya da kızabilir. Ne var ki, bu düşünceler, onun bir halk ayaklanmasıyla ilgili gerçeklerin adamakıllı bilincinde olduğuna tanıklık etmektedir.

Baskı altında inlemekten bıkmış olan Fransız halkı, sonunda özgürlüğü uğrunda yılmadan savaşmak istiyorsa, başarıdan kuşkusu olmasın. Birinci savaşta yenilecektir belki, ikincisinde kendini başarıyla savunacak, üçüncüsündeyse her şeyi ezecektir.

Ama önce halk şunu iyiden iyiye bilmelidir ki, ilk top ateşinde büyük kentlerin kapıları ister istemez kapanmalıdır. Yıkıcılıkta usta papazlardan, devrim düşmanı görevlilerden, belli başlı düzenbazlardan ve suç ortaklarından yakasını sıyırmalıdır.

Bundan sonra, halk kendine bir takım önderler seçmelidir. Onlara, yalnız ve yalnız, kendini savaşıma sokma yolunda yetki vermelidir. Usta önderler, düşmanın saldırı olanaklarına ve halkın savunma gücüne göre, eylem planları hazırlayacaklardır. Eğer düşmanla açıkta ya da onun taktik kullanabileceği, topçu gücünü işletebileceği bir alanda karşı koymak zorunda kalınırsa, her şey bitti demektir. Böylece ilk ilke, en büyük ilke vs. hiçbir zaman

vazgeçilmemesi gereken biricik ilke şu olmalıdır: Düşmana binbir tuzak hazırlamak, onu dar geçitlere, ormanlara, bataklık yerlere vb. çekmek... Yani, bir ordunun açılıp savaş düzenine giremeyeceği ve kolayca bataryalarını yerleştiremeyeceği bütün yerlerde ona saldırmak: Bu yoldan, düşmanın bütün üstünlükleri elinden alınmış olur. Çünkü silahları kullanamamak, hiç silahı olmamakla birdir.

Yurttaşlar silahlanmış değiller, ellerinde silah olanlarınsa, cephaneleri yok. Bugün güvenilen silahların, yani, top, tüfek, süngü ve kılıcın yerini almak üzere uzun mızraklar önerilmektedir. Değersiz savunma silâhı: Önce, bu silah yalnız ovada süvari birliklerine karşı kullanılabilir, sonra da mızrağın uzunluğu, hareket serbestliğine ve çabukluğuna engel olur. İki yanı da keskin, iyice bilenmiş hançer, gözüpek insanlara yaraşır silahtır bence, her yerde kullanılabilen, vuruşları kesin, açtığı yaraların öldürücü olduğu, karşısında bütün savaş sanatının yararsız kaldığı tek silah.

Bu silah, bugün bütün disiplinli birliklerin korktuğu göğüs göğüse savaşı gerektirmektedir: Demek, önemli olan, bir ordunun savaş düzenine giremeyeceği yerlerde düşmana saldırmak, onu yürüyüş halinde, bir geçitte ya da bir kampta ordugâhta baskına uğratmaktır. Özellikle kentlerde, bu tür savaş halka başarı sağlar. Köy halkı kentlere sığınmak zorundadır. Sokakların kaldırımları söküldükten, kalelerin yolları tıkandıktan sonra, düşman orada beklenecektir. Sonra barikatlı sokaklarda ya da kendi kışlalarında düşmana saldırılacak, düşmana hiçbir biçimde aman vermeden kışla ateşe verilecektir.

Paralı birlikleri, zorbaları ve onların, uydularını korkulara salan bu tür elverişli bir savaş, bir günde, hem de sonsuza dek, devrim düşmanlarının bütün girişimlerine son verecektir.

AYDIN VE DİKİNE DÜRÜST BİR ŞEF

Varennes'e kaçıştan, özellikle de 17 Temmuz 1791'de Champ de Mars'ta kralın tahttan indirilmesini istemeye gelen Kordöliyelerin kılıçtan geçirilmesinden sonra, Marat için, Halkın Dostu'nun yayınlanması gitgide rastlantıya bağlı kalmıştır. Marat, yayını bir süre durduruyor, ister istemez.

Bireysel ve toplu yılgınlık, 30 Ağustos 1791 tarihli bu yazıda çok belirgindir: Marat'nın halk için istediği «aydın ve dürüst şef», «hiçbir girişimi sonuna dek yürütmeyen» halkın güçsüzlüğünden doğan bir zorunluluk sonucudur.

Marat'nın temsil ettiği o «kulüplerde, genel meydanlarda ya da kahvelerde çene çalarak vakit öldüren» halka diş bilediğini seziyor insan.

Geçici de olsa, halk hareketinden umudunu kestiği içindir ki, Marat, kurtuluşu yalnızca kişisel bir diktatörlükte görmektedir.

Siz, yeni bir yasama ya da ulusal kurucu meclisin, yasalar çıkararak özgürlüğü yeniden kuracağını ileri sürüyorsunuz: Ama bu meclisi kurmak için, aynı dürüst ve doğruluktan ayrılmaz adamları nerede bulacaksınız? Bir yönetim reformunu, kara cahil ve yengin, aşağılık bencillerin, sadece kendi çıkarlarından ve zevklerinden başka şey düşünmeyen adamların erdemlerine bağlamak bir çılgınlıktır.

Bugünkü durumda, reformun zorunluluk yasalarına bağlı kalınsın isterdi akıl. Ben, düzenbaz millet vekillerini yerlerinde alıkoyarak, eksiksiz bir anayasa yapmanın, sonra da düzenbazları görevlere atamak pahasına da olsa, halkın kendine aydın ve dürüst bir şef seçmesi ve buyruklarını harfi harfine yerine getirmesi koşuluyla; devlet çarkını güzel güzel işletmenin yolunu göstermiştim: Derneklerde, meydanlarda ve kulüplerde çene çalarak vakit öldürecek yerde, savaşmak gerekti. Çünkü özgürlük savaşa savaşa

elde edilebilir. Bastille'in alınmasıyla yere serilen devrim düşmanlarından kurtulmak için eyleme geçmek gerekliydi.

Devrimi halk yaptığına, onu ayakta tutmak da yalnız kendi çıkan gereği olduğuna ve herhangi bir girişimi yürütemeyeceğine göre, Meclis'ten ve kamu görevlerinden eşitlik düşmanlarını kovmak, başkaldırmaya yeltendikleri zaman da haklarından gelmek ve onları kıpırdamaz halde tutmak için, kendine geçici ama sınırsız bir yetkiyle donatacağı bir şef seçme gereğini duymalıydı.

Ancak bu plana dönerektir ki, özgürlük aramızda yerleşebilir, bütün bütün yok olup gitmeden. Sözde barış dostlarının, aylıklı uyutucuların, karşı-devrim kodamanlarının ileri sürdükleri saçma isteklerin, bizleri hangi uçurumlara sürüklediklerini gördük.

PASİF YURTTAŞLARIN LÜTUF DİLEKÇESİ

Marat, uzun süre, «halk», «halkçık» dediği, feleğin sillesini yemiş insanlara sonsuz bir yakınlık duymaktaydı.

Ne var ki, bu yakınlık, Marat'nın toplumsal sorunlarla ilgili durumunun yetersizliği üzerinde yanılgıya düşürmemeli bizi. Robespierre başta olmak üzere birçok devrimci gibi Marat da politik sorunlardan, demokrasi isteğinden yola çıkarak «halk»ı bulmuş ve savunmuştur onu. Dilekçe biçimindeki bu yazı, Marat'nın Ceza Yasası Planı'nda, yoksulların ağzından yaptığı bir savunma olarak önemlidir.

1790'da yayınlanan 18 Milyon Bahtsızın Lütuf Dilekçesi, Millet Meclisi'nin kararıyla yeni bir anayasa yapma hazırlığına yol açmış ama «aktif yurttaş» olma hakkını ve milletvekili seçme yetkisini yalnız üç günlük çalışma ücretini vergi olarak ödeyen Fransızlara tanımıştı. Bu, Fransızların aşağı yukarı yarısını "pasif yurttaş» olarak politik haklardan yoksun bırakmak demekti.

Marat, bu dilekçede pasif yurttaşlar ağzından, devrimi halkın yaptığını ve onun başlıca destekçisi olduğunu söylüyordu.

Ama bu politik kanıtlamanın ardında, bir başka düşünce yer alıyordu, bir çeşit şantaj olarak: «Halk yalnız politik haklarda eşitlik istiyor ama bir de bu hakların bir çeşit sonucu olan nimetlerden yararlanma eşitliği isterse ne olur?» demeye getiriyordu Marat.

Yurdun Babaları,

Sizler ki, yalnız barış ve birlik beraberlik öğütleri veriyorsunuz; sizler ki, adalet ve özgürlüğe can atar görünüyorsunuz! Aktif yurttaş nitelemesi üzerindeki acımasız kararınızda, o güzelim özdeyişlerinizi unuttunuz demek!

Bizlere, devletin üyeleri olmak gibi önemsiz bir ayrıcalık tanımak için, ancak ekmeğimizi sağlayan üç günlük çalışma ücretini gözden

çıkarmamızı istiyorsunuz, bizleri açlıktan öldürmek pahasına. Bizler ki, bugüne dek, devletin tüm vergilerini yüklenmişiz, tüm zahmetli ödevlerini; tüm iğrenç, sağlıksız, tehlikeli görevleri yerine getirmekteyiz. Bizler ki, yaşamımız ve kanımız pahasına kölelik zincirlerini kırmışız![44]

Kararlarınız gereğince, bizleri azarlamak onuruna kavuşacak ve sırtımızdan geçinip yağ bağlayacak kimselere oyumuzu verme ayrıcalığını, —o hazin ayrıcalığı sağlamak için, namuslu insanları da esirgemeden— bizlerden öyle hoyratça istiyorsunuz ki, sanki iş bilir dolandırıcılarca soyulup soğana çevrilmemiz yetmiyormuş gibi, bir de onların kötü niyetleri ile perişanlığımıza hakaretler yağdırmak istiyor olmanız; bunu devlet babaları ve oğulları iflas etmesinler, borçlarını ödeyemez duruma düşmesinler diye yapıyor olmanız tüy dikiyor her şeye.

Ne korkunç yazgımız varmış bizim! Gökyüzü hep pusluydu bizim için. Bugün aldığınız kararlarda, önemsenmeyen bizler için umut diye bir şey yok. Yüreğiniz kapalı mı bizlere? Ey siz yurdun babaları, Saray'ın sefih ve alçaklarını, kraliçenin gözdelerini, kralın çanak yalayıcılarını, tefecileri, har vurup harman savuranları, devletin kanını emenleri para pulla beslemek amacıyla biz yoksulların mallarını ele geçirdiniz ve bizleri en korkunç yoksulluklarda bırakarak haklarımızı aldınız elimizden.

Bizlere, böylesine yakışıksızca davranmanız için ileri sürdüğünüz nedenleri bilmek isteriz. Yoksul da varlıklı gibi bir yurttaştır. Kabul ediyorsunuz bunu ama varlıklının kendini satmaya daha elverişli olduğunu söylüyorsunuz. Olacak şey mi bu? Bakın, dünyanın bütün krallıklarında, yardakçı sürülerini varlıklılar oluşturmuyor mu? ...

...Minnet ve sonsuz adalet adına değil, kamusal esenlik adına sizden —kardeşiniz olduğumuzu unuttuğunuz için— doğayı hiçe saymamanızı, sizler gibi bizim de yurttaş olduğumuzu anımsamanızı rica ediyoruz.

Yurt, bağrında saklı sürü sepet düşmanları püskürtmek için, en çok gereksinim duyduğu bir zamanda, düşmanları korkunç bir

adaletsizlikle çoğaltmaya çalışıyorsunuz. Düşünün ki, her devrimde, yurttan yana olmayan kimse, ona karşıdır. Çünkü kamuya hiçbir yararı olmayan insanlar, ona bağlanmak için ne gibi bir neden bulabilirler? Bunun için onlar, kamuya düşman olmak zorundadırlar. Bize karşı daha az adaletsiz olmanızı istiyoruz sizden. Bizler, yurda, elimizden geldiğince özveride bulunduk. Bugün artık ona sunacağımız bir şey kalmamışken, sizler neden yeni yeni yardımlar istiyorsunuz? İyi düşündünüz mü? Aktif yurttaşlardan üç günlük ücretlerini vergi olarak vermelerini istemek demek, Krallık halkının dörtte üçünü hiçe saymak demek olduğunu düşündünüz mü?

Yurdun babaları! Sizler, talihin kayırdığı insanlarsınız. Malınızı mülkünüzü paylaşmak istediğimiz yok. O mal mülk ki, doğa onları insanlara ortakça vermiştir. Ne denli ılımlı olduğumuzu bir düşünün. Bir an, üstüne titrediğiniz saygınlığınızı unutan, öneminiz üstüne kurduğunuz tatlı düşleri bir yana bırakın da düşüncesizliğinizin korkunç sonuçlarını hesaplayın. Bizlere, yoksul olduğumuz için, yurttaşlık tanımadıkça, sahip olduğunuz gereksiz şeyleri elinizden alarak yurttaşlığa kavuşabileceğimizi düşünüp titreyin.

Haksızlıklarınızla yüreğimizi parçaladığınız için, bizi umutsuzluğa düşürdüğünüz için titreyin ve bize öç alma fırsatı verdiğiniz için, size haddinizi bildirmek için yapacağımız tek şey kalıyor, o da elimiz kolumuz bağlı kalmak. İşte, o zaman kendi kendinize hizmet etmek, tarlalarınızı ekmek zorunda kalacak ve bizim eşitimiz olacaksınız ama sayıca bizden daha az olduğunuz için, çalışmalarınızın meyvelerini toplayabileceğinize güveniyor musunuz? Bizim umutsuzluğumuzun yüzde yüz doğuracağı bu kararı hâlâ önleyebilirsiniz. Adalete dönünüz ve bize yaptığınız kötülükler adına bizi cezalandırmaya kalkmayınız artık...

DEVRİMİN YARGISI:
Danton

DANTON ÜSTÜNE

DANTON (1759-1794) —Paris Barosu'nun parlak avukatlarından. Krallık zamanında devlet görevi almaya yanaşmamıştır. Devrimin başlarında Paris ilinin yöneticisi, sonra başsavcı yardımcısı, sonra da Adalet Bakanı oluyor. Devrim Mahkemesi'ni kuruyor. Yıldırı politikasını savunuyor ve körüklüyor ama 1793'de gücünü yitirip Robespierre'le çatışıyor ve İnsaflılardan yana oluyor. İhanetle suçlandırılıp tutuklanıyor ve giyotinle öldürülüyor. Çok iyi konuşan, güçlü bir ruh ve beden yapısı olan Danton, devrimin en büyük adamlarından biri sayılır. Aşırılığa istemeye istemeye kaydığı ve yumuşatmak istediği Yıldırı'nın kurbanı olduğu söylenebilir.

VATANI KURTARIN! (2 Eylül 1792)

Baylar, halka vatanın kurtarılacağı müjdesini vermek özgür halkın bakanları için en büyük mutluluktur. Herkes savaşa karşı çaba gösteriyor, ilgileniyor ve bir şeyler yapıyor.

Biliyorsunuz ki Verdun artık kesinlikle düşmanlarınızın elinde değil. Yine biliyorsunuz ki garnizon teslim olmaktan söz eden herkesi yok edeceğine ant içti.

Halkın bir kısmı sınıra akın edecek, bir kısmı siper kazacak, bir kısmı da düşmanın kentlerimizin içine ilerlemesini engellemek için eline geçirdiği her türlü silahla karşı koyacaktır.

Paris bu büyük çabaları destekleyecektir. Komün komiserleri yurttaşlara silahlanmaları ve savunmaya koşmaları için çağrı yapıldığını duyuracaklar.

Baylar öyleyse Paris'in tüm Fransa'ya hizmet ettiğini şimdi açıklayabilirsiniz; ulusal meclis bundan böyle gerçekte bir savaş komitesi olacak.

Sizlerden bizi bu önlemlerde destekleyecek komiserler atayarak halkın bu soylu hareketinin yönlendirilmesine yardımcı olmanızı istiyoruz. Üzerine düşen görevi yapmayan ve silahlarını teslim etmeyen herkesin ölümle cezalandırılmasını istiyoruz.

Yurttaşların hareketlerini yönetmek için davranış kuralları konulmasını istiyoruz. En son kararlar üzerine bilgilenmeleri için tüm departmanlara kuryeler gönderilmesini istiyoruz. Çanlar çalmıyorsa bu sığınak için alarm değil, vatanın düşmanlarına saldırı işaretidir. *(Alkışlar)* Düşmanı yenmek için bize gerekli olan cesaret, cesaret ve gene cesarettir, işte o zaman kurtulur Fransa! *(Tekrar alkışlar.)*

Türkçesi: Meriç Gök

JİRONDENLERİN SUÇLAMALARINA KARŞI (25 Eylül 1792)

Bugün ulus için güzel bir gün, aramızda kardeşlik ve sevgi yaydığından bugün Fransa Cumhuriyeti için güzel bir gün. Eğer suçlular varsa, eğer halkın temsilcilerine zalim amaç güderek egemen olmak isteyen bozuk insanlar çıkarsa bunların maskesi düşer düşmez kafaları kesilecektir.

Diktatörlükten, triumviradan (üç kişiden oluşan yönetim egemenliği) söz ediliyor. Bu belirsiz ve soyut kalmaması gereken bir suçlamadır; bunu ileri sürenler ortaya çıkmalıdır. Ben olsam böyle yapardım ve bu konuda en yakın dostuma bile acınmamalı.

Parisli temsilcilerin tamamı suçlanamaz; tek tek her üyeyi aklamaya da kalkmıyorum, kimseden sorumlu değilim: Yalnız kendi adıma konuşacağım.

Kamusal yaşamımın tablosunu sizlere sunmaya hazırım; üç yıldan bu yana özgürlük için yapılması gerekliğine inandığım her şeyi yaptım. — Bakanlıkta bulunduğum sürece tüm gücümü harcadım, yurt sevgisiyle yanıp tutuşan bir yurttaşın tüm enerji ve çabasını konseye taşıdım. — Bunun için beni suçlamak isteyen varsa ortaya çıksın ve konuşsun.

Bununla birlikte Paris temsilcileri içinde Royon'nun[45] düşünceleri nasıl soylu kesimden yana idiyse, görüş ve düşünceleri cumhuriyetçi kesimden yana olan bir adam var: Bu adam Marat'dır.

Uzun zaman ve çok sık, bu adamın yazılarının arkasında benim olduğumu sandılar. Burada oturumu yöneten yurttaşın (Petion) tanıklığına başvuruyorum. Başkanınızın, o yurttaşın bana yönelik tehdit mektubunu o da okumuştu; Kendisi belediyede onunla benim aramdaki tartışmanın tanığıdır. Ancak bu abartmaları bazı yurttaşın çekmiş olduğu eziyete bağlıyorum. Gizlenmiş olduğu yeraltının, bu adamın ruhunu kemirmiş olduğuna inanıyorum.

Kimi seçkin cumhuriyetçinin aşırılıktan geldiği doğrudur, bunu kabul etmeli. Ancak birkaç taşkın yüzünden bütün temsilcileri suçlayamayız. Bana gelince; ben Paris'e ait değilim; ben gözlerimi her zaman kıvançla üzerine çevirdiğim bir departmanda doğdum. Fakat gene de içimizden kimse şu ya da bu departmana ait değildir, bizler tüm Fransa'ya aitiz.

Gelin bu görüşmeye kamu yararına bir yön verelim. Halkın özgürlüğünü yok etmek isteyenlere karşı amansız bir yasaya ihtiyacımız olduğu tartışılmaz. Öyleyse bu yasayı çıkaralım; diktatörlüğü ya da triumvira'yı savunan herkese ölüm cezası getiren bir yasa çıkaralım. Ancak eşitliği güvence altına alan koşulları yarattıktan sonra bizi yıkıma sürükleyecek olan grupçuluğu yok ederiz.

Aramızda Fransa'yı parçalamak isteyenler olduğu ileri sürülüyor; bunların gerçek sorumlularına ölüm cezası getirerek bu saçma düşünceleri yok edelim. Fransa bölünmez bir bütün olmalıdır. Tek bir temsili olmalıdır. Marsilyalı yurttaşlar Dünkirchenli yurttaşlara elini uzatıyor. Öyleyse Fransa'nın birliğini bozmaya kalkanlara ölüm cezası verilmesini öneriyorum. Kurulan hükümetin temeli olarak Ulusal Konvansiyon'un temsil ve yürütmenin birliğine karar vermesini öneriyorum. Bu kutsal birlik haberini Avusturyalılar titremeden karşılayamayacaklar. O zaman, size söz veriyorum; düşmanlarımızın işi bitmiş olacak.

Türkçesi: Meriç Gök

İNANÇ ÖZGÜRLÜĞÜ ÜZERİNE (30 Kasım 1792)

Maure ile Birotteau'nun ciddi biçimde tehdit edildikleri Chartres'deki olaylarla ilgili olarak Birotteau şu açıklamayı yapar: "Rahiplerin ödeneklerinin kaldırılması bu kadar büyük bir öfke yaratırsa, böyle bir kararın yol açacağı olayları gözünüzde canlandırabilirsiniz.» (Bir uğultu yükselir.)

Konuşmacının sessiz biçimde dinlenmesini istiyorum, ben de aynı görüşü savunacağım. Benim için değerli olan ancak halkın özellikle taşranın özümlemeye hazır olmadığı felsefi ilkelerin uygulanması Fransa'yı alt üst eder.

(Petion, savaş bakanına yetki verilmesini, Eureet-Loire departmanına birlikler gönderilmesini önerir.)

Yurttaşlar, benden önceki konuşmacının düşüncelerine bazı şeyler eklemek istiyorum.

Komiserlerinin şu sınır dışı edilmiş La Fayette'den daha çok halk tarafından yıpratılmış olduğunu duymak Konvansiyon için çok acı vericidir.

Artık gün gibi açık; kralcıların (Alkışlar.) Evet, bütün ülkeye yayılmış olan kralcıların ve suçluların özgürlüğe çok acı bir gelecek hazırlamak için işbirliği yaptıkları ortada.

Yurttaşlar, belaya bir son vermek istiyor musunuz? Öyleyse belanın kökünü yok edin; aldatılmış olarak nitelenen ama benim suçlu olarak nitelediğim kışkırtıcı hizibe, yasanın tüm şiddetiyle halk adına saldırın.

Elbette bunların içinde aldatılmış insanlar var; ancak ele başlarının katil olduğundan kuşku yok; sizin onları açlıktan öldürmek istediğinize, halkın mutluluğuyla, onun mutluluğuyla ilgilenmediğinize inandırarak kendi davaları için kazanabildiklerinden kuşku yok. İyi ama sizin halkın mutluluğunu istemediğinizden hâlâ kim kuşku duyabilir? Krallığı devirmediniz mi? Yalnız halk tarafından kabul

edilmiş bir anayasa olacağını yoksa söylemediniz mi? Her gün halkın kutsal çıkarları için özenle çalıştığınız doğru değil mi?

Halk aldatılmıştır, onu aydınlatmalısınız. Halk Cambon'nun önergesini hatırlıyordu — ikiyüzlülük, fanatizm ve art niyetli bilgisizlik buna ince yorumlar kazandırmıştır.

Cambon'nun önergesi benim için de çok değerli olan bir felsefenin ilkelerine dayandırılmıştı. Oysa kaderin hırpaladığı insan doyumunu ham hayalde arar. Kendisinin en zorunlu şeylere olan gereksinimleri sınırlanmışken zengin bir adamın büsbütün zevkine daldığını, varlığını kendi arzularına adadığını görünce inanır —ve bu inanç onu avutur— bu dünyadaki yoksunluğu kahredici olduğundan öbür dünyada daha büyük bir doyuma kavuşacağına inanır. Bu yanılsamasına dokunmayın. Manevi şeylerden ve felsefeden söz etmek için onun ikna yoluyla aydınlanarak dinle ilgili yaklaşımları doğru değerlendirmeyi öğrenmesini bekleyin. Onun deneyimsiz ruhuna yanılsamasını kavratacak görevlileriniz oluncaya kadar bekleyin.

Ancak ulusun elinden inançlarını ve hayallerini almaya kalkmak şimdilik ona karşı bir suçtur. Ben kendi adıma yalnızca evrenin Tanrısına, özgürlük ve adalete inanıyorum. Oysa köylü avutucu Tanrı'yı ekliyor; çünkü onu kutsal sayıyor, çünkü çocukluğu, gençliği ve yaşlılığının mutlu birkaç dakikasını ona bağlıyor; çünkü zavallının çok duygulu bir ruhu vardır ve çünkü kendisini tümüyle yüce karakteri olan bir şeye bağlıyor.

Evet, onun yanılsamasına dokunmayın ama onu aydınlatın. Ona Konvansiyon'un kesin amacının yıkmak değil, tersine daha iyi koşulları yaratmak olduğunu açıklayın. Halk toprağa bir servetle bağlanmamışsa onu yalnızca toprağa bağlayan şeyi yitirmekten korkmamalı.

Şu anda halkı sarmış olan huzursuzluğun bir başka nedeni de kralın yargılanışıdır. Gerçek yurtseverler işi ağırdan almamıza kızıyorlar. Henüz tüm umutlarını yitirmemiş kralcı onu kurtarmak için gayretle çalışıyor. Taraflar birbirleriyle çatışıyor. Kralcı servetini saçıyor. Cumhuriyetçi hançerini gösteriyor. Karşıtların bu çatışması

huzursuzluğa yol açıyor ve sonunda da olaylardan yararlanarak spekülasyon yapan zengin kapitalist, fahiş fiyatla stok yapıyor ve bu genel felakete gülüyor; halk öfke içinde ve onu tehdit ediyor.

Konvansiyon'un tek bir sözüyle huzur yeniden sağlanabilir. Halka açık ve duyulur biçimde seslenin: Mutluluğunuz için onlara gereksiniminiz olduğuna inandığınız sürece rakipleriniz olacak Bu kral en kısa zamanda mahkum edilecek. Konvansiyon geçiminizi sağlamak için her türlü özveride bulunmaya kararlı, ancak yasaları çiğnemeye kalkanlar en ağır biçimde cezalandırılacaktır.

Güven, uyanıklık, kararlılık gösterin. Cumhuriyet'i kurtaracaksınız! *(Canlı alkışlar.)*

Türkçesi: Meriç Gök

LE PELETİER'NÎN KATLİ ÜZERİNE (21 Ocak 1793)

[20 Şubat'ta, demek ki kralın idamından bir gün önce, idam lehinde oy vermiş olan Saint-Fargeau, Parisli kral yanlılarınca Palais-Royal'de bir lokantada öldürülmüştü.]

Bu korkunç anda, taşkınlık yapmasından korkulan halkın, en acil çıkarlarına ihanet etmiş olan temsilcilerinin özgürlüğüne karşı çıkmadığını büyük bir memnuniyetle belirleyebiliyorum.

Zorbanın ölüm cezasına oy vermemiş olanlardan biri, yolunu şaşırmış bir yurtseverin bıçağıyla öldürülseydi, şimdi biz nerelerde olurduk? — hiç kuşkunuz olmasın, uzun zamandır hazırlanmış olan bu iftira da şimdi bize karşı akıl almaz biçimde patırtı-gürültü koparacak.

Ama yurttaşlar, büyük işlerin insanları olalım. Le Peletier'nin yaşamı güzeldi, ölümü de Cumhuriyet'e yararlı olacak! Yüce yurttaş, sana ve ölümüne gıpta ediyorum. Ölümün; içimizdekilerden yalnızca özgürlüğe duydukları kutsal sevgi ile kendilerini tüketmiş olanlar için tehlikenin var olduğunu tüm Fransa'ya kanıtlayacak.

Pantheon'da onun için de bir yer istendi. Kuşku yok, o özgürlük şehitlerinin taşıdığı kutsal hurma dalını çoktan hak etti ve aldı. Evet, Pantheon'da ona yer ayrılması için ben de oyumu veriyorum. Evet, bunun yapılması için çalışacağım.

Mezarı üzerinde; özgürlüğü kazanacağımıza, ancak halkımıza bir anayasa verdikten ya da canilerin kılıcı ile can verdikten sonra yerimizden ayrılacağımıza yemin edeceğiz.

Tüm tutkuların bana yabancı olduğunu, halk tarafından yasalarını yapması için seçilen bir adama uyan atılgan kişiliği duru görüşlülükle birleştirmeyi bileceğimi sizlere kanıtlamak benim için zevkli bir iş olacak. — Bu Meclis huzurunda niyet ve düşüncelerimi enine boyuna anlatarak, sürekli olarak her türlü hükümetin düşmanı olarak gösterilen bu yurttaşlar içinde —eliyle Montagnardları gösterir — yer almayı kendim için onur sayıyorum.

Petion bence haksızdı, zayıflık gösterdi... *(Konuşması kesilir.)* Petion zayıflık gösterdi, onu hep zayıf gördüm. Hakkımda her zaman istediği gibi düşünebilir.

İtiraf etmeliyim ki; Fransa'nın, kime güveneceğini artık bilemez duruma düşmesini, hiçbir şey yapamadan seyretmek zorunda kalmak beni yürekten yaraladı.

Topluma belki kendinden bile daha fazla, daha iyi hizmet edenler hakkında görüşlerini kamuoyuna yeterince açık biçimde aktarmadığı için Petion'u eleştirmek zorundayım. Petion; departmanları Paris'e karşı can havliyle saldırtmak için böylesine beceriklice kullanılan bu üzücü senaryoların, bu korkunç kıyımların, bu devrime susamışlığın etkilerini önleyemeyeceğini size belki de açık-seçik sözlerle söylemeliydi; hiçbir insan gücünün, bu devrime susamışlığı, büyük bir halkı kavramış olan bu gazabı önleyemeyeceğini size belki de açık-seçik söylemeliydi. Üzücü olaylar hakkında tam bilgilendirilmiş olan özel komisyonun bazı üyeleri, hepimizin üzüntüyle iç çektiği bu korkunç eylemlerin bir devrimin sonuçları olduğu konusunda belki de sizi uyarmalıydılar. Ve birkaç birey intikam eylemlerine katıldı diye eleştirilecek bile olsa, bu hiçbir zaman birkaç kişinin doğrudan eylemi değildi, tam tersine, büyük suçluların cezalandırıldığını hiçbir zaman görmemiş olan tüm bir halkın eylemleri idi.

Bu korkunç olaylar hakkında düşüncelerimizi açıkça dile getirmiş olsaydık, muhakkak bir takım iftiralardan kurtulabilirdik ve bu şekilde de Cumhuriyet'i bazı kötülüklerden kurtarabilirdik.

Beni Bakan olarak görmüş olan yurttaşlar, bulunduğum her yere birlik götürüp götürmediğimi söylemenizi bilhassa rica ediyorum.

Size yalvarıyorum; size Petion, size Brissot, hepinize yalvarıyorum. Çünkü eninde-sonunda istediğim şey, benim kim olduğumun bilinmesidir. Size yalvarıyorum, çünkü beni tanımanızın artık sırasıdır.

Üç ay boyunca, susmaya cesaretim vardı ama başkaları hakkında konuşmak istiyorum. Ve bu yüzden, beni çok iyi tanımanızı

sağlamalıyım.

Kısacası, değerlendirmesi size ait. Şimdi İçişleri Bakanı olan (Roland) bu yaşlı adama karşı bağlılığımı kanıtlamadım mı? Adeta bir konsülün işlevlerini yerine getiren kişinin, yine de değişik anlayışları uzlaştırma ve kinleri yok etme yeteneğine mutlaka sahip olmasının bu Cumhuriyet'te arzulandığı, tartışmasız kabul edildiği sıralarda —hem de böylesine şiddetli bir hareketin şiddetli ayrışmalar getirmesinin kaçınılmaz olduğu bir anda— onun sert kişiliği konusunda benimle aynı görüşü paylaşmadınız mı? Tüm bunları size söylemedim mi? Benimle aynı görüşteydiniz. — Ama şimdi, o zamanlar görüşlerinizi açık-seçik söylememiş olmakla suçluyorum sizi. İyi niyetini yadsımamaktan öte kişiliği hakkında bir şey söylemek istemediğim Roland, evet bu Roland kendi düşünce ve görüşlerine dalkavukluk etmeyen herkesi suçlu ve anayurt düşmanı olarak damgalıyor.

Size yalvarıyorum, size sevgili hemşerilerim, size Lanthenas, Roland'la ilişkileri benden intikam alınmasını dayatanlar size yalvarıyorum; bu cümleye dikkat edin! Yurttaşlar, bir insanın yerinde daha fazla kalmamasını talep ederken iftiralara değil, onun masa arkadaşlarının yargılarına dayanıyorum. *(Homurtular.)*

Cumhuriyet'in esenliği açısından Roland'ın Cumhuriyet'in bakanlığında daha fazla kalmamasını talep ediyorum.

Yansızlığımı doğru değerlendirmeyi bilin. Size sesleniyorum, yurttaşlar: Hiçbir zaman iftiraya kalkışmadım; Roland'ın, hakkımda yanıldığını görüyorum; tek istediğim, Cumhuriyet'in esenliğidir. İntikam bana yabancı bir şeydir; çünkü böyle bir şeye ihtiyacım yok. Kısacası, tam da Roland'ın vicdanını gereğinden fazla abartanlara yalvarırken yaptığım açıklamalar yüzünden kuşkuya kapılmamanızı söylüyorum.

Roland adli bir kovuşturmaya uğramıştı. Roland o bilinen günlerde bir tutuklama emrinden korkuyordu. O zamandan beri Paris'teki her şeyi karanlık görmekteydi; her şeyden korkması gerektiğine inanınca her şeyi birbirine karıştırdı. Bu yanılgı içinde,

kökleri tüm Cumhuriyet'i kaplamış olan büyük özgürlük düşünün yerle bir edileceğini düşündü.

Ve şimdi onun kini, tıpkı Cumhuriyet gibi varlığını sürdürmek isteyen Paris kentine yöneldi. Çünkü Paris tüm departmanlardan oraya taşınan aydınlanmanın kentidir. Roland'ın büyük yanılgısı da işte buradaydı. Bu noktada artık haksız konumdaydı, duyduğu kin ile departmanları Paris'e karşı kışkırtmaya kalkması onun büyük hatasıydı.

Şimdi de ben, onun beni suçladığı şeyi kendisine hatırlatacağım: Benimle departman muhafızları hakkında konuşurken ona şöyle dedim: Bu önlem tüm ilkelere tamamen aykırıdır ama buna bir kurban adandığı için kabul edilecek. Şimdi, bu muhafızlar uzun süre Paris'te olamayacaklar, zaten halkın ruhunu emip sindirdiler. Çünkü halkın özgürlükten başka tek bir tutkusu yoktur.

Evet, yoldaşlar, şimdi, departmanları oluşturan eyaletlerin Paris yurttaşlarından ayrı hiçbir duygu beslemediklerinin kanıtlarına sahipsiniz: Şimdi bu konuda hiçbirinizin kuşkusu yok. Evet, siz de artık kuşku duymuyorsunuz.

Şimdi ne çok yurttaş, yanıltıldıklarını görmek zorunda kalmayacak!. Bu yanılgı, istemeye istemeye söylüyorum ama Roland'ın sertliğinden kaynaklanıyor. Komitelerimizin biri bunun böyle olduğunun kanıtını ortaya koyabilir. Roland ruhunun tutsak olduğu yanılgıya dayanak olan yazılar yayınladı... Burada bir takım çıkarımlar getirmek istemiyorum. Ne var ki, dikkatinizi açıklamalarıma çekmekle, kötülüğün kaynağını fark etmiş olduğunuza ve bu kaynak ortadan kaldırılır-kaldırılmaz anayurdun esenliği için etkin biçimde çalışacağınıza inanıyorum.

Özel bir takım önlemlerden söz edildi, ev aramalarından... Bu önlemin tamamen karşısındayım. Yani Fransız ulusunun, İngiliz Parlamentosu'nca Fransız yurttaşlara karşı çıkarılan Bill'in[46] [özgün metinde İngilizce; bill=yasa ç.n.) kullanılmasına karşı çıktığı bir sırada, kendisinin itiraz ve reddettiği bir önlemin başka bir örneğini vermemesi gerektiğine inanıyorum.

Aynı amaca ulaşmak için başka bir olanak daha olduğuna inanıyorum. Şöyle ki: Zorunluluk; sizin tüm güveninize layık ve eylemlerinden korkulmaması bakımından, becerikli olması gereken bir Genel Güvenlik Denetim Komitesi kurulmasını şart koşmaktadır. Öyleyse, geniş bir hareket alanı vermek size gerekli görünüyorsa, bu komiteyi yeniden yapılandırın. Üyelerinin üçte ikisi, bir komplonun ana halkasını yakaladıklarına inandıklarında, içinde bir komplocunun bulunduğunu tahmin ettikleri bir evi arama hakkına sahip olmalıdırlar. — İlkelere de aykırı davranmadan ve davranmamak için amacınıza ulaşmanın biricik yolu budur.

Şimdi çok önemli şeylere geçiyorum.

Zorbanın saldırısını püskürtmüş olmakla her şeyi çözümlemiş sayılmayız; biz tüm dikkatimizi vereceğimiz gözümüzü tek bir yurttaşa değil, savaşa çevirmek zorundayız.

Savaşı Avrupa'ya karşı yürütelim, kendimize karşı değil. Beni yanlış anlamayın: Savaş, Fransız ulusu gibi bir halk tarafından, onuruna yaraşır bir biçimde sürdürülmelidir. Kan dökülmesini önlemenin yolu, daha fazla ter dökmekten geçer: Büyük cimrilik içinde yürütülen savaş, maddi ve manevi yönden daha fazla şey harcanarak yapılsaydı, şimdiye kadar belki de çoktan bitmiş olurdu.

Belçika'ya gönderilen komisyonun bir raporu kısa bir süre sonra önünüze gelecek. O zaman ordularınızın acınacak denli kötü bir durumda bulunmalarına karşın olağanüstü işler başardıklarına inanacaksınız.

Korkacak bir şey yok: Fransız askerlerini gördük. İçlerinde, kendisinin iki yüz tutsaktan daha değerli olduğuna inanmayan tek bir tane bile asker yok. —Bu durumda söz konusu olan tek şey, üçyüz askere[47] şunu söyleyebileceğimiz kadar enerjimizin bulunması ve ordumuzun cumhuriyetçiliğidir: Ya ölüm ya Viyana üzerine yürüyüş — ve onların diyeceği şudur: «Viyana'yı yerle bir etmeye yürüyoruz.»

İşte böyle! Halkı, bulunması gereken yere yükseltmek için uğraşın. —Ordularınızı yeniden örgütleyin. Çünkü anayasa yapmadan önce düşmanı alt edebilmek için silaha ihtiyacımız var.

Çünkü önceki savaşta olduğu gibi yenen biz olursak ulus olarak bir anayasaya sahip olmak mümkündür.

Başka bir konuya geçiyorum. İyi bir yurttaş tarafından yönetilmekte olan bir Bakanlık daha var: Savaş Bakanlığı. Ne var ki bu bakanlık insanın boyunu aşan güçler gerektiriyor. Açık söylemem gerekirse, saygı duyduğum bu yurttaş [48], gerektiği anda, yerde ve zamanda karar verecek kişilikten, böylesine büyük bir görevle içli-dışlı olan, büyük sorumluluk taşımak zorundaki bir insanın sahip olması gereken hızlı kavrama yeteneğinden yoksun. Görevinden alınmasını değil, sırtında bu görevi taşıyan kişinin ezilmemesi için bu görevin paylaştırılmasını talep ediyorum.

Hemen hazırlayacağımız raporu dinlemiş olursanız, ordu içinde de aynı biçimde davranmak gerektiğini göreceksiniz. Bir generalin bir kolorduya komuta etmesi nasıl yeterli oluyorsa, bu dev ordunun erzak ihtiyacını sağlaması gereken yöneticilik için belki de tek bir kişi yeterlidir.

Yurttaşlar, düşüncelerinizi büyük amaçlar üzerinde yoğunlaştırın: Burada aralıksız tartışılıyor. En başta İçişleri Bakanı hakkındaki sözlerime dikkat edin. Size yaptığım açıklamaları unutmayın: Görevim, kendi gördüklerim ve adlarını andığım yurttaşların gördükleri üzerine görüşlerimi belirtmeye zorlanmasaydı, gerçekten de ağzımı bile açmazdım. Çünkü ben, kin bağlayacağından kuşkulanılanlar içerisinde yer almıyorum.

Her zaman tek bir tutkum olacak: Anayurt uğruna ölmek. — Tanrı, bugün kaybı nedeniyle acısını duyduğumuz yurttaşın alınyazısını bana da nasip etsin!

Türkçesi: Nurettin Yıldıran

VATANI KURTARIN! (10 Mart 1793)

[Fransa asken bakımdan zor durumdadır. Cepheden kötü haberler gelmekte. Lüttich'i düşman işgal etmiştir, Maastricht kuşatması kaldırılmak zorunda kalındı. Konvansiyon'da gergin bir hava egemendir. Robespierre uzun bir konuşma yapar, ardından Danton durum üzerine konuşur.]

Size aktarılmış olan genel değerlendirmeler doğrudur, ancak şimdi alelacele çarelere başvurmadan önce olayların nedenini araştırmalıyız. Ev yanarken, evi boşaltmaya çalışan hırsızlara saldırmam, önce yangını söndürürüm.

Yurttaşlar, Dumouriez'nin telgraflarına inanmalısınız derim ve ulusun tüm güçlerini harekete geçirmek için bir dakikayı bile gözden çıkarmamalısınız.

Dumouriez dehasına onur kazandıran bir plan yapmıştı. Bugün ona geçenlerdeki toplantı öncesinden daha çok hak veriyorum. Yürütme ve Konvansiyon'un bazı üyelerine kış ortasında Hollanda'yı işgal etmeyi ve çoktandır bize karşı savaş yürüten İngiltere'ye savaş ilan etmeyi göze almazsak her şeyi kaybetmek tehlikesiyle karşılaşacağımızı söylemişti. Fakat bu dahice manevraları değerlendiremediğimiz için şimdi hatalarımızı düzeltmek zorundayız.

Dumouriez cesaretini yitirmedi. Hollanda içinde, bulunuyor. Gertruydenberg'i aldı. Savaş malzemesini her yerde buluyor. Sadece askere ihtiyacı var ve Fransa asker dolu.

Özgürlüğü istiyor muyuz? Eğer istemiyorsak hepimiz batarız. Onu istiyorsak gerekirse hepimiz yürürüz! *(Alkışlar. Birçok ses: Evet! Evet!)*

Politik durumumuza bakın. Düşmanlarımızın hareketlerinin merkezi nerede? İngiliz kabinesinde. Pitt, her şeyi kaybettiği için, hiçbir şeyi esirgemiyor. Çok büyük meblağlar harcanıyor yani, altın saçılıyor, Fransız özgürlüğüne karşı zafer kazanmak için çok büyük özverilerde bulunuluyor.

Artık kabul edelim, Hollanda ile Karthago bizimdir ve İngiltere yalnız özgürlük sayesinde yaşayabilir!

Tüccarlar aristokrasisi; bakanlığın despotlar koayonuna karışmasına, ticaretlerinin güme gitmesine, Pitt'in evren üzerinde salınan özgürlük ruhunu Ancien regime'in (eski rejim ç.n.) yere çalabileceğine inandığında yıktığı ilk şeyin ticaretleri olmasına kuduruyor.

Bu bakanlık bizzat ticaret kurumu tarafından[49] yıkıldıktan sonra, İngiltere'deki özgürlük dostları —bu kesim ölmedi, size umut bağlıyor— ve eğer siz görevinizi yaparsanız, eğer Fransa yürürse, İngiltere Cumhuriyetleri size elini uzatacak ve böylece evren kurtulmuş olacak *(Alkışlar.)*

Yurttaşlar düşünmek değil, davranmak gerekiyor. Bir kararname[50] çıkardınız; bu kararname her yere kararlılık götürmeli. Komiserler derhal yola çıkmalı, hatta bu gece yola çıkmalı, büsbütün yılgın yurttaşlara seslensinler, zenginlere seslensinler: Büyük emeklerimizin karşılığını servetinizle ödeyin; halkın kanından başka bir şeyi yok ve bunu da fazlasıyla döküyor. Haydi, alçaklar servetinizi dökün! *(Her taraftan canlı alkışlar.)* Yurttaşlar! Bakın, güzel gelecek sizi bekliyor!

Evet, kaldıraç olarak bütün bir ulusa ve dayanak olarak özgürlükle akla sahipsiniz — ve henüz dünyayı yerinden oynatmadınız! *(Şiddetli alkışlar.)*

Karakterinizi koymalısınız. Evet, bunu tümüyle koymadığınız bir gerçek. Bütün tutkuları, bir yana atıyorum; bunlar bana tümüyle yabancı. Yalnız bir şeyi tanıyorum, o da halkın mutluluğudur. Bunu haklılığımı teslim etmeleri gereken herkese söylüyorum.

Daha önce de böyle bir durumdaydım, düşman Fransa'dayken. O zaman sözde yurtseverlere şöyle demiştim: Çekişmeleriniz özgürlüğe zarar veriyor. Benden uzak durun, hepiniz ihanet ediyorsunuz. Önce düşmanı yenelim sonra hesaplaşırız. *(İzleyicilerden canlı alkışlar.)* Şunu söylemiştim:

«Adımın kirletilmesi beni ancak Fransa özgür olunca ilgilendirir! O zaman kan içici olarak adlandırılmaya katlanmıştım. Evet, gerekiyorsa insanlık düşmanlarının kanını içeriz ama sonunda Avrupa özgür olmalı.»

Bu özgürlüğü yaratmak elinizde. Evren cesaretinizin eylemlerini bekliyor.

Yoksa meclisin iyi yurttaş sıkıntısı (komiserlerin görevleri nedeniyle) çekmesinden mi korkuluyor? Boş tehditler! Zavallı bahaneler! — Yola çıkın, her yere enerji götürün ve görevinizi yerine getirmiş olun. Şimdi yapacağınız en kutsal iş halka bizim vereceğimiz ivmeyi izleyin! demenizdir. Düşmanlarımız yerin dibine girmeli. Ulusal borcumuz bunu kaldırmak isteyenlerin hesabına geçirilecek. Gıda maddeleri fiyatlarıyla paranız arasındaki denge yeniden ayarlanacak ve halk bundan sonra özgürlüğün mükafatını görecek.

Dikkat edin! Zengin bu sözleri duymalı. Fetihlerimiz borçlarımızı karşılamazsa onu zengin öder hem de yakında.

Ulusun durumu içler acısıdır. Hisse senetleri kötü durumda. Halk entrikacılar tarafından kışkırtılıyor; bu bir gerçek. İngiltere, halkı yanlış yola saptırmak için elinden gelen her şeyi yaptı. Bununla birlikte zavallıların ücretleriyle gıda maddeleri arasında çok büyük bir oransızlık var.[51]

Büyük emekler vermeliyiz; ağır bir darbe vurmalıyız. Hollanda'yı alalım, İngiltere'deki yurtseverleri güçlendirelim, Fransa'yı yürütelim, vatan kurtulmuş olsun! Gelecek kuşaklar bizden övgüyle söz edecek. — Yüce amacınızı gerçekleştirin; tutkulara son verelim, çekişmelere son verelim, özgürlük dalgasına bırakalım kendimizi! *(Toplu alkışlar.)*

DEVRİM MAHKEMESİNİN KURULUŞU İÇİN

[10 Mart 1793, akşam]

(Konvansiyon saatlerdir devrim mahkemesinin kuruluş yollarını tartışır. Akşam altıya doğru oturuma son verilmesi istenir. Toplantı başkanı oturuma son verdikten sonra Danton kürsüye fırlar.)

Tüm iyi yurttaşlardan yerlerini terk etmemelerini istiyorum!... *(Meclis üyelerinin hepsi susarak yerlerine oturur)*

Evet yurttaşlar, Miranda'nın belki de yenildiği (bu hiç de olanaksız değil), Dumouriez'nin kıstırıldığı ve belki de silahlarını teslim etmek zorunda kaldığı bir anda, halkın mutluluğunun gereği olan önlemleri almadan gitmeye kalkıyorsunuz. Karşı-devrimcilerin cezalandırılması için bir mahkeme oluşturulmasının ne denli zorunlu olduğunu hissediyorum; çünkü onlar için bu mahkeme gereklidir ve bu mahkeme, halk davasının en yüksek mahkemesinin yerine geçmelidir.

Özgürlük düşmanları küstahça başkaldırıyor; her yerde zarar veriyor ve her yerde kışkırtıyorlar. — Saygıdeğer yurttaşın işinde gücünde olduğunu, küçük esnafın atölyesinde, dükkanında çalıştığını görüyorlar ve gene de çoğunluk olduklarına inanma budalalığını gösteriyorlar! Olsun, onları halkın intikamından kurtarın, bu size insanlığın emridir...

(Bir ses: "Eylül! Genel öfke." Sesin sahibi her taraftan uyarılır.)

Politik suçu belirlemekten daha zor bir şey yoktur. Eğer halktan biri işlediği belli bir suçun karşılığında anında cezalandırılırken, politik suç oldukça ağırdan işlem görüyorsa bunun için başkaldıranları korkutacak ve suçlulara darbe vuracak, kökleri toplumsal kurumların dışında olan olağanüstü yasalar gerekmiyor mu?

Halkın mutluluğu şimdi büyük uğraşlar ve yıldırıcı önlemler gerektiriyor. Adliye mahkemesiyle devrim mahkemesi arasında bir

ortayol görmüyorum. Bu gerçek, tarih tarafından doğrulanıyor. Bu toplantıda her iyi yurttaşın yakındığı o kanlı günleri hatırlatmaya cesaret edildiği için şimdi söylüyorum: O zamanlar bir mahkeme olsaydı, çok sık ve çok haksız suçlanan halk, o günleri kana bulamazdı. Şunu ekleyeyim — bu olayların tanıklarının onaylayacağından kuşkum yok — hiçbir insani güç, ulusal intikam dalgasını durduramazdı.

Bizden öncekilerin hatalarından ders çıkaralım. Yasama Meclisi'nin yapmadığını biz yapalım: Halkın korkunç olmaması için biz korkunç olalım; bir mahkeme örgütleyelim. Yumuşak olmamalı — çünkü bu olanaksızdır — ama alabildiğince de az kötü olmalı. Böylece halk, yasanın kılıcının tüm düşmanlarının kafası üzerinde sallandığını bilsin.

Bu büyük yapıt, gene silahlanmayı hatırlatayım, göndereceğiniz komiserleri, örgütlemeniz gereken bakanlığı, bunları tamamlar.

Bakanlığı dedim, çünkü bakanlara ihtiyacımız olduğunun gizlenecek bir yanı yok. Örneğin Denizcilik bakanı bir deniz gücü oluşturmadı, üstelik her şeyin yapılabileceği bir ülkede, çünkü bu ülkede gerekli bütün unsurlar vardır; firkatalarımız denize indirilmedi ve İngiltere bizim silahlandırılmış ticaret gemilerimizi ele geçiriyor.

Epey insanla bol parayı ortaya sürme zamanımız geldi çattı; ulusal iktidarın tüm araçlarını seferber edelim ama bu sorunların başına sürekli ilişki içinde olduğumuz ve halkın esenliği için kararlaştırdığımız önlemleri uygulayacaklarını size garanti eden adamları getirelim.

Siz sıradan bir devlet dairesi değilsiniz, çünkü her şeyi belirleyen bizzat sizsiniz. Yurttaşlar, dikkat edin! Halka karşı ordularından, kanından ve Assignat'larından[52] siz sorumlusunuz. Çünkü bu paranın değerinin çöküşü artık halkın yaşama olanağı kalmayacak kadar sürerse, onun intikamının sonuçlarını kim önleyebilir? — Eğer gerekli güçler, o zaman önermiş olduğum gibi, daha önce kullanılmış olsaydı düşman bugün sınırların oldukça gerisine püskürtülmüş olurdu.

Henüz oturum kapanmadan devrim mahkemesinin örgütlenmesini, yeniden yapılanma çerçevesinde yürütmenin etkin eylemler bakımından gerekli yetkilerle donatılmasını istiyorum. Bir şeyin bozulmasını istediğim yok, önerdiğim yalnızca düzeltme aracı.

(Bir ses: Bir kral gibi davranıyorsun!)

Sana söylüyorum, bir korkak gibi konuşuyorsun!

(Sesin sahibi konuşmaya müdahale etmemesi için uyarılır.)

Konvansiyon'un gerçeklerin üzerine karar vermesini, bana verilmeye cesaret edilen yaralayıcı ve onur kırıcı adlara aldırış etmemesini istiyorum.

Genel güvenlik amacıyla derhal önlemler alınmasını, komiserlerinizin bir an önce yola çıkmasını ve salonun şu ya da bu tarafına oturuyorlar diye itiraz edilmemesini istiyorum. Bütün departmanlara dağılsınlar, oralarda yurttaşları coştursunlar ve yeni yaşam için özgürlük aşkını tutuşturların ve eğer yararlı kararlara katılamayacakları ya da zararlı şeylere karşı direnemeyecekleri gerekçesiyle üzülüyorlarsa, burada bulunmamalarının vatanın esenliğine hizmet edeceği gerçeğini göz önüne alsınlar.

Özetliyorum: Bu akşam mahkemenin örgütlenmesi, yürütme erkinin örgütlenmesi; yarın da askeri hareket. Sabah komiserlerimiz yola çıkmış olmalı! Bütün Fransa silaha sarılmak ve düşman üzerine yürümek için ayaklanmalı! Hollanda işgal edilmeli, Belçika kurtulmalı, İngiliz ticareti yerle bir edilmeli! Özgürlük dostları bu ülkeye karşı zafer kazanmalı! Her yerde muzaffer olan silahlarımız halklara kurtuluş ve uğur getirsin — ve dünya öcünü almış olsun!

(Alkış tufanı altında Danton kürsüden iner.)

Türkçesi: Meriç Gök

İÇ VE DIŞ DÜŞMANLARA KARŞI (27 Mart 1793)

...Konvansiyon devrimci bir yapılanmadır, halkın kendisi ne kadar halk ise, o da o kadar halk olmalıdır.

İç düşmanlara savaş açtığımız günlerdeyiz.

Evet yurttaşlar, dört bir yanda iç savaş patlak veriyor ve fakat Konvansiyon kılını kıpırdatmamakta hâlâ direniyor!... Evet yurttaşlar, eski aristokrasi utanmayı bir yana atmış, her yerde yeniden başını kaldırıyor. Suçluların kellesini uçurmak için bir mahkeme kurmaya karar verdiniz ama mahkemeniz hâlâ ortada yok!

Halk buna ne diyecek peki, yani halk kitleleri doğrulup kalkacak mı?

(Salonun her yanından sürekli bağırmalar: Evet, evet, evet! Alkışlar ve yeniden; «Evet, evet» sesleri) Halk ne diyecek, yani görüyor mu, seziyor mu bunu? *(«Evet, evet!» sesleri)* Halkın temsilcileri, enerjilerini hem iç hem de dış düşmanı yok etme mücadelesine yöneltecekleri yerde, acınası bir tutkunun sarsıntısını yaşıyorlar.

Yurttaşlar, gerçeği konuşmak zorundayız. Korkmayacak denli güçlü birine yağdırılacak boş küfürler ne işe yarar? — Şu var ki, görevinizi yapmıyorsunuz. Diyorsunuz ki, halkı kandırdılar. Evet, halkı kandırarak suç işlemiş yeterince insan var ama eğer siz, yapıştığınız koltuklarınızdan kalkıp Paris halkı arasına karışsaydınız, o zaman bu aynı halka, olayları anlama yetisi kazandırmak mümkün olurdu. Çünkü düşününüz ki, devrim ancak ve yalnız, halkla sonuna dek ilerleyebilir; devrimin aracı halktır ve bu aracı kullanmak da size kalıyor.

Siz halk topluluklarının; kamuoyunun yakınmalarını saçma ve iğrenç bir biçimde yükselten burjuvalarla dolu olduğunu söylerken boşuna konuşuyorsunuz. İyi ya, öyleyse onların kandırılmalarını önlemek için neden aralarına girmiyorsunuz? Olağanın ötesinde yurtsever kişileri, çılgın kişiler gibi göstererek amacınıza

ulaşabileceğinizi mi sanıyorsunuz yoksa? Devrimler böylesi tutkuları, yurtseverlik duygusu alevlendirir. Devrim içindeki büyük bir ulus, ocakta dalga dalga eriyen maden gibidir: Özgürlük heykeli dökülmedi daha, maden henüz erime aşamasında. Ocağın karşısında, ne yapacağınızı bilemeden dikilip kalırsanız, hepinizi yutar. *(Sürekli alkışlar.)*

Nasıl olur da asıl bugün, ulus düşmanlarına korkuyu ve titremeyi öğretecek bir kararname çıkarmanın zorunluluğunu duymazsınız? Kamuoyuna açıklamanız gereken şey, her belediyelikteki her yurttaşın, belli bir ödemede bulunan zenginlerin hesabına (ki onlar bu ödemeyi yapacaklardır ve ancak o zaman mülklerine bir zarar gelmeyecektir), evet, diyorum ki, her yurttaşa parası ulus tarafından karşılanan birer mızrak verilmelidir.

Düşünün ki, Orleans'ta eğer mızrakları olsaydı, görevlileriniz öldürülmezdi. Size söylendiğine göre (ki raporlar da doğruluyor) orada halkın içinde Bourdon'un canına kastedenleri geri püskürtebilecek silahlı yirmi kişi bile yoktu.

Demek ki yurttaşlar, belirtmiş olduğum gibi, her yurttaşın elinde bir mızrağı olması şarttır.

Ayaklanmanın yayıldığı tüm kentlerde ve bölgelerde karşı-devrim yapma, sapık görüşler ileri sürmeye tüm anayurdumuzun her türlü felaketten kurtulamamasını isteme küstahlığında bulunacak herkesin, yasanın dışına çıkmış olacağının duyurulması gereklidir. *(Alkışlar.)*

Roma'da (ki cumhuriyeti o günlerde bugünkülerden daha önemsiz olmayan tehlikeler tehdit etmekteydi) Valerius Publicola; her Roma yurttaşına, tiranlığın yeniden getirilmesinden yana davranacak herkesi ölüm cezası ile cezalandırma izni veren bir yasa çıkarttırma cesaretini kendinde bulabilmişti.

Açıktan açığa karşı-devrim lehine konuşulduğu, iyi yurttaşlar aşağılandığı, tüm kentlerde karşı-devrim göklere çıkarıldığı ve cumhuriyete zarar verebilecek her şey alkışlanır olduğu için şu açıklamayı yapıyorum:

Diyorum ki, benim bulunduğum yerde, karşı-devrimin gelmesi arzusunu açıklama ve bunu yapacak güce sahip olanlara davetiye çıkarma küstahlığında bulunacak olana, yaptığının cezasını kendi ellerimle vereceğim ... İsterse bunun sonucunda kellemden olayım... Hiç olmazsa sonrakilere büyük bir örnek göstermiş olurdum. *(Salonun her yanından alkışlar.)* Bu konuşmayı yapmamın nedeni olan önergenin gündeme alınmasını, durumu iyi olmayan her bireyin, parası ulusça karşılanmak üzere birer mızrakla silahlandırılmasını talep ediyorum.

Karşı-devrimcilerin cezalandırılması için kurulmuş bulunan mahkemenin vakit geçirilmeden işine başlamasını talep ediyorum.

Konvansiyon'un tüm dünyaya, Fransız halkına, devrimci olduğunu, özgürlüğün hayata geçirileceğini, anayurdu zehirleyen tüm yılanları boğacağını, aşırı devrimci bir yasa ile de olsa tüm canavarları ezeceğini açıklamasını talep ediyorum.

Ama bunun, hiçbir yükümlülük getirmeyen bir açık mektup olmaması, tam tersine halktan aldıkları görevin tam bilincinde olan insanlarca verilecek bir açıklama olması gerekir. — Bizzat kendiniz ilan edin aristokratlara karşı savaşı; tüm olağan önlemlere karşılık, kamu yararı için yine de yasaların gerekli olduğunu söyleyin. — Korkunç olun, halk olun ve ancak o zaman halkı kurtarabileceksiniz.

O zaman hiçbir şey boşa gitmiş olmayacak: Çünkü yurttaşlar, yanılmayın, gerçekten büyük olmak isteyen uluslar tıpkı bir insan gibi felaketler okulunda yetişmek zorundadır. Doğru, gerçekten de kaderin darbelerine katlanmak zorunda kaldık. Dikkat edin, Avrupa'da sizi bitirme planları yapıldığında, geçmiş despotizm kendi sonunu engellemek amacıyla halka hizmete başladığında, tam bu anda size şöyle demek gerekirdi: Tiran, yasanın kılıcı ile ölecek, düşmanlar kovulacak, Mainz'da 100.000 adamımız olacak, düşman toprağının bir bölümünü işgal edeceksiniz, Tournay'den hâlâ çıkmayacaksınız, o zaman her Fransız, özgürlüğümüzün zaferini görürdü. — Yani, başarısızlıklarımız bir yana, durumumuz bu.

Şimdi, nedir bizi kurtaracak olan araçlar, buna karar verin! — Sadece başvuracağımız araçlar ama... Onları kullanmak bizim

işimiz. Çok değerli zamanlarınızı yararsız tartışmalarla geçirdiniz, çok uzun bir süre yanlış bir sistemin sizi yönlendirmesine ses çıkarmadınız. Size, devrimin tamamlanmış olduğunu, şimdi sadece birkaç yıkıcı ve partici olduğunu söylediler. — Evet, ne var ki, katillerin darbeleri altında can verenler de bu particiler. Sen de Peletier, sen de partici idin, seni de öyle biri diye gösterdiler ve canavarlar seni parçaladılar.

Bu bizi felakete sürükledi. Bir sistem —hem de aristokrasiden kötü— tüm Fransa'yı herkese, canavar, suçluluğu geçici olmayan biri olarak tanıttı. Fransa'da bir kımıldanma yoktu. Hangi insanlara, hangi düşüncelere bağlanacağını bilemiyordu. Neyse ki, tüm insanlarda olayları kavrama yeteneği artıyor. Marsilya Paris'in özgürlük istediğini ve öyle yayılmak istendiği gibi hiç de anarşiye taraf olmadığını biliyor. Marsilya kendisini devrimin «dağ»ı olarak adlandırıyor. Bu dağ büyüyecek, tiranlık ve baskı isteyen canavarların üstüne özgürlük kayalarını devirecek *(Her yandan alkışlar.)*

Burada bazı anlaşmazlıkları anımsatmak istemiyorum, yurtseverlerin katlanmak zorunda kaldıkları kovuşturmaları sayıp-dökmek istemiyorum. Çünkü ayrıntılarla uğraşmak eğer benim yöntemim olsaydı, size, önceleri öyle öve öve göklere çıkarılan generalin felakete itildiğini, halka karşı kışkırtılmak suretiyle halkın kendisine duyduğu sevginin tersine çevrildiğini söylerdim.

Roland (tek bir olaydan söz edeceğim. Rica ediyorum, kafanızı da bununla fazla yormayın, unutun) — Roland'ın Dumoirez'e yazdığı ve onun da bana ve Delacroix'e gösterdiği mektupta şöyle yazıyordu: «Bu Paris grubunun, en başta da bu Danton'un canına okumak için bizimle ittifak etmek zorundasınız.» *(Kızgınlık gösterileri.)*

Karar verin yurttaşlar, böylesi örnekler, böylesi düşünceler üreten bir beynin, Cumhuriyet'in odağındaki bir insanın onulmaz etkiler yapabilip yapamayacağına karar verin. Bunu geçelim ve bu tür şeylere bir sünger çekelim.

Özgürlüğü kurtarma amaçlı kutsal bir birlik kurmanızı talep ediyorum. Bu birlik bize ait olmalı ve tüm Fransa da onunla birlikte olmalı.

Evet, anlaşmazlıklarımızı bir yana koyalım; yani öyle tek tek kişilerin barışmasını istemiyorum, bireysel kırgınlıklar atlatılabilir ama sorun asıl bizim iyiliğimiz. Ve ben, ulusun temsil edilmesine aykırı davranmanın; korkunç bir cinayet olduğuna tamamen inanıyorum. Öyle ki, en kötü düşmanımı bile kendi yaşamımı ortaya koyarak savunacağıma yemin edebileceğim bir temsilden söz ediyorum.

Bu kutsal duygunun tüm yürekleri tutuşturmasını, bu Meclis'in her üyesinin —ister kendi iyiliği isterse de tüm toplumun iyiliği için olsun— şimdi en başta içteki düşmanın yok edilmesinin zorunlu olduğu düşüncesini paylaşmasını talep ediyorum. Çünkü Cumhuriyet'i kurtarmazsak ya tutkularımız ya da cehaletimiz bizi yutacaktır.

Şu işe bakın, neler söylüyorum! — Cumhuriyet ölümsüzdür. Düşman birkaç adım daha öne geçebilir, mevzilerimizin birkaçını daha ele geçirebilir ama Fransa içinde, ne olursa olsun imha edilecektir.

Sınırlara yürüyen takviye birliklerini gördüm; bunlar gerçek özgürlük çocuklarıdır. Geçtiğim bölgelerde, düşmanlar için iyi şeyler ifade etmeyen aynı fedakarlık duygusunu fark ettim.

Düşmanlarımız somut başarılar elde ettiklerini göstermek zorundadır. Bizler kendi aramızda görüşmeler yaparken onlar güçlerini topladılar ve bizi gerilettiler ama Fransızlar, aynı efsanedeki dev gibi geri çekilerek ve ayağını kendi ülkesinin toprağına basarak yeniden güç topladı. *(Alkışlar.)*

Yurttaşlar, yasanın, aynen önerdiğim biçimde çıkmasını talep ediyorum ama yasadan daha fazla olan bir şeye dayanıyorum: Siz, halk olmak zorundasınız; içinde tek bir yurtseverlik kıvılcımı kalmış hiç kimsenin, Fransız olarak davranmak isteyen hiç kimsenin halktan uzak durmaya hakkı yoktur. Bizi halk yarattı, biz onun babası değiliz, biz halkın çocuklarıyız! (Alkışlar.)

Şimdi, bu baba doğru yoldan ayrıldığında, bizim görevimiz, onu aydınlatmak, ona yakınlığımızı ve hizmetlerimizi sunmaktır. Ne istediğimizi ona gösterelim; savunma araçlarımızın, bizi kurtaracak

araçların neler olduğunu ona gösterelim. Birlik olduğunda halkın yenilmez olduğunu ona söyleyelim. — *Yağ çekmek için değil ama.*

Bu konuda, son olarak, tek bir şey daha söyleyeceğim: Korkunç 10 Ağustos Devrimi'ni anımsamak gerekir. — O zamanlar tüm Paris ayaktaydı, heyecan içindeydi; tüm tutkular birbiriyle çatışıyordu. Paris, duvarları dışına çıkmak istemiyordu; düşmandan ve bir iç komplodan korktukları için en yiğit yurtseverler evlerini terk etmek istemiyordu. Her şey tehlikeli bir anlaşmazlığın yaklaşmakta olduğunu gösteriyor gibiydi.

Ben kendim (insan bazan kendinden de söz etmek zorunda kalıyor), ben, Yürütme Komitesi'nin, Bölüm Komiteleri'nin, Belediye Meclisi'nin, Komün üyelerinin, Yasama Meclisi Komiteleri üyelerinin Belediye'de kardeşçe bir araya gelip anlaşmalarını sağladım. Geniş katılımlı bir toplantı yaptık. Hangi önlemlerin alınması gerektiğini düşünüp-taşındık. Her bölümün başkanı sonra bunları halka duyurdu. Halk bunları aldı, kabul etti, bize omuz verdi ve zaferi kazandık.

Yurttaşlar, birbirimizi karşılıklı olarak daha iyi tanıyalım, görevlerimizden yan çizmeyelim, birbirimize kin duymayalım, duygularımızı halkınkilerle birleştirelim! ...

Halka yaklaşılsaydı, halk toplulukları sevilseydi — tüm eksikliklerine rağmen ve tüm eksiklikleriyle birlikte (çünkü insanlarda hiçbir zaman her şey tam ve mükemmel değildir) — bundan bir birlik doğardı. Ortak eylemler, düşmana karşı birlikte omuz verme doğardı. Bu, ulus için yeni zaferler ve başarıların güvencesi olurdu.

Bu önlemin alınmasının zorunlu olduğunda ve amaca ulaşabilmemiz için tüm hataların ve tutkuların bertaraf edilmesinin gerekli olduğunda ısrarlıyım. Fransa eski gücüne yeniden kavuşacaktır; Fransa üstün gelecektir ve kısa bir süre sonra zorbalar bizi püskürttüklerine pişman olacaklar. Çünkü onları daha da kesin ve korkunç bir yenilgi bekliyor.

Tüm Fransızların en azından bir mızrakla silahlandırılmasını belirleyecek olan önerimin oylanmasını talep ediyorum; devrim

mahkemesinin çalışmaya başlamasını; Fransız halkına, sizin de en az halkın kendisi kadar acımasız olacağınızı bildiren, tüm bölgelere gönderilecek bir açıklamayı bu mahkemeye vermenizi; köleliğin her türünü kesin olarak kaldıracak tüm yasaları çıkarmanızı; ve son olarak da iç ve dış düşmanlarla aranızda kesinlikle ne bir barış ve ne de bir silah bırakımı olmamasını talep ediyorum. *(Canlı alkışlar.)*

[Salonu dolduranların çılgınca alkışları arasında Danton'un önerisi hemen ve aynen kabul edilir.]

Türkçesi: Nurettin Yıldıran

ZENGİNLERİN VERGİLENDİRİLMESİ ÜZERİNE (27 Nisan 1793)

[Herault Bölgesi, bölgede asker toplanmasını ve bu savaş güçlerinin finansmanı için başkentin vergi tahsildarlarının emrine 5 milyonluk bir özel fon verilmesini önerir. Bu paranın, gerekirse, zenginlerin zorunlu bağışlarından oluşacak bir zorunlu borçlanma ile sağlanması gerekecektir. Toplanan paralar aynı zamanda ordunun desteklenmesi için de kullanılacaktır. Toplantı çok yüz ağartıcı bir konuşma ile bağlanır.]

Biraz önce, Herault Bölgesi'nin önerisini yüz ağartıcı biçimde bağladınız ama bu sonuç, önerilen önlemleri aslında kendisine borçlu olduğunuz tüm ulusu ilgilendiriyor. Onların [zenginlerin] heyecan ve abartma yüzünden vergilendirileceğini biliyorum. Evet öyle ama cumhuriyetler kurmak için gene de heyecan ve abartmaya da gerek vardır. Şan olsun halkın gazabını düşmanlarına yöneltebilen ajitatörlere! Durup dinlenmeden yinelemek gerekir ki, ne pahasına olursa olsun kuracağız, kuracağız Fransa Cumhuriyeti'ni. Özgürlük tapınağı bir kere sağlamca kuruldu mu, halk pek iyi bilir onu süslemesini. Fransa, yeniden köleliğe teslim olacağına batsın, daha iyi. *(Alkışlar.)*

Yok, yok, kimse bizim barbar olmak istediğimizi sanmasın. Özgürlüğü hayata geçirdikten sonra, onu daha da güzel kılmayı biliriz. Zorbaların kendisi bile, özgürlüğü süslerken kullanacağımız güzelliklere gıpta edecekler ama devlet gemisi tehlikede oldukça tüm toplumun kurtuluşu için, bir kişiye ait olan, her kişiye ait olmalıdır.

Şimdi artık Cumhuriyet'te tarım yasalarından söz edilmemelidir: Halk adildir, halk kitleleri devrim için, büyük adam havalarındakilerden daha fazla içgüdü ve yaratıcılık sahibidir. Bir halkın içindeki büyük adamlar, uçsuz bucaksız bir ormandaki büyük ağaçlardan daha fazla değildir.

Resmi makamların yaptığı her şeyin mantıklı olduğu düşünüldüğü için, diyorum ki, başvuracağınız araçlar yüzünden

endişeye kapılmanıza hiç gerek yok. Halkın, bölgelerde tarım yasasını zorla uygulatacağı düşünülüyordu: Ve şimdi Herault Bölgesi'nin önerisiyle ilgili spekülasyonlara girişebilirsiniz. Zenginleri vergilendirmenin, mülkiyete dokunmak olduğu söylenecek. Zenginler! Halbuki onlardan vergi istenmesi, onların ancak yararına olur. Düşmanın egemenlik alanımıza girmemesini sağlayacak büyük özverilerde bulunurlarsa bu büyük toprak sahipleri, büyük kapitalistler için gerçekten yararlı bir durum yaratır. Daha fazla özveri; mülkiyete daha fazla saygı ve daha fazla koruma demektir. *(Alkışlar.)* Bu açıklama kamunun iyiliğine yarayacak ve yaratıcılık ilkesine ve Fransa'nın yeniden canlandırılması ilkesine güven duyan herkese yöneliktir. Öyleyse, Herault Bölgesi'nin yaptığını tüm Fransa da yapacak ve tek bir çığlık olarak hep bir ağızdan haykıracak.

Bakın, Fransa birdenbire sayısız araca sahip olacak. Paris sayısız zenginliklerle dolu. O halde, çıkardığınız kararname ile bu sünger sıkılıp suyu çıkarılacak. *(Alkışlar.)* Halkın, devrimi, tüm yükü iç düşmanların sırtına sararak yapacağı ortaya çıkacak ve bu anlamda; özgürlüğün tadına varmayı da size öğreteceği için ayrıca yararlı olacak.

Kendisine kaderin el uzattığı kişi yeterince kazançlı çıkacak. Bu özgürlüğün, kafasına şırınga ettikleri gibi bir şey olmadığını, bu özgürlüğün mülkiyetin düşmanı olmadığını, cumhuriyeti isteyen ve doğuştan bazı yeteneklere sahip olan halk çocuğunun da mülkiyet hakkı olduğunu gördü mü, zengin de artık mal-mülk için korkmasına gerek olmadığından, zorunlu olarak devrime katılacaktır. Toplum ancak, özgürlük baskısı ve mantık ilkeleri birleşmişse, mükemmel olabilir.

Paris Bölgesi yeni askeri güçler hazırlayacak; bu konuda payına düşenden fazlasını yapacak. Bu yüzden, söz konusu fazlalığın yönetiminin bana verilmesini istiyorum. Her ne pahasına olursa olsun Vendee ve Deux-Sevres'deki huzursuzlukları bastırmak zorundayız. *(Evet, evet!)*

Ümitsiz bir durumda bulunmaktan çok uzağız. Kuzey bölgelerimizdeki ulusal muhafızlarımızın onurlu tutumu düşmanlarımıza, oraları kendi topraklarına katamayacaklarını açık-

seçik anlattı. Ve çok kısa bir süre sonra siz de kralın birliğinin çözülmeye başladığını gözlerinizle göreceksiniz. Çünkü onlar eski anlaşmazlıklarını ve kavgalarını unutmadılar. Yürütme Kurulunuzun, kullanılacak araç-gereçlerde daha fazla serbest hareket edebilmesi mümkün olsaydı, bu birlik belki çoktan çözülmüş olurdu.

Paris'in toplayacağı silahlı güçlerin iç düşmanlara karşı seferber edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Konvansiyon'un Paris'in yedek ordu için sağlayacağı birlikleri Vendee'ye gönderme kararı almasını talep ediyorum. Hazırlanmak istenen yedek orduya artık gerek kalmayacak. Ve biz en başta Cumhuriyetimizin içinde sükuneti sağlamak zorunda olduğumuzdan, bu güçleri ayaklanmaların patlak verdiği bölgelere göndermeniz, sizi amaçlarınızdan saptırmak demek olmayacaktır.

Yani, bölgelerin toplayacağı savaş kuvvetlerinden Savunma Bakanlığı'nın, ayaklanma olan yerlere göndereceği 20.000 kişilik bir bölümü ayırıp ayrı bir ordu kurma kararı alınmasını talep ediyorum.

[Danton'un önergesi oybirliğiyle kabul edilir.]

Türkçesi: Nurettin Yıldıran

AYAKLANMANIN HAKLILIĞINI SAVUNMA (13 Haziran 1793)

Fransa'ya cumhuriyetçi bir anayasa vererek özgürlüğünü gerçekten kurmamıza az kaldı. Bu önemli yaratmalar anında politik kurumlarla, insan bedeni hâlâ yaklaşan bir yıkım tehdidi altında görünüyor. Etrafımızı fırtınalar kuşatmış, gök gürlüyor; varsın gürlesin, bu gümbürtü içinde Fransız ulusunun ölümsüzleştirdiği eser doğuyor.

Yurttaşlar, La Fayette komplosu sırasında olanları hatırlayın. O zaman da bugünkü durumdaydık. Paris'in o zamanki durumunu hatırlayın. Yurtseverler her yerde izleniyor ve baskı görüyordu; büyük bir felaketin tehdidi altındaydık. Bugün de durum farklı değil: Bana öyle geliyor ki yalnızca özgürlüğü yaratmış olanlar için tehlike söz konusu. La Fayette ve grubunun maskesi çabuk düşürüldü, bugün halkın yeni düşmanları kendilerini ele verdiler; kaçtılar, adlarını değiştirdiler, sahte pasaport edindiler. *(Alkışlar.)* Yakında yok olacak bu alçak grubun elebaşısı Brissot, beni sürüyle altın bulundurmakla suçlayarak alçak gönüllülüğü ve cesaretiyle övünmüş olan bu adam, şimdi halkın, hakkında bir komplocu olarak tutuklama kararı çıkarttığı ve yasaların kılıcından kurtulamayacak acınası bir zavallıdır, yalnızca.

Paris ayaklanmasının departmanlardaki huzursuzluğun nedeni olduğu ileri sürülüyor.

Tüm dünyayı göz önüne alarak bu olayların bu onurlu kente ün kazandırdığını açıklıyorum.

Fransa'yı göz önüne alarak açıklıyorum: 31 Mayıs topları olmasaydı komplocular zafer kazanırlar ve bugün bize egemen olurlardı. *(Meclis'in büyük bölümü ve izleyicilerden alkışlar.)*

Bu ayaklanmanın suçu bizim üzerimize kalsın. Bizzat ben, evet ben, Konvansiyon'da benim gibi yüz adam varsa zulme karşı direnebilir ve özgürlüğü sarsılmaz temeller üzerinde kurabiliriz, derken ayaklanmayı yardıma çağırdım.

Departmanlardaki huzursuzluğun buradaki olaylardan sonra ortaya çıktığı savını hatırlayın. Oysa departmanların 31 Mayıs'tan önce (Paris'e karşı federasyon ve ittifak isteyen) genelgeler yaydıkları konusunda kanıtlar var. *(Birçok ses: «Bu doğru.»)*

Kendimizi halkla, tüm sağlam yurttaşlarla özdeşleştirmekten, olan biten her şeyi açıklamaktan başka ne yapabiliriz?

Herkesten daha çok süngü tehdidi altında olduğum, göğsüme süngü dayanmış olduğu biliniyor, tehlikede olduğuna inandığımız göğsümüzü siper ettiğimiz biliniyor. — Hayır. Paris halkı tek bir temsilcisinin özgürlüğünü yitirmesini istemedi. O, kendine yaraşan tutumu benimsedi... Paris halkı ayaklandı.

Departmanların Paris'e yergileri sizleri korkutmasın, bunlar birkaç entrikacının işi olup departmanların yurttaşlarıyla bir ilgisi yoktur. Bir zamanlar da Paris aleyhinde ve despotların lehinde konuşulduğunu hatırlayın! *(Alkışlar.)*

Paris her şeyin kendisine yöneldiği bir merkezdir, Paris bütün Fransız yurtseverlerinin ışıklarını toplayacak ve tüm düşmanlarını yakacak bir odak olacaktır.

Sizlerden, yararlı sonuçlar vermiş olan ayaklanmaya bağlılığınızı açıklamanızı istiyorum.

Halkın kanıyla beslenmeye kalkmakla suçlanan adamların sekiz gün içinde halkın mutluluğu için, kuruluşundan beri entrikacılar tarafından oradan oraya sürüklenen Konvansiyon'dan çok daha fazlasını yaptığını halk iyi biliyor. *(Alkışlar.)* Departmanların halkına göstermesi gereken sonuç budur. Aldırmayın, bilgece önlemleriniz alkışlanacaktır. Bu firar etmiş suçlu adamlar gittikleri her yerde dehşet öyküleri yaydılar, her şeyi korkunç abarttılar; ancak aldatılmış halk bunlara çok sert karşılık verecek ve kendini aldatanlardan intikamını alacaktır.

Şu anda bizi uğraştıran soruna gelince, tüm departmanlar için genel önlemler alınması gerektiğine inanıyorum. Aldatılmış olabilecek idarecilere yirmi dört saatlik bir süre tanınmalı yeniden doğru yola gelmeleri için ancak kışkırtıcılar kesinlikle affedilmemeli.

Yurtsever komünlerin aristokrat yöneticilere karşı mücadele ettiği tüm departmanlarda görev başında olanlara el çektirilmeli ve yerlerine gerçek cumhuriyetçiler atanmalı. Son olarak, Konvansiyon 31 Mayıs ayaklanması olmasa yok olacağını açıklamalı. *(Alkışlar.)*

Yurttaşlar! Güçsüzlüğe yer yok! Halka resmi bir açıklama yapın; hâlâ soyluların geri dönüşünün istendiğini söyleyin; cinayet çetesinin ortaya çıkarıldığını, bunların anayasa istemediğini, ona «Montagnardlar» ile bu çete arasında karar vermek zorunda olduğunu söyleyin; Fransa'nın yurttaşlarına gene devredilmez haklarınızın halefi olmalarını söyleyin; Konvansiyon'un etrafında birleşsinler ve Konvansiyon'un vereceği anayasayı kabul etmeye hazır olsunlar. Bu anayasa dediğim gibi özgürlük düşmanlarına salyadır. Silahlı bir ordu kurun ama bunu Vendee düşmanlarına karşı yapın. *(Alkışlar.)* Fransa'nın bu bölümündeki isyanı bastıracak ve barışı sağlayacaksınız!

Eğer halk devrimin bu yeni aşaması üzerine aydınlatılırsa bundan böyle onu gafil avlayamazlar. Özgürlüğü yaratmış bir kente dil uzatılamaz ve bu kent özgürlükle yok edilemez tersine onunla ölümsüz olur. *(Canlı alkışlar.)*

Türkçesi: Meriç Gök

BİR ORDU SEKSİYONUNUN KURULMASI İÇİN (5 Eylül 1793)

[Danton kürsüye çıkar. Milletvekilleriyle dinleyicilerin alkışları ona eşlik eder ve bir süre konuşmasını engeller.]

Kimi üyeler gibi, özellikle Billaud-Varenne gibi ben de bizi sıkıştıran halkın görkemli coşkusundan yararlanmak zorunda olduğumuza inanıyorum. Halk, isteklerini açıkladığı, düşmana karşı yürümeye hazır olduğunu duyurduğu zaman bizzat halkın önerdiklerinden başka önlem alınamayacağını biliyorum. Çünkü bunlar ulusun dehasının dikte ettiği istemlerdir.

Komite'nin (Halk Kurtuluş Komitesi) raporunu sunmasını, uygulamanın mali yönünü iyice ölçüp biçmesini ve bir önerge biçimine getirmesini yerinde buluyorum. Öte yandan şu anda bile bir devrimci ordu üzerine karar alınmasına hiçbir engel görmüyorum. Bu önlemleri olanaklar ölçüsünde genişletelim. Fransa'yı göz önüne alarak hâlâ gerçek bir devrimci süreç içinde bulunulduğunu açıkladınız; evet, devrimi tamamlamak zorundayız. Paris'teki karşı-devrimcilerin olası entrikalarından korkmayın. Kuşkusuz özgürlük ateşini, en gür yandığı yerde söndürmeye can atıyorlar. Fakat gerçek yurtseverlerin, düşmanlarını en az yüz kez yenmiş olan Baldırıçıplaklar'ın[53] muazzam kitlesi buradadır. Saldırıya hazırlar. Bu kitleyi yönlendirmeyi bilirseniz bütün entrikacıların planlarını tekrar tekrar boşa çıkarırlar.

Yalnız devrimci bir orduya sahip olmak yetmez; bizzat sizlerin devrimci olması gerekir. Düşünsenize, alınteriyle geçinen insanlar seksiyon toplantılarına gelemiyor ve entrika, salt seksiyonlarda, gerçek yurtseverler bulunmadığı için kök salıyor. Öyleyse haftada iki kez genel toplantı yapılmasına karar vermelisiniz. Bu toplantıları izleyen halktan biri bu nedenle kaybettiği iş süresi için uygun bir tazminat almalıdır.

Düşmanlarımıza kendilerine karşı her zaman her önlemi[54] almaya kararlı olduğumuzun duyurulması da yararlı olabilir.

Silah üretimi için savaş bakanına 30 milyon verdiniz. Şimdi bu olağanüstü üretimin ancak ulus her yurttaşın eline bir silah verdikten sonra durdurulacağına da karar vermelisiniz. Baldırıçıplaklar kadar tüfeğimiz ve hemen hemen onlar kadar topumuz olacağına ilişkin kesin kararımızı duyuralım. *(Alkışlar.)*

Ulus tüfeği yurttaşın, gerçek yurtseverin eline bırakmalı. Cumhuriyet ona şöyle demeli: Vatan sana bu silahı senin savunman için teslim ediyor. Onu ayda bir ve ulusun otoritesi istedikçe buraya getireceksin. Tüfek bizde en kutsal nesne olmalı; tüfeğini kaybetmektense yaşamını kaybet. *(Alkışlar.)*

Her çeşit silah üretimi için 100 milyon ayırmanızı talep ediyorum; çünkü hepimizin silahı olsaydı hepimiz yürürdük. Silahımızın olmaması bizim için prangadır. Doğrusu vatanın kesinlikle yurttaş sıkıntısı yoktur. *(Alkışlar.)*

Fakat hem tutuklamış olduğunuz hem de hâlâ yakalamanız gereken iç düşmanları cezalandırmalısınız. Devrim mahkemesi yeterli sayıda bölümlere ayrılmalı. *(Birçok ses: «Bu zaten yapıldı.»)* Böylece her gün bir soylu, bir katil işlediği cinayetleri kellesiyle ödeyebilsin. *(Alkışlar.)*

Sonuç olarak şunların oylanmasını öneriyorum:

İlk önce Billaud'nun önerisi; [55]

2. Ayrıca seksiyonların her pazar ve perşembe toplanmasına ve durumu nedeniyle tazminat isteyen her izleyiciye her toplantı günü için 40 sous tutarında bir ödeme yapılmasına karar verilmelidir. [56]

3. Konvansiyon, savaş bakanlığına silah özellikle de tüfek yapımı için 100 milyon verilmesine; bu olağanüstü üretimin gerekli yardımı göreceğine ve ancak Fransa bütün iyi yurttaşlarına bir tüfek verdikten sonra üretimin durdurulacağına karar vermelidir.

Son olarak devrim mahkemesinin etkinliğinin nasıl artırılabileceği üzerine bir rapor hazırlanmasını öneriyorum.

Halk, düşmanlarının ölümünü görmeli; Konvansiyon'un halkın çıkarlarıyla uğraştığını anlamalı. Halk yücedir; şu anda bile bunun çarpıcı bir kanıtı önünüzdedir: Kendisini karşı-devrim yanına çekmek amacıyla tezgahlanmış suni kıtlığın acısını çekmesine karşın, kendi sorununa katlandığını çok iyi biliyor. Despotizm döneminde olsa tüm hükümetleri devirirdi kuşkusuz. *(Alkışlar.)*

Dört devrim yılının aydınlattığı Fransızların niteliği böyledir.

Saygı sana yüce halk! Yüceliğini sabrınla birleştiriyorsun; inatla özgürlük istiyorsun; özgürlüğü kazanacaksın. Seninle birlikte yürüyeceğiz, düşmanların ezilecek, sen özgür olacaksın.

[Salonun her tarafından aynı anda bir alkış tufanı kopar. Birçok kez, «Yaşasın Cumhuriyet!» diye bağırıldığı duyulur. Salondakilerle izleyici sıralarında tüm yurttaşlar tek bir hareketle ayağa kalkarlar; kimi kolunu havaya kaldırırken kimi şapkasını sallar; genel bir coşku görülür —Danton'un üç önerisi kabul edilir.— Tekrar alkış. Salon yeniden «Yaşasın Cumhuriyet!» sesleriyle çınlar.]

Türkçesi: Meriç Gök

POLİTİKANIN DESTEKLENMESİ ÜZERİNE (6 Eylül 1793)

Ne denli büyük olursa olsun feleğin darbesinin bizi yıldıramayacağı doğruysa daha önce Bakan'a ve Komite'ye söylemiş olduğumu burada da tekrarlamak zorundayım, yani ulusal enerjiye politik yardımların eklenmesi gerektiğini. Topun sökmediği yerde altın iş görür. Eğer Pitt'in Guineeleri[57] özgürlüğün temellerine saldırıyorsa karşı taraf niye aynı biçimde çökertilmesin? Bu yöntemi yalnızca düşmana bırakmak çılgınlıktır.

Komiteye 50 milyon veriliyor — İddia ediyorum: 3 ya da 4 milyonla Toulon'u Fransa için geri alır ve onu İngilizlere teslim etmiş olan bütün hainleri sallandırırdık.

Almış olduğunuz kararlar bir şeye yaradı mı? Acaba düşmanlarınızın baştan çıkarıcı altını da bir şeye yaramamış mıydı? Komiteye 50 milyon verdiniz, fakat bu miktar yeterli değil. Özgürlüğün fethine yaraması için kesinlikle 20, 30, 100 milyon yatırılmalıydı.

Düşmana karşı bütün silahlarla mücadele edilmeli; onun yöntemlerinden yararlanmalı; hatta tek tek insanların kötü alışkanlıklarından bile yararlanmalı. Halk davasının zafer kazanmasına yardımcı olabilecek bu yeni yöntemleri artık düşünmelisiniz. *(Alkışlar.)*

Halk derneklerinden daha çok yararlanılsaydı, bu örgütlerin üyeleri özgürlük elçileri olarak tüm ülkeyi bir uçtan bir uca dolaşsaydı düşmanlarınız bu denli küstah olamazlardı.[58] Doğru dağıtılmış birkaç milyon onların hepsini devrimci yöntemlerle yok etmeye yeter.

Komite, gizli harcamalar yapmış olmaktan dolayı suçlanacağından korkuyor; ancak biz bu tür adi hesapları düşünmeyiz.

Komite'nin yararlanacağı politik yardımın uygulanması üzerine bir rapor hazırlamasını talep ediyorum.

Hiçbir komiteye üye değilim ve olmayı da düşünmüyorum. Fakat en iyi yurtseverlerin Halk Kurtuluş Komitesi'nde olduğunu açıklıyorum ve bu komiteye kim iftira ediyorsa bence kötü bir yurttaş ya da aklından zoru olan biridir.

Tekrar kendi görüşüme dönüyorum: Artık düşmanlara karşı politik yöntemler kullanmalı ve devrimci önlemler almalısınız.[59] Eğer bu önerilerimi anayasanıza eklemezseniz o zaman size söyleyeceğim şudur. Yönetmeyi bilmiyor ve temsilcisi olduğunuz halka layık değilsiniz. *(Alkışlar.)*

[Gaston: «Danton bir devrimcidir. O tek başına da düşüncelerini gerçekleştirebilecek yetenektedir. Karşı çıkmasına rağmen Halk Kurtuluş Komitesi'ne alınmasını öneriyorum.»

Bu öneri alkışlarla karşılanır ve kabul edilir.]

Türkçesi: Meriç Gök

SAVUNMA [60] (3 Aralık 1793)

Coupe, hakkımdaki görüşleri bulanıklaştırmaya çalıştı.

Hiçbir zaman devrimin kirişini koparmaya kalkışmadım. Çünkü halk, düşmanlarını ezmekle uğraştığı sürece anayasanın işlememesini söyledim. Savunduğum ilkeler, halk topluluğunun, otoritenin her türünden bağımsızlığına dayanmaktadır. Bu yüzden, halk derneklerinin yerel makamlarla aynı şeyleri yapmamaları düşüncesini savundum.

Birtakım söylentiler geldi kulağıma. Bana karşı ağır iftiralar yayıldı. Kolayca suçsuzluğumu ve özgürlük sevgimi anlayacak olan halkın önünde kendime savunma hakkı verilmesini istiyorum.

Bana güvensizlik duyanları, şikayetlerini açık biçimde formüle etmeye davet ediyorum. Çünkü buna kamuoyu önünde cevap vermek istiyorum.

Konuşmacı kürsüsüne çıkarken beni protesto eden alkışlarla karşılaştım. Özgür bir adamın niteliklerini yansıtan görünüşü yitirmiş miyim? Tehlike dönemlerinde sizlerin yanında olan yoksa ben değil miyim? Bir zamanlar hep arkadaşınız olarak kucakladığınız ve sizinle ölebilecek olan, ben değil miyim? Bir çok kovuşturmalara uğrayan o insan ben değil miyim? Marat'nın, en gözünü budaktan sakınmaz savunucularından biriydim; halkın o dostunun ruhunu, beni savunması için buraya çağırıyorum.

Özel yaşamımı sizlere anlatırsam düşmanlarımın ve düşmanlarınızın var olduğunu söyledikleri büyük servetin aslında yıllardır sahip olduğum küçük bir malvarlığıyla sınırlı olduğunu şaşkınlıkla göreceksiniz. Tüm kötü niyetli kişileri, varsa suçumu kanıtlamaya davet ediyorum! Tüm çabalarınız beni bir milim bile sarsamayacak.

Halkla birlikte dimdik ayakta olmak istiyorum. Halkın yokluğunda beni asabilirsiniz. Siz tarihinizdeki, özgürlük mücadelelerini

ölümsüzleştirmesi gereken sayfaları nasıl yırtmıyorsanız ben de aynı şekilde kendi tarihimdeki bu sayfayı yırtıp atamam. (Alkışlar.)

[Kağıttan okunmayan bu serbest konuşmadan günümüze bundan başka kalan yoktur. Danton, tutanak görevlilerinin izleyemeyeceği bir biçimde gösterişli bir konuşma seline kaptırır kendini. Konuşmasının sonunda, kendini daha sonra kamuoyu önünde savunabilmesi için, kendisine yöneltilen suçlamaları araştıracak on-iki kişilik bir komisyon kurulmasını önerir.]

Türkçesi: Nurettin Yıldıran

YURTSEVER YÜZLER (3 Mart 1794)

Hiç şüphesiz tümümüz, Halk Kurtuluş Komitesi'nin az önce sunduğu planın uygulanabilmesini istiyoruz. Hiç şüphesiz, tüm Cumhuriyet'te tek bir mutsuz kişinin bile kalmayacağı an uzakta değildir. Ne var ki, insanlar mülkiyet yoluyla anayurda bağlanmış olduklarından, şimdi Komite'nin neler yapabileceğini görmek üzere bir denemeye girişmenin iyi olacağını düşünüyorum.

Yurttaşlar! Cumhuriyet içinde, halkın davasını savunurken sakat kalan pek çok yurttaş var. Anayurt için pek çok acı çekmiş olan bu yurtseverler kolonisini bizzat Konvansiyon'un gözetimi altında çalıştırmak için onlara Paris yakınlarında toprak ayırmayı ve hayvan vermeyi yararlı görmüyor musunuz?

O zaman yurttaşlar, Cumhuriyet'in her askeri kendine şunu söyleyecektir: «Şimdi yaralanırsam, halkın haklarını savunurken bir organımı yitirirsem, ne olacağımı bilirim. Zaten yoldaşlarımdan bazıları yaptıkları hizmetin karşılığını alıyor. Onlara bir de ben ekleneceğim ve Cumhuriyet'in kurucularını öveceğim hep.»

Kardeşlerimizden yurdumuzun savunmasında çok çabalar harcamış olanların, gözetimimizde yurtsever asker ödeneğini alırken görme şerefini kısa süre içinde tatmamız için, tarafımdan Meclis'e getirilen düşünceleri Halk Kurtuluş Komitesi'nin benimsemesini talep ediyorum.

[Danton'un önergesi kabul edilir ve uygulamadaki ayrıntılarla ilgili öneriler getirmek üzere Sosyal Yardım Komitesi'ne havale edilir.]

Türkçesi : Nurettin Yıldıran

SON KURTARMA GİRİŞİMİ (19 Mart 1794)

Ulusal temsilciler halkın gücüne dayanarak, özgürlüğe karşı suç işleyenlerin kışkırtabileceği her türlü ihaneti engelleyeceklerdir. Bizi birkaç gündür uğraştıran ihanet henüz ortadan kaldırılmıştır; halk ve Ulusal Konvansiyon bu ihanetin sorumlularının ve destekçilerinin ölümle cezalandırılmasını istemektedir.

Yine de Konvansiyon kendisine yakışan bir tavır göstermelidir; halkın çıkarlarını olgun ve titiz bir şekilde değerlendirmelidir. Şimdi geçtiğimiz yolda fazla aceleci bir şekilde ilerlememeye gayret edelim, iyi düşünülüp taşınılmış davranışlarla, bizi yanlış adımlar attırabilecek her şeyden kaçınalım.

İnceden inceye düşünülmüş, açık ve kesin önlemler alan devrimci bir hükümetimiz var. Elimizde bulunan, bizden ayrılamayacak erki devrettiğimiz bir Halk Kurtuluş Komitemiz ve bir Genel Güvenlik Komitemiz var; ve biz onlardan ayrılan bir yola girmemeye çalışmalıyız.

Size önerilen kararname, benim düşünceme göre, bir işe yaramaz. Savaş bakanından bir yasanın yerine getirilmesiyle ilgili hesap sorulamaz; şu anda Halk Kurtuluş Komitesi'ne şunları söylemek gerekiyor: «Bugüne kadar sana gösterdiğimiz güveni davranışlarınla hak ettin; şimdi de ihanetin her boyutunu titizlikle araştır; ama suçlu olmayanların davranışlarını da soruştur; aynı zamanda bunların belki de kayıtsız ve önemsemez davranışları ile istemeden de olsa, hainlerle ittifak kurup kurmadıklarını incele.» — Evet, bütün bunları araştırdıktan sonra, Halk Kurtuluş Komitesi, savaş bakanı ve onun yetkileri üstüne, sonuç olarak adeta savaş iktidarı için çaba harcayan ve lanetlenecek tarzda bakanın elini, kolunu bağlayan bir kişi üstüne düşündüklerini dile getirmek zorundadır.

Ama yineliyorum, acele etmemeliyiz; komitelere açıklama yapmaları için zaman tanımalıyız; gece gündüz çalışıyorlar; onların yetkilerini çiğnemeyelim.

Şüphesiz, vatanı kurtarmak için Konvansiyon Meclisi'nin üyeleri onlarla birlik içinde olmalıdır; şüphesiz komiteler de bilmeli ki halkın temsilcileri, Konvansiyon Meclisi'nin bütün ateşli devrimcileri, La Fayette'in karşısında Cumhuriyet'ten söz etmeye ilk kez cesaret eden herkes, sonuç olarak, bedensel ve tinsel tüm yeteneklerini özgürlük davasına adayan biz hepimiz, komitelerle ortaklaşa çalışmak, onlarla birlikte ölmek ya da zafere ulaşmak istiyoruz.

Komiteler, bizim siyasal öncümüzdür. Olabildiğince fazla etki kazanmak için ve davranışlarımıza, büyük bir halkın temsilcilerine yaraşır bilgelik ve ululuk kazandırmak için, çabalarımız eşgüdümlü olmak zorundadır.

Fransızlar, daha gencecik olan özgürlüğün fırtınalarından korkmayın. Pis köpüğünü kendi kendine atıp arınan, taze ve keskin bir şaraptır özgürlük. *(Alkışlar.)*

Belirtmeliyim ki, ulusal temsil bana hiçbir zaman bugünkü kadar büyük gelmemiştir. Özgürlük zaferiyle damgalanan yeni zamanlar gelip çattı. Bütün maskelerin düşeceği, Cumhuriyetimizde egemenliklerini yeni pekiştirmekte olan, erdemleriyle değer kazanmış insanların, yalnızca onların artakaldığı beklenen anın yaklaştığını görüyorum. Bu yeni an, yurtseverliği taklit eden ve yurtseverliğe özgü simgeleri kendisi için kullananları yok etmek için gerekliydi. Ancak o zaman sahte ve gerçek devrimcileri birbirinden ayırt edebileceğiz!

Şimdi özel bir konuya değinmek istiyorum.

Paris Komünü Genel Konseyi'nin mükemmel yurtseverlerden, ateşli devrimcilerden oluştuğuna inanıyorum. Bu fırsattan yararlanarak, Konsey'e olan büyük saygımı dile getirmek istiyorum.

Genel Konsey, ortak dava güttüklerini sizlere açıklamak için geldi.

Konvansiyon Meclisi Başkanı konumunu çok canlı biçimde duyumsadı. Verdiği yanıt, anlamı ve niyeti itibariyle bizim temsil ettiğimiz halkın heybetine uygun düşmekteydi. Yanıtındaki pederane ve resmi ton, sözcüklere daha da değerli bir karakter kazandırdı ama şu anda, kötü niyetlilerin Rühl'ün (Meclis başkanı) ifade tarzından

asla kastetmediği, hiçbir zaman istemeyeceği yanlış anlamlar çıkarması halkın ve özgürlüğün bayrağı altında mücadeleye giren yurttaşların en küçük bir acı olsun yaşamasına neden olunması gibi bir korkumuz olmamalı.

Vatan adına, bu entrikalara en küçük bir fırsat tanımamalıyız.

Zafere ulaştığımız zaman (ki ulaşacağız), bir bireyin tutkuları yine vatan sevgisinden ağır basacaksa, eğer bu tutkulardan dolayı, yine özgürlüğün aleyhine bir uçurum açılacaksa, bu uçuruma atılan ilk insan ben olayım!

Ama her türden kin, bizden uzak dursun. İnsanları artık sadece yaptıklarına göre yargılama zamanı geldi çattı. Maskeler düştü, maskeler artık kimseyi kandıramaz. Kendisi halk olan, halkın gerçek temsilcileri ile, yurtseverleri boğmak isteyenleri birbirine artık kimse karıştıramayacak. Ve onlar arasında, görevini yerine getiren sadece tek bir kişi de kalsa, ona acı çektirmektense, bütün acıları kendisi üstlenmeğe hazır olmak gerek ...

(Bu arada Rühl, konuşmacının sözünü keser. Genel Konsey'e verdiği yanıtın iyi anlaşılamadığını ve hakaret etmek istemediğini açıklar. Konvansiyon Meclisi eğer adına söylediklerine katılmazsa, istifaya hazır olduğunu ekler. Sonunda Danton'a dönerek şunları söyler: «Kürsüden yanıt vereceğim; gel sevgili arkadaş, bu sandalyede yerini al.»)

Başkan, bana sandalyeni önerme; sen onu çok iyi dolduruyorsun...

(Danton'un konuşması sık sık alkışlarla kesilir. Bu son jest coşkuyu had safhaya çıkarır.)

Başkan, bana düşüncelerini serbestçe dile getiren bir kardeş gözüyle bak. Konuşmamın niyetine bak, sen kendin yanıldığında ben sana nasıl davranıyorsam, sen de benim sözlerimi hoşgörüyle yargıla. *(Canlı alkışlar.)*

Yeniden en önemli noktaya dönüyorum; vatanın selameti şunu gerektirmektedir: Aldığımız bütün önlemler, birbirini akıllı ve olgunca

izleyecek biçimde düzenlenmelidir.

Tüm memurların davranışlarını gözden geçirmek üzere, Halk Kurtuluş Komitesi'nin Güvenlik Komitesi ile eşgüdüm içine girmesini talep ediyorum.

İçimizde herkes, ne düşünüyor açıklamalı.

Kim benden daha fazla açıklamada bulundu ki? — Devrim hükümeti kurulmasını ilk ben istedim. Düşüncem önce reddedildi, sonra da benimsendi. Bu devrim hükümeti cumhuriyeti kurtardı. Bu hükümet sizlersiniz. Kamu çıkarları konusunda bilgi verecek herkesin bu birleşik komitelerle ilişkiye geçmesini ayrıca talep ediyorum; bu komiteler daha sonra bize hazırladıkları raporları sunacaklar ve bugünkü kötülüklerle başa çıkmak ve gelecekte büyük bir olasılıkla özgürlük ve eşitliğe karşı yönelecek saldırıları engellemek için, çare önereceklerdir.

Ve sonuç olarak, Konvansiyon'un üyeleri arasında birlik, uyanıklık ve temkinlilik talebinde bulunuyorum.

Komiteler Konvansiyon Meclisi'nin bir uzantısıdır. Hepimiz birlikte davranmalıyız.

Önergelerin Halk Kurtuluş ve Güvenlik Birleşik Komitelerine verilmesini öneriyorum. *(Salon alkışlarla gümbürder.)*

[Danton'un önerisi benimsenir. O sırada Rühl ve Danton birbiri ardından Montagnardların sıralarına giderler ve kucaklaşırlar. Salon yeniden alkışlarla inler.]

Türkçesi : Milena Ergen

GERÇEK SORUMLULAR [61]

Devletleri kökünden sarsan filozoflar değildir; onlar sistemler tasarlarlar sadece. Kralların aşağılık dalkavukları, onlar adına halkı ezer ve aç bırakırlar, bir başka yönetim özlemi yaratırlar. Bu özlem, salt özgürlük üstüne düşüncelerini yayınlayan bütün filozofların yaratacakları özlemden daha güçlüdür.

1972

POLİTİKA SUÇU

Bir politika suçunu tanımlamak kadar güç bir şey yoktur.

1793

İNSAN KAFASININ BAŞ YAPITI

Temelleri en çok halka dayanan bir anayasa yapmak, öyle bir anayasa ki, bütün gelişmelerde halkın bütün haklarının en iyi işlemesini sağlasın, yasa yapmanın en iyi yolunu bulsun, zorla başta kalmamakla birlikte, en güçlü hükumeti kurabilsin. İşte, şüphesiz insan kafasının baş yapıtı olurdu bu.

1793

ÇAMUR ATMA

Çamur atılmaktan korkan, devlet adamı olamaz.

İYİ YASACI

Yasacının yapacak olduğu şey nedir? — İlkelere uygun olanla, koşullara uygun olanı uzlaştırmaktır.

DEVRİMİN KADERİ

Hesaba, kitaba uygun bir devrim yapılamaz. Devrim yollarının, zaman zaman iyi yurttaşların kanına girmemesi imkânsızdır.

o

Ekmekten sonra halkın ilk gereksinimi eğitimdir.

o

Giyotin celladına:

Başımı halka göstereceksin, zahmete değer.

Giyotinden kurtulmak için kaçmasını salık verenlere yanıtı:

İnsan, yurdunu ayakkabısının tabanı altında götürebilir mi?

ROBESPİERRE'E

«Böylesine acımasız bir devlet yönetimi süremez. Bu, Fransız mizacına aykırıdır. Ne var ki, siz, benzerlerinizin iyiliğini istiyorsunuz ama korkunç bir yolla istiyorsunuz.

o

Devrimlerde yetki, en kara ruhluların elinde kalır. İnsanları yönetmektense, zavallı bir balıkçı olmak daha iyidir. Hayvan herifler! Geçerken beni görüp «Yaşasın Cumhuriyet!» diye bağıracaklardır. Hiç olmazsa, kıçımı Robespierre'e, bacaklarımı da Couthon'a bırakırsam, bir süre işler yürür. Düşünüyorum da bir yıl önce, böylesi bir günde kurmuştum Devrim Mahkemesi'ni. Tanrıdan ve insanlardan özür diliyorum ama ben kıyıcılıkları önlemek istiyorum.

DEVRİM MAHKEMESİNDE

Başkan Herman soruyor:

— Adınız ve soyadınız?

— George-Jacques Danton. 34 yaşında, Acis doğumlu. Avukat. Konvansiyon'da milletvekili.

— Savunucunuz var mı?

— Ben kendime yeterliyim.

— Oturduğunuz yer?

— Oturduğum yer mi? Az sonra oturduğum yer hiçlikler dünyası olacak ve adım Patheon tarihine geçecek. Umurumda değil. Halk kelleme saygı duyacak. Evet, giyotinde uçurulacak olan kelleme.

o

— Şu dünya bir insan tarlası. Alabildiğine geniş bir tohum ekimi. Bu sayıları milyarları aşan insanlar, renk renk insanlar arasından, milyonda bir bir icatçı, bir bulucu çıkacak. İşte onlar, icatlara icat katabilecek. Elden ele aktarıla aktarıla bir gelişme, dünyayı bir yerlere götürecek. Elele verilirse, dünyayı çevreleyen bir halka oluşacak. O halkanın parçalarıdır bu dehalar.

DEVRİM YAZILARI:

Babeuf

Türkçesi: Sebahattin EYÜBOĞLU
Vedat GÜNYOL

I. BABEUF'ÜN YAŞAMI
1760-1797

Fransız Devrimi'nin kuramcıları arasında Babeuf'ün önemli bir yeri vardır. Eserinin özgünlüğünü anlamak için, içinde yaşadığı toplumsal ortamı ve karşılaştığı başlıca sorunları kısaca görmek gerek.

1760 yılında dünyaya gelen Babeuf, gençliğini Picardiede geçirir. Yoksul bir ailenin çocuğudur. Öğrenim olarak ne gördüyse babasından görür ve genç yaşta yaşamını kazanmak zorunda kalır. Bir çok işlere, girip çıktıktan sonra, 1785'de tapu işlerinde çalışır. Bu iş, toprak sahiplerinin haklarını çok eski ve geçerliği kalmamış birtakım ayrıcalık belgelerine göre aramaktı. Gerçekte, XVIII. yüzyıl sonlarında soylular sınıfı paraca güç bir duruma düşmüştü. Bu sınıf günün ekonomik yaşamı (ticaret ve endüstri) dışında kaldığı için — çünkü saygınlığından bir şeyler yitirmeksizin bu yaşama katılmazdı— tek geçim kaynağı olarak elinde yalnız topraklarının geliri kalmıştı. Ortaçağdan beri bu gelir değişmez, donmuş bir durumda idi. Oysa ticaretin gelişmesiyle fiyatlar yükleyen derebeylik kendi haklarını sonuna kadar kullanamaz olmuştu. Onun için, sıkıntısını gidermek isteyen derebeylik kendi haklarını sonuna kadar kullanmaya, yani köylüyü daha da sömürmeye bakıyordu. Babeuf, tapu işinde çalışırken bütün bunları görür. Kendi deyimiyle «soylu sınıfın zorbalık ve bin bir dalavere ile toprakları ele geçirişinin sırlarını» öğrenir.

Bu derebeylik sömürücülüğünün yanı sıra, tarım ve endüstride kapitalist tipte birtakım ilişkiler çıkıyor ortaya: Zengin tarım bölgelerinde (özellikle Picardie'de) artık topraklarının geliriyle yetinmeyen birtakım toprak ağaları, burjuvalar, kimi zaman da derebeyleri yeni yeni sömürme yollarına başvuruyor, gerek para karşılığında, gerek zorla köylünün topraklarını ele geçiriyor ve bunlarda yeni yöntemler deneyerek toprağın verimini arttırmaya çalışıyorlardı.

Bu değişmeler de yine köylünün zararına oluyor; odununu sağladığı, hayvanlarını otlattığı topraklardan yoksun kalıyor ve toprak

sahibinin ya da kiracısının buyruğunda ırgat olarak çalışıyor. Böylece eskinin derebeyi —köylü karşıtlığına sömürgeci— proleterleşmiş köylü karşıtlığı ekleniyor.

Bu tarım kapitalizmi yanında, Picardie'de bir de endüstri kapitalizmi doğuyor: Özellikle büyük kentlerde gelişen yün endüstrisi büyük sayıda yoksul emekçi kütlesini boğaz tokluğuna çalıştırmaya başlıyor. Belli noktalarda toplaşan bu kapitalist endüstri dışında, kendilerine bir gelir fazlası sağlamak isteyenler (kentlerde zanaatçılar, evlerinde çalışan işçiler, köylüler) örme ve dokuma işlerinde kullanmak üzere hammadde satın alacak, tezgah kuracak para bulamadıkları için, zengin birtakım tüccarların eline düşüyor ve onların sağladığı araçlarla çalışıp ürünlerini yok pahasına yine onlara satmak zorunda kalıyorlar.

Babeuf, yakından gördüğü bu durumdan birçok dersler. çıkarıyor kendisine: Önce, XVIII. yüzyıl filozoflarının, özellikle J. J. Rousseau ve Morelly'nin etkisi altında, özel mülkiyetin haksızlıklar üstüne kurulduğu sonucuna varıyor. Babeuf, ilk sosyalist kuramlarını, devrimden az önce Arras Akademisi sekreteri olan arkadaşı Dubois de Fosseux'ye yazdığı mektuplarda taslak halinde verir. Sonradan Sonsuz Kadastro'ya aktardığı bu taslakta toprakların dağıtılmasını toplumsal eşitsizliği önlemenin tek yolu olarak gösterir.

Bunun yanı sıra, Babeuf sınıf çatışması düşüncesini geliştirmeye başlar. Gerçekte, devrimin girdi çıktısına katıldıkça, işçi kitlesinin çeşitli yollardan sömürüldüğünü daha açık seçik görmeye başlar ve kafasında yer alan sınıf çatışması kavramı, gerek öğretisinde, gerek eylem yaşamında büyük bir önem kazanır.

Babeuf halktan, halk sınıflarından yana olan bu eyleme devrimin başlarında atılır. Bastille'in ele geçtiği haberini alır almaz, büyük bir coşku içinde Paris'e koşar ve başkentin devrim havasına kendini alabildiğine kaptırır. Picardie'ye dönüşünde, halkı yavaş yavaş belli amaçlara doğru seferber etmeye çalışır. Önce, aides ve gabelle gibi dolaylı vergilere karşı baş gösteren akımın başına geçer. Bu tüketim vergileri özellikle yoksul halkın sırtına binmekteydi. Üstelik toplanış yolu da insan onurunu kırıcıydı. Babeuf, sekiz yüz komünün imzasıyla Millet Meclisi'ne bir dilekçe gönderir. Bu kışkırtma hareketi

yüzünden ilk kez (Mayıs 1790) hapse atılır. Kısa bir süre sonra hapisten çıkınca, yeniden savaşa koyulur ve özellikle, başa geçen burjuvazinin çiğnediği 1789 Bildirisi'nin demokratik ilkelerini savunmaya başlar. Düşmanlarının iftirasına uğrar ve Paris'e sığınmak zorunda kalır (1793 başları).

Bu kez, Paris, Babeuf'ün düşüncesi üzerinde kesin bir etki yapar. 1793'ün Paris'idir bu, Fransa'nın en çok işçi ve zanaatçısının toplu bulunduğu bir yer. Baldırıçıplaklarla büyük burjuvazi arasında zorlu bir çatışma başlamıştır. Sınıf çatışması daha çok geçim gereçleri konusunda kendini göstermektedir: İç ve dış savaşlar ortasında, Baldırıçıplaklar ordu ile kent halkının azğını makul bir fiyatla sağlayacak bir salma ve vergileme politikası istemektedirler. Büyük burjuvazinin en önemli bölüğü olan büyük tüccarlar, gelir kaynaklarını kısacak olan bu tür ekonomik sınırlamalara var güçleriyle karşı koyuyorlar ama halkı yalnız devrimin kurtaracağına inanan Montagnardlar halkın hak isteklerinin bir bölümünü gerçekleştiriyorlar: En zorunlu besin maddelerini vergileyen yasayı (la loi du maxiumum general) koyuyorlar. Paris Komünü İaşe Komisyonu'nda görev alan Babeuf, o zamanın büyük ekonomik sorunlarını yakından görmek fırsatını buluyor. Tüketim maddelerinin dağıtımı artık onun gözünde büyük bir önem kazanıyor. Babeuf sosyalizminin bir üretim sosyalizmi değil, bir tüketim sosyalizmi oluşunun nedenlerinden biri buradan gelir.

Ama devrimin bu kesin döneminde Babeuf birinci planda bir politik rol oynamıyor: O günlerde, özgürlükleri, hatta 1793 Anayasası'nın koyduğu demokratik özgürlükleri bile kısıtlayan olağanüstü bir hükümetin zorunluluğunu, karşı-devrimi ve büyük burjuvazinin bencilliğini etkisiz bırakacak Yıldırı yönetiminin kaçınılmazlığını anlamıyor henüz. Demokratik kurumların serbest işlemesi, halk yararına çalışan bir politikanın zorunlu ve yeterli bir koşulu gibi görünüyor ona. Bu düşünce Babeuf'ü büyülüyor ve Robespierre'in politikasını desteklemekten alıkoyuyor.

9 Thermidor'da büyük burjuvazi Robespierre'i devirip tekrar başa geçiyor. İlk kaygusu, varlığını ve kazançlarını sınırlayabilecek bir halk hükümetinin yeniden kurulmasını önlemek oluyor. Amacı, her

şeyden önce ekonomik özgürlüğü yeniden kurmak. «Maxiumum General» yasasının kaldırılması, paranın değerini düşürüyor ve fiyatlar durmadan artıyor. Bunun sonucu olarak, bir yandan boyuna yoksullaşan halkın çıkardığı «açlık ayaklanmaları», (Nisan ve Mayıs 1795) sürüp giderken öte yandan savaş araçları ve besin maddeleri üzerinde hayasızca bir spekülasyon yaparak zenginleşen bir vurguncular sınıfı çıkıyor ortaya. Halkla burjuvazi arasındaki uçurum görülmemiş bir düzeye varıyor.

Robespierre'in düşüşünü özgürlüğün «ikinci doğuşu» diye selamlamış ve bu davranışıyla, bilmeyerek, karşı-devrimin ekmeğine yağ sürmüş olan Babeuf, durumu anlamakta gecikmiyor. Thermidorcuların bir sınıf politikası gütmeleri karşısında Robespierre'i tutmamakla büyük bir yanılgıya düştüğünü açıklamaktan çekinmiyor. Böylece, Robespierre'in düşmesinden beş ay sonra, Babeuf büyük çapta politikaya atılıyor ve devrim düşmanlarına karşı açılan savaşın başına geçiyor. Thermidorcuların yaptıkları kötülükleri açığa vurup, demokratları yasaların sınırları içinde düzenli bir ayaklanmaya çağırıyor. Babeuf'ün durmadan sözünü ettiği ayaklanma kansız bir ayaklanmadır. Bununla beraber, Thermidorcular Babeuf'ün bu davranışını tehlikeli bulup «ayaklanma hazırlamaya ve Millet Meclisi'ni dağıtmaya» çalışıyor diye suçlayarak onu hapse atıyorlar (Şubat 1795)

Arras ve Paris cezaevlerinde geçirdiği günler Babeuf'e birçok devrimciyle karşılaşmak fırsatını veriyor. Babeuf, el altından, cezaevinin içinde ve dışında düşüncelerini yayıyor. Hapis arkadaşlarından, özellikle XVIII. yüzyılın tanrı-tanımaz filozofu Helvetius'ün öğrencisi Charles Germain'le, tanıştıktan sonra materyalist düşüncelerinde kesin bir aydınlığa varıyor. Uzun zaman büyük politik sorunların içinde yoğrulmuş olan Robespierre'ci Buonarotti'den faydalanıyor. Babeuf, hapisten çıktığı zaman, içinde zorbalığa karşı amansız bir savaş isteği duyar: «Zorbalar beni dün bağışladılar. Onların gözünde bir cani olmaya çalışmazsam, suç ortaklığı etmiş olurum.»

Direktuvar yönetiminde iş başına geçenlerin Thermidorcular zamanındaki aynı adamlar olduğunu gören Babeuf, savaşını yalnız

kralcılara ve kralcılaşmış direktuvarcılığa karşı değil, bilerek ya da bilmeyerek Direktuvar'la işbirliği yapanlara karşı da yöneltiyor. Direktuvar, yönetim görevlerini kurnazca, dağıtmakta ve bazı devrimcileri kendine bağlamaktaydı. Ayrıca, bütün kötülüklerin cumhuriyet rejiminden geldiğine, halkı inandırma yolunda, elinden geleni yapıyordu. Babeuf'ün halkı aldatanlara karşı açtığı savaşa katılanların sayısı gün geçtikçe artıyordu. Çünkü yıldırı ve kinle yönetilen Direktuvar politikası halk yığınlarının yoksulluğunu arttırmaktan öte bir şey yapmıyordu. Babeuf, gazetesinde «halkı krallıktan kurtarmak» gerektiğini yazıyor, onun için de halka gerçek durumu göstermeye, çalışıyor. Ona göre, halkın çektiği sıkıntılar cumhuriyet yönetiminden değil, o yönetimin sınıf düzeninden geliyordu. Baldırıçıplakları, popüler bir parola etrafından bir araya getirmek gerekti. İlk birleşme noktası, devrimin ilk yılı anayasasına bağlanmaktı. Babeuf'ün üçüncü yıl anayasasına karşı savunduğu bu anayasa, ona göre «aristokrasinin cumhuriyete girişini onaylamakta» ve Fransa'nın yönetimini «mal mülk sahiplerine» bırakmaktaydı.

Babeuf'ün bu anayasayı seçmesi şundandı: Bir kere, özü bakımından gerçekten demokratik bir anayasaydı ve halk onun ilkelerini benimsemişti. Babeuf'e göre halkı son amacına yani «ortak mutluluğa» yalnız bu anayasa götürebilirdi.

Beri yandan Babeuf, halkı «yeniden elektriklemek» için yöneticilere, 9 Thermidor'dan önceki ilkelere dönmelerini anımsatıyor. Baldırıçıplaklar onun izinden gidiyorlar. Hükümet sınıf politikasını bırakacak cesareti gösteremiyor. Babeuf amacına ulaşmak için her türlü düzeltme ve iyileştirme yollarını bırakıp sınıf savaşına başlamak gerektiğini anlıyor. Tribün adlı gazetesinin 35. sayısı «Pleb'lerin manifestosu» başlıklı yazıyla halkı tek haklı olan toplumu, yani sosyalist toplumu kurmak için silahlı savaşa çağırıyor.

Babeuf, bu düşüncelerini türlü yollarla yaymaya çalışıyor ve dostlarının yardımıyla büyük bir etki yapmayı başarıyor ama Direktuvarcılar onun elinden bütün yasal eylem olanaklarını yavaş yavaş alıyor, gazetesini kapatıyor ve kendini yakalayıp hapse atmak istiyor. Babeuf, artık kaçak bir yaşam sürmektedir. Yasa yolunu bırakmış, kurtarıcı ayaklanmayı hazırlamaktadır. Ayaklanma

kaçınılmaz bir zorunluluk olmuştur. Ekonomik durum dayanılmaz bir noktaya gelmiştir: «Gök gümbürdüyor. Hiçbir şey fırtınayı önleyemez artık.»

Ne var ki hazırlanan savaşın düzenli olması gerek. Bu işi «Eşitler'in ayaklanması» yapacaktır. Mart 1796'da Babeuf çevresine devrimi hazırlayacak adamları topluyor: Darthe, Buonarotti. Felix Le Peletier ve Sylvain Marechal. Güçlü ve sağlam bir örgüt kuruluyor: Başında gizli bir yönetim komitesi. Her yönetim bölgesi bu komiteye bir görevli ile ordudan beş kişi bağlıdır ve gerek kendi aralarında, gerek yönetim kuruluyla doğrudan doğruya hiçbir temasları yoktur.

Bu örgüt «Yeminliler»in kurduğu kapalı bir örgüt değil: Halkla sürekli bir bağlantı halindedir. Görevi, halkı propaganda ve örgütleme yoluyla ayaklanmaya hazırlamaktı.

Eşitler halka ulaşmak için modern birtakım araçlardan faydalanıyorlar: Broşür, afiş, türkü gibi. Yeminliler gruplar halinde, yönetici komitenin günlük parolasını sokakta halkı toplayarak bildirmekle görevlidirler. Bu ekipler, aynı zamanda halkın gereksinimlerini ve isteklerini tam olarak öğrenmek zorundadırlar. Bu bilgilere göre, Yönetici komite en etkili propaganda temaları bulabilecektir. Eşitler, «ortak mutluluk»a götürecekleri halka sıkı sıkıya bağlı bir ileri karakoldur.

Ayaklanma için devrimciler (yakalandıkları zaman fazla kayıp vermemek amacıyla) küçük gruplar halinde yetiştirilmiş, silah ve cephane depoları belirlenmiştir. Yönetim komitesi, ordudan ve polisten yardım sağlamaya çalışmış ve sağlamıştır ama bu silahlar yetersizdi. Yönetim komitesi, ordudan ve polisten yardım almak bakımından dostlar kazanmaya çalışıyor.

Babeuf'ün ayaklanmadaki rolü iyi bilinmemekle birlikte, propagandayı yönettiği ve baş gibi göründüğü biliniyor. Hükümet bunda yanılmıyordu.

Babeufçü propagandanın etkisi kendini göstermekte gecikmiyor. Gitgide artan çalkalanmalardan kuşkulanan Direktuvar baskısını arttırıyor: Sıkıyönetim yasası, toplu tutuklamalar vs. Çok geçmeden

Gisel adlı satılmışın biri ayaklanmayı haber veriyor ve hükümet 10 Mayıs 1796'da, Babeuf'le birlikte ele başları yakalıyor. İşçi mahalleleri bu haber üzerine ayaklanıyorsa da örgütlü olmadıkları için bir sonuç elde edemiyorlar.

Sanıkları yargılamak için halk hareketinden uzakta bir mahkeme gerekiyor. Hükümet yeminlilerden, Drouet'nin milletvekili olduğu bahanesiyle Yüksek Adalet Mahkemesi'nden yararlanıyor ve Vendôme gibi uzak bir yerde duruşma başlıyor.

Savunmayı bölmemek için Babeuf, sanık arkadaşlarının tuttukları yolu benimsemek zorunda kalıyor. Ezici suçlamalara karşın, hepsi de ayaklanmadan haberleri olmadığını, yalnız hükümete karşı saldırıda bulunduklarını söylemekle yetiniyorlar. Babeuf, bu taktikten pek hoşlanmamakla birlikte, sanıklık durumunun üstüne çıkıp suçlayan durumuna geçmeyi başarıyor. Sanıklar sırasını bir kürsüye çevirip halka bu davanın ezenlerin ezilenlere karşı açtığı bir dava, cumhuriyet ve özgürlük davası olduğunu söylüyor: «Jüri şu sorunu çözümlemelidir: Fransa bir cumhuriyet olarak kalacak mı, yoksa yeniden bir monarşi mi olacak?» Babeuf, bu kürsüden, 1789 insan Hakları Bildirisi'nde yazılı olan «Zulme karşı diretme hakkı»nı zorbalara ve onların Bonapartçı uşaklarına karşı cesaretle savunuyor.

Yüksek Mahkeme Babeuf'le Dathe'yi ölüm cezasına çarptırıyor: ikisi de mahkemede kendilerini hançerlemeye kalkıyorsa da başaramıyorlar ve ertesi günün sabahı giyotinde kahramanca can veriyorlar.

Eşitler'in ayaklanması, birtakım çağdaşlara göre, burjuvazi ile kapitalist rejimin son zaferinden önce, demokratların başa geçme uğrunda harcadıkları son bir çabadır. Bu ayaklanmanın bir başka tarihsel önemi sosyalizmi kurma yolunda atılan ilk adım olmasında ve ayrıca, yeni bir toplum kurmak için halkı harekete getirmesinde yepyeni bir yol tutmasındadır.

Kendi çeşidinde yepyeni olan bu gizli devrim örgütü, XIX. yüzyılda bütün proleter hareketlerini etkilemiştir.

II. SOSYALİZM TARİHİNDE BABEUF'ÜN DÜŞÜNCESİNİN ÖNEMİ

Babeuf, bütün büyük devrimciler arasında, Fransız Devrimi'nin, doğuşundan Direktuvar yönetimi ile burjuvazinin zaferine kadar bütün gelişmesini görüp yaşayan tek insandır. Robespierre'in düşmesinden sonra, yani burjuva toplumunun ekonomik ve politik bakımlardan üstün geldiği dönemde Babeuf çabaların en zorlusuna girişmiştir. Devrimin bu aşaması Babeuf'ün görüşlerini enikonu etkilemiş ve onu XVIII. yüzyıl filozoflarının ve devrim başlarının ilerici kuramlarından ayırmıştır. Bununla beraber, unutmamalıdır ki, o günlerde kapitalizm daha henüz gelişmeye başlamıştır: Onun için Babeuf'te ne modern burjuva toplumunun derin bir incelemeye dayanan eleştirisini, ne de geçerli çözüm yolları aramalı. Babeuf'ten tam elli yıl sonradır ki, Marx kapitalist rejimin en gelişkin döneminde, Manifesto'yu yazabilmiştir.

Bu yenilik her şeyden önce Babeuf'ün sınıf savaşına verdiği önemdedir. Ona göre, sınıf savaşı tarihin başlıca gelişim etkenidir.

Babeuf bu sonuca nasıl varmıştır? Önce devrim, ülkücü tarihsel anlayışı ortadan kaldırmıştır. XVIII. yüzyıl filozoflarına göre tarih birkaç büyük adamın çabasıyla gelişmektedir. Oysa Fransız Devrimi, tarihi halk yığınlarının yazdığını apaçık gösteren canlı bir kanıt olmuştur.

Babeuf yavaş yavaş şunu anlamıştır: Halk yığınları kendi çıkarları için savaşmaktadırlar, tıpkı onları sömüren küçük bir azınlık gibi. Bu gerçek, sınıflar arası çatışma geliştikçe daha açıkça görünür olmuştur: Aristokrasinin bir yana itilmesinden sonra burjuvazi tek sömürücü sınıf olarak kalmış; ayrıca, devrimin son aşamasında politik gücü ve ekonomik özgürlüğü eline geçirir geçirmez bu sömürücülüğü büyük ölçüde arttırmıştır. Thermidore Konvansiyon'u ve Direktuvar yönetimi altında, bu sömürmenin sonucu olarak halkın aşırı yoksulluğu ile sömürücülerin yüzkarası lüksü korkunç bir karşıtlık doğurmuştur. Gözlerini açıp ayaklandırmaya çalıştığı bu

yoksul halk yığınlarıyla sıkı ilişki kuran Babeuf bu yoksullarla varlıklılar arasındaki haksız ayrılığı daha bir açık seçik görmektedir.

Artık Babeuf her şeyi sınıf çatışması açısından ele almakta ve ona göre bir yargıya varmaktadır. Sınıf çatışmasının özünü incelerken, bunun bir sömürmeye dayandığını görüyor: Bu sömürme halkı sülük gibi emen küçük bir azınlığın işidir. Bir yanda, her şeyi üreten ama yoksulluk içinde kıvranan büyük bir kitle, öte yanda, «elini hamura dokundurmadan, gül gibi yaşayan» bir azınlık. Ayrıca bu sömürücü azınlık, üstün durumunu sürdürebilmek için bütün yollara başvurmaktadır. Babeuf, daha o zamandan, devletin bir araç, bir sınıfın bir başka sınıf üzerindeki egemenliğine alet olduğuna parmak basıyor. Bütün politik ve töresel kurumların egemen sınıfın baskısını yasalaştırmaya çalıştığını görüyor: Yöneticiler vurguncuların suç ortağıdır; yasalar da azınlığın çoğunluğu soymasına yetki veren «bir eşkıyalık düzenini» korumaktadır; burjuvazinin tekelinde olan eğitim gerçeğe karşı kullanılan bir savaş silahıdır; ahlak, devlet gücünü elinde tutan sınıfa boyun eğerek her şeyin yolunda gidebileceğini halka öğütlemekte; din de cennete gidebilmek için «bu dünyada yoksulun yoksul kalması» gerektiğini tekrarlamaktadır. Savaşlara gelince, onlar da her şeyden önce, dışarıda kazanılan zaferlerle içerideki baskıyı unutturmaya yaramaktadır. Babeuf, kamusal kurumların sınıf politikasının iç yüzünü açıkça ortaya koyan ilk insandır.

Görünürdeki gücüne karşın bu toplumsal düzenin ne denli dayanıksız olduğunu açığa vuran Babeuf, yeni bir devrimin kaçınılmazlığını söylemektedir. Ona göre, eşitsizlik mal mülk birikimine yol açar, öyle ki, sayısı gittikçe artan bir halk yığını artık geçinemez olur: «Yoksulların bu birikime karşı savaşı, önüne geçilemez bir zorunluluktur.» Her zaman olanın her zaman olacağına inananlarla alay eden Babeuf'e göre derebeylik toplumu nasıl yok olmuşsa, burjuva toplumu da öyle yok olup gidecektir.

Bu devrim, yalnız tarihsel bir zorunluluk değil, aynı zamanda haklıdır da. Çünkü büyük çoğunluğun yararına yapılacaktır. Bu düşüncesinde Büyük Devrim'in önderlerinin izinde giden Babeuf, başkaldırma hakkını zaman aşımına uğramayan bir hak olarak kabul

ediyor. Ona göre, bu ayaklanma bir azınlığın zorbaca bir davranışı değil, ezilen halk yığınının başkaldırmasıdır.

Bu devrim baştakilerin değişmesiyle olup bitecek bir şey değildir. Kurumların sınıf karakterinin iç yüzünü iyi bilen Babeuf onları yenileştirme yoluna gitmiyor: Eski toplum «onarılamaz»; o «kötülük araçlarından hiçbir şey alıkonamaz artık. Eski rejimden gelen her çeşit egemenliği ortadan kaldırmak, yepyeni bir düzen kurmak gerekmektedir: Böylece sömürücülerin dayanağı olan eski devlet makinesinin yok edilmesi düşüncesi doğuyor: Ne var ki, yeni düzen de bir süre, devrimin son zaferine kadar bir sınıf devleti olacaktır; bu «devrimci hükümet devrimi tutanların yararına ve onunla savaşanların yıkımına» çalışacaktır. Bir süre için özgürlükleri kısıtlayacak ve «silâhlı baldırıçıplak»lara «küçük dükkân sahipleriyle küçük ailelere» dayanacak. Görülüyor ki, Babeuf'ün ıstediği bir proletarya diktatörlüğü değil (çünkü işçi sınıfı henüz çekirdek halindedir), halk çoğunluğu yararına bir diktatörlüktür.

Bu Devrim kendiliğinden olacak değildir. Halk yığınları, durumlarının, güçlerinin ve varılması gereken amacın bilincine, erdikleri zaman patlak verecektir. Ancak o zaman halk «o yılmaz, o şaşırtıcı enerjisini» kullanacaktır. Babeuf'ün taktiğinin özü halka güvendir. Halk olmadan büyük bir iş başarılamayacağını biliyordur çünkü.

Babeuf, sınıf çatışmasını tarihe yön veren bir etken ve sömürülen sınıfı tek devrimci sınıf kabul ederek, ilk defa şunu göstermiş oluyor ki, ana sorun 1789'da sanıldığı gibi hükümet biçimi sorunu değil, toplumsal sorundur.

Bu sınırlar, toplumun gelişim aşamasından gelmektedir: Babeuf'ün yaşadığı günlerde kapitalizm henüz gelişmiş değildi. Büyük burjuvazi zenginliğini başlıca ticaret ve para oyunlarından (karaborsa) elde ediyordu. Modern tipte endüstri daha yeni yeni gelişmeye başlamıştı. Zanaatçılık hâlâ üstün durumunu sürdürmekteydi. Proletarya henüz çekirdek halindeydi. Bundan ötürü, Babeuf, ne bugün bizim anladığımız anlamda kapitalistlerle (yâni üretim araçlarını ellerinde tutanlarla) proletarya arasındaki uyuşmazlığı, ne de değer artımı ile insanın insanı sömürme

mekanizmasını biliyordu. Sömüren ve sömürülen, ezen ve ezilen, zengin ve yoksul terimlerini kullanışındaki belirsizlik kadar mülkiyeti eleştirmesindeki yetersizlik ve vardığı çözümün düşselliği de burdan geliyor.

Babeuf, mülkiyet eleştirisinde Rousseau ve Morelly'den öteye gidememiştir. Onlar gibi, sorunu ahlaksal bir açıdan ele almaktadır. Eleştirisi ayrıca sağlam bir ekonomik çözümlemeye de dayanmamaktadır.

Bununla birlikte, kapitalizmin gelişmesi Babeuf'ün birtakım ekonomik sonuçları anlamasına yetecek kadar ilerlemiş sayılırdı. Ticaret ve ticaret alanındaki yarışmayla ilgili incelemesi oldukça özgün sayılır: Babeuf aşırı üretimden doğan bunalımları sezebilmiştir: «Gelişigüzel üretildiği için satıcı bulamama tehlikesi vardır.»

Özel mülkiyeti haksız diye suçlayan Babeuf, haklı bir düzen kurmak gerektiğini ileri sürüyor. Bu düzen Eşitler düzeni olacaktır.

Ama Babeuf'ün yaşadığı dönemin toplumu ona mülkiyetin bilimsel bir eleştirisini yapma olanağı sağlamadığı gibi, bilimsel bir çözüm bulmasına da olanak vermiyordu. Onun için, Babeuf'te sosyalist toplumun açık ve düzenli bir açıklamasını bulamıyoruz.

Babeuf'ün sosyalizmi bir üretim sosyalizmi değil, bir tüketim sosyalizmidir: toplumsal çabadan doğan bütün ürünler bir araya getirilip kişilere ihtiyaçlarına göre dağıtılacaktır. Herkesin, yetisine göre çalışması zorunludur; kolektif çalışmadan söz edilmez. Üretimin kişisel olduğu bir çağda, Babeuf, ne üretim araçlarının topluma mal edilmesini, ne de bir üretim sosyalizmi düşünebilirdi.

Marx'ın «gerçekten çok kaba ve yavan bir nitelikte» bulduğu bu sosyalizm düzeninden birtakım ilginç düşünceler çıkarabiliriz yine de: Eşitler toplumunda üretim pek çok gelişecektir, çünkü makineler artık işsizlik yaratmayacak, bir çeşit üretim plânı konulabilecektir: hattâ bu plân işi hükümetin başlıca rolü olacaktır. Bu toplumda insan değişecek: Toplumsal afetler ortadan kalkacak, uygarlık gelişecek ve insanlık mutluluğa kavuşacaktır.

(Bu yazı G. ve C. Willard'dan özetlenmiştir.)

I. SINIF SAVAŞI

1. FRANSIZ DEVRİMİNDE SINIF SAVAŞI

Robespierre'in düşmesinden sonra, biri Thermidore karşı-hareketi, öbürü de Direktuvar zamanında yazılmış olan bu iki yazı Babeuf'ün sınıf savaşı konusundaki keskin görüşünü açıklamaktadır: Ona göre, yeni sömürücü bir sınıf olan burjuvazi ile sömürdüğü üretici sınıf arasındaki savaş, devrimin gelişmesini etkilemiştir.

DEVRİM VE SINIF SAVAŞI

Halk yönetiminde sistem ve plan bakımından birbirine taban tabana karşıt iki parti vardır bence. Koşullar birinin ya da öbürünün gücünü arttırır. Her birinin, zaman zaman üstün gelmesi bu yüzdendir sadece.

Her ikisinin istediği de cumhuriyettir, sanırım ama isteyişleri ayrı ayrıdır. Biri cumhuriyetin burjuva ve aristokrat bir cumhuriyet olmasını ister, öbürüyse hep halkçı ve demokrat olmasını. Birinin istediği bir milyonun cumhuriyetidir; o milyon ki, öteden beri yirmi dört milyonun düşmanı, eli kırbaçlı efendisi, zorbası ve sülüğüdür. O milyon ki, yüzyıllardan beri bizim alın terimiz ve emeğimiz pahasına keyif içinde yan gelir yatar. Öbür partinin istediği bu yirmi dört milyonun cumhuriyetidir; o yirmi dört milyon ki, cumhuriyetin temellerini kurmuş, harcına kanını katmış, yurdunun bütün gereksinimlerini karşılamış, onu savunmuş, güvenliği ve onuru uğruna canını vermiştir. Birinci parti cumhuriyette soylu kişiler ve kaba halk ayrımını ister. Bir yanda, boğazına kadar gereksiz şeyler ve hazlar içinde bir avuç imtiyazlı olacak, öbür yanda, köle durumunda koskoca bir çoğunluk. Parti herkes için yalnız hak eşitliği, yasa eşitliği istemekle kalmaz, herkesin namusu ile rahat yaşamasını, bütün bedensel gereksinimlerinin ve toplumsal haklarının, yasalara uygun olarak sağlanmasını, herkesin toplum içinde gördüğü iş ölçüsünde haklı bir pay almasını ister.

(Tribun du Peuple Aralık 1794)

GENEL OLARAK POLİTİK DEVRİM NEDİR?
ÖZEL OLARAK FRANSIZ DEVRİMİ NEDİR?

Soylularla halk arasında, zenginlerle yoksullar arasındaki bir savaş. Ele aldığımız büyük sorun bu işte. Bu sorunun gösterdiği gelişmeleri izleyelim.

Bir ulusun kötü ve yolsuz kurumları, halk yığınlarını yıkıma sürükledi mi, onu alçaltıp, dayanılmaz zincirleri altında ezdi mi, çoğunluğun yaşamı dayanılmaz duruma geldi mi, genel olarak ezenlere karşı ezilenler ayaklanır...

Halk birden görür ki, büyük çoğunluğun hakları elinden alınmış, yiyip içeceğinden bile yoksun bırakılmıştır. Şu gerçeğin görülmesi için uzun araştırmalar gerekmez: Halkın en sağlam, en çalışkan, en kalabalık bölüğü en zorunlu gereksinimlerini bile sağlayamamaktadır. Oysa doğa onlardan hiçbir şey esirgememiştir. Doğa nankör değildir; bütün çocuklarını beslemekte hiçbir zaman geç kalmaz... Nimetleri kötü bölüşülüyorsa, suç onun değildir. Kimilerinin soyup soğana çevirecek kadar suçlu, kimilerinin de kendilerini soydurtacak kadar güçsüz ve enayi olmalarında onun kabahati yok. Açıkça ortaya çıkar ki, büyük çoğunluğun yoksun olduğu şeyler, bol bol ve gereksizce küçük bir azınlığın elindedir. Bu küçük azınlık, devlet içinde kapıp kaçan, löpçü, sömürücü bir efendiler sınıfı kurar.

Bunlar, 1795 Bildirisi dışında, bütün İnsan Hakları Bildirileri'nde, şu ilk ve en önemli sonsuz adalet özdeyişini belirtmekle işe başlamışlardır: *Toplumun amacı genel mutluluktur*. Sonra binbir yerde, şu başka özdeyişi zorunlu bir sonuç olarak ileri sürüşlerdir. *Devrimin amacı da genel mutluluktur* çünkü devrimin yaptığı, amacından uzaklaşmış olan toplumu yeniden amacına yöneltmektir. Bir döneme kadar bu amaca doğru büyük adımlar atıldı, sonra gerisin geriye dönüldü. Toplumun amacına, devrimin amacına karşı yüründü; *genel mutsuzluk* pahasına küçük bir *azınlığın mutluluğuna* doğru. Bu dönemi belirleyelim ve çekinmeden söyleyelim: Devrim, bütün engellere, karşı koymalara karşın, 9 Thermidore'a kadar ilerlemiş, ondan sonra da gerilemiştir.

(Le Tribun du peuple, 6 Kasım 1795)

KURUCU MECLİS ZAMANINDA SINIF SAVAŞI

Bu yazıda Babeuf, devrimin daha baştan beri malları, mülkleri olanlarla olmayanlar arasındaki savaşı haber vererek iki ana düşünce atıyor ortaya: önce orta sınıflarla yoksul sınıfın nasıl dayanıştığını gösteriyor; sonra zengin burjuvalara demek istiyor ki: Siz devrime kendi çıkarınız için el koydunuz, bu yüzden devrimi yapan halk, yüz çevirebilir, çevirince de devrim en sağlam desteğini yitirmiş olur.

Baylar,

...Fransa'da, eski düzende üç sınıf vardı: Soylular, papazlar ve halk. Hep hor görülmüş olan halkın devlet işlerinde sözü pek geçmezdi. Ürkek ve titrek sesi çok kolayca susturuluyordu; sayısına göre halkın temsilcileri pek azdı ama öbür sınıflar gibi, o da sözde temsil ediliyordu hiç olmazsa.

Ama Fransa'da, yeni düzende, halka inandırmak istedikleri gibi, bir tek sınıf değil, üç yerine dört sınıf vardır. Metelik, ecus, pistole ve marc sınıfları[62] Bu dört sınıf arasında sizlerinki, yani Marc sınıfı varlıklı sınıf olmasa bile bizim sınıfın yani Patard'lar sınıfının hiçbir varlığı olmadığı su götürmez. Memur olamayız; başımıza geçecekleri seçmeye hakkımız yok; kamu işleri üstüne yapılan görüşmelere konuşmalara katılamayız. Bugüne dek zengin şımarıklığı, yoksulluktan başka SUÇU olmayan insanları hiçbir zaman bu kadar hiçe saymamıştır. Bu durumda artık bir özgürlük avuntusu ile daha fazla kandırılamayız. O özgürlük ki, yalnız haklarımızı çalanlar varlığına inandırmak istiyorlar bizi.

Millet Meclisi kısa bir süre, kendi koyduğu insan haklarına saygı gösterdi. O günlerde toplum düzeni içinde bizim adımız geçiyordu. Onun için biz de yurt sevgisinin tatlı coşkusuna alabildiğine vermiştik kendimizi ama soruyoruz size, yurt bizi kapı dışarı ederse, biz artık nasıl yurda verebiliriz kendimizi? Bize süt vermeyen bir üvey anaya

nasıl bağlanabiliriz? Biz ki, ona evlat olarak ne kadar bağlı kaldığımızı apaçık göstermişiz.

Hakların yok olduğu yerde, ödev diye bir şey de kalmaz. Baylar, bizi yurt içinde gurbete attıktan sonra, bizden ne sıfatla yurt işlerinde size yardım etmemizi istiyorsunuz? Kamu işleri için toplanan kurultaylarda oylarımızı hiçe sayarken, hiçbir yönetim işi vermeyecek kadar bizi hor görürken, o işleri görecekleri seçme hakkını bile bize tanımazken, üç günlük çalışma karşılığı bile olmayan vergilerimizi nasıl hor görmeyebilirsiniz? Hiçbir şey vermediğiniz insanlardan yardım istemeye kalkmaktan utanmanız gerekirdi. Düşünün, biraz insafınız varsa göreceksiniz ki, şu savda haklı olduğumuz su götürmez: Hak olmayan yerde ödev de yoktur...

(Le Correspondant picard, Kasım 1790)

Devrim yapmanın ne demek olduğunu kaç kez söyledik. Devrim yapmak, uygun görmediğimiz bir düzeni yıkmak, bozmak ve yerine daha iyisini koymak üzere ayaklanmaktır. Değersiz olan her şey yıkılmadıkça ve değerli saydığımız her şey sağlam temellere oturmadıkça halk için yeterince devrim yapıldığını kabul edemem.

Yalnız kendilerini düşünen insanlar, devrimle kendi durumlarını düzeltince, artık isteyecekleri hiçbir şey kalmayınca, devrimin bu kadarı yeter diyecekler, ister istemez. Devrim yapılmıştır gerçekten ama yalnız kendileri için. Türkiye'de devrim padişahın yararına olmuş bitmiştir. Devrim, XIV. Louis, XV. Louis ve XVI. Louis'nin zamanlarında Bourbonların yararına olmuş bitmiştir. Bugün de baştakilerin genç, yaşlı bütün yöneticilerin, yasacıların yararına olmuş bitmiştir. Altına boğulmuşlar için olmuş bitmiştir ama ben derim ki, halkın yararına devrim henüz olmuş bitmiş değildir.

Oysa devrim yalnız halk için yapılacaktı. Halkın kendisi ya devrim, ya ölüm diye ant içmişti. Halkın mutluluğunu sağlayacak hiçbir şey yapılmadığına göre, devrim bitmiş değildir. Tam tersine, halk ezilmiş, tükenmiş ve döktüğü terler ve kanlarla zenginin kesesini altınla doldurmuştur. Onun için, bu devrimi halkın devrimi oluncaya kadar sürdürmemiz gerek. Onun için, halkın gerçek düşmanları, devrimi sürdürmek isteyenleri kötüleyenlerdir.

Bugün başımızda olan devletler, bize devrim oldu bitti derken, devrim sözünü çok garip bir anlamda kullanıyorlar. Buna karşı-devrim deseler çok daha yerinde olur. Tekrar ediyorum, devrim demek, herkesin mutluluğu demektir; oysa bu mutluluğa ermiş değiliz. Öyleyse, devrim yapılmış değildir. Karşı-devrim büyük çoğunluğun mutsuzluğudur. İşte bugünkü durumumuz da bu. Öyleyse karşı-devrim yapılmış demektir.

Altı yıldır karşı-devrim yapmaya mı çalışıyorduk? Bunu açıkça söylemeye, bu kadar hayasızlık etmeye kimsenin dili varamıyor. Bütün yaptıklarımızı, devrim için yaptığımızı söylemek nezaketinde bulunuyorlar. Devrimi zenginler için, bir milyon devletli için yaptığımızı söylemiyorlar. Eğer gerçek devrim büyük çoğunluğun devrimi ise, bizim istediğimiz devrim de buysa ve eğer küçük bir azınlığın devrimini yapmışsak, bu devrimin de adı ister istemez, karşı-devrim olursa, devrimin yeniden yapılması gerekiyor demektir.

(Le Tribun du peuple, No. 36)
Aralık 1795

BURJUVAZİYE BİR KURTARICI GEREK

Babeuf, eşine az rastlanır bir aydınlıkla görmüştür ki, burjuvazi bir yandan eski düzenin yeniden kurulması, öbür yandan halkın ayaklanması korkusu içinde, kendini bir Bonaparte'ın kollarına atacaktır.

Apaçık görüyoruz ki, bütün partiler telaş içinde ve her birisinde bıçak öylesine kemiğe dayanmış ki, her birinin içten içe, işi yumruk kavgasına dökmek istemeleri olanaksız değildir. Halk öylesine mutsuz ki, bütün çektiklerinin kaynağı saydığı borsa dalavereleriyle kendisini sömüren sınıfla boy ölçüşme fırsatını elden kaçırmaz elbet. Zenginler ezdikleri çoğunluğun kendilerinden ne denli nefret ettiğini sezinliyorlar: Bu onları, Baldırıçıplakları yumuşatacak, dizginleyecek ve ürkütecek bir fırsatı özlemeye sürüklüyor; istiyorlar ki, Baldırıçıplaklar boyunduruk altına alınıp bir baş belası olmaktan çıksın. Ellerinden gelse, o sevgili krallık tahtının yeniden kurulmasını da isteyecekler. O tahtın gölgesinde o canım efendi-uşak düzenini daha sağlam temellere dayayacaklar. Eğer hükümet halk adamlarıyla anlaşsa ve halkın haklarını sağlasaydı, kralcıların başkaldırmasından korkmazlardı artık. Hükümetin gerçek cumhuriyetçilerden uzaklaşması ve bu ayrılmanın yaratacağı kötü sonuçların korkularına düşmesi gerçekten yürekler acısı bir durumdur.

Bu durum, Direktuvar hükümetini şu avuntuya kadar götürmüştür: Askerlerimiz bizi korur ama yönetimi askerlerin eline verecek duruma mı düştük simdi?

2. DEVLET SÖMÜRÜCÜ SINIFIN ARACIDIR

YASALARIN ROLÜ

Babeuf'e göre, yasaların tümü, varlıklı sınıfın egemenliğini kabul haklı göstermeye yaramaktadır.

Bu efendiler sınıfının üyeleri, kardeşlerinin çoğunluğunu soymakta haklı olduklarını, bu işi yasa yoluyla yaptıklarını ileri sürerler ama biraz eşeleyince görülür ki, bu işi hükümetlerin tanıdığı korkunç kurumların yardımıyla yapmışlardır. O zaman, sorguya çekilecek olan hükümetlerdir. Onlarla sömürücüler arasındaki ortaklık hemen ortaya çıkar. Çoğunluğun soyulması elbette birtakım kurumları destekleyen yasaların ortak etkilerinin sonucudur. Toplumdaki bir avuç insanı her şeyi yutacak duruma getiren o yasalardır ama bu yasalar çirkin bir eşkıyalık düzeni kurmuşlardır. Halkın ortak servetinin bir avuç sömürgenler çetesinin tekeline geçmesi hiçbir yasaya sığmaz. Nedenleri aramaksızın sonuçlara bakmamız yeter. Bir ulusun en yararlı bölüğünün malı mülkü elinden alınmışsa, hiç kuşkuya düşmemek gerekir ki, bu durum doymak bilmez kazanç hırsından yana yontulmuş yasaların desteklediği bir sürü dolapların, düzenlerin sonucudur.

(Tribun du Peuple, 6 Kasım 1795)

VARLIK VERGİSİ

Kendi çağı için dikkate değer bu incelemede Babeuf, Direktuvar hükümetinin para politikasının sakatlığını açığa vuruyor. Önce, aldatıcı bir başlık altında zenginlerden zorla borç alma yasasının bir sınıf yasası, halkı daha da soymaya bakan bir yasa olduğunu gösteriyor. Sonra da bu mali politikanın, iflasa götüren, Direktuvar'ı devrim düşmanlarının kucağına atan bir politika olduğunu ispatlıyor.

«Bu önlem cumhuriyeti kurtaracak» diye bangır bangır bağırdılar dört bir yandan, hiç düşünmeden, varlık vergisinin ne sonuçlar yaratacağını hesaplamadan.

Oysa insan biraz düşünecek olursa, bu varlık vergisinin yıkıcı, kaçınılmaz iki sonuca vardığını, başka işe yaramadığını görebilir gibi geliyor bana.

Yalnız yasanın başlığını ele almakla bu kötü sonuçları görebilirsiniz: Zenginlerden zorla borç alma yasası deniyor. Bence bu aldatıcıdır. Asıl başlık şöyle olmalıydı: "Yoksullardan zorla borç alma yasası: mutsuzların varını yoğunu toptan elinden almayı sağlayan yasa; cumhuriyet parasının değerini hiçe indiren yasa."

Zenginlerin kazanç hırsını gemleyecek önlemler almadığımız sürece, onlara istediğiniz kadar vergi kesin, boşunadır. Çünkü zenginler bütün tüketim maddelerini ellerinde tuttuklarına göre, öçlerini her zaman yoksullardan almanın yollarını bulacaklardır. İşte siz, 17 Frimaire'deki istikraz yasasını çıkarırken böyle bir önlem almış değilsiniz. Sonunda ne oldu? Yirmi-yirmibeş franga satılan et, birden bire yüz franga, hatta daha fazlasına yükseldi. Bütün öbür yiyecekler de aynı oranda pahalılaştı. Bakanlığa yaranan hayasızlar, gazetelerde, kimi nesnelerin fiyatında hayli alçalmalar olduğunu yazdılar. Utanmadan yalan söylediler. Bütün günlük gereksinimlerimizi ellerinde tutanlara her şeyin fiyatını diledikleri gibi artırma serbestliği bırakıldıkça fiyatların düşmesi olacak şey mi? En azgın, en gözü doymaz eşkıyalığın başını boş bıraktıktan sonra, yasa neye yarar? Artık bu kana susamış canavarlara vergi

koymuşsunuz, umurlarında mı? Sizlere bir an için verdiklerini nereden, hem de fazlasıyla alacaklarını bilirler.

İşte yasanın ilk sonucu bu. İkincisini görelim. Kağıt parayı gerçek değerinden yüzde bir aşağı düşürmekle ne yapmış olursunuz? İlk paranızı kepaze etmek değil midir bu? Bütün devrim düşmanlarıyla, kaçaklarla, yabancı krallarla, halkın düşmanlarıyla anlaşmak demektir bu.

Kağıt parayı karşılığı olan maden paraya oranla yüzde bire indirirseniz, bunla, paranın değerini düşürmede son aşamaya girdiğimizi anlamak için bilmem fazla kafa yormaya gerek var mı? Böyle bir sonuç bütün devrim düşmanları, göçmenler, asalaklar, yabancı krallar ve bütün halk düşmanlarıyla anlaşmak değil de nedir? Bu demektir ki bu kağıt paranın karşılığı olan bütün memleketin varlığı ulusun elinde geçici ve dayanıksız bir güven sağlamakla kalıyor. Sahip olmak için elimizde yüzde bir olasılık da yoktur. Bununla şu anlaşılır ki, Cumhuriyet'in bu alandaki sahiplik hakkı sıfırdır. Nasıl ki hüküm giymiş bozguncuların ve korkudan memleketi bırakıp kaçanların malları mülkleri üzerinde Mart 1793'de yapılan kamulaştırma işi sıfır olmuştur. Hatta bu mallar onurlu sahiplerine ve onların mirasçılarına geri verilmediği halde yine cumhuriyetin olamamıştır. Son olarak, böyle bir sonuç (paranın sıfıra inmesi) cumhuriyetin korunması ve ayakta durması sorununu yeniden ele almayı gerektirir. İşte Cumhuriyet'i kurtarması gereken bir yasa bu kılığa büründürülüyor. İşte, yaşasın kurtarıcılarımız yollu bağıranların ve bunları alkışlayanların getirdikleri sonuç.

EĞİTİM

Eğitim baştaki sınıfın elinde bir silahtır: Mal-mülk sahipleri halkı bilgisizlik ve kör inançlar içinde bırakarak, daha kolayca sömürmektedirler. Bunula birlikte, XVIII. yüzyıl filozoflarının, özellikle Rousseau'nun etkisi altında kalan Babeuf eğitime aşırı önem veriyor.

Bugün akıl çağına erişmiş olan halk, şimdiye kadar sonsuz bir erginlik ve uğursuz bir uyuşukluk içinde tutula gelmiş, bu yüzden de haklarını bilemez olmuştur. Onu birtakım saygı bağlarıyla kuşattınız, ruhunu ve bedenini bir sürü gülünç ve barbarca düzenlerle sımsıkı sarıp sarmaladınız. Toplum içindeki haklı çıkarlarını korumalarına yarayacak şeyleri öğrenmesine fırsat verecek yerde, aklını çelmeye yarayan kör inançlar, kılı kırk yarmalar ve gülünç düşüncelerle oyaladınız onu. Hep aşırı yoksulluğu yaymaya yönelen, zavallıların boyuna alın teri dökmesine yol açan bir eğitim planı yaptınız. Ona öyle birtakım kavramlar aşılamaya çalıştınız ki, ihanetlerinizden yakınabileceğini hatta bu ihanetleri yapabileceğinizi bile aklından geçiremez olmuştu. Kısaca, yoksulun eğitimi ile kendi eğitiminiz arasındaki karşıtlıktan faydalanarak yoksulu daha da yoksul yapmayı başardınız. Kendinize öylesine katı ve insafsız bir yürek yoğurdunuz ki, sizler gereksiz şeyler ve hazlar içinde yüzerken açlıktan ölen benzerlerinizi rahat rahat seyredebildiniz.

Eğer insanlar her zaman eşit bir eğitim görmüş olsalardı, ne olduklarını, kendi öz değerlerini uzun zaman bilmelerini engelleyen aptalca birtakım önyargıların kölesi olmazlardı hiç. Ufak bir azınlık büyük çoğunluğa hiçbir zaman o ağır zincirleri, zamanla ağırlığı biraz azalan ama yine de izleri bütün bütün silinmemiş olan zincirleri vurmayı göze alamazdı. Halk denilen varlık sadece yukarıdakilerin keyfi için acı çekmeye mahkûm olmazdı hiçbir zaman.

Eğitim bizde herkesin hak isteyebileceği bir çeşit mülk durumuna gelmiştir. Yaşamımız eğitimi törelerimize uymak bakımından zorunlu kılmıştır. Eğitim, bilinmesi en önemli şeyi bilmek durumuna getirir bizi; erdemi sevmeye ve erdemli olmaya yöneltir.

Bizi aptallığımızdan ve en tehlikeli bir sürü kör inançlarımızdan kurtarır. İnsanın ne gibi hakları olduğunu gösterir, haklıyı haksızdan ayırt ettirir bize. Onun sayesinde başkalarının yardımı olmaksızın birtakım görevlere hak kazanırız; o olmadıkça da ne kadar kayırılırsak da boşunadır. Eğitim, bizde yurt sevgisini uyandırmaya yarayabilir; bu sevgi, hazırlanmakta olan mutlu devrimden önce, bilindiği gibi, bütün bütün gözden düşmüştü.

Ulusların yazgısı, insanların eğitimde tuttukları yola bağlıdır. Hükmetmek sevdasında olanlar bu politika gerçeğini her zaman çok iyi anlamışlardır. Bilgi yoksulluğu nasıl düzenbazlığın kurnazca sömürmelerine yol açmışsa, derebeylik ejderhasının büyümesine nasıl yaramışsa, nasıl doğayla alay edercesine soylu tarlalar ve soylu kişiler yaratmışsa, yalnız büyük erkek kardeşe miras hakkı tanıyan aşırı ve haksız zenginliklerin korunmasına yarayan o kanlı büyük evlat yasasını nasıl doğurmuşsa: Yalnız bilgiye kavuşmakla da insanı insan yapan değeri yeniden elde edebiliriz ve hepimizin ayaklanarak yok etmeye çalıştığımız çeşitli belaların yayılmasından doğmuş olan kötülükleri ortadan kaldırabiliriz.

(Sonsuz Kadastro'dan, 1789)

DEVLET, HALK OYUNU NASIL YOĞURUYOR

Sorun, yalnız kötü hükümetleri devirmek için, kötüleşmelerini ve halkın gözünden düşmelerini beklemek olsaydı, pek rahat ederdik. Onları devirmek için yapılacak hiçbir şey kalmaz, sabretmek yeterdi ve dünyada yalnız iyi hükümetler olurdu, hem de çoktan beri. Fransa 14 yüzyıl boyunca krallığın demir kırbacı altında kalmazdı ve biz 15 aydır barbarca bir düzenin yarattığı açlığı boğazlamakla uğraşmazdık.

Halkoyu her zaman dünyada ağır bastı ve her zaman basacaktır. Bundan daha doğru bir söz olamaz ama Maximilien Robespierre'in dediğine şu sözlerini de eklemeli ama bu ara şunu da söyleyeyim ki, Robespierre bu işleri sizden ve benden daha az bilmez. Ona kalırsa, halkoyu, bütün kraliçeler gibi pohpohlanmış ve çoğu zaman da aldatılmıştır... Kendi güçlerini sağlamlaştırmak için gözle görülen zorbaların bu görünmeyen egemen varlığa gereksinimleri vardır. Onu elde etmek içinse hiçbir şeyi unutmazlar. Onu yok etmekte çıkarları olanlar, inançlarını aşıladıkları zaman halk hapı yuttu demektir.

(Tribun du peuple, 30 Kasım 1795)

DÜZEN VE KURULU DÜZEN

Babeuf, sözcüklerin de sınıf kavramını içine alan özleri olduğunu gösteriyor. Sarayların sözlüğü, kulübelerinkine karşı gelmekte.

Biz devrimi yeniden ve gerçekten yapmak istiyoruz diye bize «anarşist», «fesatçı», «bozguncu» diyorlar. Bunu söylemekle devrime, karşı-devrim demelerine benzer bir çelişmeye düşüyorlar. Bu bayların düzen dedikleri, bir bakıma düzensizliğin ta kendisidir. Bence düzensizlik halkın küçük bir azınlığını nimetlere boğup, koca çoğunluğunu açlıktan öldürmektir; bozguncular da böyle bir düzeni korumaya ve sürdürmeye çalışanlardır. Bana göre, düzen bunun tam karşıtı bir düzendir, halkın mutluluğunu sağlayan bir düzen. Düzen kurucular da böylesine mutlu sonuçlar yaratabilen kuralları sağlamaya çalışanlardır ama sarayların, şatoların, konakların sözlüğü böyledir işte. Bu sözlükteki deyimlerin anlamı kulübelerdekinin tersidir her zaman. Versailles'da, Tuileries'de 90'dan 92'ye kadar anarşist, fesatçı, bozguncu terimleri alabildiğine kullanılmaktaydı. Onları kullananlar, aslında birer bozguncuydu. Bozguncu dedikleri insanlarsa, tam tersine, kral uşaklarının düzeni üstüne yeni bir düzen kurmak isteyenlerdi. Durum bugün de aynı. Bu eski anarşi ve bozguncu sözleri yine aşağı yukarı aynı yerden çıkıyor ve her şeyi altüst etmiş olanlar bu sözleri en büyük öfkeyle savuruyorlar. Yeni düzen kurucularına, hiç değilse, böyle bir düzen kurma insanlığını gösterenlere kudurmuşçasına saldırıyorlar.

(Tribun du peuple, 11 Aralık 1795)

YÖNETİM SİSTEMİ DURUMUNA GETİRİLEN KÖTÜLÜK

Çok hor görülen bir halk yönetimi zamanında,[63] halk ahlakı için, bütün çağlardaki krallıkların yapmadığı yapıldı. Ulusal şarkılar, cumhuriyet marşları bütün tiyatrolarda çınlıyordu; bunlar birer toplumsal ilke ve erdem kaynağı olmuştu. O yüzkarası namus bezirgânlığı ortadan kalkmıştı ve Paris artık ana-babaların gözleri önüne, bütün hayasızlığı ve iğrenç arsızlığı içinde, üzücü birtakım cinayet manzaraları sermez olmuştu. Oğlum, kızım, körpe yaşlarında ruhlarını da bedenlerini de çürüten sürükleyici ve kötü örnekleri görmüyorlardı. Bütün keyfi yöneticiler birbirlerine benzedikleri, aynı çıkarlar peşine düştükleri için midir ki, halk kendi ahlakını tek başına ya da yöneticileri eliyle koruyamaz olunca, Paris, kralların zamanındaki Paris oldu yeniden: Bir başka Persepolis.[64] Çok iyi anımsıyorum: 90 Federasyonu[65] zamanında, ahlaksızlığın insanları köle ettiğini çok iyi bilen saray, bütün illerden gelen halk temsilcilerine bütün Paris fahişelerinin adreslerini bildiren koca listeler dağıtmak kurnazlığını göstermişti. Hangi yeni Capet oğulları yine aynı kurnazlığa baş vuruyorlar? Adım başında türlü yüzsüzlüklere, edepsizliklere rastladığım yetmiyormuş gibi bir de uluorta bana ve daha bıyığı bile terlememiş oğluma yüzkarası rezalet yuvalarının adreslerini veriyorlar. Her aşağılık yosmanın hünerlerini özetliyorlar, bu acı ve zehirli meyvaları kaça toplayacağımı bildiriyorlar. Bir yandan millî eğitim yasalarını bozup bozup yeniden yapadursunlar, şimdilik dağıttıkları ya da dağıtılmasına göz yumdukları pratik eğitim yasaları bunlardır.

(Le Tribun du Peuple gazetesinden, 1794)

HALKA KARŞI KULLANILAN ORDU

Sömürücü sınıf baskısını yasalar yoluyla sürdüremeyince, orduya başvuruyor. Orduysa halktan çıkmaktadır. Babeuf, orduyu ezilenlere karşı değil, ezenlere karşı yürümeye çağırıyor.

Çoğunluğu bir avuç insana kurban ettirmek istedikleri zaman yabancı güçlere başvururlar. Bunları da buyruk dinlemekle görevli insanlar arasında bulacaklarını sanırlar. Hükümet ve koruduğu ahlak düşkünü sınıf her türlü utanmayı bir yana bırakmışlardır. Yasa adını vermeye cüret ettikleri korkunç hükümet kararlarıyla yüzsüzce ve açıkça türlü haksızlıkları, yürekler acısı yoksulluğu, en dayanılmaz köleliği haklı göstermişlerdir. Haydutluğu, şirretliği uluorta öylesine ileri vardırmışlardır ki, halkın sabrı tükenmiş ve artık hiçbir söze inanmaz olmuştur.

İşte tam böyle bir zamanda gözleri orduya çevrilir. Kralların cezasını vermiş olan asker birliklerini böylesine bir baskıyı sürdürmek için silah başına çağırırlar. Halkı yiyeceksiz, içeceksiz, özgürlüksüz yaşamaya zorlayan bir düzene boyun eğdirmek için asker yönetimi kurarlar. Babalara, kocalara, oğullara, kardeşlere, akrabalara gereğinde kendi çocuklarını, karılarını, babalarını, kardeşlerini, dostlarını ve yakınlarını vurdurmaya kalkarlar. Oysa bunlar halkın askeridir, halkın kendisidir. Böylece halkın bir yarısını öbür yarısının karşısına dikerler.

Altı yıldır haklı bir ayaklanma ile üstüne yürünmüş olan eski kölelikten bin beter bir köleliği, düşkünlüğü ve açlığı asker eliyle sürdürmek istiyorlar. Hayır, Fransız askerleri halkın, dolayısıyla kendi düşmanlarının aşağılık peykleri, kör ve kanlı araçları olmayacaklardır. Devlet gücü yalnız suçlu olduğu, suçlu olmak istediği zamanlarda süngülerin gölgesine sığınmıştır. Haklı bir devlet gücü her zaman halkın gücü ile yeterince güçlüdür.

14 Temmuz'dan önce Capet soyu kendini bir ordu ile güçlendirmişti. Amaçlarının ne olduğunu, hangi cinayetleri, ceza görmeden, işlemek istediğini biliyoruz.

Askerlerimiz anımsayacaklardır ki, saray disiplini içinde yetişmiş olmasına karşın, bu Capet ordusu yapması gerekeni yapmıştır. Kendisinin de halk olduğunu anımsamış ve Baldırıçıplakların önünde süngülerini yere indirmiştir. Bu davranış gelecek yüz-yıllarda hayranlıkla anılacaktır.

(Yüksek Mahkemedeki savunmasından)

HALK SÖMÜRÜLDÜĞÜNÜN AYRIMINA VARIYOR

HALKIN BİLİNCE VARMASI

Bir yandan her şeyi azaltıp fiyatları yükselterek, bir yandan da çalışma kaynaklarımı kurutarak beni ekmek, odun, giyecek edinemeyecek duruma soktunuz mu, üstelik de hakkımı aramayayım diye dilimi bağladınız mı, ben de pupa yelken umutsuzluk limanına giderim. Orada, ister istemez, içten gelen bir duygu ile, dertlerimin nedenlerini öğrenmek için kafamı işletirim. Uzun boylu aramama gerek kalmaz, bütün belâların sizden geldiğini anlarım ...

Her şeyi elinde tutan, yöneten, düzenleyen siz, yalnız siz değil misiniz? O zaman size çatarım elbet, yalnız size. Birtakım devalar ararım. Çünkü insan, soluk aldığı sürece, kendini dertten kurtarmaya çalışır. Beni saran ilk düşünce, derdimin kaynağına kin bağlamaktır. O kaynak da sizsiniz. Birisine kin beslemek, onu bir düşman bilmektir. Bir düşman! İnsanın bir düşmanı olduğu zaman iki şey arar: Birincisi, bize uzun boylu kötülük etmesini önlemeye çalışmak, ikincisi de bize kötülük yapandan öç almak.

(Tribun du peuple, 28 Ocak 1795)

HALK DİLEDİĞİNİ ER-GEÇ ELDE EDER

Yirmi dört bin kişinin öfkesi bir şey değil mi sanıyorsunuz? Sanıyor musunuz ki, bir milyon yaldızlı kölenin sizden yana olması, o öfkenin karşısında durabilir ve siz sonuna kadar burnunuz kanamadan zorbalığınızı sürdürüp gidersiniz?

Halkın toplanma ve danışma merkezlerini darmadağın etmeyi başardınız. Size karşı düşündüklerini serbestçe söylemelerini önlediniz. Halkı, en küçük sevinç duygularını bile açığa vuramayacak kadar baskı altında tutarsınız, hem de ne zaman? Siz türlü rezaletler yaparken. Hoş, sizin rezalet yapmadığınız zaman da yok ya! Sanıyor musunuz ki bu iş böyle yürür? Homurtuların kulağınıza kadar

gelmesini geçici olarak önlüyorsunuz, işte o kadar. Siz acınacak, cılız çocuklara benziyorsunuz, yüzlerini kapadılar mı kimsenin kendilerini görmeyeceğini sanan çocuklara. Düşündükçe, daha çok yakıştırıyorum size bu benzetmeyi. İşlettiğiniz cinayetlerin birer cinayet olduğunu yüzünüze karşı söylemelerine engel olunca, sanıyorsunuz ki, sizi yalnız namuslu insan diye bilecekler. Bunda, çok ama çok yanılıyorsunuz. Bütün yaptığınız, patlayacak şeyi sıkıştırmak. Bomba duruyor altınızda. Lavlar toprağın derinlikleri içinde uzun zaman kaynar kaynar da ne olur? Sonunda patlar.

Daha önce de söyledim size, düşüp kalktığınız yerler, şahane haydut yatakları, mağrur köşklerden, büyük kentlerdeki züppe topluluklarından öteye geçmez. Oysa halk çoğunluğunun o kendi halindeki evlerine inebilseydiniz, elleriniz yüzünüzün karasını kapayamaz olurdu. Anlardınız ki, seçmenler kulübünü gece yarıları kapamak ve Jakobenleri taşa tutup kovmakla yüzbinlerce canlı ışığı boğamazsınız. O ışıklar ki, yerinde ve zamanında suratınıza çalmak için bütün yaptıklarınızı gözlüyor, deftere geçiriyor.

Anlardınız ki, bugün her kulübe, her mahzen bir kulüptür. Götürün bakalım polislerinizi bu sayısız sığınaklara! O kadar jurnalcı zor bulursunuz.

(Tribün du peuple, 28 Ocak 1795)

II. BABEUF'ÜN POLİTİKASI HALKIN HİZMETİNDE

1. DEVRİMİN BAŞLANGICINDA

1791'de Babeuf'ün dostu Coupe'ye yazdığı mektuplardan alınan bu iki parça büyük burjuvaziyle halkın birbirinden kesin olarak koptuğu günlerin ertesinde yazılmıştır. O dönemde, burjuvazi devrimden tek başına yararlanmak niyetinde olduğunu açıkça göstermekteydi. 1791 Anayasası halkı oy hakkından yoksun bırakıyordu; üstelik, burjuvazi, kralı, ihanetine karşın koruyor ve halk hareketini dizginlemek için ondan yararlanmaya bakıyor ve Temmuz 1791'de XVI. Louis'nin tahttan indirilmesini isteyen halka ateş açtıracak kadar ileri gidiyordu. Yasama Kurulu'nun seçimi aynı hava içinde geçiyordu. Babeuf bu mektubunda, geniş ölçüde demokratik olan politik programını anlatıyor.

HALK İÇİN BİR ANAYASA

Anayasanın ulus için bir baba mirası olması gerekir. Bir miras ki halkın ruhunun ekmeği de bedeninin ekmeği de içinde olacak. Halkın düşünce yaşamını da iş yaşamını da açık seçik, olumlu bir anlaşmaya bağlamakla kalmayacak, bilgili bir düzenin ve akıllıca yönetilen işin alabildiğine artıracağı bütün olanakların orta malı olmasını sağlayarak aracıları ortadan kaldıracak. Böyle kavranan anayasa, yaşamın yasası, herkesin ekmeği, herkesin eğitimi, toplum yapısının temeli ve kubbesi olunca, artık sarsılması, parça parça yıkılması tehlikesi kalmayacak. Bir köyde kim ortak fırının yıkılmasına, herkesin su aldığı bir kuyunun doldurulmasına razı olabilir? Anayasanın her maddesi, en kaba sağ duyunun hemen anlayacağı açıklıkta olmalı, o yana, bu yana çekilmeye, türlü türlü yorumlanmaya meydan vermemeli, bozguncu doktrin uydurmacılarının, metin bulandırıcılarının, kaçamak arayıcılarının, dolambaçlı laf ebelerinin, noktanın, virgülün yeriyle oynayan hukuk kalpazanlarının, kanun yarasalarının dırdırlarına hiçbir ip ucu bırakmamalıdır. Örneğin, özgürlük derken hangi özgürlükleri anladığımız teker teker söylenmeli? O zaman kimse bu özgürlüklerden hiçbirinin kılına dokunamaz, dokunacak olursa her yurttaş hemen yaşamını tehlikede görecektir...

İlkelerimin köküne giderseniz anlarsınız ki, Kurucu Meclis'in yerini alacakların her şeyi baştan sona yeniden ele alması, eksik, dağınık, bir hayli bulanık olan İnsan Hakları Bildirisi'nin bile yeniden yazılması gerektiği kanısındayım. Bu bildiride çok söz kalabalığı var, üstelik bu, bir metafizik uzatmalar arasında gerçekleri savsaklamaya elverişli sinsice bir yol saklı gibi görünüyor. İçinde yem ve tuzak öylesine birbirine karışmış ki, incelenince, bunun, halkı uyutanların yapacağı türden bir aldatmaca olduğu anlaşılıveriyor. Bir oyalama olmakla kalıyor bu bildiri. Özgürlük, eşitlik gibi büyük ilkeleri kabul etmesine ediyor ama gerçekleşmelerini sarpa sardıracak kayıtlar koyarak, gelişip yayılmalarını önleyecek sulandırmalar ve törpülemeler yaparak.

HALKIN HİZMETİNDE BİR MECLİS

En imrenilecek görev olan milletvekilliğine yükselme tutkusu, kendini beğenmişlik ya da para düşkünlüğü mü istetecek insana? Hayır. İnsan, bir aile babası olarak türlü külfetlere katlanırken, kendisi ve yakınları için en kazançlı fırsatları teperken, cumhuriyetçi erdemlerini daha serbestçe, alnı açık olarak öne sürebilmek için nerdeyse bir keşiş yaşamı sürdürürken, sadece vicdan rahatlığı için zindanları ve işkenceleri göze alırken, yolsuzlukları ortadan kaldırma amacıyla uzlaşmayacak her işi, her mevkii horgörürken, ne para düşkünüdür, ne bencil, ne de ün budalası ...

Benim Millet Meclisi için dileğim şudur: Halkın dayanağı olan insanlar, onun çektiklerini ve gereksinimlerini daha içten duyarak, daha iyi bilsinler, bunca derdin tek etkin devasını getirmekte daha kararlı, yoksulluğu ve bilgisizliği ortadan kaldırma isteğinde daha yürekli, daha sürekli, daha güçlü olsunlar, Robespierre'ler, Petion'lar gibi de kuru ve katı bir yüz takınmasınlar.

Mecliste konuşulanları halka duyurma işi yarım yamalak olmayacak: Halkın gelip dinleyebilmesi için Millet Meclisi'nin toplantı yeri ne kadar büyük olabilirse o kadar büyük olmalı. Kamunun çıkarlarıyla ilgili bütün sorunlar herkesin önünde ortaya konmalı. Komite, komisyon yok: Bunlar entrika ve fısıltı yuvalarıdır; özgürlüğü baltalama dolapları o yuvalarda çevrilir. Özgürlüğü ve eşitliği kurmakla ilgili istekleri, dilekleri, düşünceleri, görüşleri, haberleri toplamak, incelemek ve düzene sokmakla görevli bir tek dilekçe bürosu olacak. Halk her an ne istediğini söyleyebilmeli ve vekilleri her an halkın yanlış anlaşılmış isteklerine karşılık vermeye hazır durumda olmalı...

Milletvekilliği hakları gereğinde kaldırılabilmelidir: Yararlı ve zorunlu bir korkutma yoludur bu. Bütün oylamaların açık olması yoluyla birlikte, bu korkutma da halk için en iyi tutamaklardan biridir.

(Coupe'ye mektuptan, 20 Ağustos 1791)

2. ROBESPİERRE'İN DÜŞMESİNDEN SONRA, YENİ BİR DEVRİM ZORUNLULUĞU

DEVRİMİ YENİDEN YAPMAK

Babeuf, 1789 Devrimi'nin bir sömürme yerine bir başkasını getirdiğini açıkça görmektedir. Toplumun amacı olan ortak mutluluğu kurmak için, bugünkü düzeni altüst edecek yeni bir devrim yapmak gerekiyor. Önüne geçilmez bir devrimdir bu.

Cumhuriyet bir boş sözcük, hatta anlamsız birkaç söz demek değildir. Kulaklarınızda çınlatılan özgürlük ve eşitlik sözcükleri, devrimin ilk günlerinde büyüledi sizi. Çünkü bunların halktan yana bir anlamı olabileceğini düşünmüştünüz. Bugün bu sözler bir şey anlatmaz oldu size. Boş birer lakırdı, aldatıcı, süslü birer kalıp olduğunu görüyorsunuz. Büyük çoğunluk için çok değerli birtakım şeyler anlamına gelebileceğini, gelmeleri gerektiğini yeniden öğrenmeliyiz.

Devrim..., sonucu hiçe varacak bir iş değildir. Bunca kan seli, halkın durumunda daha büyük bir rahatsızlık yaratmak için dökülmemiş olsa gerek. Bir halk niçin devrim yapar? Çünkü kötülük yuvası kurumlar toplumun en iyi kaynaklarını tüketmiştir; yararlı üyelerinin büyük çoğunluğu eski durumlarında kalamaz olmuşlardır. Toplumun bu durumda rahatı kaçar, değişmek gereğini duyar, ayaklanır. Bu durumda toplum haklıdır. Çünkü toplum, bir arada ne kadar olabilirse o kadar mutlu olmak için kurulmuştur: Toplumun amacı ortak mutluluktur.

Devrimin amacı da büyük çoğunluğun mutluluğudur. Bu amaca varılmazsa, halk aradığı en iyi yeri bulmamışsa, devrim bitmemiştir. «Devrim bitti», diyenler bir egemenliğin yerine bir başkasını koymak isteyenlerdir. Bu durumda devrim bitmiş olsaydı, büyük bir cinayet olmakla kalırdı.

Belli birtakım zamanlarda, büyük çoğunluğun daha mutlu olmamasının nedenlerini araştırdım. İncelemede vardığım şu sonucu

13 Vendemiaire'den sonra gazetemin ilk sayılarında yayınlamayı göze almıştım:

«Öyle dönemler vardır ki, öldürücü birtakım toplumsal kurallar şu sonuca varırlar: Herkesin olan ortak servet, birkaç kişinin elinde toplanmaktadır. Herkes mutlu olduğu zaman, doğal olarak barış bulunur ister istemez. Her şeyi elinden kaçırmış olan halk kalabalığı, her şeyi tekeline alan insafsız yüreklerle karşı karşıya gelir. Bu sonuç büyük devrimleri gerekli kılar. Çağın kitaplarında önceden haber verilir, mal mülk sisteminde genel bir değişiklik kaçınılmaz olur.»

(Genel Savunmasından)

OYALAYICILARA KARŞI

Robespierre'in düşmesinden sonra, yengiye erişen burjuvazi Montagnard hükümetinin aldığı bütün demokratik önlemleri ortadan kaldırmıştır. Özellikle, ekonomik özgürlüğe yeniden dönerek para işlerinde bir bunalım yaratmış, kendi yararına işleyen bu bunalım halkı korkunç bir yoksulluğa düşürmüştür. Kendisi de geçim sıkıntıları içinde kıvranan Babeuf, bu yürekler acısı durum karşısında artık anayasa üzerinde tartışmalara girmeden hemen harekete geçmeli zorunluluğunu anlamış bulunuyor.

Kafaları kızıştırmanın zamanı değil, diyorsunuz, bir hükümetimiz var, ona yürümesi için zaman vermeli. Ben de diyorum ki, halkın beklemeye vakti yok, açlıktan öldü ölecek; ocağında yakacak yok, sırtında da giyecek. Yine diyorum ki, üstünde başında nesi varsa satıp savdı, yedi. Şimdi yiyemiyor. Çünkü satacak başka bir şey kalmadı ve üstelik, her gün, yaşamak için zorunlu her şey biraz daha ateş pahası. Diyorum ki, bu durum artık sürüp gidemez, eğer hükümet bu yürekler acısı durumu değiştirmenin yollarını aramazsa, ondan yakınmaya hakkımız vardır. Hükümetin elinden bir şey gelmiyorsa, bu yolları araştırmak ve onları göstermek hakkımızdır, diyorum ...

Sonra kalkıp iç savaştan söz ediyorsunuz ... Sanki iç savaş yokmuş gibi! Sanki zenginlerin yoksullara karşı savaşı savaşların en insafsızı değilmiş gibi! Hele birincilerin tepeden tırnağa silahlı, öbürlerininse korunmadan yoksun oldukları bir zamanda. Sizler iç savaş istemiyorsunuz! Ve bunun için de çıplak halkın sabrıyla açlıktan, soğuktan ölmesini istiyorsunuz... Olur mu öyle şey! Ona bütün savaşları verin daha iyi. Gitsin eşit silahlarla gözünü oyanlara meydan okusun!... Çok geçmeden bu savaş onun yararına kesin bir çıkar yol bulur ve büyük çoğunluğun dertlerine son verir. Zaferi daha iyi sağlamak için politika yapmak, oyalayıp uygun zamanı beklemek gerek diyorsunuz. Politika yapmak! Nasıl politika yapabilir, nasıl uygun zamanı bekleyebilirim eğer kırk-sekiz saattir ağzıma bir lokma girmemişse, sabahleyin yataktan kalkar kalkmaz eski pantolonumu mu, gömleğimi mi, ceketimi mi, yoksa yorganımı mı satacağımı

bilemezsem, belki de hepsini birden satmam gerekirse, bir tek gün yaşamak için gereken dünyanın parasını neyle sağlayacağımı bilemiyorsam, daha beteri, satacak hiçbir şeyim yoksa? ... Ateş bacayı sarmış, ister istemez sudan söz açıyoruz. Sizse, bize küfür ederek, «sırası değil, politika yapmak gerek» diyorsunuz. Biz ateş-alev bir yanardağ üstündeyiz, siz tutmuş «sabredin» diyorsunuz! Sizin sabrınıza, politikanıza, soğukkanlılığınıza hayranım doğrusu. Siz hiç yoksulluk nedir bilmediğiniz için yoksulluğa katlanın demek sizin için çok kolay.

(Tribun du peuple, 30 Kasım 1795)

HALK KENDİ KENDİNİ KURTARACAKTIR

Biz kendi kendimize hiçbir şey yapamazmışız, başımızda her zaman yöneticiler bulunmalıymış! Böylesine pısırık bir inanç uzak olsun bizden. Yöneticiler yalnız yönetici kalmak için devrim yaparlar. Bizse, gerçek demokrasi yoluyla halkın mutluluğunu sağlamak için devrim yapmak istiyoruz. Baldırıçıplaklar! Bizim işimiz birkaç kişiye kin bağlamak değil. Biz ekmek için, rahatlık için, özgürlük için savaşıyoruz. Tuzağa düşmeyelim. Gözümüzü asıl amacımızdan ayırmayalım. Size tekrar tekrar söylüyorum: Kendiliğinizden ve tek başınıza bir şey yapamayacağınız yanlıştır. Büyük işleri, halka yaraşır işleri, yalnız halk yapabilir. Onun için, yalnız halk adamlarının kımıldadığını gördüğünüz, zaman kımıldayın. Hiçbir çağrı aldatmasın sizi. Kurtarıcılarınızı içinizden başka yerde aramayın. Kendinizinkinden başka bayrak tanımayın.

(Tribun du peuple, 13 Nisan 1795)

HALKA GÜVEN

Halkın koruyucularından uzakta, halkın kendisinden uzakta yaşayan bu diplomasi, Machiavelli'den kalma bu sözde-tedbirlilik, yalnız zorbalara özgü ve son zamanlarda yurtseverlerin kullandığı bu iki yüzlü politika, 13 Vendemiaire yengisinin en güzel meyvalarını kaybettirdi onlara. Bunca örneklere baka baka şu düşünceye vardım: Bir halk devletinde, gerçek her zaman açık ve çıplak olmalıdır. Onu her zaman söylemek, herkese duyurmak gerektir. Halk, kendisinin büyük yararlarıyla ilgili her şeyi gizlisiz saklısız bilmelidir. Sözde yönetici birtakım adamların kendi aralarında gizli gizli konuşup anlaşması neye yarar? Sadece halkın enerjisini öldürmeye, halk oyunu yanıltmaya, bocalatmaya, dolayısıyla kayıtsızlığa, onu buyruk kulu yapmaya, zorbalığın ekmeğine yağ sürmeye, örgütlenmesini kolaylaştırmaya. Halk olmadan hiçbir büyük şey yapılamayacağına sonuna kadar inanmış olarak diyebilirim ki, onunla iş görmek için ona her şeyi söylemek, yapılması gerekeni durmadan göstermek, politikanın yararlandığı yayın organlarının sakıncalarından korkacak yerde, politikanın her zaman oyununu bozan halkın o dev gücünün yararlarına güvenmek gerek. Halk oyunu uyuşukluk içinde, besinsiz ve amaçsız bırakmakla neler kaybediyoruz, onu harekete getirmek, aydınlatmak ve ona amaç göstermekle ne kazanacağımızı hesaplamamız gerekir.

(Aralık 1795)

HALKIN ÖNDERLERİ

Bu adamlara körü körüne güvenmek bir suçtur ve davalarımızı bozmaktan başka bir işe yaramaz... Ben, halkın adeta gözüne zorla girmek isteyen ama bunu hiçbir zaman hak etmeye çalışmayan, tam tersine, buna oldum bittim layık olmadığını gösteren kimselerden çekinirim. Büyük bir gücün yurttaşlardan uzaklaştırdığı ve bize her an kendisiyle birleşmemizi söyleyen adamdan çekinirim. Bu adam iyi niyetli olamaz. Güvenimizi kazanmak için başvuracağı yollar, gözümde onu iki kat daha kuşkulu duruma sokar. Eğri yollardan halkın gözüne girmek isteyen kimsenin ancak kalleşçe niyetleri olabilir. Bizim davamız, her düşündüğümüzü apaçık söylememizi gerektirecek kadar güzel bir davadır. Bu davayı dile getirmek için aşağılık parlamentoculara başvurmaktan hoşlanmam. Bu, kralların anlaşmalarına, dalaverelerine benzer. Yurtseverlerin bugün bağlanacakları tek şey ilkelerdir.

(6 Nisan 1796)

ORDUYA SESLENİŞ

Babeuf, askere çağrılan bir Fransızı konuşturuyor.

Bize toprak vermekten söz ediyorlar, ne diye? Devrim düşmanlarına karşı kazanacağımız yengileri aylıklar yıllıklarla karşılayacaklarmış. Hayır, hayır! Bize göre değil böylesi kazançlar. Fransa'nın dört bir köşesini ateşe verenleri kovmak için askere çağrıldığımız zaman bu vaatler yerindeydi ama şimdi bunların ciddî olduğuna inanamayız. Yoksul babalarımızın yanına döndüğümüz zaman onlar gibi yoksul olarak zenginlerin hayasız baskısı altında yaşayacağımızı, onların kürek mahkumu olacağımızı, sabahtan akşama doğumdan ölüme boğaz tokluğuna çalışacağımızı, güneşte kurumuş bir parça kara ekmeğimizi ıslatmak için terimizden başka şey bulamayacağımızı bilmeliyiz. Böylesi bir yaşamı sürdürebileceklere bile ne mutlu! Üst tarafı orada burada dilenecek. Köyde kentte tahta bacaklı, kırık çeneli, kolsuz insanlar dolaşacak. Tıka basa yiyenlerin kapılarına gidecekler sürüne sürüne...

(Tribun du peuple, 30 Mart 1796)

İlkeler birbirine taban tabana karşıt olunca, suçlayanlarla suçlananların böylesine ayrılması, onlarla bizim apayrı sonuçlara varmamız hiç de şaşılacak bir şey değildir. Onların en kötü dedikleri şey, bizim için iyilerin iyisidir. Onların korkunç cinayet dedikleri şey bizim için erdemin en yücesidir. Onlar devrimden, bu dünyadaki mutlu azınlığın çektiği acılar karşısında duygulana dursunlar, bizler durmadan acı çeken büyük çoğunluğun dertleri üstündeyiz. Onlar ayrıcalıklı sınıfın birkaç kurbanı üstüne göz yaşı döke dursunlar, bizler, kanları sınırlarda akmış olan binlerce cumhuriyetçiye acımaktayız.

Onların istediği düzendir. Zaten parası puluyla güçlü olan bir azınlık için para biriktirmekten başka yol yoktur. Düzen istiyor hepsi. Bunca servete dayanan küçük azınlık için servet biriktirmek istiyorlar. Düzen dedikleri şey, hemen bütün ulusun bu bir avuç ayrıcalıklıya

uşakça bağlanmasıdır. Bizse, buna düzensizlik diyoruz. Çünkü düzen, herkesin özgür ve mutlu olduğu bir ortamdır.

Onların düzen dediği şeyin yıkılıp yerine bizim anladığımız düzenin gelmesini istemek, onlarca devlete karşı pusu kurmaktır. Bu ilkeye göre, herhangi bir hükümet, ne kadar kötü olursa olsun, uluslar onu dünya durdukça başlarında tutmaya mahkumdurlar. Bu düşünüşte ulusların egemenliği ilkesi bir yana atılmıştır. Tanrının inayetiyle kurulmuş bir hükümeti deviren 14 Temmuz 89 Devrimi eşkıyaca bir ayaklanmadır.

(Vendôme Yüksek Mahkemesi'ndeki savunmadan)

EZEN MUTLULARA KARŞI EZİLEN MUTSUZLARDAN YANA

Nedir bu ardı arası gelmez bağırıp çağırmalar? Siz, ey halkın dostları, siz bilirsiniz bunların ne demek olduğunu. Hiç de yerinde olmayarak namuslu denen yurttaşlarımızın sesleri bunlar. Koca halkın karşısında bir hiç oldukları halde utanmadan her şey olmaya kalkanların, çoğunluğun alınterlerini süzüp hiçbir şey yapamadan yaşamak isteyenlerin, tek yararlı olan bunca insanı hiçe sayıp boyunduruk altında tutmak, kollarını, zekasını, ustalığını durmadan kullanıp karşılığında açlık sunmaya alışmış olanların sesleri. İşte, cumhuriyetçiler, bizim kurban edilmemiz için daha çabuk davranılmasını isteyen bir avuç kan emici yarasa. Bunlara yaranmaya can atıyor birçokları. Merak etmeyin, namuslu kişiler, dileğinizi yerine getirecekler! Yüksek Mahkemenin ilk oturumunda söylenenleri okuyun, bakın, nasıl koşanlar oldu hizmetinize. Sana gelince, ey halk, büyük çoğunluk, sen de göreceksin o tutanaklarda, senin çıkarlarını korumaktan yılmayanların kişiliklerinde sana ne türlü davrandıklarını. Siz dostlar, halkı savunanlar, şanlı yoldaşlarım, siz de duydunuz. Altınlı azınlık, yaldızlı milyon çarmıha gerilmenizi istiyor. Azgın sürünün bağrışmaları arasında, güzelim davalarını savunduğunuz yirmi dört milyon ezilmişin seslerini duyuyorsunuz elbet. Onlar sessizce inleşiyorlar, zincirler içinde soyulup soğana dönmüş, çırılçıplak, aç bilâç...

Erdem ölmez; zorbalar baskılarında kendi kendilerini aldatırlar. Yok ettikleri yalnız bedenlerdir; iyi insanların ruhu sadece kalıp değiştirir. Bir kalıp dağılır dağılmaz o ruh başka varlıkları diriltir, onlar da başlar cömertçe yaşamaya ve başımıza geçen haydutların soluğunu kesmeye.

(Duruşma tutanağından)

III. BABEUF, SOSYALİZM KURAMCISI

1. BURJUVA DEVLETİNİN YIKILMASI

Kötülükleri söküp atmanın en iyi yolu, kötülük yuvalarını ortadan kaldırmaktır. Bu yuvalar ortadan kalkmadıkça, onları diriltmek isteyenler olacaktır her zaman. Kilise ve manastır durdukça papaz, saray durdukça zorba, şato durdukça derebeyi, hücre durdukça keşiş, zindan durdukça mahpus, darağacı durdukça cellât ve kurbanı yeniden gelir. Eski baskı, kör ve boş inançlar rejimini sadece törpülemek, bir devrimin kazançlarını tehlikeye atmaktır. Bunları kökünden yok etmediniz mi, yeniden başımıza belâ olurlar. Ellerindekini kaçıranlar, yeniden sömürücü duruma gelmemelidirler kolay kolay. Onların bencil vahlanmalarına hiçbir umut ışığı karışmamalı. Demek istiyorum ki, elimde tılsımlı bir değnek olsa, bir yandan bizi rahatsız eden şeyleri ortadan kaldırır, bir yandan da adaletli bir toplumun kurulması için gerekli her şeyi topraktan çıkartırdım.

(Germain'e Mektup, 28 Haziran 1795)

Halkın büyük günü geldiği zaman, onu hırsızlara karşı yumuşatırsanız, halk sadece yarım doğruluk isterse, hiçbir şey elde edemeyeceği muhakkak gibidir. Hırsız azınlık, pazarlığa kalkan halkı oyalar ve hiçbir şeyi bitirmemeye çalışır. Tam tersine, halk tam bir adalet isterse, egemenlik isteğini bütün görkemiyle dile getirir ve ister istemez, bütün gücü ile kendini gösterir; öyle kesin konuşur ki, hiçbir şey duramaz karşısında, istediği ve istemekte haklı olduğu her şeyi elde eder. Ey halk, yasalarını tam yapmazsan, yarım önlemlerle kalırsan, isteklerini birtakım yumuşamalarla sınırlandırsan, sağlam hiçbir şey elde edemezsin.

(Yüksek Mahkeme Tutanaklarından, 28 Temmuz 1795)

2. XVIII. YÜZYIL KAPİTALİST DÜZENİNİN ELEŞTİRİSİ

Babeuf, daha pek az gelişmiş olan XVIII. yüzyıl kapitalist düzeninin mekanizmasını inceleyemezdi henüz ama eşine az rastlanır bir kavrayışla o güne özgü bazı sonuçları görmüştür: Üretemeyen azınlığın serveti ele geçirmesi, yarışmadan doğan üretim anarşisi.

Ticaret adamları, her şeyi ticaret yaşatacak, derler. İlkel maddeleri yetiştiren işçiden, büyük işletmeleri yöneten fabrika şefine, malları dört bir yana dağıtan tüccara kadar herkese yiyecek taşıyacak olan ticarettir. Evet, işte ticaretin yapması gereken şey ama yapmıyor bunu. Yiyecek içeceği bütün üreticilerine, eşit olarak götürmesi gerek; ama çok eşitsiz olarak götürüyor. Gerek köylerimizde, gerek kentlerimizde rastladığımız adamların yüzde doksan dokuzunun, şu üstleri başları berbat insanların kimler olduğunu soruyorum kendi kendime. İyiden iyiye inceleyince, bunların ticarete hizmet ettiklerini görüyorum. Bakıyorum, keten kenevir yetiştirenlerin, gerek dokuma maddelerini, gerek yün, gerek ipeği kullanılacak hale getirenlerin, onları örenlerin, bez kumaş dokuyanların, deri işinde çalışanların, kundura yapanların hemen hepsi gömleksiz, elbisesiz, ayakkabısız. Yine bakıyorum, mobilya, araç, gereç, kapkacak işlerinde kol gücüyle çalışanların hepsi hemen her şeyden yoksun... Sonra toprak sahipleri dışında hiçbir şeyleri eksik olmayan bir avuç azınlığa bakıyorum: Bunlar, ellerini hamura dokundurmadan, birtakım hesaplar, düzenler, kılık değiştirmeler, çabalarla, çoğunluğa karşı o eski azınlık oyununu yeni biçimler altında oynamaktadırlar. Bu oyunla bakın neler elde etmek istiyorlar: Bir sürü kol boşuna meyve toplamaya çalışıyor; toplayacakları meyve parmaklarını bile oynatmayanlara gidecektir. İlke gereği, meyveler yığın yığın o can düşmanı spekülatörlerin elinde toplanacaktır. Bu spekülatörler, dubadan emekçilerin ücretlerini indirme işinde anlaştıktan sonra, gerek kendi aralarında, gerek onların biriktirdiklerini dağıtanlar, hırsızlık ortakları tüccarlarla birlikte, her şeyin fiyatını kendileri koyacak. Bu fiyata ancak bolluk içinde yüzenler ya da kendi hempaları, yani kendileri gibi para biriktirme ve

her şeye el atma olanakları olanlar yanaşabilmektedir. Böyle olunca, halkın her şeyi üreten bu sayısız elleri artık hiçbir şeye uzanamayacak, hiçbir şeye dokunamayacak, gerçek üreticiler her şeyden yoksun kalacak ya da artıklarla yetinecek. Gracchus böylesine bir düzensizlik karşısında çileden çıkıyor. Ticaret her şeyi yaşatacakmış, ticarete hizmet edenlerin hepsine aynı yiyeceği götürecekmiş! Nedir bu ticaret? Şunu bir anlamaya çalışalım. İlkel maddenin doğmasını, el gücü ile değişik kullanışlara uygulanmasını ve dağıtılmasını sağlayan işlemlerin tümü değil mi? Bu işlemlerin bir tanesine katılanların hepsi ticaret ögeleridir. Niçin bu birinci ögeler, yaratıcı işi görenler, asıl işi görenler ötekilerden, tüccarlardan, benim gözümde en küçük bir işi, dağıtma işini yapanlardan kıyaslanamayacak kadar az faydalanıyorlar? Bunun nedeni apaçık ve çok basit: Bu sonuncular aldatıyor, öbürleri de aldanıyor. Spekülatörle tüccarlar gerçek üreticiyi avuçlarının içinde tutuyorlar, aralarında birlik kurup üreticilere her zaman: «Çok çalış, az ye, yoksa iş bulamaz ve hiçbir şey yiyemez olursun artık» diyorlar. İşte sermayelerin barbarca koyduğu yasa budur.

Ticarette yarışma hiç de kusursuzluğu gözetmiyor. Bu yarışma, hilesiz ürünleri, halkın gözünü boyayacak çürük mallarla boğuyor; halkın ucuz malı, işçinin şişirme ürün vermesi, tükenmesi, aç susuz kalması, dürüstlüğünü yitirmesi pahasına alıyor. Ticarette yarışmayı yalnız en çok parası olan kazanıyor. Savaş bitince, her şey, piyasa, kazananın tekelinde kalıyor; o da ucuzluğa son veriyor. Yarışma gelişigüzel, yarım yamalak ürünlere yol açıyor ve bu yüzden de alıcı bulamamak tehlikesi baş gösteriyor ve böylece, insanların işine yarayacak olan yığınlarla ilkel madde hiçbir işe yaramadan yok olup gidebiliyor.

(Germaine'e Mektuptan, 28 Temmuz 1795)

3. BABEUF'ÜN SOSYALİST DÜŞÜNCELERİ

Yirmi yedi yaşında (1787'de) Babeuf, toplumsal adaleti sağlamaya en elverişli ekonomik ve toplumsal sorunu ortaya atıyor ama eski derebeylik düzeninin hâlâ ağır bastığı o günlerde, Babeuf, kapitalist toplumu açık seçik inceleyemezdi tabii. Onun getirdiği çözüm, bir hayal, bir ütopyadan başka bir şey olamazdı. Kaldı ki, bu çözüm XVIII. yüzyıl filozoflarının, özellikle Rousseau'nun enikonu etkisi altındaydı.

Bir ulus düşünün ki, toplumsal kurumları bütün yurttaşlar arasında tam bir eşitlik sağlasın; üstünde oturduğu topraklar hiç kimsenin değil, herkesin olsun; her şey her çeşit ürüne ortak olsun. Bugün ulaştığımız genel bilgilere göre böyle bir ulusun durumu ne olabilir? Doğa yasası bu çeşit kurumları yaşatır mı? Böyle bir toplum ayakta durabilir mi? Tam bir eşit dağıtımın yolları bulunabilir mi?

(Dubois de Fosseux'ye Mektup'tan, 21 Mart 1787)

Dünyaya yeni bir düzen vermek isteyen şu adsız filozofu[66] çok beğendim. Ne yazık ki, dayanaklarını belirtmemiş. Bana kalırsa, bu filozof Cenevre yurttaşından[67] daha ileri gidiyor. Onun için «bu bir düşcü» diyorlar. Güzel düşler kuruyordu gerçekten ama bizimki daha iyisini yapıyor. Rousseau gibi o da şöyle düşünüyor: İnsanlar tam anlamıyla eşit oldukları için, özel olarak hiçbir şeye sahip olmamalı ama her şeyden ortakça faydalanmalıdırlar; öyle ki, doğarken kimse kimseden daha zengin olmamalı, çevresinde daha çok saygı görmemeli ama böylece, bizim düzen kurucu, daha iyi yaşamamız için Rousseau gibi, bir meşe altında karnımızı doyuralım, karşımıza çıkan ilk ırmaktan susuzluğumuzu giderelim ve daha önce yiyecek bulduğumuz o aynı meşe altında dinlenelim diye bizi ormanların ortasına göndermiyor, bize günde dört öğün yemek yediriyor, doğru dürüst giydirip kuşatıyor bizi ve her birimize, yani aile babalarına bin louis'lik sevimli birer ev veriyor. İşte, toplum yaşamının hazlarını doğal ve ilkel yaşamındakilerle uzlaştırmak buna derler...

Ben, yaşa diyorum bu adama! Bu yeni cumhuriyeti kuracak ilk göçmenlerden biri olmaya karar verdim. Orada, rahat, sevinçli, çocuklarımın ve kendimin geleceğimizden kaygısız yaşadığım sürece, diledikleri kurallara, ses çıkarmadan, uyarım. Böyle bir düzen içinde yazarlık mesleğinde kalırsam, bizde daha seçkin sayılan meslek adamlarından küçük görünmemek sevindirecek beni. Bu adamların acır gibi bakacakları olmayacak bana. Ben de kendimi berberimle ya da kunduracımla bir görmekten üzülmeyeceğim. İşte, bu durumun gerçekleşmesi gerek. Bu yararlı ustaların aramızda zorunlu bir yeri yok mu? Beğenileri ve yetenekleri gereği hukuk okuyacak yerde bu mesleklere yönelmişlerse, beğenileri ve yetenekleri gereği memurluktan yana gitmiş olanlardan ne diye daha az önemli saymalı onları? Herkes memur olamaz ki. Memurluğa yükselen adam, en basit bir zanaati öğrenmekte bir zavallı ve yeteneksiz işçinin çektiği sıkıntıyı çekmemiştir belki de. Doğarken doğa, kendisine cömert davranmadıysa, o mutsuz işçinin bunda ne suçu var? Talih izin verseydi, o da bütün bir cumhuriyeti yönetecek yetkide olurdu. Olamadıysa, niçin dünya nimetlerinden daha az faydalansın?

(Dubois de Fosseux'ye Mektup'tan)

4. SOSYALİST TOPLUM NASIL DÜZENLENECEK

Yedikçe yiyen, tüketen, gözlerini doyurmaktan başka kaygısı olmayan azınlık, çalışan ve üreten büyük çoğunluğu aç bırakıp zayıflatamayacak! Bu büyük çoğunluk içinde herkes, hem üretici, hem tüketici olacak, herkesin bütün gereksinimleri karşılanacak, kimse yoksul olmayacak, kimse yük altında yorulmayacak. Yeniden düzenlenen toplumda, her şey dengeli olacak, her şey karşılığını görecek; kimsenin başa geçmesine, kendini öne sürmesine, başkalarını buyruğunda tutmasına hiçbir neden kalmayacak. Ne üstünlük kalacak ne altınlık, ne birincilik ne sonunculuk. Ortak çabalar, bütün ortakların (bir toplumu oluşturanlar başka bir şey değildir) niyetleri büyük kardeşlik amacına (sonsuz bireysel mutluluğun tükenmez kaynağı olan) ortak mutluluğa yönelecek. Çoğunluğun etine kadar kırkılan, boğazlanan ya da birbirine boğazlatılan bir sürü olmaktan çıkma zamanı geldi artık. Efendilere, yamyamlara, zorbalara, aç gözlülere, sömürücülere, sömürülenlere paydos artık! Her yerde her zaman dürüstlük, doğruluk, açıklık! Herkesin bir işi olsun ve işini titizce yapsın ve bu işi onu sadece mutlu yapmakla kalsın. Çünkü bizim istediğimiz herkesin mutluluğu, herkese eşitçe dağıtılan bir mutluluktur.

Satıcısı tüccarı kalmayacak artık. Daha doğrusu bunlar, dediğimiz gibi, birer dağıtıcı olacaklar sadece. Bütün üreticiler ortak bir ambara çalışacaklar, her biri oraya alnının teriyle ürettiğini gönderecek ve dağıtıcılar da kendi hesaplarına değil, büyük aile hesabına her yurttaşa, bu ürünleri çoğaltmak ya da iyileştirmek için gösterebildiği çaba karşılığında, eşit ve değişik olarak payını verecektir. İşte o zaman ticaret ortadan kalkmayacak, tam tersine daha da gelişecek. Çünkü herkese yararlı olacak. Bence, asıl iyi ticaret de budur ve gördüğümüz hayasız, vicdansız imansız dalavereleriyle toplumsal bir cüzzam durumuna gelen bezirganlığın tam tersidir. Bu düşüncelerimize uygun olarak değişen ticaret, asıl görevini yapmış olacak ki, o da her şeyi diriltmek, bütün yiyeceği, içeceği üreticilere eşit olarak göndermektir… Üstünde durulması gereken bir olay da şudur ki: Bizim bireysel ödevlerimiz ne olursa

olsun, çocuk, ihtiyar ve sakat değilsek, hepimiz bu ticaretin ögeleri olacağız. Herkes tam bir eşitlikle birbirine bağlı olacak: Üreticiler, yani çiftçiler ve işçiler, meslek adamları, sanatçı ve bilginler, depocular, ayırıcılar ve dağıtıcılar ürünleri tüketime yollayacak. Böylece, endüstri ile ticaret arasındaki ayrılık ortadan kalkacak ve aynı şeref katına yükselen bütün meslekler böylece bütün alışverişe katılacaklar. Hepimiz, tarlada olsun, fabrikada olsun, yönetimde olsun, ticarette olsun, bir işe yarayacağız. Hepimiz aynı ölçüde satıcı ya da tüccar olacağız. Söylemeye gerek yok ki, büyük dünya eşitliği ve kardeşliği ilkesi bütün uluslara tek din olarak uygulanmadıkça, dış ticaret, topluluk için tehlikeli olmamak koşuluyla, ancak politika alanına girebilir. Dediğimiz ilke uygulandığı zamansa, uluslar, artık zorbaların kör inançlara ve cinayetlere boğduğu, keyfi sınırlar içinde hapsettiği ve insanların yararlarına aykırı ve özgürlüklerine mâl olan savaşlara sürüklediği kolektif varlıklar olmaktan çıkacaklardır. Elele veren insanlık büyüyecek ve yavaş yavaş, sınırlar, gümrükler ve hükümetler ortadan kalkacaktır.

Eski dükkanın savunucuları «Endüstriyi öldürüyorsunuz» deyip duracaklardır bize. Nerden çıkarıyorlar bunu? Bizim kurumlarımız her şeyi düzenleyecek ve her şeyi yerli yerinde bırakacak. Olan hiçbir şeyi bozmayacak, yeter ki o şey haksız olmasın. Bugün yapılan işi aynı insanlar yapaduracaklardır. Çiftçi çiftçi kalacak, demirci demirci, dokumacı dokumacı. Yalnız bütün çalışanlar gördükleri işe göre sıralanacaklar. Topluluk durmadan herkesin her an ne yaptığını bilecek ki, aynı nesneler ne çok fazla, ne de çok az üretilsin. Her iş dalı için orada çalışacak yurttaşların ve bu işe hazırlanacak gençlerin sayısını topluluk saptayacaktır. Her şey bugünkü gereksinimlere ve topluluğun ilerideki ve kolayca hesaplanabilecek artışına göre göz önünde tutulacak gereksinimlere uygun ve orantılı olacaktır. Bütün gerçek gereksinimler incelenecek ve uzak, yakın her yerde, tez elden ve tam olarak giderilecektir. Endüstri körü körüne işlemez, rastgele ve yararsız fazlalıklara boğulmazsa, akıllıca ve herkesin yararı ve rahatlığı amacıyla yönetilirse ölür mü? Hayır. Değişen yalnız şu olur: Bütün endüstriler, büyük ailenin yararına çalışacağı için, her özel endüstri bir ya da birkaç kişinin malı olmaktan çıkacaktır. Her atölye, büyük atölyenin

bir parçası olacak, her ürün, her mal büyük mağazanın hesabına girecek ve cumhuriyetin olanakları arasında yer alacaktır. Böylece bir düzende hakkımın tanınacağından ve payımın verileceğinden emin olabilirim. Eskisi gibi herkesi nasıl aldatacağım, gördüğüm işi nasıl pahalıya satacağım, nasıl büyük payı kendime alacağım diye kafa yoracak yerde, düzeni bozmadan bir insanın yapabileceğini açıkça ve rahatça yapmaya çalışırım. Yapabileceğim şey, hiç kuşkusuz, beni de ailemi de bol bol geçindirir. Daha ne isterim. İşimi kolaylaştıran, zahmetimi azaltan bir makine bulursam, buluşumu elimden alacaklar diye korkmam, her hangi bir işi daha iyi ve daha çabuk yapmanın sırrını bulursam, onu benden çalacaklar diye korkmam, hemen gider onu topluluğun buyruğuna veririm. Bu buluşumun karşılığını görürüm, rahatım artar, başkalarının da işine yarar, gerektiği yerde kullanılır. Emeğimin azalması da o belalı işsizliğe yol açacak yerde, insanlara boş zaman kazandırır. Mesleğimde birçok insanın yaptığı işi yapacak bir makine bulundu diye telaş mı edeceğim? Hayır. Çünkü bir makinenin bulunması hiçbir kötü sonuç vermeyecek. Topluluğa zaman kazandıracak, dolayısıyla, yorgunluğu azaltacak. Makinenin serbest bıraktığı kol gücü başka işte kullanılacak ve kimsenin aç kalmasına yol açmayacak. Herkesin geçimi gereğince ve her zaman için sağlanmıştır. Hiçbir kaza, hiçbir dalavere, hiçbir pahalılık ve hiç kimsenin keyfi geçimime dokunamaz. Çıkarını haklı olmakta gören toplum, çocuklara, sakatlara ve yaşlılara eşitçe bakmayı üzerine almıştır. Çocuklara bakarken, büyüdükleri zaman ona hizmet etsinler diye yapılmış bir avanstır bu. Ötekiler de gördükleri hizmetin borcunu ödemiş olur. İşe yaramaz sakatlara bakmaksa insanlık borcudur. Kim düşünebilir ki, kendisi ve çocukları için hiçbir şeyden yoksun kalmama güvenliği insanları yeterince çalışmaya zorlamaz.

Siz aylaklığı koruyorsunuz diye bize çatıyorlar. Bizim yaptığımız aylaklığı ortadan kaldırmanın ta kendisi iken, nasıl söyleyebilirler bize bunu? Bizim bütün ürünleri dağıtmadaki eşitliğimiz herkesin beden ve zekâsı ölçüsünde çalışma eşitliği şartına sıkı sıkıya bağlıdır. Toplumun temel ilkelerinden biri, almaya hak kazanmak için işbirliğine katılmak olduğuna göre, bu toplumda aylak oturmanın yeri yoktur.

(Germain'e Mektuptar, 28 Temmuz 1795)

5. SOSYALİST TOPLUMUN YÜKSEK UYGARLIĞI

İnsanı kölelikten kurtaran yeni toplumda sanatlar, edebiyat ve bilimler gelişecek. Eski düzenin yarattığı kötülükler bu toplumda ortadan kalkacak. Yeni bir insan, sosyalist insan doğdu doğacak.

Bu yeni devletle neler neler kalkmayacak ortadan: Sınırlar, çitler, duvarlar, kapı kilitleri, kavgalar, davalar, hırsızlık, adam öldürmeler, bütün cinayetler; mahkemeler, cezaevleri, idam sehpaları, işkenceler, bütün bu belaların yarattığı umutsuzluk; kıskançlık, gözü doymazlık, kendini beğenmişlik, aldatmacalar, iki yüzlülükler ve bütün ahlaksızlıklar; ve hele, belaların belası, durmadan içimizi kemiren o kurt, o yarın, gelecek ay, gelecek yıl ne olacağımız kaygısı, yaşlanınca ne olacağımız, çocuklarımız, çocuklarımızın çocuklarının ne olacağı kaygısı.

(Le Tribun du peuple, 1795)

Yolsuz kazançlarla tıka basa doyarak adalete ve insanlığa kıyanlar, yedikçe acıkan bu açgözlü sırtlanlar yediklerini rahat rahat sindirmek ve aldıkları arslan payının üzerinde tam bir güvenle uyumak için aç kalabalıkları kendilerini korumaya da çağıracaklar, üstelik onları inandırmaya çalışacaklar ki, savaşta ölmekle bu sömürgenleri değil, kendilerini savunmuş olacaklardır. Bu kan emici asalaklar, biz devrimcilerin toplumu vahşet haline döndürmek istediğimizi bağıra bağıra söylemekte gecikmeyecekler, bizleri vandallar, bilimlerin, sanatların, zanaatların düşmanı diye göstereceklerdir. Oysa devrim hiçbirine dokunmayacak, tam tersine, bilimler de sanatlar da zanaatlar da herkesin yararına doğru hızlanacak, herkesin rahatını sağlayacak şekilde yollarını değiştirecektir. Bilimler, sanatlar ve zanaatlar kölelikten kurtulacaklar ve «mecene»lerin önünde küçülmek zorunda kalmayarak gerçek uygarlığa, herkesin mutluluğunu arayan uygarlığa yaraşan yüce görüşlere yükseleceklerdir.

(Germain'e Mektuptan, 30 Aralık 1795)

EK

BABEUF'ÜN KARISINA VE ÇOCUKLARINA SON MEKTUBU

Ölüm cezasına çarptırıldığını öğrenen Babeuf, mahkemede kendi canına kıymaya kalkar. İdam hükmünü öğrendikten bir gece sonra, yani idamından bir gün önce, çoluk-çocuğuna şu mektubu yazar:

Merhaba dostlarım! Sonsuz karanlıklara bürünmek üzereyim. Fazla duymaktan duygularımı yitirmiş gibiyim. Size karşı olan durumumu dostuma yolladığım iki mektupta daha iyi anlattım, göreceksiniz. Yazgınızı onun ellerine bırakıyorum. Ondan istediklerimi yapabilecek durumda olacak mı, ne yazık ki, bilmiyorum. Kendisine nasıl ulaşabileceğinizi bile bilmiyorum. Bana olan sevginiz sizi bütün bu belalara soktu. Türlü eziyetlere ve yoksulluklara katlandınız. Vefalı yüreklerinizle bu uzun, bu ezici duruşmanın acı zehrini benimle beraber içtiniz sonuna kadar ama ayrıldığınız yere yeniden nasıl gideceksiniz, bilmiyorum. Bilmiyorum orada eski dostları bulabilecek misiniz? Ne kadar dürüst olunabilirse o kadar dürüst olduğumu sanıyorum ama beni nasıl anacaklar, bilmiyorum. Karşı-devrimin getireceği kralcı azgınlıklar ortasında bütün cumhuriyetçilerin, ailelerinin ve çocuklarının ne olacaklarını bilmiyorum. Ah, dostlarım, son dakikalarında bunları düşünmek ne acı! İnsan, yurdu için ölmeye, ailesinden, çocuklarından, sevgilsinden ayrılmaya katlanabilir. Ama özgürlüğün elden gideceğini, bütün gerçek cumhuriyetçilerin en korkunç akıbetlere uğrayacağın göre göre ölmek zor. Ah, canım çocuklarım! Haliniz ne olacak? Yüreğimin sızlamasına engel olamıyorum. Davaların en güzeli uğruna canımı feda ettiğime pişmanım sanmayın; bu dava uğrunda bütün emeklerim boşuna gitmiş de olsa, ödevimi yapmış sayıyorum kendimi...

Hiç ummuyorum ya, şimdi Cumhuriyet'in ve ona bağlı kalanların göklerinde patlamak üzere olan o korkunç fırtınadan sağ çıkarsanız, yeniden rahatlığa kavuşup kara bahtınızı değiştirmenize yardım

edecek dostlar bulabilirsiniz, size öğüdüm şudur: Bir arada, birbirinize bağlı yaşayınız. Eşimden istediğim, çocuklarımı bağrına basması; çocuklarımdan istediğim de analarını sayıp sözünden çıkmamaları, sevecenliğine layık olmalarıdır. Özgürlük uğrunda ölen birinin ailesine yaraşan, erdemlilik örneği olmak ve bütün iyi insanlara kendilerini saydırıp sevdirmektir. Karımın, çocuklarımın eğitimi için elinden gelen her şeyi yapmasını ve bu işte bütün dostlarını yardıma çağırmasını dilerim. Çok sevdiğim ve beni sevdiğini sandığım Emile'den bu dileğime uymasını bekler, hiç vakit kaybetmeden, kendini yetiştirmesini isterim.

Dostlarım, beni anımsayacağınızı, sık sık anacağınızı umarım. Hepinizi çok sevdiğime inanırsınız elbet. Ben sizin mutluluğunuzu herkesin mutluluğu ile bir arada düşünmüştüm. Sizi mutluluğa kavuşturmanın tek yolu buydu bence ama bunu başaramadım. Kendimi feda ettim. Sizler için ölüyorum biraz da.

Camille'e beni anlatın sık sık, onu ne kadar candan sevdiğimi durmadan söyleyin ona.

Anlayacak çağa gelince, Gaius'e de söyleyin bunları.

Lebois, savunmalarımızı ayrı olarak basacağını bildirdi. Benim savunmamın elden geldiğince herkese duyurulması gerek. Karımdan, can yoldaşımdan ricam şu: Lebois ve Baodouin'e vereceği her yazının yanlışsız bir kopyasını alıkoysun, bu savunmanın kaybolmaması için elinden geleni yapsın. Savunmanın değerini bileceksin, temiz yürekli insanlar ve yurdunu sevenler bu savunmayı her zaman anacaklardır. Sana bıraktığım tek şey, yalnız ünüm olacak benim. Senin de çocukların da onunla avunacağınızdan eminim. Kocanızdan, babanızdan söz edilirken «Sapına kadar dürüst bir insandı» dendiğini duymak hoşunuza gidecek.

Allahaısmarladık. Dünya ile aramda küçük bir bağ kaldı: Günışığı yarın onu da koparacak. Açıkça biliyorum bunu. Katlanmaktan başka çare yok. Kötüler benden güçlü. Savaşı bırakıyorum. Tertemiz bir vicdanla ölmenin de tadı var. Benim için tek acı, yürekler acısı olan, sizden ayrılmak, canım dostlarım, en çok

sevdiklerim! Kopuyorum aranızdan. Yapacaklarını yaptılar. Allahaısmarladık, tekrar tekrar allahaısmarladık.

Bir kelime daha. Anneme ve kız kardeşlerime yazın, ulakla ya da başka bir yolla. Savunmam basılınca, bir yolunu bulup yollayın. Nasıl öldüğümü anlatın onlara. Böyle bir ölümün onursuz olmak şöyle dursun, şanlı bir ölüm olduğunu anlatmaya çalışın o iyi insanlara.

Canım ciğerim dostlarım, bir kez daha allahaısmarladık, son bir kez. Erdemli bir uykunun koynuna dalıyorum!...

İ Ç İ N D E K İ L E R

DİPNOTLAR

1 Tr. Dağlılar — Jakobenler'in ılımanlar ve radikaller olarak bölünmesiyle, kendisini "radikal" olarak tanımlayan, cumhuriyeti ve kralın idamını savunan grup. İsmlerini mecliste yüksek sıralarda oturmalarından almışlardır. Önde gelenleri —bazıları sonradan hizipler yaratan— Robespierre, Marat, Danton, Saint-Just, Herbert, Desmoulins, Fabre gibi isimlerdir.
2 Fr. Club des Feuillants — Jakobenler'in ılımanlar ve radikaller olarak bölünmesiyle, kendisini "ılıman" olarak tanımlayan ve anayasal monarşiyi savunan gruptur. İlk toplantı yerleri eski bir Föyan Manastırı olduğu için bu ismi almışlardır.
3. Robespierre, her türlü el çabukluğunu önlemek istiyor...
Ona göre, yeni bir Kurucu Meclis gerek.
4. Fr. Sans-culottes; Fransız Devrimi'nde, soylular gibi dize kadar gelen külot-pantolon yerine, uzun pantolon giydikleri için proleter devrimcilere verilen ad. Türkçeye «baldırıçıplak» olarak geçmiştir. (ç.n) Daha mot-a-mot çevirisi "donsuzlar" veya "pantolonsuzlar" olarak çevirilebilir.
(e.n.) 1. Burjuvazi halk kitlelerini aşağılamak için bu lâfı kullanıyordu.
(e.n.) 2. Basılı versiyonda daha çok sans-culottes olarak bırakılmıştı, oralar Türkçeleştirildi. Sonuçta dile geçmiş bir terim Baldırıçıplaklar.
5. Fr. Indulgents — Yıldırı zamanı sırasında Robespierre'i aşırı bulan, Danton ve Desmoulins'in önderliğini yaptığı grup.
6. Toulon kenti, 19 Kasım'da İngilizlerden geri alınmıştı.
7. Konvansiyon Meclisi 1793 Anayasası'nın ancak barışta uygulanacağına karar vermişti.
8. Federalizm, Jirondenlere bağlı bazı bölgelerin Konvansiyon hükümetine karşı ayaklanması idi. Buna karşılık, Hebertistler arasında, çoğu zaman bütün dünyayı kapsayan bir kurtuluş savaşından yana istekler ağır basıyordu.
9. Konvansiyon'un Tarım ve Ticaret Komitesi, ticareti düzene koymayı düşünerek geçim araçları ile ilgili bir yasa tasarısı hazırlamıştı.
10. Freaud (Hautes-Pylnrenees saylavı), 16 Kasım 1792'de tahıl ticareti için «en geniş serbestlik» istemişti.

11. Beffroy: Aisne saylavı, 16 Kasım 1792'de, tahıl ticaretinin düzen altına alınmasını istemişti.
12. Roland: Fransız politika adamı. Jirondenler'in dostu.
13. Burada söz konusu olan Condorcet'nin sunduğu anayasa taslağıdır. Condorcet, Bakanlar Kurulu'nu halka seçtirmek ve onu Meclis'ten bağımsız yapmak istiyordu.
14. Roma'da üstün ayrıcalıklı olanlar.
15. Burada, Rousseau'nun doğrudan etkisi görülmektedir. Rousseau için, Toplum Sözleşmesi'nin temel maddesi her ortağın kendini, bütün haklarıyla birlikte topluma vermesidir. Çünkü toplum üyelerinden her biri, bütün haklarıyla birlikte kendini baştan başa topluluğa bağlar; her kişi kendini tamamen topluma verdiğinden, durum herkes için birdir. O zaman da bunu başkalarının zararına çevirmekte kimsenin bir çıkarı olmaz. (Toplum Sözleşmesi, Kitap 1, VI).
16. Condorcet'nin anayasa taslağı, milletvekillerinin seçimi için, iki aşamalı bir oylama öneriyordu. 1793 Montanyar Anayasa'sı, salt çoğunlukla yapılan genel ve doğrudan bir seçim sistemi getirecekti.
17. Bak: Saint-Just'ün 24 Nisan 1793 oturumunda sunduğu anayasa denemesi. Saint-Just (Bibliotheque Nationale 80 Les 38, İmp. in - 80, 40 p.)
18. Genel tavan fiyat yasası.
19. Halk Kurtuluş Komitesi, 6 Nisan 1793'te kurulmuştu. 1 Ocak'ta kurulan ve etkin olamayan Genel Savunma Komitesi'nin yerini alıyordu. Başlangıçta, Konvansiyon üyeleri arasından
seçilen ve her üç ayda bir değiştirilebilen, gizli toplantı halinde birleşen 9 kişiden oluşan Komite, Geçici Uygulama Meclisi'nin kararlarını «geciktirmeden» yerine getirmekle yükümlü idi. Jirondenler diktatörlük kurdular. Gerçekte, Kurtuluş Komitesi, Jirondenler düştükten ve Robespierre, Komite'ye seçildikten sonra etkili olabildi (27 Temmuz 1793).
20. Saint-Just'ün sömürgelerle ilgili raporu sunulmamıştır hiçbir zaman.
21. Devrim çevrelerinde pek çok yabancı bulunmaktadır. Bazıları, düşmanın ajanıdır. Onların oynadığı politik rolün amacı Halk Kurtuluş Komitesi'ni tedirgin etmektir. Yabancıların komplosunu ilk olarak Fabre d'Eglantines ortaya çıkardı. Hindistan Kumpanyası rezaleti,

birtakım milletvekillerinin parayla düşmana hizmet ettiklerini ortaya koydu.
22. Sinon, Akhalar'ın Truva'dan çekilirken orada bıraktıkları ve tahta atın şehre alınmasını sağlayan casustur.
23. Burada söz konusu Camille Desmoulins ve onun Vieux Cordelier (Eski Kordöliyeli) adlı gazetesidir.
24. Montmorency Dükü Anne. Fransız asker, devlet adamı ve diplomat. Ancien regime zamanında yaşamış (1493-1576), Fransız mareşalliği yapmıştır.
25. Kıtlığın doğurduğu çalkantılar, özellikle, Ventôse günlerinin başlarında, Hallerde okunan mektuplarda gösteriyordu kendini, elle yazılmış olan bu anonim mektuplar: «Yedi yüz cellat olacağına, bir tek kral olsun daha iyi» diye bağırtarak, kadınları, Meclis'e yürümeye çağırıyordu. Elle yazılmış olan bu levhalar, «Sans-culotte'lar, toplanma borusunu çalma zamanı gelmiştir» sözleriyle başkaldırmaya çağırıyorlar.
26. Robespierre, 5 Şubat 1794 tarihli bir raporunda şöyle diyordu: «İki komplo hareketi ayrı renkte bayraklar altında, ayrı yollardan yürümektedir ama amaçları aynıdır. Bu amaç, halk hükümetinin parçalanması, Konvansiyon'un yok olması, yani, zorbalığın üstün gelmesidir.»
27. Roma'da Capitolin Tepesi'nin son ucundaki kayalık. Hainler bu kayalıktan aşağı atılırdı.
28. 26 Şubat 1794 tarihli raporunda şöyle der: «Mutluluk, Avrupa'da yeni bir düşüncedir.»
29. Bütün bu parçalar, Saint-Just'ün toplumsal ülküsünü açıklıyordu: Bu ülkü, bağımsız küçük üreticilerden oluşan bir toplumu karşılıyor: herbirinin bir tarlası, bir dükkanı olacak. Kendi çabasının ürünü ile yaşayacak. İnsanlar, yoksulluktan ve lüksten (gereksiz şeylerden) aynı uzaklıkta olacak.
30. Saint-Just, kamu görevlilerini kendi görev çerçevesinde tutabilmek için «Yüksek görevlileri sansüre» bağlamayı düşünü yordu. Cumhuriyet Kurumları'nda şöyle yazıyordu: «Sıkı bir sansür, hükümette çalışanlara uygulanır. Her yönetim bölgesinde ve her ordu birliğinde, kamu görevlileri için bir sansürcü bulundurulacaktır.»
31. Efesli bir kişinin adı. Fatihlere özenerek, yakıp yıkmakla ün kazanmayı aklına koyar ve Efes'teki Delphoi tapınağını ateşe verir.

(Büyük İskender'in doğduğu gece İ.Ö. 356). Efesliler, bir kararname çıkararak Erostrates adını ağzına alanları ölüm cezasına çarptırıyorlar. Bu da Erostrates'e ölümsüzlük sağlayan bulunmaz bir yoldu. O gün bugün, Erostrates adı, bütün dillerde, ün kazanmak uğruna akılsız bir iş yapan insan için kullanılmaktadır.

32. Ulm savaşında yenilgiye uğrayacak olan albay. O günlerde, Flandre'da savaşan Avusturya ordusunda hizmet görmekteydi.

33. Fr. Cordelier. Kordöliye Franciscain papazlarına verilen ad. Kordöliye Kulübü; Danton, Marat ve Camilles Desmoulin tarafından kurulmuştu. (1790). Bu kulüp, çok geçmeden Jakobenler Kulübü ile birleşti.

34. Necker'in, Maliye Genel Müdürü sıfatıyla Krallık Danışma Kurulu'na dönüşü (26 Ağustos 1788) coşkuyla karşılanmıştı. Etats-Generaux'da verdiği söylevin (5 Mayıs 1789) güçsüzlüğüne rağmen, halkın göz bebeği olmaya devam etti ve görevden alınışı (11 Temmuz), kargaşalıklara yol açtı (14 Temmuz). 15 Temmuzda yeniden göreve çağrıldı. Necker, kıtlığı önlemek için hiçbir etkili tedbir alamadı. O kıtlık ki, siyasal bunalımla birlikte, 5 ve 6 Ekim 1789 olaylarına yol açacaktı.

35. D'Andre, eyalet parlamentosunda danışman, Etats-Generaux'da soyluların vekiliydi. Lejislatür döneminde, istifçilikten kovuşturmaya uğradı, İngiltere'ye kaçtı.

36. Boyer-Fonfrede (1765-1793) ve Ducos (1765-1793) bacanaktılar. Bordeaux'nun ileri gelen tüccarları, Konvansiyon Meclisi'nde Jirond milletvekili, bu kentteki büyük ticaretin sözcüleriydiler. İkisi de 31 Ekim 1793'te giyotinde can verdiler.

37. Rosin (1751-1794), Devrim ordusu generali, Cordelier Kulübü'nün yöneticilerindendi. Hollandalı banker Kock'la sıkı fıkıydı.

38. 1793 Martında, Belçika bozgunundan sonra Danton, görevle Dumouriez'nin yanına gönderildi. Jirondenler, Danton'un bu generalle suç ortaklığı yaptığını ileri sürdüler. Bu işte, Danton'un rolü hiçbir zaman gün ışığına çıkmadı.

39. Konvansiyon'un girişmiş olduğu temizleme eylemlerinden söz ediyor burda Saint-Just. Bu eylemlerde Jirondenler, Hebert, Cordelier grubu ve Dantoncular temizlenmişti.

40. Hebert'e yöneltilen suçlamalar arasında, Tanrıtanımazlık ve Hıristiyanlıktan ayrılma, belli başlı bir yer tutuyordu. 7 Mayıs 1794

Kararnamesi (ki Robespierre'in raporu üzerine alınmıştı) ile, Konvansiyon Meclisi, Fransız halkının Yüce Varlığı ve ruhun ölmezliğini tanıdığını vurguluyordu.

41. Bunlar Saint-Just'ün dostuydular. 14 Ağustos 1793'te, orduları denetlemeye gönderilmişlerdi.

42. Romalılar, lüks sanatlara ve ticarete, kölelere özgü meslekler gözüyle bakıyorlardı.

43. Lüksün girişiyle Sparta'da görülen budur. Lykurgos zamanında, orada 300 bin yurttaş vardı. Agis ve Klemonenes dönemlerinde bu sayı 70 bine indi. (Plutharkos, *Klemones'in Yaşamı*) Marat'nın notu.

44. Kuşkusuz ki devrim, küçük halkın ayaklanmasına borçludur varlığını. Bastille'in alınması da başlıca Saint-Antoine mahallesinin 10.000 yoksul işçisinin çabası sayesinde gerçekleşmiştir (Marat'nın notu).

45. Abbe Jacques-Corentin Royon, Ami du Roi gazetesinin redaktörü, 3 Mayıs 1792'de Marat'yla birlikte yazılarından ötürü suçlandı. Birbirine tamamen karşıt eğilimleri olan Ami du Roi ile Ami du Reople (Marat'nın) gazetesi aynı şekilde adli soruşturma geçirdi.

46. Tüm kuşkulu yabancıların sınırdığı edilmesine ya da göz hapsinde tutulmasına olanak sağlayan ve Başbakan William Pitt'in adıyla anılan yabancılar yasası (alien bill) ima ediliyor.

47. Başka bir kaynağa göreyse 3000.

48. Jean-Nicolas Pache (1746-1823) Önce Savunma Bakanı sonra Paris belediye başkanı.

49. Bizzat ticari çıkar tarafından.

50. Ordulara özel görevle komiserler atanması üzerine.

51. Günlük ücret asgari geçimin altındadır. Bunu değiştirmek için büyük kaynak gerekiyor.

52. Assignat, Fransız Devrimi'nde çıkarılan kağıt para. (ç.n.).

53. Sansculottes; Fransız Devrimi'nde, soylular gibi dize kadar gelen külot-pantolon yerine, uzun pantolon giydikleri için proleter devrimcilere verilen ad. Türkçeye «baldırıçıplak» olarak geçmiştir. (Çevirenin notu)

54. Çevrilmesi güç bir devrimci retorik: "que nous voulons etre continuellernent et compîe'tement en mesure contre eux."

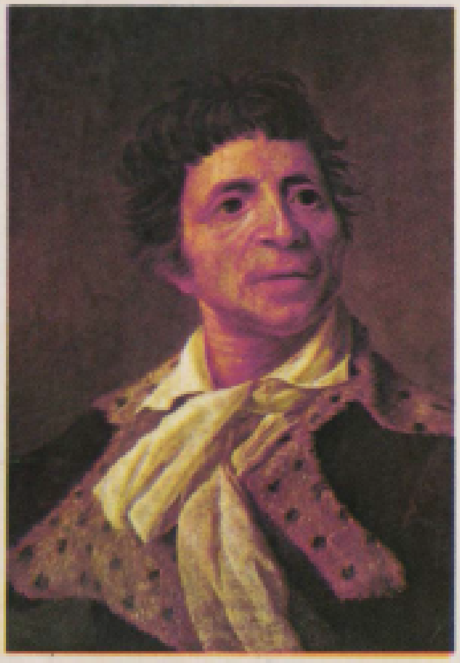
55. Bir devrim ordusu kurulması.

56. Fransız para birimi, metelik... 1 sou 5 senttir. (ç.n.)

57. Guinee, İngiliz parası, 1662'de basılan ve 1816'ya dek dolaşımda kalan İngiliz madeni parası. (Çevirenin notu)
58. Lyon'da halk dernekletinin yurtseverliği gereken karşılığı görseydi bu kent şu anki durumunda olmazdı.
59. Büyük bir çarka bir destek yerleştirin ve politik mekanizmaya büyük bir ivme kazandırın. Bunun için size vatan sevgisinin esinlendireceği büyük yöntemleri uygulayın.
60. Jakobenler Kulübü'nün tasfiyesi sırasında Danton'da tehdit altındaydı.
61. Bundan sonraki bölümler Sabahattin Eyüboğlu ve Vedat Günyol tarafından çevrilmiştir.
62. 1791 Burjuva Anayasası, İnsan Hakları Bildirisi'ndeki ilkelere uymuyordu. Bütün halka oy hakkı tanımamıştı. En az üç günlük çalışma karşılığı bir vergi ödeyen yurttaşlar en az on günlük çalışma karşılığı vergi verenleri seçmen olarak seçiyorlardı; bu seçmenler de otuz günlük çalışma karşılığı olan bir gümüş Marc vergi veren mal mülk sahiplerini milletvekili seçiyorlardı. Politik hakları olan birinci ve ikinci seçmenlere Babeuf, *Pistole* ve *ecus* sınıfları diyor. Daha az vergi veren ya da hiç vermeyenler, bütün politik haklardan yoksundu. Babeuf, onlara eski ve değeri çok düşük bir bozuk paranın adıyla patard'lar sınıfı diyor.
63. Robespierre hükümeti.
64. Cümbüşleri ve lüksüyle ün salmış eski İran başkenti.
65. 14 Temmuz 1790'da 60.000 temsilci Paris'e Fransa'nın federasyon olmasını istemeye gelmişlerdi.
66. 1786'da yazılan ve Babeuf'ü adeta büyüleyen bir broşürün adsız yazarı.
67. J. J. Rousseau.

Robespierre

Marat

Saint-Just

Babeuf

Danton

Devrimin 200. yılına armağan